

**Ніжинський державний педагогічний університет  
імені Миколи Гоголя  
Фундаментальна бібліотека  
Центр гоголезнавчих досліджень**

**Гранатович Л.В.**

**ВИКЛАДАЧІ  
НІЖИНСЬКОЇ ВИЩОЇ  
ШКОЛИ**

**Біобібліографічний покажчик**

**Ч.1  
1820 - 1920**

Видання 2-е, перероблене, доповнене

**Ніжин - 2001**

ББК 91.9:74+74,58я1  
УДК 011(477)  
Г 77

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради Ніжинського державного педагогічного університету ім.М.Гоголя  
Протокол № 4 від 18.11.1999 р.

Рецензент: канд. філол. наук, доцент Михед П.В.

Г 77 Гранатович Л.В. Викладачі Ніжинської вищої школи. Ч.1. 1820-1920: Біобібліогр. покажч. - 2-е вид., випр., доп. /Ніжин. держ. пед. ун-т ім.Миколи Гоголя; Фундаментальна бібліотека; Центр гоголезнавчих досліджень. - Ніжин, 2001 р. - 244с.: портр.

*Друге видання біобібліографічного покажчика вміщує короткі біографічні довідки про життя і діяльність професорів та викладачів Ніжинської вищої школи (62 прізвища), їхні наукові праці та критико-біографічну літературу. До покажчика включено тільки ті матеріали, які збереглися в фондах Фундаментальної бібліотеки НДПУ.*

*Для всіх, хто цікавиться історією вищої освіти в Україні і, зокрема, історією вищого навчального закладу в Ніжині.*

ББК 91.9:74+74,58я1  
© Гранатович Л.В.  
© НДПУ ім.М.Гоголя

## ПЕРЕДМОВА

2000-й рік, останній у другому тисячолітті, став річницею подвійного ювілею Ніжинської вищої школи – 195-річчя від дня заснування (1805) і 180-річчя з дня відкриття (1820).

Зміна епох вносила свої корективи до профілю учбової та наукової діяльності Ніжинського вузу.

Під дахом старовинної будівлі, спроектованої на початку XIX століття академіком архітектури італійцем Луїджі Руска, розміщувалися послідовно Гімназія вищих наук з курсом навчання, наближеним до університетського (1820-1832), Фізико-математичний ліцей (1832-1840), Юридичний ліцей (1840-1875), Історико-філологічний інститут (1875-1920). У 1920-21 роках тут був Науково-педагогічний інститут, у 1921-1932 – Ніжинський інститут народної освіти (НІНО). Наступниками його на короткий термін стали Інститут соціального виховання та Педагогічний інститут професійної освіти. З 1933 року вища школа перетворюється на Педагогічний інститут, якому 29 березня 1939 року присвоюється ім'я М.В.Гоголя. В цьому статусі навчальний заклад функціонував 65 років – до вересня 1998, коли, нарешті, здійснилася мрія багатьох поколінь ніжинської професури – відбулося повернення до витоків, прийшло офіційне визнання унікальності, першорядності Ніжинського вузу. З 4 вересня 1998 року тисячолітній Ніжин, культурний та торговий центр Лівобережжя, став університетським містом, а вища школа, відповідно, Ніжинським державним педагогічним університетом імені Миколи Гоголя.

На всіх етапах існування Ніжинської вищої школи тут працювали вчені, що гідно зарекомендували себе на теренах Росії і Європи. Зупинимося на періоді з 1820 по 1920.

Період існування Гімназії вищих наук неодмінно асоціюється з іменами перших її директорів – Василя Григоровича Кукольника та Івана Семеновича Орлая. Обидва вихідці з Західної України, карпатороси, за лексикою тих часів. Обидва – вчені-енциклопедисти, що широтою уподобань змушують згадати кращих людей епохи Відродження.

Так, Кукольник у різні часи викладав фізику, природничу історію, цикл сільськогосподарських наук, римське та російське цивільне право, хімію, технологію у званні професора, Орлай –

магістр словесних наук і філософії, доктор медицини, історик і педагог, почесний член багатьох вчених товариств Росії і Європи. Не можна полишити осторонь і фігуру Х.А.Екеблада, шведа за походженням, вченого-медика за освітою, філософа за науковими уподобаннями, який протягом 20-ти років очолював Фізико-математичний, згодом Юридичний ліцей у Ніжині, віддаючи цій посаді багато сил та енергії. З 1840 по 1853 у Юридичному ліцеї працював М.А.Тулов, філолог, філософ, педагог, щедро обдарована людина, один з кращих професорів ліцею. Послідовник Ушинського, він відстоював право українського народу навчатися рідною мовою, виступав за демократизацію школи, запроваджував досвід провідних країн Європи в галузі педагогіки. У 1853 - 68 роках традиції Тулова продовжував І.В.Лашнюков, блискуче ерудований історик, людина прогресивних переконань, улюбленець ніжинських студентів. Протягом 1869 - 75 директором Юридичного ліцею був М.К.Чалий, відомий український педагог, літературознавець, автор найбільш повної на той час біографії Т.Г.Шевченка. В Юридичному ліцеї починалася кар'єра М.Х.Бунге, пізніше відомого економіста і фінансиста, майбутнього міністра фінансів Росії.

З 1875 відкривається нова і чи не найяскравіша сторінка в житті Ніжинської вищої школи до 1920 року – вона трансформується в Історико-філологічний інститут. Втілити цю ідею в життя було доручено відомому вченому, професору, доктору російської філології Миколі Олексійовичу Лавровському. Організаторські здібності, неабияке знання людської психології дозволило йому за короткий термін сформувати кістяк колективу однодумців, що згодом перетворився на блискучу плеяду талановитих вчених – філологів-славістів, латиністів, елліністів, істориків, філософів, педагогів, психологів, які започаткували власні наукові школи – філологічну, історико-славистичну, класичну і здобули визнання далеко за межами Росії. Серед “піонерів” – філологи-славісти А.С.Будилович, А.В.Добіаш, М.І.Соколов, Р.Ф.Брандт, латиністи Р.А.Фохт і Г.Е.Зенгер, елліністи П.В.Нікітін і С.М.Жданов, історики М.Я.Арістов і П.І.Люперсольський, філософ і психолог М.Я.Грот.

У 80-90-х роках традиції представників цих наукових шкіл з успіхом продовжували і розвивали вчені наступної генерації –

славісти В.В.Качановський, Є.В.Петухов, В.І.Резанов, К.Ф.Радченко, М.Н.Сперанський, Г.А.Ільїнський, П.О.Заболотський, філософи і богослови П.Я.Светлов, П.В.Тихомиров, М.М.Боголюбов, історики О.І.Покровський, В.К.Піскорський, Г.А.Максимович, В.Г.Ляскоронський, літературознавець, історик, мистецтвознавець І.І.Іванов. Характерною рисою науковця тих часів була ґрунтовна фахова підготовка, що передбачала обов'язкове стажування в кращих навчальних закладах Європи, працю в національних книгозбірнях та архівах європейських країн, без чого захист магістерських та докторських дисертацій не міг відбутися як такий. Знання мов гарантувало відчуття свободи, розкнутості, незашореності світосприйняття, причетності до світового наукового процесу, усвідомлення себе громадянином світу, що не тільки не заперечувало, але, навпаки, підсилювало органічно притаманне кожній людині почуття патріотизму. З відстані початку ХХІ століття добре усвідомлюєш, що вони були “останніми з могікан” російської інтелігенції генерації різночинно-дворянського походження, яка була приречена на загибель разом із своєю епохою. Але, на щастя, “рукописи не горять” - цей постулат до деякої міри підтверджує і пропонує показчик, чим, як сподівається укладач, сприяє поновленню втраченого зв'язку часів і поколінь, поверненню з небуття живих імен і обличь.

Основою перевидання стало видання 1998 року. Значно поповнено і розширено (на 250 позицій) бібліографію праць і літератури про життя і діяльність окремих викладачів, передусім М.Я.Грота, В.К.Піскорського, М.Н.Сперанського та інших.

Введено два нових прізвища – професора російської словесності у Лицеї князя Безбородька (1853 – 55) А.І.Лінниченка і філолога, педагога-методиста Музиченка О.Ф., що працював у Історико-філологічному інституті кн. Безбородька з 1908 по 1910.

Перероблено і викладено українською мовою передмову, біографічні довідки, внесено відповідні зміни, уточнення, виправлення і доповнення по багатьох позиціях. Повністю перероблено Іменний показчик.

Головним критерієм добору прізвищ стала наявність праць і критико-біографічної літератури у фондах Фундаментальної бібліотеки Ніжинського педагогічного університету.

Вихідним пунктом при створенні показчика стали видання:

“Гимназия высших наук и Лицей князя Безбородко” (СПб.,1881), “Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине.1875-1900. Преподаватели и воспитанники” (Нежин, 1900), “Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники (Нежин 1913), Самойленко Г.В. “Нежинская филологическая школа. 1820-1990” (Нежин,1993), Самойленко Г.В. “Ученые-филологи Нежинской высшей школы” (1994) та інші матеріали.

Фактичні і хронологічні деталі уточнювалися в фондах Ніжинського відділу Чернігівського державного обласного архіву.

Матеріал розміщено за алфавітом прізвищ науковців і за хронологією. Як правило, до основного списку праць не потрапляли незначні рецензії, редакційні статті, замітки сьогоденного змісту, тексти мовами, що належать до південно і західнослов'янських, фінно-угорських груп, а також грецькою мовою.

Праці викладачів і критико-біографічний матеріал переглядалися *de visu*.

Допоміжний апарат складається з Іменного покажчика та Реєстру переглянутої довідково-бібліографічної літератури, періодичних, серіальних та інших видань.

## ЗАГАЛЬНИЙ ВІДДІЛ

1. Лицей князя Безбородко. Издал граф Г.А.Кушелев-Безбородко. - СПб.: Тип.имп.Акад.наук, 1859. - 144, 208с.: портр.

2. Гимназия высших наук и Лицей князя Безбородко. - 2-е изд., испр., доп. / Сост. Н.В.Гербель. - СПб., 1881. - 474, СХСП с.

3. Иконников В.С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1891, 1892, 1908.

4. Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине. Преподаватели и воспитанники. - Нежин.

Ч.1. (1875-1990). - 1900. - 120 с.

Ч.2. (1900-1912). - 1913. - 98 с.

5. Бузескул В.П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века: В 2 ч. - Л.: АН СССР, 1929, 1931.

6. Ярошенко М.М. Розвиток історичної науки в Ніжинському педагогічному інституті ім.М.В.Гоголя // Укр.іст.журн.- 1970.- №9.- С.114-118

Від заснування до 60-х років XX ст.

7. Спринчак Я.А. Русское языкознание в Нежинской высшей школе // Традиции русского языкознания на Украине.- К.,1977.- С.45-58.

Про науковий доробок окремих представників викладацького складу до 1917 року, зокрема П.І.Нікольського, М.А.Тулова, А.І.Лінниченка, М.О.Лавровського, А.С.Будиловича, Р.Ф.Брандта, Г.А.Ільїнського, І.М.Белоруссова.

8. Историография истории южных и западных славян. - М., 1987. - Разд.V, Гл.І. - С.179-196.

9. Самойленко Г.В. Вчені-філологи Ніжинської вищої школи: Біобібліогр. показник.- Ніжин,1993.- 336с.

10. Самойленко Г.В. Нежинская филологическая школа.1820-1990.- Нежин, 1993.- 170с.

11. Самойленко О.Г. Історична наука в Ніжинській вищій школі в XX столітті // До 100-річчя Ніжинського Історико-філологічного товариства: Тези і матеріали. – Ніжин,1994.- С.12-16.

12. Самойленко О.Г. Розвиток історичної науки в Ніжині в XIX -першій чверті XX століття: Іст.-бібліогр.огляд // Літ.та культура Полісся.- Ніжин,1995.- Вип.6.- С.90-108.

13. Давиденко Ю.М. До питання про античну історіографію в Ніжинській вищій школі // Історія та культура Лівобережжя України. Матеріали міжнар. наук. конф. (Травень,1996).- К.; Ніжин, 1997. - С.86-87.

14. Самойленко О.Г. Висвітлення проблем історіографії та методології історії в працях вчених-істориків Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька наприкінці XIX – початку XX століття // Там само. – С.98-124.

15. Самойленко О.Г. Розробка проблем історіографії в дослідженнях вчених-істориків Ніжинської вищої школи другої половини XIX століття // Літ. та культура Полісся. – Ніжин, 1997. – Вип.8. – С.84-90.

16. Самойленко О.Г. Дослідження окремих питань західноєвропейської історіографії та історіософії в працях вчених-істориків Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька (1875-1919) // Там само. – Ніжин, 1998. – Вип.11. – С.67-101.

17. Самойленко Г.В., Самойленко О.Г. Ніжинський державний педагогічний університет ім.Миколи Гоголя. – Ніжин, 1999. – 278 с.

18. Гимназія Вищих наук і Ліцей князя Безбородька (1820-1832). - Фізико-математичний ліцей (1832-1840). Юридичний ліцей (1840-1875). - Історико-філологічний інститут (1875-1920) // Гранатович Л.В. Місто Ніжин з найдавніших часів до 1917 року: Бібліогр. покажч. - Ніжин, 2000. - С. 144-171.

19. Самойленко Г.В., Самойленко О.Г. Ніжинська вища школа: від Гімназії вищих наук до університету. – Ніжин: НДПУ, 2000. – 288с.

20. Самойленко О.Г. Проблеми методології вітчизняної та світової історії в працях вчених-істориків Ніжинської вищої школи кінця XIX-початку XX століття // Літ. та культура Полісся. – Ніжин, 2000. – Вип. 13. – С.125-146.

21. Самойленко О.Г. Спадщина істориків Ніжинської вищої школи в історіографії XIX - XX ст. // Там само. - Вип. 14. - С. 131-148.



## Адріанов Павло Олександрович (1855 – ?)

*Філолог-латиніст. У 1876 році закінчив класичне відділення Історико-філологічного інституту в С.-Петербурзі. Два роки стажувався в Німеччині, відвідував лекції і семінари провідних професорів Боннського і Берлінського університетів. Із 1878 по 1890 працював на посаді викладача римської словесності в Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька. В 1890 одержав призначення в Оренбурзький учбовий округ на посаду окружного інспектора.*

### Друковані праці

22. Несколько слов о государственной и литературной деятельности Цицерона. - К., 1880. - 14 с.

23. Политическая и литературная деятельность Цицерона: Речь // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1880. - Т. 5. - Неофиц. отд. - С. 1-13.

24. M. Tullii Ciceronis de amicata. Латинский текст с русскими объяснениями // Там само. - 1885. - Т. 9. - С. 1-8, 9-37, 1-118.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

25. Рец. на працю П.О.Адріанова “Греческие и римские писатели, читаемые в гимназиях и прогимназиях. 1. Цицерон” (К., 1889) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1890. - №1. - Отд. 3. - С. 18-20.

26. [Малеин А.] Рец. на переклад з лат. мови “Римской истории от основания города” Тита Лівія [Под ред. П. Адрианова. Т.1, Кн. 1-5 (М., 1892)] // Филол. обозрение. - 1893. - Т. 4, Кн. 1. - Обзор книг. - С. 37-44.

27. Адрианов Павел Александрович // Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С.1-2.

## Арістов Микола Якович (1834-1882)

*Історик. У 1858 році закінчив Казанську духовну академію. 1866 року захистив дисертацію на ступінь магістра російської історії (“Промышленность древней Руси”) в С.-Петербурзькому університеті. Викладав у Казанському (1867-69), Варшавському (1869-73), Харківському (1873-75) університетах. У 1871 захистив докторську дисертацію (“Московские смуты в правление царевны Софьи Алексеевны”) в Казанському університеті. З 1875 по 1882 викладав у Ніжинському Історико-філологічному інституті російську історію, очолював кафедру російської історії. Розробляв питання вітчизняної історії та історіографії, автор численних публікацій з історії Росії XVII століття, зокрема з історії церковного розколу та старообрядства.*

### Друковані праці

28. Взгляд древних русских летописцев на события мира // Правосл. собеседник. - 1859. - №2. - Ч. 2. - С. 45-66; 414-446.

29. Повесть о бражнике (из староверческой литературы. Записано Н. Я. Аристовым) // Рус. беседа. - 1859. - Кн. 18. - С. 181-188.

30. [Рец.]: Н.Фирсов “Положение инородцев северо-восточной России в Московском государстве” (Казань, 1866) // Отеч. зап. - 1866. - Кн. 11. - Отд. 2. - С. 130-138.

31. [Рец.]: Мориц Поссельт “Франц Лефорт” // Там само. - 1867. - Кн. 1. - С. 79-108.

32. [Рец.]: А.Градовский “Высшая администрация России XVIII ст. и генерал-прокуроры”(СПб., 1866) // Там само. - Кн. 2. - Отд. 2. - С. 165-177.

33. О современном состоянии и значении русской истории: Вступ. лекция // Изв. и учен. зап. Казан. ун-та. - 1868. - Вып. 1. - Учен зап. - С. 3-20.

34. Хрестоматия по русской истории для изучения древнерусской жизни, письменности и литературы до XVI века. - Варшава, 1870. - 4, XV, 1514 с.

35. Московские смуты в правление царевны Софьи Алексеевны. - Варшава, 1871. - 158, XLVII с. + Прил. (99, 11 с.)

36. Об историческом значении русских разбойничьих песен // Филол. зап. - 1874. - Вып. 1. - С. 1-38, 39-92; 1875. - Вып. 1. - С. 93-

117; Вып. 2. - С. 119-165.

37. О земле Половецкой: Историко-географический очерк // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1877. - Т. 1. - Неофиц. отд. - С. 209-234. Окр. відб.: К., 1877. - 26 с.

38. Раскол в Симбирской губернии: Исторический очерк // Правосл. собеседник. - 1877. - №1. - С. 29-54; №2-3. - С. 212-225.

39. Заметка о поучениях епископа Серапиона: Реферат. - К., 1878. - С. 41-48: рис., атлас. - (Тр. III (К., 1874) Археолог. съезда в России; Т. 2).

40. Русские народные предания об исторических лицах и событиях: Реферат. - К., 1878. - С. 337-343: рис., атлас. - (Тр. III (К., 1874) Археолог. съезда в России; Т. 1).

41. Состояние образования России в царствование Александра I // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1879. - Т. 3. - Неофиц. отд. - С. 57-101.

42. К характеристике преосвященного Иоанна, бывшего епископа Смоленского // Ист. вестн. - 1880. - №12. - С. 786-795.

43. Разработка русской истории в последние 25 лет (1855-1880) // Ист. вестн. - 1880. - Т.1, №4, (Апрель). - С. 666-680.

44. Гоголь как националист (Иноземное влияние в России) // Век. - 1882. - Кн. 2. - С. 108-118; Кн. 3. - С. 149-179; Кн. 4. - С. 229-250.

45. Жизнь Афанасия Прокофьевича Щапова // Ист. вестн. - 1882. - №10. - С. 5-44; №11. - С. 295-336; №12. - С. 576-618.

46. Афанасий Прокофьевич Щапов. Жизнь и сочинения. С портр. А.П.Щапова (Посмертное издание). - СПб.: Тип. А.С.Суворина, 1883. - 192 с.

47. Историческое значение сочинений Гоголя // Ист. вестн. - 1883. - №9. - С. 489-527.

48. О народных праздниках в Пензенской губернии. - Казань, 1891. - С. 64-67. - (Тр. IV (Казань, 1877) Археолог. съезда в России; Т. 2).

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

49. Когда благоденствовал русский мужик и когда начались его бедствия?: Критич. аналіз праць М.Арістова "Промышленность древней Руси" (СПб., 1866) і В.Сергеєвича "Веча и князь"

(М., 1867) // Отеч. зап. - 1869. - №1. - Совр. обозр. - С. 1-41.

50. Критич. аналіз праці М.Арістова “Московские смуты в правление царевны Софьи Алексеевны” (Варшава, 1871) // Вестн. Европы. - 1871. - №8. - С. 902-909.

51. Критич. аналіз праці М.Арістова “Московские смуты в правление царевны Софьи Алексеевны” (Варшава, 1871) // Отеч. зап. - 1871. - №7. - С. 47-50.

52. Н. Я. Аристов: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1882. - №10 (Октябрь). - С.109-110

53. Николай Яковлевич Аристов: Некролог // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1882. - Т. 7. - Неофиц. отд. - С. 1-6.

54. Н.Я.Аристов: Некролог // Ист. вестник. - 1882. - №10. - Смесь. - С.225.

55. [Рец.] // Отеч. записки. - 1883. - №12. - Новые книги. - С. 251-255. - Рец. на кн.: Аристов Н.Я. Афанасий Прокофьевич Щапов (Жизнь и сочинения) [Посмерт. изд.] (СПб., 1883).

56. Аристов Николай Яковлевич // Языков Д. Д. Обзор жизни и трудов покойных русских писателей. - СПб., 1885. - Вып. 2. - С. 7-10.

57. [Рец.] // Вестн. Европы. - 1887. - №8. - Лит. обозрение. - С.878-886. - Рец. на кн.: Сочинения Н.В.Гоголя со стороны отечественной науки. Две статьи профессора Н.Я.Аристова (СПб., 1887).

58. Аристов Николай Яковлевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1890. - Т. 2. - С. 83.

59. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892. - Т.1, Кн.2. - Указ. личн. имен. - С.5.

60. Адрианов С. Аристов Николай Яковлевич // Рус. биограф. словарь. - СПб., 1900. - Т.2. - С. 283-288.

61. Аристов Николай Яковлевич // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 2-6.

62. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908. - Т.2, Кн.2. - Указ. личн. имен. - С.5.

63. Плеханов Г.В. [Рец.] // Плеханов Г.В. Сочинения. - Пг., 1920. - Т.1, Ч. 1-2 (1878-1884). - С.87-96. - Рец. на кн.: Аристов Н.Я. Афанасий Прокофьевич Щапов (Жизнь и сочинения) [Посмерт. изд.] (СПб., 1883).

64. Аристов Н.Я. // Шведова О.И. Историки СССР: Указ. пе-

чатных списков их трудов. - М., 1941. - С. 19.

65. Рубинштейн Н.Л. Русская историография. - М., 1941. - С.365, 388, 442, 443, 451.

66. Аристов Н. Я. // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. - Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 41.

67. Аристов Н.Я. // Сов. ист. энциклопедия. - М., 1961. - Т.1. - С. 730-731.

68. Аристов Николай Яковлевич // БСЭ. - М., 1970. - Т.2. - С. 194.

69. Аристов Микола Якович // УРЕ. - К., 1977.- Т. 1. - С. 244.

## Белоруссов Иван Михайлович (1850 – ? )

*Філолог-русист, педагог. У 1875 році закінчив С.-Петербурзький Історико-філологічний інститут, працював вчителем російської словесності і латинської мови в Архангельській гімназії. В 1878-84 – наставник-керівник у гімназії при Інституті князя Безбородька в Ніжині, також читав курси порівняльної граматики слов'янських мов, історіографії слов'ян, історії російської мови і словесності тощо в Інституті князя Безбородька. В 1884 переїхав до Орла(Росія), де працював на посадах директора Орловської чоловічої гімназії, голови педагогічних рад двох місцевих жіночих гімназій (до 1897). Автор учбових посібників і підручників з російської мови. Один з них, “Учебник по русской грамматике. Этимология. Синтаксис” (Орел, 1904), було відзначено премією імператора Петра Великого за 1905 рік. Почесний член і замісник голови Орловського історичного церковно-археологічного товариства(з 1908). З 1911 – директор Чернігівської приватної чоловічої гімназії.*

### Друковані праці

70. Теория словесности как научный и учебный предмет (по поводу рецензий Педагогического Музея на учебники по словесности) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1878. - №4. - Отд. 3. - С. 13-24.

71. Репетиторство в гимназиях // Там само. - 1879. - №8. - Критич. и библиогр. заметки. - С. 13-31.

72. Личность Пушкина и взгляд его на поэта и поэзию. - Воронеж, 1860. - 48с. Те саме // Филол. зап. - 1880. - Вып. 1. - С. 1-48.
73. Чтение и разбор литературных образцов в средних учебных заведениях. - Варшава, 1880. - 107 с. Те саме // Рус. филол. вестн. - 1880. - №1. - Пед. отд. - С. 1-18; №2. - С. 33-53; №3. - С. 1-32; №4. - С. 52-90.
74. К вопросу о письменных упражнениях учеников по русскому языку // Рус. филол. вестн. - 1881. - №4. - Пед. отд. - С. 21-36.
75. К биографии Пушкина // Филол. зап. - 1882. - Вып. 1. - С. 1-8. Окр. відб.: Воронеж, 1882. - С. 1-8.
76. Наши народные школы и гимназии // Рус. вестн. - 1882. - №2. - С. 911-931.
77. По поводу рецензии на "Учебник по русской грамматике" [Сост. И. Белоруссов (Нежин, 1883)]: ответ на рец. Браиловского // Рус. филол. вестн. - 1885. - Т. 13. - Пед. отд. - С. 34-43.
78. Учебник по русской грамматике. Ч. I. Этимология. - 2-е изд., испр. - Орел, 1885. - 90 с.
79. А.Ф.Мерзляков как теоретик и критик // Филол. зап. - 1886. - Вып. 6. - С. 1-20; 1887. - Вып. 5. - С. 21-32; 1888. - Вып. 1. - С. 52-66; Вып. 2. - С. 68-82.
80. Зачатки русской литературной критики // Там само. - 1889. - Вып. 5. - С. 1-31; Вып. 6. - С. 33-44; 1890. - Вып. 3. - С. 45-68; 1891. - Вып. 1. - С. 69-85; Вып. 2. - С. 85-109. Окр. відб.: Воронеж, 1890. - 110 с.
81. Древнерусская книжная и народная словесность: Хрестоматия с примечаниями к тексту и предисловием о древнерусском языке. - Орел, 1892. - 128 с.
82. Главные моменты в истории развития теории поэзии // Филол. зап. - 1898. - Вып. 1. - С. 1-17.
83. Заметки по литературе. - Воронеж, 1898. - 65с. - (Відб. із "Филол. зап.").
84. К отделу о французском, или так называемом, ложном классицизме в литературе // Филол. зап. - 1898. - Вып. 1. - С. 18-53.
85. Страничка к литературному романтизму // Там само. - 1898. - Вып. 1. - С. 53-65.
86. Дателный самостоятельный падеж в памятниках церковнославянской и древнерусской письменности // Рус. филол. вестн. - 1899. - Т. 41, №1-2. - С. 71-146.
87. К вопросу о школьных грамматиках по русскому языку // Там само. - 1907. - Т. 57. - Критика и библиогр. - С. 29-42.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

88. Белоруссов Иван Михайлович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1990. - С. 15-17.

89. [Соколов Н.Н.] Рец. на кн. І.Белоруссова “Синтаксис русского языка в исследованиях Потебни” (Орел, 1902) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1903. - Т. 8, Кн. 2. - С. 347-366.

90. Белоруссов Иван Михайлович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - 1905. - Т. 1 (Доп.) - С. 348.

91. Відгук на кн. І.Белоруссова “Учебник по русской грамматике. Этимология. Синтаксис” (Орел, 1904) // Рус. филол. вестн. - 1905. - Т. 54. - Пед. отд. - С. 78.

92. [Карский Е.Ф.] Рец. на підруч. І.М.Белоруссова “Учебник по русской грамматике” (Орел, 1906) // Там само. - 1906. - Т. 55. - №2. - Критика и библиогр. - С. 44-52.

93. Белоруссов Иван Михайлович // Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С.8-9.

94. Белоруссов Иван Михайлович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. - Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 60.

## Бережков Михайло Миколайович (1850-1932)

*Історик, краєзнавець. У 1875 році закінчив із золотою медаллю історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету. 1879 року захистив у ньому магістерську дисертацію (“О торговле Руси с Ганзой до конца XV века”). З 1882 по 1926 – професор вітчизняної історії Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька, викладав російську історію і історіографію. В 1904 пішов у відставку, у 1919 відновив службу в інституті (на той час – в Інституті народної освіти), працював на посаді понадштатного професора і бібліотекаря Фундаментальної бібліотеки. Мав великий інтерес до питань*

*історії, історіографії, методології середньовічної Русі. Поглиблено вивчав історію України, передусім Чернігівщини і Ніжинщини. Один з фундаторів Ніжинського Історико-філологічного товариства (1894).*

### Друковані праці

95. О торговле русских с Ригой в XIII - XIV вв. // Журн. мин-ва нар. просв. - 1877. - №2. - С. 330-357. Окр. відб.: К., 1877. - С. 330-357.

96. [Рец.]: Ф.Я.Фортинский “Приморские вендские города и их влияние на образование Ганзейского союза до 1370 года” // Там само. - 1877. - №4. - С. 306-315.

97. О торговле Руси с Ганзой до конца XV века. - СПб., 1879. - 267 с.

98. Несколько слов на тему “о национальном самоотречении” (по поводу статьи В. Соловьева “О народности и народных делах России”) // Изв. С.-Петербур. славян. благотворит. о-ва. - 1884. - №5. - Отд. 2. - С. 3-11.

99. Об истории как народном самосознании: Вступ. лекция // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1884. - Т. 8. - Неофиц. отд. - С. 1-12. Окр. відб.: К., 1884. - 12 с.

100. Памяти В. А. Жуковского: Речь, читанная на акте 30 янв. 1883 г. в столетний юбилей поэта // Там само. - С. 1-16. Окр. відб.: К., 1883. - 16 с.

101. Русские пленники и невольники в Крыму. - Одесса, 1888. - 31 с. - (Отт. из “Тр. VI Археолог. съезда в Одессе”, 1884; Т. 2).

102. Новый учебник русской истории: Об учеб. истории проф. А. Трачевского (СПб., 1885) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1885. - №10. - Критика и библиогр. - С. 33-56.

103. Святой Владимир - строитель городов // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1888. - Кн. 2. - Отд. 2. - С. 71-85.

104. Еще несколько слов о летописце Переяславля Суздальского (по поводу вновь найденного отрывка его) // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1890. - Т. 5. - Отд. 3. - С. 59-86. Окр. відб.: Нежин, 1900. - 30 с.

105. Старый Холопий городок на Мологе и его ярмарка. - Ярославль, 1890. - 14 с.: карта. - (Отт.: из “Тр. VII Археолог. съезда в Ярославле”; Т. 1.).



106. План завоевания Крыма, составленный в царствование государя Алексея Михайловича ученым славянином Юрием Крижаничем. - СПб., 1891. - 90 с.
107. Заметка о значении слова “унеин” // Вестн. славянства. - 1892. - №7. - С. 125-130.
108. Блаженный Игорь Ольгович, князь Новгород - Северский и великий князь Киевский. - Чернигов, 1893. - 42 с. - (Извл. из №13, 14, 15 “Черниг. епарх. изв.”, 1893 г.).
109. Троицкая Сергиева лавра в смутное время Московского государства начала XVII века: Речь // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1893. - Т. 12. - Неофиц. отд. - С. 25-59.
110. Древнейшая книга крымских посольских дел. 1474-1505 гг. - Симферополь, 1894. - 29с. - (Отт. из №21 “Изв. Таврич. учен. архив. комиссии”).
111. Крымские дела в старом царском архиве XVI века. На основании современ. архивной описи. - Симферополь, 1894. - 11с. - (Отт. из №19 “Изв. Таврич. учен. архив. комиссии”).
112. Крымские шертные грамоты. - К., 1894. - 22 с. Те саме // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1894. -Кн. 8. - Отд. 2. - С. 35-56.
113. Город Нежин в начале XIX века по описанию московских путешественников (Заметки к истории города). - Нежин, 1895. - 18с. Те саме // Изв. Историко-филол. ин-та кн. Безбородко. - 1895. - Т.15. - С.3-18 (8 паг.).
114. Еще несколько образцов народных исторических песен, записанных во Владимирской губернии. - Нежин, 1895. - 31 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн.Безбородко. - 1895. - Т.15. - С.3-31. - (9 паг.).
115. Употребление глагола “поминаться” в древнерусском языке // Вестн. славянства. - 1895. - №10. - С.44 - 46.
116. Георгий Конисский как проповедник // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1896. - Т. 1. - Отд. 2. - С. 113-127.
117. Елена Ивановна, великая княгиня Литовская и королева Польская. - М., 1897. - 44 с.
118. Нур-салтан царица Крымская: Историко-биографический очерк. - Симферополь, 1897. - 17 с. - (Отт. из №27 “Изв. Таврич. учен. архив. комиссии”).

119. Про кн. Д.І.Гловайського “Смутное время Московского государства” // Сб. Ист.-фил. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1896. - Т.1. - Отд.2. - С. 108-112.

120. И.А.Левицкий: Некролог // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1898. - Т. 16. - С. 4-6.

121. В память К.Н.Бестужева - Рюмина // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1899. - Т. 2. - Отд. 2. - С. 16-23.

122. Жизнь священника Алексея Ефимовича (Казанцева) / Сост. архиеп. Евг. Казанцев. Издал М. Бережков. - Нежин, 1900. - 23 с.

123. Об одной историко-политической записке времен присоединения Крыма // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 18. - С. 3-10. Окр. відб.: Нежин, 1900. - 10 с.

124. Пушкин как историк русской жизни: Речь // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 3. - Отд. 2. - С. 1-7. Окр. відб.: Нежин, 1899. - 10 с.

125. Доклад председателя Историко-филологического Общества при Нежинском институте князя Безбородко о занятиях археологической комиссии. - Нежин, 1903. - 28 с.

126. М.Е.Марков и его рукописный сборник о Черниговской старине(с дополнением к статье) // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1903. - Т. 4. - Отд. 2. - С. 1-25.

Окр. відб.: Нежин, 1902. - 25 с.

127. В память профессора Петра Ивановича Люперсольского // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1904. - Т. 21. - С. 3-15.

128. Документы и заметки: Жалованная грамота Петра Великого. - Заемная расписка. - Письмо имп. Александра I (текст и комментарии) // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1904. - Т. 5. - Отд. 2. - С. 231-237.

129. О древней Владимирской летописи. Наблюдения и заметки. - Владимир, 1908. - 10 с.

130. “Михаила Егоровича Маркова разные сочинения к пояснению истории Чернигова”: Материалы и заметки. - М., 1910. - 37 с.

131. А.Ф.Шафонский и его труд “Черниговского наместничества топографическое описание” // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1910-11. - Т.7. - Отд.2. - С.1-120.

Окр.вид.: Нежин, 1910 - 120 с.

132. Нежинские предания о Полтавском 1709 годе // Там само. - С. 1-16.

133. К истории Черниговского Спасского собора. - М., 1911. - 28 с. Те саме // Тр. XIV Археолог. съезда в Чернигове. - 1908. - Т. 2. - С. 1-28.

134. Записка проф. М.Н.Бережкова об архиве греческого магистрата // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912-1913. - Т. 8. - Отд. 1. - С. 64-70.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

135. [Никитский А. А.] Рец. на працю М.Бережкова “О торговле Руси с Ганзой до конца XV века” (СПб., 1879) // Отчет о 22-м присуд. наград графа Уварова. (Прил. к т. 37 “Зап. имп. Акад. наук”, №4.) - СПб., 1880. - С. 13-63.

136. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892.- Т. 1, Кн. 2. - Указ. личных имен. - С.10.

137. Бережков Михаил Николаевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 6-7.

138. Бережков Михаил Николаевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 6. - Стб. 70.

139. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908. - Т. 2, Кн. 2.- Указ. личных имен. - С.7-8.

140. Коваленко А. Б. М. Н. Бережков — историк-краевед // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1990. - Вип. 1. - С. 104-105.

141. Коваленко О. Б., Ткаченко В. В. Бережков Михайло Михайлович, російський історик, активний учасник краєзнавчого руху початку ХХ ст. на Україні // Репресоване краєзнавство (20-30-і роки). - К., 1991. - С. 334. - [відб.]

142. Зозуля С. Деякі аспекти московсько-кримських взаємин у працях Михайла Бережкова // Сівер. літопис. - 1999. - №4. - С. 124-127.

## Боголюбов Микола Михайлович (1872 – ?)

*Вчений-богослов. У 1896 році закінчив Московську духовну академію. 1900 року захистив дисертацію на ступінь магістра богослів'я (“Теизм и пантеизм. Опыт выяснения логического отношения данных систем”). Працював викладачем логіки, філософії, психології єпархіального жіночого училища (з 1897), духовної семінарії (з 1900) у Нижньому Новгороді. З 1909 – законоучитель Історико-філологічного інституту князя Безбородька в Ніжині. Автор праць історико-психологічного, богословського, філософсько-літературного характеру.*

### Друковані праці

143. Теизм и пантеизм. Опыт выяснения логического взаимоотношения данных систем. - Нижн.-Новгород, 1899. - 428с.

144. Понятие о религии (Признаки истинного и неистинного религиозного сознания) // Богослов. вестн. - 1900. - № 2. - С. 231-265.

145. Алексей Степанович Хомяков: Историко-психологический очерк. - Харьков, 1905. - 70с. - (Отт. из журн. “Вера и разум” за 1905 г.).

146. Герои М. Горького и их мировоззрение: Литературно-психологический очерк. - Харьков, 1906. - 49с. - (Отт. из журн. “Вера и разум” за 1906 г.).

147. Творение и искупление (Выяснение значения этих догматов для решения вопроса жизни). - Нижн.-Новгород, 1906. - 72с.

148. Эрнест Ренан и его “Жизнь Иисуса” (Опыт психологической критики). - Харьков, 1908. - 135с. - (Отт. из журн. “Вера и разум” за 1907 г.).

149. Новый социализм, его теория и практика. - М., 1912. - 59с. - (Отт. из журн. “Голос церкви” за 1912 г.).

150. Марксизм и наука // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912-1913. - Т. 8. - Отд. 2. - С. 1-26.

Окр. вид.: Нежин, 1912. - 25 с.

151. Образ Иисуса Христа в “Жизни Иисуса” Э. Ренана и Д. Штрауса. - Чернигов, 1912. - 114 с.

152. Гоголь. Психологическая характеристика его творчества // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1914. - Т. 9. - С. 1-29.

153. Кризис мифологического сознания в Индии и в древней Греции // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. -1915. - Т. 30. - С. 1-60. Окр. відб.: Нежин, 1912. -399 с.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

154. Боголюбов Николай Михайлович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 4.

## Брандт Роман Федорович (1853-1920)

*Видатний мовознавець-славіст, письменник, літературознавець. У 1875 закінчив із золотою медаллю С.-Петербурзький університет, стажувався за кордоном (1878, 1879) з метою підготовки магістерської дисертації. Перебуваючи за кордоном, слухав лекції відомих професорів з литовської мови, санскриту, італійських, слов'янських мов у Лейпцігу, Празі, Загребі, Бєлграді. З 1877 виконував обов'язки екстраординарного професора у Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька. В 1881 захистив магістерську дисертацію ("Начертание славянской акцентологии") в С.-Петербурзькому університеті, чим поклав початок опануванню нової галузі слов'янського мовознавства – вченню про наголос і довготу голосних. У 1882 - 86 – ординарний професор Ніжинського інституту. В 1886 захистив у С.-Петербурзькому університеті докторську дисертацію ("Грамматические заметки") і перейшов на кафедру слов'янської філології в Московський університет на посаду екстраординарного, з 1889 – ординарного професора. Працював на цій посаді до 1920. Поліглот. Володів 20-ма мовами. На початку 900-х років займався проблемою штучних міжнародних мов, зокрема есперанто. Редагував журнал "Волна эсперанто", видав декілька книжок з цього питання. Автор статей, досліджень, циклів лекцій з*

*історії болгарської, сербської, чеської літератур. Друкував художні твори і переклади (псевдонім Орест Головній). Член-кореспондент імп.Академії наук (з 1902).*

### Друковані праці

155. Историко-литературный разбор поэмы Ивана Гундулича “Осман” // Изв. Ист. -филол ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1879. - Т. 4. - Вып. 1. - Неофиц. отд. - С. 3-111. Окр. вид.: К., 1879. - 111 с.

156. Начертание славянской акцентологии // Там само. - 1880. -Т. 5. - С. 1-340. Окр. вид.: СПб., 1880. - 296 с.

157. Грамматические заметки. О звуковом значении ѣ (ять) // Рус. филол. вестн. - 1881. - Т. 5. - №3. - С. 1-14.

158. Дополнение и поправки к “Грамматическим заметкам” // Там само. - 1881. - Т. 6, №4. - С. 327-336.

159. Мнение г.Тулова о русском правописании // Там само. - Т.5, №2. - С. 358-375.

160. Некоторые вопросы славянской морфологии // Там само. - Т. 6, №4. - С. 256-269.

161. О вставочных Д и Т // Там само. - Т. 5, №2. - С. 233-238.

162. О звуковом значении ѣ (ять) // Там само. - №3. - С.1-14.

163. О личных наставках славянского глагола // Там само. - №1. - С. 158-176.

164. О мнимом переходе Ы и И в О и Е // Там само. - №2. - С. 353-357.

165. Несколько соображений о склонении согласных основ у славян // Там само. - 1882. - Т. 7. - С. 190-203.

166. О присвоенных животным собственным именам // Там само. - С. 61.

167. О слоговом Р и Л у славян // Там само. - №4. - С. 181-198.

168. Грамматические заметки: Статьи. - Варшава, 1883. - С. 59-106, XI - XVII, III с. - (Отг. из “Рус. филол. вестн.”, 1883).

169. Несколько замечаний о ЕРЕВОМ и УКОВОМ склонении // Рус. филол. вестн. - 1883. - Т. 9, №2. - С. 221-230.

170. Об аористе БИМЬ // Сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1883. - С. 469-474.

171. Поправки и дополнения к помещенным в т. 7, 8, 9. “Рус. филол. вестн.” статьям // Рус. филол. вестн. - 1883. - Т. 9, №2. - С. 314-320.

172. Миклошич Ф. Г. Сравнительная морфология славянских языков / Пер. Н. В. Шлякова, ред. и прим. Р. Ф. Брандта. Вып. 1. Старославянский язык // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1884. - Т. 8. - Отд. 2. - С. I - XVI, 1-21, 1-164.

173. Несколько замечаний об употреблении иностранных слов: Речь, произнес. на годичном акте 30 авг. 1882 // Там само. - С. 1-23.

174. Нечто об аористах // Рус. филол. вестн. - 1884. - №2. - С. 161-167.

175. О сильных и слабых формах // Там само. - 1885. - Т. 14. - С. 338-346.

176. О ЯТЕВЫХ и ИЖЕВЫХ глаголах // Там само. - Т. 13. - С. 61-70.

177. Об устранении Ъ // Там само. - Т. 14. С. 347-352.

178. Миклошич Ф. Г. Сравнительная морфология славянских языков / Пер. Н. В. Шлякова, ред. и прим. Р. Ф. Брандта. Вып. 2. Языки новословенский, болгарский и сербский // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1885. - Т. 9. - Неофиц. отд. - С. 165-340.

179. Об инфинитивах на ШТИ и подобных им формах // Рус. филол. вестн. - 1886. - Т. 15. - №2. - С. 254-260.

180. Переложения Ореста Головнина: Поэтические переводы. - К., 1886. - 83 с.

181. Миклошич Ф. Г. Сравнительная морфология славянских языков / Пер. Н. В. Шлякова, ред. и прим. Р. Ф. Брандта. Вып. 3. Малорусский и русский язык. - Вып. 4. Языки чешский и польский // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1886. - Т. 10. - С. 341-482; 483-668.

182. Несколько замечаний по грамматике славянских языков: (в ответ критикам) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1887. - №3. - С. 172-183.

183. Об этимологическом словаре Миклошича // Рус. филол. вестн. - 1887. - Т. 18, №3. - С. 1-40.

184. Дополнительные замечания к разбору “Этимологического словаря” Ф. Миклошича // Там само. - 1889. - Т. 21, №2. - С. 205-221; Т. 22. - С. 111-144; 1890. - Т. 23. - С. 245-261, 86-102; 289-305; Т. 24. - С. 143-151; 173-197; 1891. - Т. 25. - С. 27-40; 213-247.

185. Миклошич Ф. Г. Сравнительная морфология славянских языков / Пер. Н. В. Шлякова, ред. и прим. Р. Ф. Брандта. Вып. 5. Языки верхнелужицкий и нижнелужицкий. Поправки и дополнения

// Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1889. - Т. 11. - С. I - VI, 669-838.

186. Рец. на працю А.Лескіна “Грамматика старославянского языка” / Пер. с нем. (М., 1890) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1890. - №7. - Отд. 3. - С. 173-187.

187. Поправки и дополнения к русскому переводу “Сравнительной морфологии славянских языков. Вып. 1. Старославянский язык” Ф. Миклошича. - М., 1891. - С. 745-824.

188. Рец. на “Древний церковнославянский язык. Фонетика” (из лекций А. И. Соболевского) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1892. - №6. - Отд. 2. - С. 316-331.

189. Лекции по исторической грамматике русского языка. Вып. 1. Фонетика. - М., 1892. - 146 с. Те саме // Учен. зап. Моск. ун-та. - М., 1892. - Вып. 16. - С. 1-146.

190. Григоровичев паримейник в сличении с другими паримейниками / Предисл. Р. Ф. Брандта. - М., 1894. - Вып. 1. - 178 с.

191. Григоровичев паримейник в сличении с другими паримейниками / Предисл. Р. Ф. Брандта. - М., 1894. - Вып. 2. - С. 89-178. - (Отт. из “Чтений в имп. О-ве истории и древностей российск. при Моск. ун-те”, 1894, Кн. 3).

192. Краткая фонетика и морфология польского языка: Лекции. - М., 1894. - 50 с. Те саме // Учен. зап. Моск. ун-та. - М., 1894. - Вып. 20. - С. 1-50.

193. Ленора, Людмила и Нерина (Заметка по польской литературе). - Варшава, 1896. - 16 с. Те саме // Рус. филол. вестн. - 1896. - Т. 35. - С. 171-181.

194. Шуточное стихотворение в честь Ф. Е. Корша, произнесенное на 30-летию его ученой и профессорской деятельности // Филол. обозрение. - 1896. - Т. 11, Кн. 2. - Хроника. - С. 254.

195. Павел Иосиф Шафарик как исследователь славянских языков и письмен. - М., 1898. - 13 с. Те саме // Древности. Тр. славян. комиссии при имп. Моск. Археолог. О-ве. - М., 1898. - Т. 2. - С. 1-13.

196. Краткая фонетика и морфология сербского языка: Очерк истории фонетики и морфологии // Учен. зап. Моск. ун-та. Отд. ист.-филол. - М., 1899. - Вып. 24. - С. 1-40.

197. Григоровичев паримейник в сличении с другими паримейниками. Вып. 3 / Предисл. Р. Ф. Брандта // Чтения в имп. О-ве истории и древн. рос. при Моск. ун-те. - 1900. - Кн. 2. - Отд. 2. - С. 179-



290; 1901. - Кн. 2. - Отд. 2. - С. 291-308.

198. Краткая фонетика и морфология чешского языка. - М., 1900. -47 с.

199. Відгук на працю Т.Д.Флоринського “Лекции по славянскому языкознанию. Ч. 1. 1) Введение. 2) Югозападные славянские языки: болгарский, сербо-хорватский и словинский” (К., 1897) // Сб. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1900. - Т. 66. -Отчет о присужд. Ломоносовской премии в 1897 г. - С. 8-24.

Окр. відб.: СПб., 1898. - 17с.

200. Відгук на працю Т.Д.Флоринського “Лекции по славянскому языкознанию. Ч. 2. 1) Северозападные языки” (К., 1897) // Там само. - Отчет о присужд. премий проф. Котляревского... III. - С. 201-257.

201. Выписки из старопольской словесности со словариком // Учен. зап. Моск. ун-та. - Отд. ист. -филол. - М., 1901.- Вып. 28. - С. 1-170; 1-55.

202. Краткая фонетика и морфология болгарского языка: Лекции. - М., 1901. - 36 с.

203. О лженаучности нашего правописания: Публичная лекция // Филол. зап. - 1901. - Вып. 1. - С. 1-50.

204. Адам Мицкевич и основные мотивы его поэзии // “Под знаменем науки”: Юбил. сб. в честь Н. И. Стороженко. - М., 1902. - С. 308-334.

205. Несколько слов о Найдене Герове // Древности. Тр. славян. комиссии при имп. Моск. Археолог. О-ве. Т. 3. / Под ред. М. И. Соколова. - М., 1902. - Прил. к протоколам. - С. 56.

206. О польском ъ // Рус. филол. вестн. - 1902. - Т. 48. - С. 201-212.

207. О проекте упрощения русской орфографии. Ответ А.С.Белкину // Журн. мин-ва нар. просв. - 1902. - № 8. - Совр. летопись. - С. 19-52.

208. Памяти Яна Коллара (читано в 60-м засед. 12 февр. 1902 г.) // Древности. Тр. славян. комиссии при имп. Моск. Археолог. О-ве. Т. 3. / Под ред. М. И. Соколова. - М., 1902. - Прил. к протоколам. - С. 70-78.

209. Франц Палацкий (к протоколу 35 заседания 10 окт. 1898 г.) // Там само. - С. 53-55.

210. “Освобождение”: [болгарська народна пісня про останню турецьку війну і переклад її російською мовою. Текст пісні і комен-

- тар] // Филол. зап. - 1903. - Вып. 2. - С. 1-26 (4 паг.).
211. Загробный голос о русском языке и письме // Там само. - 1904. - Вып. 5-6. - С. 1-22.
212. Мнения о русском правописании И.В.Ягича, Ф.Е.Корша, А.С.Будиловича, А.И.Томсона // Там само. - Вып. 2. - С. 1-56.
213. Нечто о правописной реформе (ответ г. Ф. Ржиге) // Рус. филол. вестн. - 1905. - Т. 53. - С. 11-19.
214. О двойных формах и об ограниченном числе // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - С. 64-68. Окр. вид.: М., 1904. - 10 с.
215. Об "Ивиковых журавлях" в переводе Жуковского // Филол. зап. - 1905. - Вып. 1. - С. 1-34.
216. Удобочитаемость, как желательный принцип правописной реформы: Докл. в орфогр. подкомиссии имп. Акад. наук // Рус. филол. вестн. - 1908. - Т. 60. - С. 37-49.
217. Материалы для исследования. Федор Иванович Тютчев и его поэзия // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1911. - Т. 16, Кн. 2. - С. 136-232; Кн. 3. - С. 1-65.
218. Лекции по истории русского языка. - М., 1913. - 121 с.
219. Введение в славянскую филологию: Лекции. - М., 1915. - 154 с.
220. Кое-что о нескольких словах (70-летию И. А. Бодуэна-де Куртенэ посвящается) // Рус. филол. вестн. - 1915. - №4. - С. 351-356.
221. Воскресающий Наполеон у Лермонтова и в его немецком образце // Сб. статей в честь М. К. Любавского. - Пг., 1917. - С. 778-786.
222. Несколько слов о Бенедиктове // Рус. филол. вестн. - 1917. - Т. 78, №3-4. - С. 53-74.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

223. [Г.] Рец. на "Историко-литературный разбор поэмы Ивана Гундулича "Осман" Р. Ф. Брандта // Критич. обозрение. - 1879. - №17. - С. 32-33.
224. [Аппель К.] Рец. на працю Р. Брандта "Начертание славянской акцентологии" (СПб., 1880) // Рус. филол. вестн. - 1881. - Т. 5, №1. - С. 228-229.

225. Брандт Роман Федорович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1891. - Т.4А. - С. 594.

226. [А. С.] Рец. на “Дополнительные замечания к разбору “Этимологического словаря” Ф. Миклошича Р. Ф. Брандта // Вестн. славянства. - 1891. - №6. - С. 117-124; 1892. - №7. - С. 89-90.

227. Волков Н. К истории русского языка: О “Лекциях по историч. грамматике рус. яз. Вып. 1. Фонетика”(М., 1892) Романа Брандта // Журн. мин-ва нар. просв. - 1894. - №1. - Отд. 2. - С. 208-228.

228. Брандт Роман Федорович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 7-10.

229. [Кульбакин С.] Рец. на працю Р. Брандта “Краткая фонетика и морфология чешского языка. Лекции”(М., 1900) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1900. - №12. - Отд. 2. - С. 493-495.

230. [Флоринский Т.Д.] Рец. на працю Р. Брандта “Выписки из старопольской словесности со словариком” // Т. Д. Флоринский. Критико-биогр. обзор новейших трудов и изданий по славяноведению. VI. - К., 1901. - С. 16-17.

231. [Флоринский Т.Д.] Рец. на лекції проф. Р. Брандта “Краткая фонетика и морфология чешского языка” (М., 1900) // Там само. - С. 14-16.

232. [Бібліографічний перелік праць Р.Ф.Брандта] // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - Прил. - С. XXIII - XXVI.

233. Назаревский А. О “Лекциях по славянорусской палеографии, читанных в Московском Археологическом институте в 1908, 1909, 1910 гг. проф. Р. Ф. Брандтом”(М., 1910) // Чтения в ист. Ове Нестора-летописца. -1912. - Кн. 23. - Отд. 4. - Библиогр. - С. 3-17.

234. Брандт Роман Федорович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 4-7.

235. Брандт Роман Федорович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т.4. Алф. указ. авторов. - С. 80.

236. Обзор предложений по усовершенствованию русской орфографии (XVIII - XX вв. ). - М., 1965. - Алф. указ. - С. 486.

237. Брандт Р.Ф. // БСЭ. - 3-е изд. - М., 1970. - Т. 3. - С. 638.

238. Чернышев В.И. Избранные труды: В 2 т. - М., 1970.-Т.2. - С. 563, 570, 574, 576, 577, 578, 588, 593, 620, 621.

239. Лепехин М. П. Брандт Р. Ф. // Рус. писатели. 1800-1917: Биограф. словарь / Под ред. П. А. Николаева. - М., 1989. - Т. I. - С. 323-324.

240. Самойленко Г. В. Р. Ф. Брандт: Биобиблиогр. указ. - Нежин, 1993. - 13 с. - (Сер. "Ученые-филологи Нежин. высш. школы").

241. Роман Федорович Брандт // Самойленко Г. В. Нежин. филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 110-112.

242. Роман Федорович Брандт // Новый сборник статей по славяноведению, составленный и изданный учениками В.И.Ламанского. - Спб., 1905. - (Портр. група учасників збірника).

## Брок Артур Александрович (1867 – ?)

*Філолог-латиніст. У 1889 закінчив історико-філологічний факультет Дерптського (Юр'ївського університету) із ступенем кандидата давньокласичної філології. В 1889-91 слухав лекції в Бонні і Берліні. 1891 року склав магістерський іспит в Юр'ївському університеті. В 1897 університет св.Володимира в Києві присудив йому звання магістра римської словесності. В 1892-98 викладав у середніх навчальних закладах Юр'їва, а також на посаді приват-доцента в Юр'ївському університеті. З 1898 по 1901 – екстраординарний професор Історико-філологічного інституту князя Безбородька в Ніжині. 1901 року призначено директором училищ при реформатських церквах у С.-Петербурзі. Наукові праці неодноразово діставали схвальні відгуки у закордонній пресі.*

### Друковані праці

243. О шестой песне "Энеиды" Вергилия: Вступ. лекция // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1899. - Т. 17. -С. 3-18. Окр. відб.: Нежин, 1899. - 18 с.

244. Религия Лукреция: Речь на торж. акте в Ин-те кн. Безбородко 14 сент. 1900 // Там само. - 1901. - Т. 18. - С. 3-30. Окр. відб.: Нежин, 1901. - 30 с.

245. Гуманитарное образование // Гермес: Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1908. -№17. - С. 445-450, 450а-450d; №18. - С. 468-473.

246. Доклад об эстетическом воспитании на съезде директоров С.-

Петербургского учебного округа // Там само. - 1912. - №2. - С. 50-58.

247. Відгуки на книги: В.Курбатов “Петербург”, “Павловск” (СПб., 1913); Н.Санчурский “Латинская хрестоматия”(СПб., 1914) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1914. - №9. - С. 125-128.

248. Відгук на кн.: Н.Санчурский “Краткий очерк римских древностей для гимназий...” (СПб., 1914) // Там само. - №10. - С. 253-254.

249. Рец. на книгу князя С. Волконського “Выразительный человек. Сценическое воспитание жеста” (СПб., 1913) // Там само. - №5. - С. 89-92.

250. Рец. на кн.: Н.Ильинский “Софокл в обработке для школы” (Тифлис, 1913) // Там само. - №7. - С. 92-94.

251. Рец. на кн.: В.А.Мелихов “Культ римских императоров и его значение в борьбе язычества с христианством” (Харьков, 1912) // Там само. - №3. - Отзывы о книгах. - С. 124-125.

252. Рец. на кн.: Г.Зоргенфрей, К.Тюленев “Фразы и статьи для практического усвоения латинского синтаксиса. Для 5 и 6 кл. мужск. гимназий” (Пг., 1914) // Там само. - 1915. - №7. - Отд. 3. - С. 86-99.

253. Рец. на кн.: К.Тюленев “Образовательная ценность латинского языка перед судом современной педагогической науки”(СПб.; М., 1914) // Там само. - №1. - Отд. 3. - С. 121-122.

254. Рец. на кн.: Н.Мак-Менн “Путь к свободе в школе” / Пер. с англ. ( Пг., 1915) // Там само. - 1916. - №5. - Отзывы о книгах. - С. 86-89.

255. Рец. на кн. “Наука и школа”: [наук. -пед. журнал-збірник] (Харьков, 1915) // Там само. - №8. - Отд. 3. - С. 209-211.

256. Рец. на кн.: Н.Санчурский “Латинская хрестоматия” (Пг., 1915); А. Зикингер, Ф.Гансберг “Школа труда” / Пер. с нем. (СПб., 1912) // Там само. - №3. - Отзывы о книгах - С. 106-109.

257. Рец. на кн. В. Фрея “Сельская гимназия”(СПб., 1912) // Там само. - №6. - Отзывы о книгах. - С. 217-218.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

258. Брок Артур Александрович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 10.

259. [Грушка А.] Про роботу А.Брока “Quaestionum

grammaticarum capita duo” (1897) // Филол. обозрение. - 1898. - Т. 14. - Кн. 2. - Отд. 2. - С. 129-144.

260. Брок Артур Александрович // Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине. 1901 - 1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С.8.

## Будилович Антон Семенович (1846-1908)

*Відомий вчений, мовознавець-славіст, організатор науки, громадський діяч, публіцист. У 1867 році закінчив із золотою медаллю і ступенем кандидата історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету. В 1868 перебував у закордонному відрядженні (Франція, Німеччина). 1871 року захистив магістерську дисертацію (“Исследование языка древнеславянского перевода XIII слов Григория Богослова по рукописи имп. Публ. Библиотеки XI века”). В 1872 – друге закордонне відрядження з метою вивчення слов’янських говірок, етнографії, літератури (слов’янські області Німеччини, Австро-Угорщини, Румунії, Сербії, Чорногорії, Туреччини). У 1875 на запрошення директора Ніжинського Історико-філологічного інституту М.О.Лавровського приїхав до Ніжина, де працював до 1881 на посаді ординарного професора російсько-слов’янської філології. В 1879 захистив докторську дисертацію (“Первобытные славяне в их языке, быте и понятиях, по данным лексикальным”) у Санкт-Петербурзькому університеті. В 1881 перейшов до Варшавського університету, в якому очолив кафедру російської і церковнослов’янської мови. Член-кор. імп. Академії наук (із 1882). З 1887 – декан Історико-філологічного факультету Варшавського університету. З 1892 – ректор Юр’ївського університету. Редагував “Мефодиевский юбилейный сборник” (1885), журнал “Славянское обозрение”(1892). З 1901 осів у Петербурзі, де знайшов застосування його хист організатора науки і публіциста. Мав великий авторитет і був помітною постаттю в європейських славістичних наукових колах.*

## Друковані праці

261. Об ученой деятельности Ломоносова по естествоведению и филологии // Журн. мин-ва нар. просв. - 1869. - №8. - С. 272-333; - №9. - С. 48-106.

262. Славянская библиография за 1868 год (рец. на книги Де-дицкого, Сасинека, Месича, Любича, Богишича и др. ) // Там само. - №6. - Отд. 2. - С. 416-236.

263. Славянские матицы и ученые дружества: (библиографическая статья) // Там само. - №2. - Отд. 2. - С. 459-475.

264. Ломоносов как писатель: Сб. материалов для рассмотрения авторской деятельности Ломоносова. - СПб., 1871. - 316 с. Те саме // Сб. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1872. - Т. 8. - С. 1-316.

265. Лужицкая литература // Поэзия славян: Сборник лучших поэтических произведений славянских народов в переводах русских писателей / Под ред. Н. Гербеля. - СПб., 1871. - С. 529-530.

266. Польская литература // Там само. - С. 398-410.

267. Сербско-хорватская литература // Там само. - С. 223-232.

268. Словацкая литература // Там само. - С. 385-388.

269. Хорутанская литература // Там само. - С. 312-314.

270. Важнейшие моменты югославянской истории: [з приводу праці проф. Є.Голубинського “Краткий очерк истории церквей болгарской, сербской и румынской или молдо-валашской” (М., 1872)] // Журн. мин-ва нар. просв. - 1872. - №1. - Отд. 2. - С. 107-134.

271. [Рец.]: Н.Некрасов “Краледворская рукопись” (СПб., 1872) // Там само. - С. 295-301.

272. Путевые заметки о долине среднего и нижнего Дуная: Извлечение из отчета по ученой командировке за границу // Там само. - 1874. - №12. - Отд. 4. - С. 132-174.

273. Несколько данных и замечаний из области общественной и экономической статистики Чехии, Моравии и Австрийской Силезии за последние годы // Славян. сб. - СПб., 1875.- Т.1. - С. 205-317.

274. О современном положении и взаимных отношениях славян западных и южных: Речь на засед. Петерб. отд-ния Славян. благотворит. комитета 3 нояб. 1874 // Там само. - С. 585-604.

275. Статистические таблицы распределения славян: а) по государствам и народностям; б) по вероисповеданиям, азбукам и ли-

тературным языкам (наречиям) (с объяснит. запиской). - СПб., 1875. - 23 с.

276. XIII слов Григория Богослова в древнеславянских переводах по рукописи имп. Публичной Библиотеки XI века. I. Критико-палеографический труд. - СПб., 1875. - 285 с. + 3 табл.

277. Анализ составных частей славянского слова с мифологической точки зрения // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко. - 1877. - Т. 1. - Неофиц. отд. - С. 103-208. Окр. вид.: К., 1877. - 106 с.

278. Первобытные славяне в их языке, быте и понятиях по данным лексикальным: Исслед. в обл. лингвистич. палеонтологии славян. Ч. 1. - К., 1878. - 408, III - XV с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко. - 1878. - Т. 2. - Отд. 3. - Прил. - С. 1-264; 1879. - Т. 3. - Отд. 3. - Прил. - С. 265-408; 1881. - Т. 6. - Отд. 2. - Неофиц. отд. - С. 1-153.

279. Заговор графов Петра Зринского и Франца Франкопана. Эпизод из хорватской истории: Речь А. С. Будиловича на торж. акте в ин-те кн. Безбородко 30 авг. 1878 // Там само. - 1879. - Т. 6. - Офиц. отд. - С. 1-12.

280. [Рец.]: А.Н.Пыпин, В.Д.Спасович "История славянских литератур". Т. I. - 2-е изд. (СПб., 1879) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1879. - №6. - Отд. 2. - С. 277-311.

281. Несколько слов в ответ моим рецензентам // Рус. филол. вестн. - 1880. - №2. - С. 295-309.

282. Очерки из церковной истории западных славян // Холмско - Варшав. епарх. вестн. - 1880. - №3, 4, 5, 6, 14, 15.

283. Варшавский листок из церковнославянского евангелия русского письма XI-XII вв. // Рус. филол. вестн. - 1882. - Т. 7. - С. 177-189.

284. О преподавании отечественного языка в наших гимназиях // Там само. - №1. - Пед. отд. - С. 1-12.

285. Иероним Каваньин, полузабытый панславист начала XVIII в. // Сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1883. - С. 156-178.

286. В. В. Макушев: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1883. - №4. - Отд. 4. - С. 76-83.

287. Надгробное слово Викентию Васильевичу Макушеву // Рус. филол. вестн. - 1883. - Т. 2, №1. - С. 156-159.

288. Начертание церковнославянской грамматики применительно к общей теории русского и других родственных языков. - Варшава, 1883. - 349с.



289. Несколько слов о соч. В. Качановского “Неизданный дубровницкий поэт Антон Марин Глегович” (СПб., 1882) и о прибавлении к нему “Образцы дубровницкого языка и письма...” (СПб., 1882) // Рус. филол. вестн. - 1883. - Т. 2, №2. - С. 321-346.

290. [Рец.]: Н.Засадкевич “Мелетий Смотрицкий как филолог” (Одесса, 1883) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1883. - №7. - Отд. 2. - С. 144-151.

291. К чествованию 1000-летия памяти св. Мефодия // Изв. С.-Петербур. славян. благотворит. о-ва. - 1884. - №12. - Отд. 2. - С. 34-38.

292. [Рец.]: И.В.Ягич “Мариинское четвероевангелие” (СПб., 1883) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1884. - №3. - Отд. 2. - С. 152-169.

293. Рец. на “Географический словарь западнославянских и югославянских земель и прилегающих стран”, уклад. Я.Головацким (Вильна, 1884) // Там само. - №8. - Отд. 2. - С. 298-312.

294. Несколько мыслей о греко-славянском характере деятельности св. Кирилла и Мефодия // Мефодиевский юбил. сб. / Под ред. А. С. Будиловича. - Варшава, 1885. - С. 1-117.

295. Новые данные для истории восточного вопроса: Про кн. проф. В.І.Ламанського, що вийшла фр. мовою “Государственные тайны Венеции” // Журн. мин-ва нар. просв. - 1885. - №2. - Отд. 3. - С. 316-348; №4. - Отд. 3. - С. 285-299; №5. - Отд. 3. - С. 147-166; №6. - Отд. 3. - С. 240-280.

296. [Рец.]: А.Ф.Риттих “Славянский мир. Историко-географическое и этнографическое исследование” (Варшава, 1885) // Там само. - №11. - Отд. 3. - С. 52-71.

297. Добровский и Копитар: з приводу видання І.В.Ягича “Источники для истории славянской филологии. Т. 1. Письма Добровского и Копитара” (СПб., 1885) // Там само. - 1886. - №6. - С. 397-414.

298. Обзор областей западного и южного славянства, со включением червонорусских в орографическом и гидрографическом отношении. - СПб., 1886. - 120, 23 с.

299. Рец. на іст.-літ. дослідж. Ф.Вержбовського “Христофор Варшевицкий (1543-1603) и его сочинения” (Варшава, 1885) // Рус. филол. вестн. - 1886. - Т. 15, №2. - С. 395-404.

300. А.С.Пушкин в истории больших литературных языков: Речь на Пушкинском акте имп. Варшав. ун-та 1 февр. 1887 // Изв. С.-Петербур. славян. благотворит. о-ва. - 1887. - №4. - Отд. 2. - С. 206-209.

301. [Рец.]: Г.Крек “Введение в историю славянской литературы” (2-е изд., 1887) // Рус. филол. вестн. - 1887. - Т. 17. - С. 409-415.

302. [Рец.]: И.Мальшевский “Святые Кирилл и Мефодий, первоучители славянские” (К., 1886) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1887. - №6. - Отд. 2. - С. 373-385.

303. Взгляд Ломоносова на поэзию // Покровский В. Историческая хрестоматия. Пособие при изуч. рус. словесности. - М., 1888. - Вып. 4. - С. 527-532.

304. Ломоносов как физик // Там само. - С. 446-453.

305. Микрофонология в применении к русской грамматике: рец. на кн. В.Богородицкого “Курс грамматики русского языка. Ч. 1. Фонетика” (Варшава, 1887) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1888. - №5. - Отд. 3. - С. 194-210.

306. Риторика Ломоносова // Покровский В. Историческая хрестоматия. Пособие при изуч. рус. словесности. - М., 1888. - Вып. 4. - С. 520-526.

307. Приветственная речь и. д. ректора имп. Варшавского унта А. С. Будиловича 30 авг. 1889 // Варшав. унив. изв. - 1889. - №6. - С. 1-4.

308. Рец. на кн. “Из записок по русской грамматике” / Сост. А. Потехня. - 2-е изд., испр. и доп. (Харьков, 1889) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1889. - №2. - Отд. 3. - С. 206-210.

309. [Рец.]: Н.Некрасов “Очерк сравнительного учения о звуках и формах древнего церковнославянского языка” (СПб., 1889) // Рус. филол. вестн. - 1889. - Т. 22, №3. - С. 145-164.

310. К предстоящему тысячелетию со дня смерти патриарха Фотия (6 февр. 891 г. — 6 февр. 1891 г.) // Там само. - 1890. - Т. 24, №4. - С. 257-268.

311. Відгук на роботу Франца Бартоша // Сб. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - Т. 51. - Прил. - С. 17-24. Те саме // Зап. имп. Акад. наук. - 1890. - Т. 63, Кн. 1. - С. 66-73.

312. [Рец.]: Е.В.Барсов “Слово о полку Игореве, как художественный памятник Киевской дружинной Руси. Т. 3. Лексикология “Слова” (М., 1890) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1890. - №5. - С. 172-187.

313. О русском произношении // Рус. филол. вестн. - 1891. - Т.25, №1. - С. 1-7.

314. [Рец.]: И.Помяловский “Житие св. Саввы Освященного, составленное св. Кириллом Скифопольским в древнерусском переводе...” (СПб., 1890) // Там само. - С. 142-150.

315. Рец. на “Акты, издаваемые Виленской Археографической комиссией. Т. 15. Акты, относящиеся к истории бывшей Холмской

епархии” (Вильна, 1892) // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1893. - №5. - Отд. 2. - С. 246-253.

316. Александр Афанасьевич Потебня: Некролог // Славян. обозрение. - 1892. - №1. - С. 80-88.

317. Вопрос об общеславянском языке в западническом освещении // Там само. - №5-6. - С. 45-64.

318. Дидактика Я. А. Коменского в ее отношениях к славянской школе нашего времени // Там само. - №3. - С. 329-350.

319. Из переписки князя В. А. Черкасского и Н. А. Милютина по польским делам / Передмова до всіх розділів листування А.С.Будиловича // Там само. - №1. - С. 54-69; №3. - С. 369-378; № 5-8. - С.295-335; №9-12. - С. 306-329.

320. Иоанн Амос Коменский // Там само. - 1892. - №2. - С. 173-187.

321. К читателю [статья редактора-издателя журнала А.С.Будиловича, посвящена становлению слов'янських народностей і, зокрема, Росії] // Там само. - 1892. - №1. - С. 1-18.

322. Общеславянский язык в ряду других общих языков древней и новой Европы: В 2 т. - Варшава, 1892.

Т.1. Очерки образования общих языков Южной и Западной Европы. - 437 с.

Т.2. Зарождение общего языка на славянском Востоке. - 375 с.

323. Осип Осипович Первольф: Некролог // Славян. обозрение. -1892. -№1. - С. 89-91.

324. По поводу 90-й годовщины имп. Дерптского университета // Там само. -№12. - С. 451-455.

325. Розд. “Летопись” в журн. “Славянское обозрение” // Там само. - Т. 1, №1. - С. 92-108; №3. - С. 379-397; №4. - С. 544-563; Т. 2, №5-8. - С. 136-152, 385-440; Т. 3, №9-12. - С. 105-119, 221-228, 456-473.

326. Рец. на 1) актову промову проф. В.З.Завітневича “Значение первых славянофилов в деле уяснения идей народности и самобытности” (К., 1891); 2) 1-2 вип. зб. В.Соловйова “Национальный вопрос в России” (СПб., 1891); 3) працю Бендерєва “Сербско-болгарская война 1885 г. (СПб., 1892) // Там само. - №1. - С. 121-123.

327. Рец. на “Словарь русского языка” (СПб., 1891.- Вып.1), сост. Вторым отд-нием Акад. наук // Там само. - Т. 1, №2. - С. 238-242.

328. [Рец.]: П.В.Владимиров “Житие св. Алексея, человека Божия” (Журн. мин-ва нар. проsv., 1887); “Доктор Франциск Скоруина, его переводы, печатные издания и язык” (СПб., 1888) // Отчет

о 32-м присужд. наград графа Уварова (Прил. к “Зап. имп. Акад. наук”, №3). - СПб., 1892. - С. 22-38.

329. Червонорусская эмиграция // Славян. обозрение. - 1892. - №9. - С. 15-34.

330. Образование литературных языков и их значение в истории // Учен. зап. имп. Юрьев. ун-та. - 1893. - №2. - Неофиц. отд. - С. 71-88.

331. Ян Коллар и западное славянофильство // Славян. обозрение: Сб. статей по славяноведению. - СПб., 1894. - С. 1-14.

332. Историческая заметка о бюджетных отношениях имп. Юрьевского ун-та в разные периоды его существования // Журн. мин-ва нар. просв. - 1895. - №9. - Отд. 2. - С. 1-31.

333. Культурная отдельность народов грекославянского мира: Публ. лекция, прочит. 9 дек. 1894 в имп. Юрьев. ун-те // Рус. обозрение. - 1896. - Т. 42, №11. - С. 162-181.

334. Несколько замечаний о научной постановке славянской истории, ее объеме, содержании и периодах // Сб. Учен. - лит. о-ва при имп. Юрьев. ун-те. - 1898. - Т. 1. - Отд. науч. - С. 85-124.

335. О причинах гибели балтийского славянства: Публ. лекция, читанная 13 февр. 1898 // Там само. - С. 145-158.

336. О задачах славяно-русской археологии по отношению к областям и народностям нынешней Венгрии. - М., 1899. - С. 264-269. - (Тр. X (Рига, 1896) Археолог. съезда; Т. 1).

337. К вопросу о литературном языке Юго - Западной Руси. - Юрьев, 1900. - 31 с.

338. Несколько данных и сообщений об успехах русского языка в Юрьевском (бывш. Дерптском ун-те) в истекающем столетии // Сб. Учен.-лит. о-ва при имп. Юрьев. ун-те. - 1900. - Т. 3. - Отд. науч. - С. 1-73.

339. Памяти Н. А. Лавровского: Речь, произнес. 30 сент. 1899 в имп. Юрьевском ун-те // Там само. - С. 74-92.

340. О московском проекте упрощения русского правописания // Там само. - Т. 5. - Отд. науч. - С. 170-196.

341. Генезис российского украиномана (по поводу львовского издания малорусских “Писаний” Трофима Абрамовича Зиньковского) // Рус. вестн. - 1903. - Т. 8. - С. 628-640.

342. К вопросу о племенных отношениях в Угорской Руси // Живая старина. - 1903. - Вып. 3. - С. 265-275.

343. По поводу столетнего юбилея имп. Юрьевского ун-та //

Рус. вестн. - 1903. - №2. - С. 730-734.

344. Предварительный съезд русских славяноведов в С.-Петербурге (10-15 апр. 1903) // Там само. - №5. - С. 334-344.

345. Академия наук и реформа русского правописания // Там само. - 1904. - №7. - С. 241-283.

346. Об отношении народного к общечеловеческому, в связи с идеей русского национального единства // Там само. - №4. - С. 483-509.

347. По вопросу об упрощении русского правописания // Вестн. Европы. - 1904. - №5. - С. 419-422.

348. К характеристике Франтишека Ладислава Ригера // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - С. 21-34.

349. Наука и политика. Три статьи по злободневным вопросам. - СПб., 1905. - 109 с.

350. Новейший фазис самоопределения народностей // Славян. изв. - 1905. - №8. - С. 647-652.

351. О единстве русского народа: Речь. - СПб., 1907. - 43 с.

352. [Відгук]: С.К.Булич "Очерк истории языкознания в России". Т. 1 (СПб., 1904) // Сб. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1907. - Т. 82. - (Отчет о присужд. Ломоносовских премий в 1905 г.) - С. 13-20.

353. Взгляд Ломоносова на церковнославянский язык // Покровский В. Михаил Васильевич Ломоносов. Его жизнь и соч.: Сб. лит.-критич. статей. - 2-е изд. - М., 1909. - С. 63-65.

354. Современные сельскохозяйственные задачи начальной школы // Журн. мин-ва нар. просв. - 1915. - №2. С. 146-163.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

355. [Н.М.] Рец. на кн. А. Будиловича "М. В. Ломоносов как натуралист и филолог" (СПб., 1869) // Филол. зап. - 1870. - №1. - Критика и библиогр. - С. 1-22.

356. [Колосов М.] Рец. на працю А.Будиловича "Первобытные славяне в их языке, быте и понятиях по данным лексикальным" (Ч. 1, К., 1878) // Рус. филол. вестн. - 1879. - Т. 1, №1. - С. 108-112.

357. Бодуэн-де-Куртенэ. Несколько слов о культуре первобытных славян (з приво-ду книги А. Будиловича "Первобытные славя-

не в их языке, быте и понятиях по данным лексикальным) (К., 1878-1879) // Там само. - Т. 2. - С. 165-206.

358. Микуцкий Ст. Несколько слов по поводу соч. А. Будиловича "Первобытные славяне в их языке, быте и понятиях по данным лексикальным" (К., 1878-1879). - Варшава, 1879. - 15 с.

359. [Головачевский А.] Рец. на працю А.Будиловича "Начертание церковнославянской грамматики применительно к общей теории русского и других родственных языков" (Варшава, 1883) // Филол. зап. - 1883. - Вып. 3. - Библиогр. - С. 1-19.

360. [Каманин И.] Рец. на "Мефодиевский юбилейный сборник", изд. Варшавск. ун-том к 6 апр. 1885 под ред. А. С. Будиловича (Варшава, 1885) // Киев. старина. - 1885. - №7. - Библиогр. - С. 491-493.

361. Лавровский П. А. По поводу заметки проф. Будиловича о праздновании тысячелетия со дня кончины св. Мефодия // Изв. С.-Петербург. славян. благотворит. о-ва. - 1885. - №2. - Отд. 2. - С. 87-90.

362. Рец. на "Мефодиевский юбилейный сборник", изд. Варшав. ун-том к 6 апр. 1885 под ред. А. С. Будиловича (Варшава, 1885) // Там само. - №5-6. - Отд. 3. - С. 296-301.

363. Будилович Антон Семенович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1891. - Т.4а. - С. 849-850.

364. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892.-Т. 1, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 14.

365. [Липовский А.] Рец. на працю А.Будиловича "Общеславянский язык в ряду других языков древней и новой Европы". (Т. 1, 2; Варшава, 1892) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1892. - №2. -Отд. 3. - С. 500-504.

366. Добровский В. К зачаткам прикладного языкознания как науки о национализме: Про книгу Антона Будиловича "Общеславянский язык в ряду других общих языков древней и новой Европы" и по поводу ее // Филол. зап. - 1894. - Вып. 1-6. - С. 1-27, 29-66.

367. Степович А. И. Вопрос об общеславянском языке в решении А. С. Будиловича: Выступл. на заседании о-ва 13 янв. 1893 // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1894. - Кн. 8. - Отд. 1. - Сведения о засед. - С. 6-7.

368. Будилович Антон Семенович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 11-14.

369. Брандт Р. Ф. Мнения о русском правописании И. В. Яги-

ча, Ф.Е.Корша, А.С.Будиловича и А.И.Томсона // Филол. зап. - 1904. - Вып. 2. - С. 1-56.

370. А.С.Будилович [Бібліогр. перелік праць А.С.Будиловича] // Новый сб. статей по славяновед., сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - Прил. - С. VII - XVI.

371. Антон Семенович Будилович: Некролог // Славян. изв. - 1908. - №6. - С. 435-439.

372. Иконников В. С. Опыт русской историографии. - К., 1908. - Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 10.

373. Грот К. Я. Памяти Антона Семеновича Будиловича // Ист. вестн. - 1909. - №3. - С. 1097-1122.

374. Карский Е. Памяти А. С. Будиловича // Рус. филол. вестн. - 1909. - Т. 61. - С. 149-161.

375. Кулаковский И. А. С. Будилович: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1909. - №8. - С. 100-125.

376. Будилович Антон Семенович // Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине. 1901-1913. Преподаватели и воспитаники. - Нежин, 1913. - С.8.

377. Будилович Антон Семенович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. - Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 85.

378. Обзор предложений по усовершенствованию русской орфографии (XVIII - XX вв.). - М.: Наука, 1965. - С. 486.

379. Чернышев В.И. Избранные труды: В 2 т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 565, 571, 572, 585, 609.

380. Будилович А. С. // БСЭ. - Т. 4. - М., 1971. - С. 93.

381. Белая А.С. Из истории лингвистических исследований в Нежинском Историко-филологическом институте (наследие А. С. Будиловича) // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1990. – Вип. 1. - С. 48-50.

382. Добродомов И. Г. А. С. Будилович и проблемы народной школы в дореволюционной России // Там само. - С. 50.

383. Стрелкова Н. М. Вопросы морфологической структуры слова в работе А. С. Будиловича “Анализ составных частей славянских слов с морфологической точки зрения” // Там само. - С. 51-52.

384. Самойленко Г.В. А.С.Будилович: Библиогр. указ. - Нежин, 1993. - 22с. - (Сер. “Ученые-филологи Нежинской высш. школы”).

385. Антон Семенович Будилович // Самойленко Г. В. Нежин. филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 109-110.

386. Антон Семенович Будилович: Портр. // Новый сб. статей по славяновед., сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - (Портр. група учасників зб.); Ист. вестн. - 1909. - №3. - С. 1105; Рус. филол. вестн. - 1909. - Т. 61. - С. 149.

## Бунге Микола Християнович (1823-1895)

*Економіст, державний діяч. У 1845 році закінчив із ступенем кандидата законодавства юридичний факультет Київського університету св.Володимира і одержав призначення на посаду викладача законів казенного управління в Юридичний ліцей князя Безбородька в Ніжин. Після захисту магістерської дисертації (“Исследование начал торгового законодательства Петра Великого”) (1847) було затверджено на посаді професора. Працював у Ніжині до 1850 року. В 1852 захистив докторську дисертацію (“Теория кредита”) в університеті св.Володимира в Києві. З 1850 почав читати курс політичної економії в Київському університеті, з 1852 – на посаді ординарного професора. Один з розробників селянської реформи (1859). У 70-х роках двічі обирався ректором Київського університету. У 1880 – товариш міністра фінансів. У 1881-86 – міністр фінансів Росії. Академік імп. Академії наук, кавалер орденів Білого Орла, св.Володимира 2 класу, св.Анни і св.Станіслава 1-х ступенів.*

### Друковані праці

387. Теория кредита. - К., 1852. - 310 с.

388. [Рец.]: И.Бабст “Джон Ло, или финансовый кризис Франции в первые годы регенства”(М., 1852) // Отеч. зап. - 1853. - №6. - IV. - С. 23-46; №7. - IV. - С. 1-30.

389. Исследование о железной промышленности в губерниях Киевского учебного округа. 1. О добывании руды и о выплавке чугуна и железа. - К., 1856. - 93 с.      Те саме // Тр. комиссии высочайших учреждений при имп. ун-те св. Владимира. - К., 1856. - Т.3. - С. I - IV, 1-93 с.



390. Ответ П. А. Кулишу // Рус. вестн. - 1857. - №12, Кн. 2. - Совр. летопись. - С. 234-237.
391. Письма об изучении политической экономии // Там само. - №9. - Кн. 1. - С. 5-64.
392. Промышленность и ее ограничения во внешней торговле. Ст. 1 // Отеч. зап. - 1857. - №2. - Отд. 1. - С. 709-734; Ст. 2. - №6. - С. 473-508; Ст.3. - №11. - Отд.1. - С.1 - 28; Ст. 4. - №12. - Отд.1. - С. 589 - 620.
393. Новый исследователь школы г. Гр. Бланка // Рус. вестн. -1858. - №8, Кн. 2. - Совр. летопись. - С. 385-390.
394. О современном направлении русских университетов и о потребностях высшего образования // Там само. - №4, Кн. 1. - С. 311-332.
395. Об изменении юридических отношений в России, вследствие предстоящего преобразования крепостного права // Отеч. зап. -1858. - №8. - IV. - С. 55-69.
396. Об устройстве учебной части в наших университетах // Рус. вестн. - 1858. - №10, Кн. 1. - II. - С. 441-488.
397. Политико-экономический журнал Пикфорда и ученые конгрессы // Там само. - №11, Кн. 1. - Совр. летопись. - С. 12-23.
398. Политико-экономическое обозрение 1856-1857 годов. Железные дороги земного шара // Отеч. зап. - 1858. - №4. - Отд. 1. - С. 371-408.
399. Гармония хозяйственных отношений. Первая политико-экономическая система Керри. Ст. 1 // Там само. - №11. - С. 1-42; Ст. 2. - 1859. - №12. - С. 435-464.
400. Кредит и крепостное право // Рус. вестн. - 1859. - №1, Кн. 2. - Совр. летопись. - С. 125-136; №4, Кн. 2. - С. 350-373.
401. Письма к читателю о народном образовании. Необходим ли приготовительный курс в университете? // Отеч. зап. - 1859. - №5. - Отд. 1. - С. 75-110.
402. Экономический кризис 1857 года. Ст. 1 // Там само. - №2. - Отд. 1. - С. 385-406; Ст. 2. - №3. - С. 87-112; Ст. 3. - №8. - С. 421-472; Ст. 4. - №9. - С. 159-176.
403. Мысли графа Канкрин о бумажных деньгах // Рус. вестн. - 1864. - №11. - VIII. - С. 361-386.
404. Государственное хозяйство. Налоги и государственные долги / Пер. и предисл. проф. Н. Бунге // Киев. унив. изв. - 1865. - №8. - Отд. 2. - С. 1-48; №9. - С. 49-104; №10. - С. 265-324.
405. Общий оборот внешней торговли, торговый баланс и таможенные пошлины первостепенных держав в XIX столетии //

Рус. вестн. - 1867. - №10. - С. 431-462; №11. - С. 5-47.

406. Джон Стюарт Милль как экономист // Журн. мин-ва нар. просв. - 1868. - №10. - Отд. 2. - С. 1-100.

407. Основания политической экономии // Киев. унив. изв. - 1869. - №12. - С. 1-35; 1870. - №1. - С. 1-34; №2. - С. 1-19; №3. - С. 1-39; №4. - С. 1-12.

408. Полицейское право. Введение и государственное благоустройство. Т.1. [курс, який читав в М.Х.Бунге в ун-ті св. Володимира]. - К., 1869. - 334 с.

409. Вагнер А. Русские бумажные деньги / Пер., доп. и прим. Н. Бунге // Киев. унив. изв. - 1870. - №6. - С. 1-16; №7. - Прил. С. I - XXIII.

410. Лекции по полицейскому праву. III. Кредитные учреждения первостепенных держав // Там само. - 1873. - №2. - Отд. 2. - С. 1-24; №3. - С. 25-48; 1876. - №2, Ч. 2. - Отд. 2. - С. 1-34; №3. - Отд. 2. - С. 35-45.

411. Мнение орд. проф. Н. Х. Бунге о соч. г. Сокольского "О нарушениях уставов монетных" // Там само. - №11. - Отд. 1. - С. 1-4.

412. Обзорение разных отраслей хозяйственной деятельности. Т. 2. Полицейское право. Благоустройство: Лекции, читанные студентам ун-та св. Владимира. - К., 1873. - 108 с.

413. [Рец.]: И.Тарасов "Личное задержание как полицейская мера безопасности" // Киев. унив. изв. -1875. - №10, Ч. 2. - С. 1-8.

414. Курс статистики. - 2-е изд., доп. // Там само. - 1876. - №2. - Прибавл. - С. 1-32; №3. - Прибавл. - С. 33-72; №4. - Прибавл. - С. 73-175.

415. [Рец.]: Пихно "Коммерческие операции государственного банка" // Там само. - №12, Ч. 1. - С. 78-82.

416. Государство и законы о народном образовании: по поводу соч. Л. Штейна "Первоначальное и профессиональное образование в Германии, Франции и других государствах" (Штутгарт, 1868) // Сб. государств. знаний под ред. В. П. Безобразова. - СПб., 1877.-Т. 4. - С. 56-94.

417. Полицейское право. Благоустройство // Киев. унив. изв. - 1877. - №5. - Отд. 2. - С. 37-99; №8. - Отд. 2. - С. 119-177.

418. Неразменные банковые билеты во Франции с 1870 по 1878 год // Сб. государств. знаний под ред. В. П. Безобразова. - СПб., 1878. - Т. 6. - С. 242-256.

419. Точность и в рецензии никогда не излишня (ответ на разбор курса "Полицейское право" в "Русском вестнике") // Киев.

унив. изв. - 1878. - №3. - С. 31-57.

420. Заметка о настоящем положении нашей денежной системы и средствах к ее улучшению // Сб. государств. знаний под ред. В. П. Безобразова. - СПб., 1880. - Т. 8. - С. 86-127.

421. Государственное счетоводство и финансовая отчетность в Англии // Зап. имп. Акад. наук. - СПб., 1891. - Т. 64, Кн. 1. Прил. - С. 1-95.

422. Исследования по вопросу о восстановлении налога на соль // Там само. - СПб., 1893. - Т. 72, Кн. 1. Прил. - С. 1-61.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

423. Михайлов М. "Теория кредита", соч. Н. Бунге (К., 1852): Критич. ст. // Б-ка для чтения. - 1852. - № 10, Ч. 2. - V. - С. 23-56.

424. Рец. на працю М. Бунге "Теория кредита" // Современник. - 1852. - №7. - IV. - С. 16-20.

425. I. Исторический очерк экономических учений. II. Обзорные различных отраслей хозяйственной деятельности ("Полицейское право. Ч. 1. Благоустройство". Вып. 1-й и 2-й курса, читанного студ. ун-та св. Владимира проф. Н. Х. Бунге): Критич. розбір // Отеч. зап. - 1869. - №8. - XII. - Новые книги. - С. 312-321.

426. Не излишне нечто и кроме точности (по поводу ответа г. Бунге) // Рус. вестн. - 1878. - №9. - XI. - С. 415-429.

427. [X.] Точность никогда не излишня (по поводу главы об устройстве учебных заведений в "Полицейском праве" проф. Бунге) // Там само. - №1. - XI. - С. 469-486.

428. Тарасов И. Критический разбор работ Н. Х. Бунге, И. Андреевского и М. Шпилевского по полицейскому праву // Сб. государств. знаний под ред. В. П. Безобразова. - СПб., 1880. - Т. 8. - Критика и библиогр. - С. 3-43.

В полі зору критика праця М. Х. Бунге "Полицейское право" Т. 1. Курс лекций. (К., 1869-1873). - С. 24-27, 31-32.

429. Троцина К. Н. Х. Бунге // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. I. - Профессора и преподаватели. - С. 233-239.

430. Бунге Н. Х. // Иконников В. С. Биограф. словарь профессоров и преподавателей имп. ун-та св. Владимира. 1834-1884. - К., 1884. - С. 74-84.

431. Владимирский-Буданов М. Ф. История имп. университета

Св.Владимира. - К., 1884. - Т.1. - С.572.

432. Бунге Николай Христианович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1891. - Т. 4а. - С. 927-929.

433. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892 -Т. 1, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 14.

434. Николай Христианович Бунге: Некролог // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1895. - №10. - Отд. 4. - С. 51-56.

435. [А. М-ский.] Критич. відгук на брошуру "Замечательная эпоха в истории русских финансов: Очерк экономической и финансовой политики Н. Х. Бунге и И. А. Вышнеградского" (СПб., 1895) // Рус. вестн. - 1895. - №11. - XV. - Критика. - С. 277-284.

436. Сребницкий И.А. Очерки из истории Лицея князя Безбородько (1832 - 1875). - Нежин, 1895. - С. 20 - 22.

437. Картавцев Е. Э. Николай Христианович Бунге: Биогр. очерк // Вестн. Европы. - 1897. - №5. - С. 5-39.

438. Николай Христианович Бунге. Его финансовая политика // Рус. вестн. - 1895. - №7. - XV. - Из жизни и печати. - С. 302-308.

439. Кованько П. Л. Главнейшие реформы, проведенные Н. Х. Бунге в финансовой системе России: Опыт критич. оценки деятельности Н. Х. Бунге как министра финансов (1881-1887) // Киев. унив. изв. - 1900. - №1, Ч. 2. - С. 1-76; №3, Ч. 2. - С. 77-108; №4, Ч. 2. - С. 109-132; №5, Ч. 2. - С. 133-178; №7, Ч. 2. - С. 179-226; №8, Ч. 2. - С. 227-260; №9, Ч. 2. - С. 261-316; №12, Ч. 2. - С. 317-354; 1901. - №3, Ч. 2. - С. 355-416; №4, Ч. 2. - С. 417-448.

440. Бунге Николай Христианович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 8. - Стб. 567-574.

441. Історія Київського університету. - К., 1959. - С. 249-250.

442. Бунге Николай Христианович // БСЭ. - М., 1971. - Т. 4. - С. 112-113.

443. Морозов Ф.М. Бунге Николай Христианович (1823 - 1895) // Политическая энциклопедия: В 4 т. - М., 1972. - Т.1. - С. 185.

444. Бунге М. Х. // УРЕ. - К., 1978. - Т. 2. - С. 71.

445. Самойленко А.Г. Нежинский период деятельности Н.Х.Бунге (1845-1850) // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1994. - Вип. 4. - С. 16-25.

446. Николай Христианович Бунге: Портр. // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., б. г. - Т. 8. - (Особое прил. Рус. деятели); Владимирский-Буданов М.Ф. История императорского университета св. Владимира. - К., 1884.- Т. 1. - С. 572-573.

## Бурзі Бернгард Фрідріхович (1863-1909)

*Філолог-єллініст, історик. Вивчав давньокласичну філологію в Гейдельберзькому і Лейпцігському університетах. Закінчив курс навчання на історико-філологічному факультеті Юр'ївського університету. В 1887 склав кандидатський іспит з давньокласичної філології. 1897 року захистив дисертацію на ступінь магістра класичної філології в університеті св.Володимира в Києві. З 1899 викладав у Ніжинському Історико-філологічному інституті грецьку словесність. З 1901 -екстраординарний, із 1905 – ординарний професор НІФІ, перебував на цій посаді до 1909 року. Займався викладацькою діяльністю, розробкою нових курсів з історії класичної філології, грецької метрики та епіграфіки, історії грецької літератури та окремих питань історіографії та методології античної грецької історії.*

### Друковані праці

447. О новейших трудах по греческой историографии: Вступ. лекция, читанная 16 сент. 1879 в Киев. ун-те. - К., 1897. - 16 с. - (Отт. из “Киев. унив. изв.”, 1897, №12).

448. Неизданное письмо Франца Августовича Вольфа // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко. - 1900. - Т. 18. - С. 3-19. Відб.: Ніжин, 1900. - С. 3 - 19.

449. Об источниках афинского права: Вступ. лекция, читанная 1 сент. 1900 в Нежинском Ист. -филол. ин-те // Там само. - 1902. - Т. 20. - С. 3-19. Окр. вид.: Нежин, 1902. - 19 с.

450. Школьный вопрос в Древней Греции: Речь, произнес. на годичном акте Ин-та кн. Безбородко 30 авг. 1902 // Там само. - 1904. - Т. 21. - С. 4-49. Окр. вид.: Нежин, 1903. - 49 с.

451. Неизданные штемпеля на ручках греческих амфор // Там само. - 1906. - Т. 22. - С. 3-29. Окр. вид.: Нежин, 1905. - 29 с.

452. Лекции по истории греческой драмы, читанные в 1908-09 гг. - Нежин, 1909. - 95с. -[конспект].

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

453. Бурзи Бернгард Фридрихович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 15.

454. Семенов И. И. Бернгард Фридрихович фон - Бурзи: Некролог // Изв. Ист. -филол. ин-та. кн. Безбородко в Нежине. - 1912. - Т. 27. - С. 18-20.

455. Бурзи Бернгард Фридрихович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Препод. и воспитанники. - Нежин, 1913. - С.8.

## Грот Микола Якович (1852-1899)

*Відомий психолог, філософ, письменник. У 1875 закінчив із золотою медаллю історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету і одержав запрошення на посаду викладача філософії від директора Ніжинського Історико-філологічного інституту М.О.Лавровського. В 1875-76 вивчав філософію і фізіологію у Страсбурзі. Після захисту (1880) магістерської дисертації (“Психология чувствований”) затверджено ординарним професором Ніжинського Історико-філологічного інституту. Працював у Ніжинському інституті з 1880 по 1883. Викладав психологію, логіку, історію філософії. В 1882-83 стажувався в університетах Німеччини, готуючи докторську дисертацію. Захист відбувся в 1883 році в Київському університеті св.Володимира. Тема – “К вопросу о реформе логики”. Після захисту дисертації затверджено ординарним професором Новоросійського (Одеського) університету по кафедрі філософії. З 1886 – професор Московського університету по кафедрі філософії. Голова Московського Психологічного товариства (з 1888), засновник і редактор першого в Росії фахового журналу з питань філософії і психології (“Вопросы философии и психологии”) [з 1889]. Блискучий лектор, просвітник, популяризатор.*

## Друковані праці

456. [Рец.]: А.Козлов “Философские этюды” (Ч. 1, СПб., 1876) // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. -1877. - Т. 1. - Неофиц. отд. - С. 75-102. Окр. вид.: К., 1877. - 28 с.
457. Les principes d’une classification nouvelle des sentiments. - Paris, 1878. - 38 с.
458. Сновидения как предмет научного анализа // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1878. - Т. 2. - Неофиц. отд. - С. 1-68. Окр. вид.: К., 1878. - 68с.
459. Психология чувствований: Исследование 1. Исторический отдел // Там само. - 1879. - Т. 4. - С. 1-410; Исследование 2. Теоретический отдел // Там само. - 1880. - Т. 5. - Неофиц. отд. - С. 411-551. Окр. вид.: СПб., 1879-1880. - 569 с.
460. Письмо в редакцию (по поводу рец. на “Психологию чувствований”) // Вестн. Европы. - 1880. - №12. - Лит. обозрение. - С. 839-868.
461. Еще по поводу вопроса о психологии чувствований. Ответ А. Козлову // Изв. Ист. -филол. ин-та. - 1881. - Т. 6. - Неофиц. отд. - С. 1-38. Окр. вид.: К., 1881. - 38 с.
462. К вопросу о реформе логики. Опыт новой теории умственных процессов. Вып. 1 // Там само. - 1882. - Т. 7. - Неофиц. отд. - С. 1-210; Вып. 2. - 1884. - Т. 8. - Неофиц. отд. - С. 211-349. Окр. вид.: Лейпциг, 1882. - XXVI, 349 с.
463. Отчет Комитета по сооружению бюста Н.В.Гоголя в Нежина, читан. на торж. акте в Институте кн.Безбородко в день открытия бюста, 4-го сент. 1881 года // 4 сентября 1881 года в Нежине. - К., 1882. - Прилож. - С.22-28.
464. К вопросу о критериях истины. Возможность научного оправдания наивного реализма (этюд из области науки о познании) // Рус. богатство. - 1883. - №4. - С. 184-196; №5-6. - С. 435-449.
465. К вопросу о классификации наук: (научно -популярный этюд). - СПб., 1884. - 70с.
466. О научном значении пессимизма и оптимизма как мировоззрений: Публ. лекция, читанная 11 марта 1884 // Зап. Новорос. ун-та. - 1884. - Т. 11, Ч. 2. - С. 119-146.Окр. вид.: Одесса, 1884. - 28 с.
467. Джордано Бруно и пантеизм: (философский очерк) // Там само. - 1885. - Т. 14, Ч. 2. - С. 265-350. Окр. вид.: Одесса, 1885. - 86с.
468. О душе в связи с современными учениями о силе // Там само.

- 1886. - Т. 44, Ч. 2. - С. 259-354. Окр. вид: Одесса, 1886. - 92 с.
469. О направлении и задачах моей философии (по поводу статьи архиепископа Никанора) // Правосл. обозрение. - 1886. - №12. - С. 792-809.
470. Критика понятия свободы воли в связи с понятием причинности. - М., 1889. - XVI, 106 с.
471. О задачах журнала "Вопросы философии и психологии" // Вопр. философии и психологии. - 1889. - Кн. 1. - С. V - XX.
472. Психологический съезд в Париже (6-10 авг. 1889) // Там само. - Хроника. - С. 1-22.
473. Жизненные задачи психологии // Там само. - 1890. - Кн. 4. - С. 143-194.
474. Обзор журналов // Там само. - Кн. 2. - Критика и библиогр. - С. 49-57.
475. Рец. на переклад вибр. творів Г.В.Лейбніца (М., 1890) // Там само. - Философия и метфизика. - С. 95-96. Підпис: Г.
476. Рец. на переклад вибр. творів Ібервега-Гейнце "История новой философии в сжатом очерке" (СПб., 1890) // Вопр. филос. и психол. - 1890. - Кн. 5(№1). - История философии. - С.97 - 100. Підпис: Б.
477. Рец на працю В.Джеймса "The Principles of Psychology" // Там само. - Психологія. - С.89-90.
478. Рец на працю Г.Струве "Энциклопедия философских наук и направлений в связи с введением в философию" (Ч.1, Варшава, 1890) // Там само. - Кн.4. - Обзор книг. II. - С.94-97. Підпис: Г.
479. Рец на працю кн. С.Трубецкого "Метафизика в древней Греции" (М., 1890) // Там само. - Кн.2. - История философии. - С.105 - 108.
480. Что такое метафизика? // Там само. - 1890. - Кн. 2. - С. 107-128.
481. Введение в историю новой философии. 1) Задачи философии и истории философии. Значение философии древней и средневековой. 2) Характер новой философии. Значение эпохи Возрождения. Джордано Бруно // Там само. - 1891. - №3, Кн. 7. - Критика и библиогр. - С. 1-25.
482. Еще о задачах журнала // Там само. - Кн. 6. - С. I - VI.
483. О книге Л. Лопатина "Положительные задачи философии. Ч. 2. Закон причинной связи как основа умозрительного знания действительности" (М., 1891): Критич. обзор // Там само. - Кн. 10. - Об-



зор книг. - С. 57-66.

484. Основные моменты в развитии новой философии. 1. Главные направления новой философии. - Эмпиризм и натурализм: Бэкон и Гоббс // Там само. - №4, Кн. 8. - Спец. отд. - С. 42-57.

485. Основные моменты в развитии новой философии. 2. Метафизическая философия: Декарт и окказионалисты // Там само. - №5, Кн. 9. - Спец. отд. - С. 1-18.

486. Основные моменты в развитии новой философии. 3. Спиноза // Там само. - Кн. 10. - Спец. отд. - С. 1-18.

487. Рец. на працю: Paul Carus "The soul of man" (Chicago, 1891) // Там само. - 1891. - Кн. 8. - Обзор книг. - С.76 - 77.

Підпис: Н.Г.

488. Рец. на працю: П.Карус, Л.Лопатин "Положительные задачи философии" (Ч.2, М., 1891) // Там само. - Кн.10. - Обзор книг. 11. - С.57 - 66.

489. Самонаблюдение — единственный источник познания душевной жизни: Положения Н. Я. Грота, которые обсуждались на заседаниях Психологич. о-ва 10, 22 нояб.; 8 дек. 1890) // Там само. - №2, Кн. 6. - Прил. II. - С. 89-93.

490. Основание нравственного долга. I - III // Там само. - 1892. - Кн. 12. - С. 146-164.

491. П.Е.Астафьев: Некролог // Там само. - 1893. - Кн. 18. - С. 116-121.

492. Декарт // Брокгауз - Ефрон: Энцикл. словарь. - 1893. - Полугом 19, Т.10. - С. 303-307.

493. Нравственные идеалы нашего времени. Фридрих Ницше и Лев Толстой // Там само. - Кн. 1(16). - С. 129-154.

494. Основные моменты в развитии новой философии. 4. Джон Локк и Джордж Беркли // Там само. - Кн. 13. - Спец. отд. - С. 1-17.

495. Основные моменты в развитии новой философии. 5. Лейбниц и его школа // Там само. - Кн. 2(17). - Спец. отд. - С. 1-25.

496. Основные моменты в развитии новой философии. 6. Английская и французская философия XVIII века. - 7. Значение Канта // Там само. - Кн. 20(5). - Спец. отд. - С. 41-93.

497. [Рец.]: Виндельбанд "История древней философии"... (СПб., 1893) // Там само. - Обзор книг. - С. 109-111.

498. Речь председателя Психологич. о-ва Н. Я. Грота на ХСV засед. о-ва (1893) // Там само. - Кн. 2(17). - Психологич. о-во. - С. 117-123.

499. К вопросу о значении идеи параллелизма в психологии // Там само. - 1894. - Кн. 21(1). - С. 36-54.
500. О времени // Там само. - Кн. 24(4). - С. 381-417; Кн. 25(5). - С. 445-493.
501. Основные моменты в развитии новой философии. - М., 1894. - 256 с.
502. Основания экспериментальной психологии // Вопр. философии и психологии. - 1895. - Кн. 30(5). - С. 568-618.
503. Устой нравственной жизни и деятельности: Речь, читанная 4 марта 1895 на публ. годовом засед. Психологич. о-ва // Там само. - Кн. 27(2). - С. 145-168.
504. Несколько слов в ответ В. А. Гольцеву // Там само. - 1896. - Кн. 2(32). - Обзор журн. - С. 170-173.
505. О жизни и деятельности Декарта: Речь, читанная на торжеств. засед. Психологического о-ва в память 300-летия рожд. Декарта 12 и 19 окт. 1896 // Там само. - Кн. 5(35). - С. 645-659.
506. Памяти Н.Н.Страхова. К характеристике его философского мирозерцания // Там само. - Кн. 2(32). - С. 299-336.
507. [Рец.]: Г.И.Челпанов "Проблема восприятия пространства" // Там само. - Кн. 5(35). - Обзор книг. - С. 651-656.
508. Понятие о душе и психической энергии в психологии // Там само. - 1897. - Кн. 2(37). - С. 239-300; Кн. 4(39). - С. 801-811.
509. [Рец.]: В.Соловьев "Оправдание добра. Нравственная философия" (СПб., 1897) // Там само. - 1897. - Кн. 1(36). - Обзор книг. - С. 155-160.
510. Критика понятия прогресса // Там само. - 1898. - Кн. 5(45). - С. 780-804.
511. Психология // Брокгауз - Ефрон: Энцикл. словарь. - 1898. - Полутом 50, Т.25а. - С.677-683.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

512. [К.К.] Рец. на працю М.Грота "Психология чувствований в ее истории и главных основах" (СПб., 1880) // Вестн. Европы. - 1880. - №9. - Хроника. Лит. обозрение. - С. 358-371.
513. Козлов А.А. Критический этюд по поводу книги Н.Грота "Психология чувствований". - К., 1881. - 56 с. Те саме // Киев. унив.изв. - 1880. - №8 - 11.

514. Про книгу М.Я.Грота “К вопросу о реформе логики. Опыт новой теории умственных процессов” (Лейпциг, 1882): Критич. нарис // Рус. богатство. - 1883. - №2. - Науч. и критич. статьи. - С. 413-430.

515. Рец. на праці П.В.Мокієвського і М.Я.Грота (“Ценность жизни” [СПб., 1884] і “О научном значении пессимизма и оптимизма как мировоззрений” [Одесса, 1884]) // Вестн. Европы. - 1884. - №6. - Хроника. Лит. обозрение. - С.845-848.

516. Никанор, архиеп. Херсонский и Одесский. Направление и значение философии Николая Грота // Правосл. обозрение. - 1886. - №10. - С.270-320.

517. Рец. на кн. М.Я.Грота “О душе в связи с современными учениями о силе. Опыт философского построения” (Одесса, 1886) // Вестн. Европы. - 1886. - №7. - Лит. обозрение. - С. 418-424.

518. [Про журнал “Вопросы философии и психологии” під ред. М.Я.Грота] // Журн. мин-ва нар. просв. - 1889. - №12. - Критика и библиогр. - С. 567.

519. Гади О. Первый русский философский журнал: о журнале “Вопр. философии и психологии” // Рус. филол. вестн. - 1889. - №4. - С. 79-87.

520. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892. - Т. 1, Кн. 2.- Указ. личных имен. - С. 29.

521. Колубовский Я. Грот Николай Яковлевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1893. - Т.9 а. - С. 775-777.

522. Протопопов М. Письма о литературе: (про журн. “Вопр. философии и психологии” під ред. М.Я.Грота) // Рус. мысль. - 1893. - №2. - С. 127-133.

523. Виклад дебатів з реферату М.Грота “О значении идеи параллелизма в психологии” // Вопр. философии и психологии. - 1894. - Кн.22 (2). - Психол. о-во. - С.303-314.

524. Михайловский Н. Литература и жизнь: [огляд статей, присвяч. творч. Ф.Ніцше. Згадуються статті М.Я.Грота] // Рус. богатство. - 1894. - №12. - С. 84-110.

525. Московское Психологическое общество. Заседание СХХП. Отчеты о 5-ти заседаниях и прения по рефератам Н. Я. Грота “О времени” // Вопр. философии и психологии. - 1895. - Кн. 26(1). - С. 89-109.

526. Гольцев В. Несколько слов в возражение Н. Я. Гроту: [з приводу статті М.Я.Грота “Основания экспериментальной психо-

логии” та його рецензії на книгу Ледда] // Там само. - 1896. - Кн. 1(31). - Обзор журн. - С. 65-67.

527. Про кн. М.Грота “Основания экспериментальной психологии” (М., 1896) // Рус. богатство. - 1896. - №8. - Новые книги. - С. 64-67.

528. [Бронзов А.] Рец. на працю М.Я.Грота “Очерк философии Платона”(М., 1897) // Христиан чтение. - 1897. - Т. 203. - Ч. 1. - С. 197-203.

529. [А.] Рец. на працю М.Грота “Очерк философии Платона” (М., 1897) // Филол. обозрение. - 1898. - Т. 14, Кн. 2. - Отд. 2. - С. 127-128.

530. Н.Я.Грот: (На смерть проф. Н. Я. Грота. Церемония похорон) // Ист. вестн. - 1899. - №7. - Смесь. - С. 377-381.

531. Лопатин Л. М. Николай Яковлевич Грот: Некролог // Вопр. философии и психологии. - 1899. - Кн. 3(48). - С. IX - XX; Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С. 374 - 386.

532. Московское Психологическое общество. Заседание CLXXIII. Отчет об экстренном заседании 25 мая 1899, созванном по поводу кончины Николая Яковлевича Грота // Там само. - С. 356-357.

533. Похораны Н.Я.Грота // Ист.вестник. - 1899. - №7. - Смесь. - С.380-381.

534. Прядкин С. Две преждевременные жертвы смерти (В. Г. Васильевский и Н. Я. Грот) // Филол. зап. - 1899. - Вып. 3-4. - С. 1-12.

535. Соколов П. П. Философский скиталец (Памяти Н. Я. Грота) // Богослов. вестн. - 1899. - №6. - С. 250-265; №7. - С. 417-440; №11. - С. 660-703.

536. Соловьев Вл. Николай Яковлевич Грот: Некролог // Вестн. Европы. - 1899. - №7. - С. 456-457.

537. Шенрок В. И. Воспоминания о Н. Я. Гроде // Ист. вестн. - 1899. - Т. 77, №9. - С. 853-873.

538. [Э.Р.] [Радлов Э.Л.] Н.Я.Грот: Некролог // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1899. - №11. - Отд. 4. - С. 41-47.

539. Айхенвальд Ю. И. Очерк этических воззрений Н. Я. Грота // Вопр. философии и психологии. - 1900. - Кн. 1(51). - С. 61-73.

540. Викторов Д. Памяти Н. Я. Грота как профессора // Там само. - С. 48-60. Те саме // Николай Яковлевич Грот в очерках,

воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С. 175 - 185.

541. Грот Николай Яковлевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 18-24.

542. Ивановский В. Н. Очерк жизни и деятельности Н. Я. Грота // Вопр. философии и психологии. - 1900. - Кн. 1(51). - С. 1-47; Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С. 57-88.

543. Соколов П. П. Н. Я. Грот как мыслитель: Речь // Там само. - С. 74-100.

544. Соловьев Вл. Три характеристики (М. М. Троицкий, Н. Я. Грот, П. Д. Юркевич) // Вестн. Европы. - 1900. - №1. - С. 319-335; Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С. 149-166 [часть, посвящена М.Гроту].

545. Грот Николай Яковлевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энциклопед. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 15. - Стб. 100-102.

546. Грот Николай Яковлевич // Большая Энциклопедия / Под ред. С.Н.Южакова. - СПб., 1902. - Т.7. - С.635-637.

547. [Евг. Л.] Рец. на посмертно выданную статей М.Я.Грота "Философия и ее общие задачи" (СПб., 1904) // Вестн. Европы. - 1904. - №3. - С. 366-369.

548. [Спекторский Е.] Рец. на первый том зб. статей М.Я.Грота "Философия и ее общие задачи" (СПб., 1904) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1904. - №7. - Отд. 2. - С. 226-238; Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С. 88-98.

549. Виноградов Н. Краткий исторический очерк деятельности Московского Психологического Общества за 25 лет // Вопр. философии и психологии - 1910. (Май-Июнь). - Кн.111 (103). - С.251-253.

550. Грот Николай Яковлевич // Венгеров С.А. Источники словаря русских писателей. - СПб., 1910. - Т.2. - С.140-141.

551. А.Ф. Из воспоминаний слушателя // Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С.196-198 (3 газеты "Россия", 10 авг., 1901).

552. [М.Аксенов] Речь, произнесенная М.А.Аксеновым над гробом Н.Я.Грота // Там само. - С.347-348.

553. Библиографический перечень статей, очерков, отзывов и известий о Н.Я.Гроте и его деятельности // Н.Я.Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С.361-373.

554. Библиографический перечень трудов Н.Я.Грота: I. Ученые труды, этюды и статьи. - 2. Мелкие статьи по общественным вопросам. - 3. Литографированные издание. - 4. Статьи не напечатанные // Там само. - С. 349 - 361.

555. Введенский А. Памяти Николая Яковлевича Грота // Там само. - С.135- 147 (3 газеты "Моск.Ведомости",1899, №141, 162).

556. Грот К. Рукописи Н.Я.Грота // Там само. - С. 394 - 397.

557. Грот Н. Автобиографический очерк. 1894 // Там само. - С. 339 - 343.

558. Из переписки Н.Я.Грота (Письма к нему гр. Л.Н.Толстого, переписка с А.Ф.Кони, письма Н.Н.Страхова, В.С.Соловьева, князя С.Н.Трубецкого, архиепископа Херсонского Никанора; четыре письма Н.Я.Грота к отцу) [1886 - 1899] // Там само. - С. 211 - 336.

559. Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах товарищей и учеников, друзей и почитателей. С приложением портретов, биографических и библиографических материалов. - СПб.: Тип. Мин-ва путей сообщения, 1911. - 410 с.

560. Оболенский Л.Е. Из моих воспоминаний о Н.Я.Гроте // Ник. Як. Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... - СПб., 1911. - С.198-207 (3 газеты "Одесский листок",1899, №212).

561. Розанов В.В. Статья о Н.Я.Гроте // Там само. - С.386 - 393.

562. Соколов П.П.Философские взгляды и научная деятельность Н.Я.Грота: Очерк // Там само. - С. 99 - 135.

563. Толстой Л. Воспоминания гр. Л.Н.Толстого // Там само. - С.207 - 210.

564. Челпанов Г.И. [Воспоминания] // Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах ... - СПб., 1911. - С. 188 - 196.

565. Челпанов Г.И. Памяти профессора Н.Я.Грота // Там само. - С. 185 - 188 (3 газеты "Киевлянин", 1899, № 145 и "Русский труд", № 25).

566. Шебер О.А. Из юношеских лет Н.Я.Грота // Там само. - С.VII - XXV.

567. Шенрок В.И. К биографии Н.Я.Грота (1852 - 1899): Очерк // Там само. - С.1 - 56.

568. Из истории русской идеалистической психологии конца XIX - нач. XX в. //Ананьев Б.Г. Очерки по истории рус. психологии XVIII и XIX веков. - М., 1947. - С. 154 - 159.

569. Грот Николай Яковлевич // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. -Т. 4. - Алф. указ. авторов.- С. 149.
570. Будилова Е.А. Первые русские экспериментальные психологические лаборатории // Из истории русской психологии. - М., 1961. - С. 302, 352, 354.
571. Петровский А. В. Грот Николай Яковлевич // Пед. энциклопедия: В 4 т. - М., 1964. -Т. 1. - Стб. 623-624.
572. Шкуринов П. С. Грот Николай Яковлевич // БСЭ. - М., 1972. - Т. 7. - С. 352.
573. Чеснокова И.И. Проблема самосознания в психологии. - М., 1977. - С. 12 - 15.
574. Грот Микола Якович // УРЕ. - 2-е вид. - К., 1979. - Т. 3. - С. 184.
575. Ярошевский М.Г. История психологии. - 3-е изд. - М., 1985. - С. 431, 432, 436, 456.
576. Лейбин В. Фрейд, психоанализ и современная западная философия. - М., 1990. - С. 62, 70, 80.
577. Лосский Н.О. История русской философии. - М., 1991. - С. 172 - 173.
578. Бойправ М. Д. М. Я. Грот і Ніжинський Історико-філологічний інститут // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1997.- Вип. 8. - С. 73-76.
579. Бойправ М. Д. Науково-педагогічна і громадська діяльність М. Я. Грота // Наук. зап. / Ніжин. держ. пед. ін-т. -1997. -Т. 17, Кн. 1. - С. 42-45.
580. Бойправ М.Д. Психологічні погляди М.Я.Грота // Наук. записки / Ніжин. держ. пед. ін-т. - 1997. - Психолого-педагогічні науки. - С. 17 - 22.
581. Бойправ М.Д. Ніжинський період освітньої та наукової діяльності М.Я.Грота // Освіта і виховання у Польщі і Україні ХІХ-ХХ ст.: Матеріали міжнар.наук.-практ. конф.(20-22 трав.1998).- Ніжин,1998.- Ч.2.- С.164-557.
582. Бойправ М.Д. М.Я.Грот про науковий аналіз психологічних механізмів сновидінь // Наук.записки / Ніжин.держ.пед.ун-т. - 1999. - Психолого-педагогічні науки.- Ч.1.- С.141-144.
583. Бойправ М.Д. До питання вивчення психологічної спадщини М.Я.Грота // Григорій Силович Костюк і сучасна психологічна наука: Тез. матеріалів ІІІ з'їзду Товариства психо-

логів України. - К.,2000.- С.23-24.

584. Ждан А.Н., Марцинковская Т.Д. Московская психологическая школа: Традиции и современность // Вопр.психологии. - М.,2000.- №3. - С.117-127.

585. Самойленко Г.В. Микола Якович Грот // Самойленко Г.В., Самойленко О.Г. Ніжинська вища школа: від Гімназії вищих наук до університету. - Ніжин, 2000. - С.79 - 81.

586. Николай Яковлевич Грот: Портр. // Вопр. философии и психологии. - 1899. - Кн. 3(48); Ист. вестн. - 1899. - Т. 77, №9. - С. 857; Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г. - Т.16. - (Особое прил. Рус. деятели); Ждан А. Н. История психологии от античности до наших дней. - М., 1990. - С. 203; Николай Яковлевич Грот в очерках, воспоминаниях и письмах... СПб., 1911 [на початку та між С. 98 - 99].

## Добіаш Антон Вячеславович (1847-1911)

*Філолог-славіст. У 1869 році закінчив Празький університет. У 1870-71 слухав лекції професорів С.-Петербурзького університету з історико-філологічних дисциплін. У 1871-75 викладав грецьку мову в Харківській гімназії. В 1875 був запрошений директором Ніжинського Історико-філологічного інституту М.О.Лавровським на посаду наставника студентів. Із 1876 – викладач грецької мови, екстраординарний професор (із 1878) по кафедрі грецької мови. У 1883 захистив дисертацію (“Синтаксис Аполлония Дискала”) в С.-Петербурзькому університеті і був затверджений на посаду ординарного професора по кафедрі грецької словесності НІФІ. Після захисту (1898) в Юр’ївському університеті дисертації (“Симасиология частей речи и их форм на почве греческого языка”) – доктор грецької словесності. Член правління Інституту князя Безбородька (з 1881), інспектор (1882-90), член бібліотечної комісії (1893-99). У різні роки виконував обов’язки директора Інституту(в цілому чотири роки).*



## Друковані праці

587. Исследования в области греческого местоимения // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1877. - Т. 1. Прил. - С. 1-133. Окр. вид.: К., 1877. - 135с.

588. Синтаксис Аполлония Дискола. Вып. 1 // Там само. - 1881. - Т. 6. - С. 1-66; Вып. 2. 1884. - Т. 8. - С. 67-184.

589. Диалог Платона “Протагор” / Пер. А. Добиаша. - К., 1890. - 77 с.

590. Средняя школа Я. А. Коменского и наши гимназии // Славян. обозрение. - 1892. - №3. - С. 341-358.

591. Этюды по Платону. Разбор взгляда Шаршмидта на Платона // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1894. - Т.13. - С. 1-66.

592. Заметка об основной библиотеке Историко-филологического ин-та князя Безбородко, составленная по случаю реорганизации библиотеки. - Нежин, 1895. - 39 с. Те саме // Известия Ист.-филол. ин-та кн.Безбородко. - Нежин, 1895. - Т.15. - С. 3-39 (4 паг.).

593. Заметки по греческому синтаксису. Краткий очерк симасиологии глагола // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1895. - Т. 14. - С. 3-53.

594. Опыт симасиологии частей речи и их форм на почве греческого языка // Там само. - 1898. - Т. 16. - С. VII - XXII, 1-544.

595. П. И. Шафарик: Речь, произнес. на торжеств. засед. Ист.-филол. о-ва 14 сент. 1897 // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1899. - Т. 2. - Отд. 2. - С. 80-97.

596. Николай Алексеевич Лавровский, первый директор Института кн. Безбородко. - Нежин, 1900. - 50 с.

597. Что такое филология и каково ее значение?: Речь, произнес. на торж. акте Института 14 сент. 1900 // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 18. - С. 3-19.

598. Взгляд Лемана на педагогику // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1904. - Т. 5. - Отд. 3. - С. 131-155.

## Критико-біографічна і мемуарна література.

### Ілюстрації

599. [Боголюбов В.] Критич. аналіз праці А.Добіаша “Исследование в области греческого местоимения”(1877) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1881. - №8. - Библиогр. - С. 399-404.

600. Добиаш Антон Вячеславович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 24-25.

601. Добиаш Антон Вячеславович // Венгеров С.А. Источники словаря рус. писателей. - СПб., 1910. - Т.2. - С. 272.

602. Добиаш Антон Вячеславович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С.9.

603. Кадлубовский А. П. Памяти А. В. Добиаша, профессора и инспектора института кн. Безбородко (читано в заседании Ист. -филол. О-ва 8 мая 1911 года) // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - Нежин, 1916. - Т. 10 - С. 1-16.

604. Петр В. Антон Вячеславович Добиаш: Некролог // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1916. - Т. 31. - С. 15-19.

## Екеблад Християн Адольфович (1800-1877)

*Вчений-медик. Народився у Гельсінгфорсі (на той час Швеція). Закінчив із відзнакою Петербурзьку Медико-хірургічну академію, працював ад'юнктом кафедри ветеринарних наук Харківського університету. З 1829 – екстраординарний професор цієї кафедри, водночас викладав курси фізіології, судової медицини, медичної поліції, які користувалися великою популярністю серед студентів. У 1831 брав участь як лікар у кампанії по боротьбі з епідемією холери в Катеринославській, Курській, Харківській губерніях. Із 1835 – директор (упродовж 20 років) Ніжинського Фізико-математичного, відтак Юридичного ліцеїв. Мав урядові нагороди (ордени св. Станіслава і св. Анни 2 ступеню). У 1855 пішов у відставку, виїхав до Петербургу, де продовжував займатися науковою діяльністю.*

### Друковані праці

605. Краткое обозрение душевных способностей животных // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1839. - №11. - Отд. 2. - С. 69-79.

606. Опыт обозрения и биолого-психологического исследования способностей человеческого духа. - СПб., 1872. - 462, IV с.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

607. Даневский П. Х.А.Экеблад // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - 2-е изд. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Директоры. - С. 210-212.

608. Экеблад Христиан Адольфович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1904. - Т.40. - С. 223.

609. Шпет Г. Очерк развития русской философии. - Пг.: Колос, 1922. - Ч. 1. - С. 132, 305.

610. Экеблад Христиан Адольфович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. -Т. 4. Алф. указ. авторов.- С. 540.

611. Ковальчук О. Г. Особливості трактування поняття “серце” у філософській спадщині Х. Екеблада // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1994.-Вип. 4. - С. 12-15.

## Жданов Сергій Миколайович (1850 — 1903)

*Філолог-єллініст. У 1871 році закінчив С.-Петербурзький Історико-філологічний інститут, викладав давні мови в Київській прогімназії (1871 - 75). У 1875 році був направлений за кордон для подальшого поглибленого вивчення класичної філології. 1879 року захистив магістерську дисертацію в С.-Перебурзькому університеті (“К учению о греческом ударении”). З 1879 працював у Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька на посаді екстраординарного (з 1880), ординарного (з 1881) професора по кафедрі грецької словесності. Після захисту (1890) в С.-Петербурзькому університеті дисертації (“Грамматические наблюдения и критико-эзегетические заметки”) - доктор грецької словесності. 1901 року пішов у відставку.*

### Друковані праці

612. Критические и эзегетические заметки. -Лексикологические заметки. - О знаках ударений в папирусном списке Алкманова парфения // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1881. - Т. 6. Отд. 2. Неофиц. - С. 1-10, 11-14, 15-18; 1882. - Т. 7. - Отд. 2.

- Неофиц. - С. 19-22; 1884. - Т. 8. - Отд. 2. Неофиц. - С. 23-30; Т. 9. - Отд. 2. Неофиц. - С. 31-44; 1885. - Т. 10. - Отд. 2. Неофиц. - С. 45-51.
613. Грамматические наблюдения // Там само. - 1889. - Т. 11. - С. 1-71.
614. К Гомеру и Гесиоду // Журн. мин-ва нар. просв. - 1892. - №9. - Отд. классич. филологии. - С. 142-146.
615. К Еврипидову Ипполиту // Там само. - №4. - Отд. классич. филол. - С. 10-17.
616. К Эсхину // Филол. обозрение. - 1893. - Т. 3. - Отд. I. - С. 116.
617. Просодические и критические заметки // Там само. - Т. 5, Кн. 2. - С. 130-133; 1894. - Т. 7. - Отд. 1. - С. 253-255; 1895. - Т. 8, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 69-71; Т. 9. - Отд. 1. - С. 143-146; 1897. - Т. 13, Кн. 1. Отд. 1. - С. 31-35, 1898. - Т. 15, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 12, 50, 51; 1899. - Т. 17, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 41-52; 1900. - Т. 18, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 81-83; 1901. - Т. 21, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 220-223.
618. НОМЕРИКА // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 18. - С. 3-7.
619. К Менандровой ΠΕΡΙΚΕΙΡΟΜΕΝΗ: Сб. статей по классич. филологии в честь П. В. Никитина. - СПб., 1901. - С. 150-152.
620. К учению об аттракции местоимения ζο. // Филол. обозрение. - 1902. - Т. 21, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 213-220.

### Критико-біографічна і мемуарная література. Ілюстрації

621. [Вейсман А.] Рец. на працю С. Жданова “Грамматические наблюдения и Критико-эзегетические заметки” (М.; К., 1889) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1890. - №4. - Отд. 3. - С. 414-425.
622. Про кн. С. Жданова “Грамматические наблюдения и Критико-эзегетические заметки” (М.; К., 1889) // Рус. филол. вестн. - 1890. - Т. 23, №1. - С. 164-165.
623. Жданов Сергей Николаевич // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 26.
624. Жданов Сергей Николаевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 17. - Стб. 578.
625. Жданов Сергей Николаевич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - СПб., 1910. - Т. 2. - С. 376.
626. Жданов Сергей Николаевич // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. - Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 184.

## Заболоцький Петро Олександрович (1877-1918)

*Філолог-славіст. Вищу освіту здобув у С.-Петербурзькому Історико-філологічному інституті і Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька, який закінчив у 1900 році із ступенем кандидата. Із 1900 по 1904 викладав російську і слов'янські мови, історію, педагогіку у Варшавських гімназіях, набував педагогічного досвіду у Варшавському університеті. В 1904-07 стажувався в країнах Південної і Східної Європи, вивчав російсько-слов'янські літературні, історико-культурні, мовні зв'язки, готував до захисту дисертацію, виступав з публічними лекціями з російської літератури та історії у Відні, Празі, Загребі, Белграді тощо. З 1907 – наставник студентів і викладач нової російської літератури, теорії словесності, мов і літератур слов'янських народів у Ніжинському Історико-філологічному інституті. Водночас викладав дисципліни цього циклу у міській чоловічій гімназії. 1910 захистив у Петербурзькому університеті магістерську дисертацію (“Очерки русского влияния в славянских литературах нового времени. Ч. I. Русская струя в литературе сербского Возрождения”). У колі інтересів вченого, крім славістики, постійно перебували також життя і творчість Миколи Гоголя, питання педагогіки вищої і середньої школи. Ініціатор створення Музею М.В.Гоголя в Історико-філологічному інституті (1909), організатор і активний учасник літературно-художнього життя інституту початку ХХ століття. В 1912 призначено директором Ніжинської міської чоловічої гімназії. Трагічно загинув у 1918.*

### Друковані праці

627. Легендарный и апокрифический элемент в “Хождении игумена Даниила” и экскурс в область истории возникновения и развития легенды и апокрифа. - Варшава, 1899. - 65 с. - (Відб. з “Рус. филол. вестн.”, 1899, Т. 12, 13).

628. Экскурс в область истории возникновения и развития легенды и апокрифа // Рус. филол. вестн. - 1899. - Т. 13. - С. 274-284.

629. Описание рукописей, хранящихся в библиотеке Нежинского Историко-филологического института кн. Безбородко / Под

ред. проф. М. Н. Сперанского // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 18. - С. 1-43. Окр. відб.: Нежин, 1900. - 43 с.

630. К вопросу об иноземных источниках “Начальной летописи” // Рус. филол. вестн. - 1901. - Т. 14. - С. 1-31. Окр. вид.: Варшава, 1901. - 31 с.

631. Гоголевская выставка // Гоголевский сб. / Под ред. М. Н. Сперанского. - К., 1902. - С. 115-287. Доп. - С. 431.

632. Н.В.Гоголь в русской литературе: Библиогр. обзор // Там само. - С. 12-114, Прим. к обзору - С. 107.

633. Н.В.Гоголь в русской поэзии: Рец. на сб. стихотв., сост. В. В. Каллашем (М., 1902) // Лит. вестн. - 1902. - Т. 3, Кн. 3. - С. 288-291.

634. Гоголь в эпоху творчества I тома “Мертвых душ”: Речь, произнес. в засед. О-ва истории, философии и права при имп. Варшав. ун-те 21 февр. 1902. - Варшава, 1902. - 23 с.

635. О влияниях, под которыми слагались личность и творчество Гоголя: Речь // Филол. зап. - 1902. - Вып. 2. - С. 17-38.

636. Опыт обзора материалов для биографии Н. В. Гоголя в юношескую пору. - СПб., 1902. - С. 1-39. Те саме // Изв. Отд. ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1902. - Отд. 2. - Кн. 2. - С. 32-70.

637. Чествование памяти Н. В. Гоголя в Варшаве // Лит. вестн. - 1902. - Т. 3, Кн. 3. - С. 350-351.

638. Варшавское Общество истории, философии и права (к 3-х летию его существования) // Там само. - 1903. - Т. 6, Кн. 6. - Хроника. - С. 185-190.

639. О гуманных мотивах поэзии Н.А.Некрасова. - Варшава, 1903. - 38 с.

640. Старейший запорожский уезд: Об Александровском уезде Екатеринославской губернии (в связи с изучением литературной деятельности Гоголя, в частности, повести “Тарас Бульба”) // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1903. - Т. 4. - Отд. 2. - С. I - V; 1-52. Окр. вид.: Нежин, 1903. - 52 с.

641. К вопросу о реформе женских гимназий // Рус. школа. - 1904. - №2. - С. 1-14.

642. К вопросу о реформе средней школы // Филол. зап. -1904. - Т. 1. - С. 1-24.

643. Поэт гуманности и светлых идеалов (Памяти А. Н. Плеще-

ева). - Варшава, 1904. - 58 с.

644. К вопросу о библиографии и книжном деле в Сербии // Рус. филол. вестн. - 1905. - Т. 53. - С. 412-416.

645. Новый перевод стихотворений Лермонтова на словенский язык // Там само. - Т. 54. - С. 416-419.

646. Югославянский поэт М. Бегович на тему о России // Там само. - С. 419-423.

647. [Дві рец. на твори чеського вченого І.Г.Максимовича про Чехова] // Там само. - 1906. - Т. 55. - С. 342-352.

648. Культурная работа у славян. Чехия // Славян. изв. - 1906. - №7. - С. 529-535; №8. - С. 601-608; 1907. - №1. - С. 38-50.

649. Новейшие немецкие труды по истории русской литературы (Критико-биогр. заметки) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1906. - Т. 11, Кн. 3. - С. 451-481.

650. Политические воззрения К. Гавличка - Боровского (к 50-летию его смерти) // Славян. изв. - 1906. - №7. - С. 536-541.

651. [Розбір праці сербського вченого І.Максимовича “Антон Чехов” (Белград, 1905)] // Рус. филол. вестн. - 1906. - Т. 4. - С. 342-349.

652. Рец. на кн. І.Весела и А. Ашкерца “Русская поэтическая антология в словенских переводах” (1901); І.Максимовича “А.С.Пушкин и русский песенный реализм” (1905) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1906. - №5. - Отд. 2. - С. 174-188.

653. [Рец. на працю проф. Т.Остоїча з історії сербської літератури XVIII ст. (Ср. Карловицы, 1905)] // Там само. - №3. - Отд. 2. - С. 214-221.

654. Славянские отзывы о русской литературе // Рус. филол. вестн. - 1906. - Т. 56, №3-4. - С. 389-394; 1907. - Т. 57. - С. 213-216.

655. Словенский ученый [лікар І.Приятель] об А.П.Чехове // Там само. - Т. 55. - С. 349-352.

656. К вопросу о новинках Гавличковой юбилейной литературы // Там само. - 1907. - Т. 57. - С. 217-219.

657. Культурная работа у славян. Моравия // Славян. изв. 1907. - №2. - С. 105-113.

658. Культурная работа у славян. Чехи в Вене // Там само. - №4. - С. 273-281.

659. Культурная работа у славян. Словаки // Там само. - №6-7. - С. 523-535.

660. Новейшие немецкие труды по истории русской литерату-

ры: (Критико-библиогр. заметки) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1907. - №3. - С. 451-487.

661. О русской струе в славянских литературах XIX века: Очерки по ист. русско-славянских литературных отношений // Журн. мин-ва нар. просв. - 1907. - №2. - С. 266-295.

662. Опыт обзора чешских библиографических историко-литературных трудов в конце XVIII и в XIX веке и русская струя в них // Там само. - Отд. 2. - С. 266-295.

663. Очерки среднего женского образования в западно и южно-славянских землях: Чехия, Моравия // Рус. школа. - 1907. - №7-8. - С. 88-105.

664. Песни из-под ярма // Рус. филол. вестн. - 1907. - Т. 57. - С. 219-224.

665. Рец. на кн. "Галицко-русская библиография XIX столетия" / Сост. И. Е. Левицкий. Т.1,2. (Львов, 1888, 1895) // Славян. изв. - 1907. - №4. - С. 332-334.

666. [Рец.]: И.Карасек "История славянской литературы" (Лейпциг, 1906) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1907. - № 2. - Отд. 2. - С. 384-389.

667. [Рец. на працю хорват. вченого проф. Т. Маретича про російський вплив на західно- і південнослов'янську культуру і огляд слов'янських літератур д-ра Карасека] // Там само. - № 11. - Отд. 2. - С. 203-212.

668. Русский язык у несвободных славян // Славян. изв. - 1907. - №4. - С. 313-325. Окр. відб.: СПб., 1907. - 12 с.

669. Русский язык у свободных славян // Там само. - №6-7. - С. 596-608.

670. Славянские отзывы о русской литературе // Журн. мин-ва нар. просв. - 1907. - №1. - С. 180-187.

671. Из первых лет новоболгарского литературного Возрождения: (первый болгарский календарь-альманах и первый альманах-забавник). - Берлин, 1908. - 68 с.

672. Очерки русского влияния в славянских литературах нового времени. Т. 1. Русская струя в литературе сербского Возрождения. - Варшава, 1908. - 430 с.

673. Памяти "рыцаря чуткой совести" В. М. Гаршина (1888-1908). - К., 1908. - 17 с.

674. К. Ф. Радченко: Некролог. - СПб., 1908. - 12 с. Те саме // Славян. изв. - 1908. - №7. - С. 347-358.



675. Среднее женское образование в сербских землях. II. Сербия. III. Босния. IV. Герцеговина. - СПб., 1908. - С. 49-66. - (Отт. из "Рус. школы", 1908, №2).

676. Лекции по народной русской словесности, читанные в 1908-09 гг. - Нежин, 1909. - 123 с. - [конспект].

677. Курс лекций по истории западноевропейских литератур. Гете и Шиллер. - Нежин, 1909. - 189 с. - [конспект].

678. Н.А.Некрасов: (К 30-летию его смерти). Современное состояние материалов по вопросу о личности и творчестве поэта // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1909. - Т. 6. - Отд. 2. - С. 1-19. Окр. вид.: Нежин, 1908. - 21 с.

679. Речь, произнесенная проф. П. А. Заболотским перед возложением венков от Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко и от Ист.-филол. О-ва у памятника Гоголя 14 апр. 1909 г. // Речи у памятника Н. В. Гоголя в Нежине... - Нежин, 1909. - С. 7-9.

680. Гоголь у чехов // Славян. изв. - 1910. - №4. - С. 338-345.

681. К вопросу о русской струе в литературе сербского Возрождения: (ответ на рец. проф. В.Н.Перетца) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1910. - Т. 15, Кн. 3. - С. 229-268. Окр. вид.: СПб., 1911. - 40 с.

682. Музей им. Н. В. Гоголя при Историко-филологическом институте князя Безбородко в Нежине. - Нежин, 1910. - 9 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1911. - Т. 26. - С. 3-9.

683. Новая русская литература. Тургенев: Лекции, читанные в 1909 / 10 акад. году в Нежинском Ист.-филол. ин-те. - Нежин, 1910. - 173 с. - [конспект].

684. Богатырь народного духа: Памяти Л. Н. Толстого // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1910-11. - Т. 7. - Отд. 2. - С. 1-11. Окр. вид.: Нежин, 1910. - 11 с.

685. Гоголевские юбилейные празднества в Нежине (1809-1909) // Там само. - С. 1-17. Окр. вид.: Нежин, 1910. - 17 с.

686. "Великому Нежинцу!": Речь, произнес. у памятника Гоголю в Нежине перед возлож. венков от Института, Ист.-филол. О-ва и учащихся 14 апр. 1909 // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1911. - Т. 26. - С. 28-29.

687. Вновь найденное самое раннее из нежинских писем Гоголя // Журн. мин-ва нар. просв. - 1911. - №3. - Отд. 3. - С. 124-131. Окр. вид.: СПб., 1911. - 8 с.

688. Гоголь в славянских переводах: (библиогр. заметка). - СПб., 1911. - 22с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1911. - Т. 16, Кн. 2. - С. 42-63.

689. Гоголь и славянство: Речь, произнес. на акте 14 апр. 1909 в Институте кн. Безбородко // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1911. - Т. 26. - С. 1-27. Окр. відб.: Нежин, 1911. - 29 с.

690. На заре новых изучений славянского мира: Речь, произнес. перед магистерским диспутом 2 мая 1910 г. в С.-Петербур. ун-те. - СПб., 1911. - 20с. Те саме // Славян. изв. -1910. - №5-6. - С. 468-487.

691. Возрождение идеи славянской взаимности и новые изучения славянского мира: Речь перед диспутом в С.-Петербур. ун-те // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912-13. - Т. 8. - Отд. 2. - С. 1-31. Окр. вид.: Нежин, 1912. -31, 11 с.

692. Гоголевский музей при Историко-филологическом институте кн. Безбородко в Нежине за 1909-1913 гг. Вып. 2 // Там само. - С. 1-33. Окр. відб: Нежин, 1912. - 22 с.

693. Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине (1875-1910) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1912. -№1. - С. 35-57. Окр. відб: СПб., 1912. - 28 с.

694. К биографии Гоголя в полтавский период // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности. имп. Акад. наук. - 1912. - Т. 17, Кн. 2. - С. 1-27. Окр. відб: СПб., 1912. - 27с.

695. Речь при открытии Нежинской городской мужской гимназии 2 сент. 1912 года // Нежин. гор. муж. гимназия. - Нежин, 1912. - С. 9-14.

696. Учебное дело в Болгарии. - СПб., 1912. - 19 с.

697. Грибоедов у славян // Грибоедов А. С. Полн. собр. соч.-СПб., 1913.- Т.2. - С. 293-296.

698. Лермонтов у славян // Лермонтов М. Ю. Полн. собр. соч. - СПб., 1913. -Т. 5. - С. 79-102.

699. Очерки о русских писателях XIX века у славян: - 1) Сорочинская ярмарка Гоголя в славянских переводах. - 2) Чехи и Лермонтов. - 3) Словаки и Лермонтов: Опыты обзоров переводов из Лермонтова у чехов и словаков // Сб. Ист.-филол. О-ва при институте кн. Безбородко в Нежине. - 1914. - Т. 9. - С. 1-30.

Окр. вид.: Нежин, 1913. - 27 с.

700. Очерки русско-славянских литературных отношений в XIX веке. 1) А. С. Грибоедов в славянских переводах. - Варшава, 1914. -14 с. Те саме // Рус. филол. вести. - 1914. - №1. - Отд. I. - С.

113-146.

701. Очерки русско-славянских отношений в XIX веке. 2) М. Ю. Лермонтов у юго-славян: болгар, сербо-хорватов и словинцев. - Варшава, 1914. - 32 с. - (Отт. из "Рус. филол. вестн.", 1914).

702. Родительские комитеты // Ежегодник Нежинской гор. муж. гимназии. III. 1914-1915 учеб. год. - Нежин, 1915. - С. 1-8.

703. Славянские очерки и речи. - Нежин, 1915. - Розд. паг.

Зміст: Да не будет более подъяремной Руси! - На заре русско-польской взаимности. - Сербский героизм и всеславянское братство.

704. Очерки русско-славянских литературных отношений в XIX веке. 3) М.Ю.Лермонтов у поляков // Рус. филол. вестн. - 1917. - Т.77, №1. - С. 94-114.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

705. Шенрок В. Замечания к ст. г. Заболотского "Опыт обзора материалов для биографии Н. В. Гоголя в юношескую пору" (СПб., 1902) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1902. - Т. 7, Кн. 2. - С. 70-78.

706. Заболотский Петр Александрович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 18. - Стб. 44.

707. Рец. на працю П.А.Заболотського "Очерки русского влияния в славянских литературах нового времени. 1. Русская струя в литературе сербского Возрождения" (Варшава, 1908) // Славян. изв. - 1909. - №1. - Библиогр. - С. 141-143.

708. [Петровский Н.] Рец. на працю П.О.Заболотського "Очерки русского влияния в славянских литературах нового времени. 1. Русская струя в литературе сербского Возрождения" (Варшава, 1908) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1909. - №2. - Отд. 2. - С. 416-437.

709. [Сиротинин А.] Про кн. П.О.Заболотського "Очерки русского влияния в славянских литературах нового времени. 1. Русская струя в литературе сербского Возрождения" (Варшава, 1908) // Ист. вестн. - 1909. - №4. - С. 327-330.

710. [Перетц В.Н.] Рец. на працю П.Заболотського "Очерки русского влияния в славянских литературах нового времени. 1. Русская струя в литературе сербского Возрождения" (Варшава, 1908) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1910. - Т. 14, Кн.

4. - Библиогр. - С. 282-304.

711. Заболотский Петр Александрович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 10-17.

712. Самойленко Г. В. П. А. Заболотский: Библиогр. указ. - Нежин, 1993. - 14 с. - (Сер. "Ученые — филологи Нежин. высш. школы").

713. Петр Александрович Заболотский // Самойленко Г. В. Нежинская филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 119-122.

714. Падун Н. О. Педагогічні погляди П.О.Заболотського // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1995.-Вип. 6.- С. 120-126.

714а. Євсєєв Ф., Родін С. Ніжинська вища школа: славістичні ідеї П.О.Заболотського // Сівер. літопис. - 1996. - № 5. - С.75 - 83.

715. Родін С. М. Славістичні ідеї професора П. О. Заболотського // Там само. - Ніжин., 1997.- Вип. 8. - С. 103-105.

715 а. Симоненко В. Загадочная смерть // Черниг. полдень. - 1997. - 18 сент. - С.4.

716. Группа гимназического "Сокола" с директором П.А.Заболотским и руководителем, препод. С. Гордиевским (групповой портр.) // Ежегодник Нежин. гор. муж. гимназии. III. 1914-1915 учеб. год. - Нежин, 1915.

## Зенгер Григорій Едуардович (1853-1919)

*Філолог-латиніст, історик, державний діяч. У 1874 закінчив із ступенем кандидата історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету. В 1875 упродовж 3-х семестрів слухав лекції в Берлінському університеті. В 1877 - 85 – екстраординарний професор всесвітньої історії Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька, викладав курси римської історії, римських старожитностей, середньовікової і нової історії. У 1883 перебував у науковому відрядженні за кордоном, працював із рукописами Горация і Овідія в римських бібліотеках. 1885 року склав магістерський іспит в університеті св.Володимира в Києві і перейшов на службу до Варшавського університету. У 1886 захистив дисертацію на ступінь магістра римської словесності ("Критический*

*комментарий к некоторым спорным текстам Горация”). Ступінь доктора римської словесності йому було присуджено Московським університетом без подання дисертації. Екстраординарний (з 1887), ординарний (з 1894) професор Варшавського університету, декан історико-філологічного факультету (з 1896). Двічі виконував обов'язки ректора (1896, 1897). У 1897-99 - ректор імп. Варшавського університету. В 1899 звільнився від служби в університеті. З 1900 – попечитель Варшавського учбового округу. В 1903-05 займав низку урядових посад у Міністерстві народної освіти, включаючи посаду міністра народної освіти (1903-04). Член-кореспондент імп. Академії наук (із 1908), почесний член С.-Петербурзького товариства класичної філології, Історико-філологічного товариства при Інституті князя Безбородька в Ніжині.*

### Друковані праці

717. Несколько поправок к тексту Горация // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1878. - Т. 2. - Неофиц. отд. С. 69-140.

718. Еще несколько заметок о трудных местах у Горация // Там само. - 1879. - Т. 4. - Вып. 1. - Неофиц. отд. - С. 1-58.

719. Новые догадки о порченных чтениях у Горация. - Дополнительные разъяснения // Там само. - 1881. - Т. 6. - Неофиц. отд. - С. 1-48; 1-138.

720. Критические заметки к двум так называемым первым книгам Проперция // Там само. - 1882. - Т. 7. - Неофиц. отд. - С. 1-40.

721. Рец. на “Избранные оды и эподы Горация”: [прим. Лукиана Миллера (СПб., 1881)] // Журн. мин-ва нар. просв. - 1883. - №12. - Критика и библиогр. - С. 369-415.

722. Эпиграфические и другие заметки // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1885. - Т. 9. - С. 1-51.

723. Заметки к латинским текстам. Вып. I // Варшав. унив. изв. - 1886. - №9. - С. 1-24; 1887. - №9. - С. 1-58; 1890. - №8. - С. 1-16; №9. - С. 17-50; 1892. - №5. - С. 1-58; 1893. - №2. - С. 1-34; 1893. - №7. - С. 1-50.

724. Филологические заметки. - СПб., 1886. - 105 с.

725. К вопросу о порядке голосования всаднических центурий в римском *comitatus maximus* дореформенного периода // Варшав. унив. изв. - 1887. - №7. - С. 1-60.

726. По поводу рецензии Ю. Кулаковского на работу Г. Зенгера “Критический комментарий к Горацию” // Там само. - №5. - С. 1-33.
727. Еврейский вопрос в древнем Риме. - Варшава, 1889. - 210 с.
728. Заметки к тексту диалога “Об ораторе” // Варшав. унив. изв. - 1889. - №3. - С. 1-40.
729. К вопросу о “patres” // Там само. - 1890. - №3. - С. 1-16; №4. - С. 17-32; №5. - С. 33-48.
730. Метрические переложения некоторых од Горация // Там само. - 1891. - №8. - С. 1-15.
731. Переклад латинською мовою віршів Тютчева “Фонтан” и “Туча” // Журн. мин-ва нар. просв. - 1891. - №6. - Отд. классич. филол. - С. 80.
732. Рец. на працю П.Лейкфельда “Различные направления в логике и основные задачи этой науки” (Харьков, 1890) // Вопр. философии и психологии. - 1891. - №3(7). - Обзор книг. - С. 69-76.
733. Рец. на перший том “Филологического обозрения” (М., 1891) // Рус. филол. вестн. - 1892. - Т. 27, №1. - Критика и библиогр. - С. 144-150.
734. К Клавдиану // Филол. обозрение. - 1893. - Т. 5, Кн. 1. - С. 57-61; Кн. 2. - С. 133-139.
735. К Марциалу // Там само. - Т. 6, Кн. I. - Отд. I. - С. 55-57.
736. Заметки к латинским текстам // Там само. - 1894. - Т. 7, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 133-137; Кн. 2. - С. 245-246; 1901. - Т. 20, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 17-20.
737. К Саллюстию // Там само. - Т. 6. - Отд. 1. - С. 31-32.
738. К Тибуллу // Там само. - С. 19-30.
739. Критические заметки к римским поэтам // Там само. - С. 135-137.
740. К Горацию // Там само. - 1895. - Т. 8, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 168-170; 1896. - Т. 11, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 190-193.
741. К Порфириону // Там само. - Т. 2. - Отд. 1. - С. 161-162.
742. Критический комментарий к нескольким спорным текстам Горация. - 2-е изд. - Варшава, 1895. - 326 с.
743. Перевод на латинский язык баллады А. Мицкевича “Альпухара” // Журн. мин-ва нар. просв. - 1895. - №7. - Отд. классич. филологии. - С. 9-11.
744. К Ливию // Филол. обозрение. - 1896. - Т. 10, Кн. I. - Отд. 1. - С. 49-53.
745. К Проперцию // Там само. - Т. 11, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 85-86.

746. К Цицерону. - К Горацию // Там само. - Кн. 2. - С. 189-193.
747. Критические заметки к Валерию Флакку и Стацию // Сб. статей по классич. филологии и лингвистике в честь проф. Ф. Е. Корша. - М., 1896. - С. 17-57.
748. К Вергилию // Филол. обозрение. - 1897. - Т. 12, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 207-208.
749. Заметки к Горацию и Проперцию // Там само. - 1898. - Т. 14. - Отд. 1. - С. 41-69.
750. Заметки к римским поэтам // Там само. - С. 150-164.
751. По поводу рец. проф. И. А. Лециуса на “Комментарий к Горацию” // Там само. - 1898. - Т. 14. - Отд. 2. - Критика и библиогр. - С. 56-64.
752. Заметки к Проперцию // Там само. - 1899. - Т. 17, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 105-132; 1900. - Т. 18, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 33-59; Кн. 2. - С. 141-176.
753. Заметки к латинским поэтам // Журн. мин-ва нар. просв. - 1901. - №6. - Отд. классич. филологии. - С. 118-131.  
Те саме // Сб. статей в честь П. В. Никитина. - СПб., 1901. - С. 118-131.
754. Заметки к первой книге “Сильв” Стация // Там само. - 1902. - №1. - Отд. классич. филологии. - С. 1-8.
755. Заметки к “Этне” и к Стациевым “Сильвам” // Там само. - 1903. - №10. - Отд. классич. филологии. - С. 433-478.
756. К “Сильвам” Стация // Там само. - №12. - Отд. классич. филологии. - С. 532-552.
757. Заметки к латинским текстам // Там само. - 1904. - №5. - Отд. классич. филологии. - С. 224-259; №6. - С. 278-289; №11. - С. 506-534; №12. - С. 535-545; 1905. - №4. - С. 199-217; №11. - С. 487-508; 1906. - №12. - С. 533-580; 1907. - №5. - С. 249-266; 1907. - №6. - С. 267-314.
758. Заметки ко второй книге Стациевых “Сильв” // Там само. - №10. - Отд. классич. филологии. - С. 440-467.
759. Ответ проф. Ф. Ф. Вержбовскому // Там само. - №7. - Отд. 2. - С. 209-226.
760. “Пророк” Пушкина в переводе на латинский язык (текст на рус. и лат. яз. ) // Там само. - 1904. - №3. - Отд. классич. филологии. - С. 104-105.
761. Заметки к неолатинским текстам // Там само. - 1905. - №10. - Отд. классич. филологии. - С. 433-453.
762. Заметки к средневековым латинским текстам // Там само.

- №5. - Отд. 2. - С. 124-158.

763. Рец. на працю К.Кротоського “Святой Станислав епископ в свете источников. Критический разбор источников, относящихся к вопросу о св. Станиславе” (Краков, 1902) // Там само. - №7. - Отд. 2. - С. 138-163.

764. Заметки к “Сильвам” Стация // Там само. - 1906. - №2. - Отд. классич. филологии. - С. 85-96; №3. - С. 97-127; №12. - С. 533-580; 1907. - №5. - С. 249-266; №6. - С. 267-314.

765. К латинским стихотворениям Яна Кохановского // Eranos: Сб. статей по лит. и ист. в честь проф. Н. П. Дашкевича. - К., 1906. - С. 82-134.

766. Критические заметки к сборнику проф. Вержбовского “Политические стихи и предсказания, сатиры и пасквили XVI века” // Журн. мин-ва нар. просв. - 1907. - №9. - С. 206-226.

767. К вопросу о т. н. “зиянии” у римских поэтов // Гермес. Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1908. - №1. - С. 18-22; №3. - С. 79-83; №5. - С. 132-134; №6. - С. 158-160; №7. - С. 185-189; №6. - С. 214-217; №9. - С. 241-242; №10. - С. 288-289; №11-12. - С. 317-321; №13. - С. 341-342; №14. - С. 370-371; №15. - С. 397-398; №16. - С. 427-430; №17. - С. 451-453; №18. - С. 480-482; №19. - С. 504-507.

768. Заметки к латинским текстам XV века // Журн. мин-ва нар. просв. - 1909. - №1. - Отд. классич. филологии. - С. 1-59; №3. - С. 120-154; 1910. - №7. - С. 285-350; №12. - С. 523-569; 1911. - №4. - С. 155-194; 1912. - №5. - 199-218; №10. - С. 465-482; №11. - С. 483-503.

769. Критические заметки к тексту эпиграмм Конрада Цельтиса // Там само. - 1911. - №9. - Отд. классич. филологии. - С. 405-450; №10. - С. 472-496; №11. - С. 532-547; 1912. - №1. - С. 27-59; №5. - С. 199-218; №10. - С. 465-482. - №11. - С. 483-503.

770. Заметки к латинским текстам // Зап. имп. Одесского О-ва истории и древностей. - Т. 30. - Одесса, 1912. - С. 21-34.

771. К текстам Горация // Гермес: Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1912. - №9. - С. 241-244; №10. - С. 271-274.

772. Об одном недоразумении у Яна Кохановского и Торквато Тассо: (ист. -лит. заметка) // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912-13. - Т. 8. - Отд. 2. - С. 1-11.

773. Критические заметки // Сб. статей в честь проф. В. П. Бузескула. - Харьков, 1914. - С. 46-63.

774. Рец. на “Юридические памятники, изд. Варшав. Главным Архивом древних актов”. Вып. 2. Т. 1. (Варшава, 1914) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1914. - №10. - Критика и библиогр. - С. 323-332.



775. Критические заметки (памяти Ф. Е. Корша) // Там само. - 1915. - №5. - Отд. классич. филологии. - С. 201-240.

776. Федор Евгеньевич Корш // Гермес: Науч. - попул. вестн. антич. мира. - 1915. - №7-8. - С. 172-185.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

777. Турцевич И. Г. О субструкциях Капитолия и об aedes (templum) Vestae. Критические и объяснительные замечания к оде Горация 1, 2: По поводу соч. Г. Зенгера “Критический комментарий к некоторым спорным текстам Горация” [Варшава, 1895] // Журн. мин-ва нар. просв. - 1887. - №3. - Отд. 3. - С. 74-90.

778. Рец. на 4-й вип. “Заметок к латинским текстам” (Варшава) // Там само. - 1889. - №7. - Критика и библиогр. - С. 202-203.

779. Рец. на працю Г. Зенгера “Еврейский вопрос в древнем Риме” (Варшава, 1889) // Там само. - 1890. - №2. - Критика и библиогр. - С. 387.

780. Лециус И. А. Рец. на працю Г. Зенгера “Критический комментарий к некоторым спорным текстам Горация” (Варшава, 1895) // Филол. обозрение. - 1897. - Т. 13, Кн. 1. - Отд. 2. - С. 3-21.

781. Зенгер Григорий Эдуардович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 26-30.

782. Зенгер Григорий Эдуардович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 18. - Стб. 681-682.

783. Зенгер Григорий Эдуардович // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - СПб., 1910. - Т.2 - С. 437.

784. Зенгер Григорий Эдуардович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. - 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. Нежин, 1913. - С. 17-19.

785. Зенгер Григорий Эдуардович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. - Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 196.

786. Григорий Эдуардович Зенгер: Портр. // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энциклопед. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 19. (Особое прил. Рус. деятели).

## Іванов Іван Іванович (1862-1929)

*Відомий діяч культури, історик, літературознавець. У 1886 році закінчив історико-філологічний факультет Московського університету. В 1885-1905 викладав всесвітню історію та історію всесвітньої літератури в середніх учбових закладах, просвітницьких товариствах Москви, виступав з публічними лекціями в Москві і провінції. З 1888 - постійний співпрацівник журналів "Артист", "Литературное обозрение", "Русская мысль", "Мир Божий", газети "Русские ведомости", в яких систематично друкував оглядові статті з історії театру і літератури різних країн, віків і народів, вмщував публікації історичного, філософського, педагогічного змісту. В 1895 захистив магістерську дисертацію ("Политическая роль французского театра в связи с философией XVIII века"). В 1901 відбувся захист докторської дисертації ("Сен-Симон и сен-симонизм"). У 1905-06 – ординарний професор Новоросійського університету по кафедрі всесвітньої історії, член Державної Ради від університету. У 1907-13 – директор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. За час перебування в Ніжині підготував до друку і видав низку учбових посібників, підручників, курсів лекцій. В 1913-1917 – професор Московського університету. Блискучий лектор, популяризатор, літературний і театральний критик.*

### Друковані праці

787. Белинский: Биографический очерк. - М., 1893. - 50 с. - (Бка "Дет. чтения").

788. Об основаниях русского народного и литературного стихосложения: (в память об А. А. Потебне). - Воронеж, 1893. - 65 с. - (Отт. из "Филол. зап.").

789. Политическая роль французского театра в связи с философией XVIII-го века // Учен. зап. имп. Моск. ун-та. - 1895. - Вып. 22. - 748 с.

790. Философия без фактов // Рус. мысль. - 1893. - Кн. 2. - С. 37 - 60 (10 паг.); Кн.3. - С.10 - 23 (9 паг).

791. Спектакли Эрнесто Росси // Рус. мысль. - 1896. - Кн. 2. -

XIX. С. 197-210.

792. Тэн // Рус. богатство. - 1896. - №1. - Отд. 1. - С. 129-173; №2. - Отд. 1. - С. 97-137; - №3. - С. 196-224.

793. Вечно новый вопрос // Мир Божий. - 1897. - №4. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 89-103.

794. Drang nach Norden // Там само. - №8. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 94-112.

795. Заразительная книга: (з приводу праці В. Аппеля “Вертер и его время”) // Там само. - №3. - Отд. 2. - С. 87-106.

796. Король Ричард III: (Бенефис г. Южина) // Рус. мысль. - 1897. - №3. - XVII. - С. 127-150.

797. Кто он?: (з приводу листування Ренана і Бертелло) // Мир Божий. - 1897. - №9. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 83-100.

798. Один из пророков нашего времени (Сен-Симон) // Там само. - №5. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 71-86.

799. Судьбы английской критики // Там само. - 1897. - №6. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 71-85.

800. Сумерки девятнадцатого века // Там само. - №7. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 88-106.

801. Ученый фарс // Там само. - №10. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 84-100.

802. Французская революция: умозаключение силлогизма с его посылками // Там само. - №11. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 94-106.

803. Безумец или мученик? (Огюст Конт) // Там само. - 1898. - №12. - Отд. 2. - С. 87-108.

804. Белинский как русский культурно-исторический тип // Рус. мысль. - 1898. - №5. - IX. - С. 57-70.

805. Великобританский лорд и естественный человек // Мир Божий. - 1898. - №3. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 84-103.

806. Горькая участь одной молодой науки // Там само. - №11. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 95-117.

807. История русской критики. Ч. 1 и 2. - СПб., 1898. - 509 с. // Те саме // Мир Божий. - 1897. - №1-12.

808. Люди и факты западной культуры. Герой современной легенды. Совесть в истории одной жизни. - М., 1898. - 234 с.

809. Писемский. - СПб., 1898. - 226 с.

810. Политический гамлетизм XIX-го века // Мир Божий. - 1898. - №5. - Из западной культуры. - С. 79-99.

811. Ренан // Там само. - №1. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 80-97.
812. Современная Италия // Там само. - №9. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 84-105.
813. Современный сфинкс // Там само. - №6. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 87-106.
814. Чем может и должен быть современный русский писатель // Рус. мысль. - 1898. - №2. - X. - С. 35-49.
815. Эволюция верующего духа // Мир Божий. - 1898. - №7. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 82-102.
816. Белинский как русский культурно-исторический тип // Памяти Белинского: Литературный сборник, состоящий из трудов рус. литераторов. - М., 1899. - С. 8-23. Те саме // Новая культурная сила. Рус. писатели XIV в. - СПб., 1901. - С. 169-188.
817. Европейская политика в борьбе за справедливость и гуманность // Мир Божий. - 1899. - №3. - Отд. 2. - С. 92-113.
818. Культурная задача грядущего века // Там само. - №2. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 89-109.
819. Личность Пушкина // Рус. мысль. - 1899. - №9. - С. 100-115.
820. О театре и идеях // Мир Божий. - 1899. - №6. - Отд. 2. - Из западной культуры. - С. 95-117.
821. Писарев, его сподвижники и враги ("Молодая Россия" шестидесятых годов) // Там само. - 1899. - №1. - С. 198-251; №2. - С. 209-232; №3. - С. 111-142.
822. Пушкин: Очерк. - М., 1899. - 114 с. - (Б-ка "Детского чтения").
823. История русской критики. Ч. 3 и 4. - СПб., 1900. - 716 с. Те саме // Мир Божий. - 1898. - №1-9. (Ч. 3); №10-12. (Ч. 4).
824. Лицевая рукописная псалтырь Калезина монастыря. - Тверь, 1900. - 31 с.: рис.
825. А. Н. Островский. Его жизнь и литературная деятельность: Биогр. очерк. - СПб., 1900. - 99 с.
826. Поиски за мирозерцанием: [статья с вступом до книги, що готувалася на той час до друку "Происхождение позитивных и социальных идей во Франции XIX века. Сен - Симон и сен-симонизм"] // Вопр. философии и психологии. - 1900. - Кн. 2(52). - С. 214-286; Кн. 3 (53). - С. 381-449; Кн. 5(55). - С. 895-962.
827. Поэзия и правда мировой любви (В. Г. Короленко). - СПб., 1900. - 174 с.

828. Сен - Симон и начатки французского позитивизма // Рус. мысль. - 1900. - №6. - XVIII. - С. 141-162; №7. - XX. - С. 207-229; №8. - С. 163-199; №10. - XVII. - С. 180-209; №11. - XIV. - С. 79-111; №12. - XI. - С. 106-136.

829. Годовщина грибоедовской славы // Иванов И. Новая культурная сила. Рус. писатели XIX века: Сб. - СПб., 1901. - С. 317-364.

830. Дни покаяния (Пушкинская годовщина) // Там само. - С. 1-101. Те саме // Мир Божий. - 1899. - №5. - Отд. 1. - С. 246-313.

831. Личность и поэзия Лермонтова: Речь, произнес. в лит. -муз. собрании О-ва любителей российской словесности 21 дек. 1896 // Там само. - С. 126-147.

832. Личность Пушкина: Речь, произнес. на торжеств. пушкинском заседании О-ва любителей рос. словесности 28 мая 1899 // Там само. - С. 102-125.

833. Личность Тургенева: Речь, произнес. в публ. заседании О-ва любителей рос. словесности // Там само. - С. 148-168.

834. Новая культурная сила: Речь, произнес. 25 февр. 1893 в Москве // Там само. - С. III - XXXII.

835. Новая культурная сила. Русские писатели XIX века: Сб. - СПб., 1901. - 364 с.

836. Оперные происшествия на трагических зрелищах // Рус. мысль. - 1901. - Кн. 5. - XVI. - С. 169-178.

837. Опыт научно-философской, религиозной и социальной доктрины // Вопр. философии и психологии. - 1901. - Кн. 2(57); Кн. 3(58). - С. 362-432.

838. Поэзия и личность Жадовской: Речь, произнес. в лит. -муз. собрании О-ва любителей рос. словесности 18 марта 1895 // Иванов И. Новая культурная сила. Рус. писатели XIX века. - СПб., 1901. - С. 232-248.

839. Поэзия Некрасова: Речь, произнес. на лит.-муз. собрании О-ва любителей рос. словесности 27 марта 1897 // Там само. - С. 216-231.

840. Поэт горькой правды (И. С. Никитин): Речь, произнес. в Олит. -муз. собрании О-ва любителей рос. словесности 13 янв. 1896 // Там само. - С. 249-316.

841. Сен - Симон и сен-симонизм // Учен. зап. имп. Моск. ун-та. Отд. Ист. -фил. - Вып. 30. - М., 1901. - С. I - VIII, 1-737.

842. Скромный диагноз одного национального недуга // Рус. мысль. - 1901. - Кн. 2. - XII. - С. 101-112.

843. Шевченко в кругу народных поэтов: Речь, произнес. в муз-лит. собрании О-ва любителей рос. словесности 3 апр. 1897 // Иванов И. Новая культурная сила. Рус. писатели XIX века. - СПб., 1901. - С. 189-215.

844. Личность Гоголя и его психология как художника // Ежегодник императорских театров. Сезон 1901-1902гг. - Прил. - С. 1-56.

845. Ломоносов. - М., 1902. - 50 с. - (Учительская б-ка).

846. Две публичные речи о Гоголе. 1) Гоголевская драма. -2) Гоголевская эстетика // Науч. слово. - 1903. - Кн. 3. - С. 74-97.

847. Рассказы о старине. Халдеи: Культурно -исторические очерки. - М., 1903. - 96 с.: рис.

848. Биографические сведения о Лермонтове // Зелинский В. А. Рус. критич. лит. о произв. М. Ю. Лермонтова. - М., 1904. - Ч. 1. - С. 1-18.

849. Вильям Шекспир: Биогр. очерк. - М., 1904. - 72 с.: портр., рис.

850. Ф. Шиллер: Биогр. очерк. - М., 1905. - 52 с. - (Б-ка для семьи и школы).

851. Дмитрий Самозванец и Василий Шуйский: (драматическая хроника Островского) // Денисюк Н. Критическая литература о произведениях А.Н.Островского. - М., 1907.-Вып. 4. - С. 398-423. - (Ст. из журн. "Артист", 1892, №12).

852. Владыки и рабы в "Грозе" // Покровский В. Александр Николаевич Островский. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 101-105.

853. Критические отзывы о действующих лицах "Нови" Тургенева: Нежданов // Зелинский В. Собрание критич. материалов для изуч. произв. И. С. Тургенева. - 5-е изд. - М., 1908.-Вып. 3. - С. 119-131.

854. Крылов — публицист и критик // Покровский В. Иван Андреевич Крылов. Его жизнь и сочинения: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 86-92.

855. Особенности приема Тургенева в изображении женщин // Зелинский В. Собрание критич. материалов для изуч. произв. И. С. Тургенева. - 5-е изд. - М., 1908.-Вып. 3. - С. 289-293.

856. Самобытные влияния, пережитые Островским. - Влияние путешествия Островского по России на его творчество. - Островский на службе при Императорском театре // Покровский В. Алек-

сандр Николаевич Островский. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 12-22.

857. Стародум и Правдин и их отношение к просветительным идеям XVIII века // Покровский В. Денис Иванович Фонвизин. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1908. - С. 157-159.

858. Старое и молодое поколение грибоедовской Москвы // Покровский В. Александр Сергеевич Грибоедов. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 35-45.

859. Темные стороны русской жизни XVIII века в комедии “Бригадир” по типичным ее представителям // Покровский В. Денис Иванович Фонвизин. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 109-110.

860. Речь, произнесенная от имени Нежинского ин-та [на Гоголевских днях у Москві, 27 квітня 1909 р.] // Гоголевские дни в Москве: Сб. О-ва любителей рос. словесности. - М., 1909. - С. 151-157.

861. Ведьма по представлениям малорусского народа // Покровский В. Николай Васильевич Гоголь. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 3-е изд., доп. - М., 1910. - С. 74-76.

862. Главнейшие мотивы поэзии Тургенева в “Записках охотника” // Покровский В. Иван Сергеевич Тургенев. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 3-е изд., доп. - М., 1910. - С. 65-69.

863. Тургенев на юбилее Пушкина // Там само. - С. 20-21.

864. Три речи о Гоголе. - Нежин, 1911. - С. 1 - 90. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн.Безбородко в Нежине. - 1911. - Т.26. - С. 1-3, 3-10, 10-90.

Зміст: Гоголь в юности: Речь, произнес. при торж. открытии памятной доски в честь Гоголя на здании Ист. -филол. ин-та 14 апр. 1909. - 2) Гоголь-человек и писатель: Речь на торж. заседании в Ист. -филол. ин-те 14 апр. 1909. - 3) Гоголь и его призвание: Речь, произнес. в Москве 27 апр. 1909 от имени Института по случаю открытия памятника Гоголю.

865. М. В. Ломоносов: Лекция. - К., 1912. - 24 с.

866. Иван Сергеевич Тургенев. Жизнь, личность, творчество. - Нежин, 1914. - 755 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1912. - Т. 27. - С. 1-192; 1913. - Т. 28. - С. 192-384; Т. 29. - С. 385-496; 1915. - Т.; 30. - С. 497-755, I - XVIII.

867. Лермонтов в Московском университете // Покровский В. Михаил Юрьевич Лермонтов. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 4-е изд. - М., 1914. - С. 13-15.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

868. [К.В.] Театр и философия XVIII века: Про книгу І.І.Іванова “Политическая роль театра в связи с философией XVIII века” (М., 1895) // Рус. богатство. - 1895. - №6. - С. 172-181.

869. [В. В. С.] Рец. на кн. І.І.Іванова “Политическая роль французского театра в связи с философией XVIII века” (М., 1895) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1895. - №3. - С. 191-196.

870. Рец. на кн. І. Іванова “Иван Сергеевич Тургенев” (СПб., 1896) // Рус. богатство. - 1895. - №12. - Новые книги. - С. 32-33.

871. Гольцев В. Не в очередь: [наук.-критич. нарис про статті Іванова, Струве, Страхова, І.Аксакова] // Рус. мысль. - 1896. - Кн. 2. - XVI. - С. 147-149.

872. г. Иванов и его статьи о Ренане // Сев. вестн. -1897. - №11. - Журн. обозрение. - С. 344-347.

873. г. Иванов о Ренане и Шекспире // Там само. - 1898. - №2. - Журн. обозрение. - С. 62-65.

874. Про кн. І.Іванова “История русской критики” (Ч. 1, 2; СПб., 1898) // Рус. богатство. - 1898. - №9. - Новые книги. - С. 36-40.

875. Про кн. І.Іванова “Писемский” (СПб., 1898) // Там само. - №2. - Новые книги. - С. 80-83.

876. Про нарис І.Іванова “Император Александр II” // Там само. - №6/9. - Новые книги. - С. 36-37.

877. Про нарис І.Іванова “Пушкин” (М., 1899) // Там само. - С. 18-19.

878. Рец. на кн. І.Іванова “Вопросы молодости” (СПб., 1904) // Там само. - 1904. - №7. - Новые книги. - С. 131-133.

879. Иванов Иван Иванович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 18. - Стб. 941.

880. Иванов Иван Иванович // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - СПб., 1910. - Т. 2. - С. 464.

881. Иванов Иван Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 19-25.

882. И. И. Иванов // Бузескул В. П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и нач. XX веков. - Л., 1931. - Ч. 2. - С. 27-28, 76-77.



883. История русской критики: В 2 т. - М.; Л., 1958. - Т. 1. - С. 17 - 20.

884. Иванов Иван Иванович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. - Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 203.

885. Долотова Н. М. Иванов Иван Иванович // Краткая лит. энциклопедия: В 9 т. - М., 1966. - Т. 3. - С. 39.

886. Бажинов І. Д. Іванов Іван Іванович // Укр. літ. енциклопедія: В 5 т. - К., 1990.- Т. 2. - С. 291.

887. Самойленко Г. В. И.И.Иванов: Биобиблиогр. указ. - Нежин, 1993. - 15 с. - (Сер. "Ученые-филологи Нежин. высш. школы").

888. Иван Иванович Иванов // Самойленко Г. В. Нежин. филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 116-119.

889. Иван Иванович Иванов: Портр. // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - СПб., Б. г.- Т.19. (Особое прил. Рус. деятели).

## Ільїнський Григорій Андрійович (1876-1937)

*Відомий вчений, філолог-славіст. У 1898 році із золотою медаллю закінчив історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету. Після складання магістерського іспиту упродовж двох років стажувався за кордоном, відвідуючи лекції і семінари в університетах Праги, Лейпцігу, Відня, працюючи в архівах і бібліотеках. У 1904-07 -приват-доцент С.-Петербурзького університету. В 1905 захистив у Московському університеті магістерську дисертацію ("Сложные местоимения и окончания родительного падежа единственного числа мужского и среднего рода неличных местоимений в славянских языках"). У 1907 їздив на Афон з метою дослідження болгарських грамот. У 1907-09 – приват-доцент Харківського університету. В 1909 одержав призначення на посаду екстраординарного професора Ніжинського Історико-філологічного інституту. Після захисту в університеті св.Володимира в Києві дисертації на ступінь доктора слов'янської філології ("Грамоты болгарских царей") – ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту, в якому викладав до 1916 року. Після*

*ніжинського періоду плідно і з успіхом працював у багатьох університетах і інститутах, зокрема в Юр'ївському університеті(1916-20), Саратовському університеті (1920-27), Східному педагогічному інституті (Казань) [1927], Московському університеті (з 1927). Член-кореспондент Російської (1921), Болгарської (1929), Польської (1930) Академій наук. Спеціалізувався у галузі порівняльної граматики слов'янських мов і праслов'янської мови. Був репресований у 1937 році.*

### Друковані праці

890. Из истории старославянского аориста. - СПб., 1900. - 13 с. Те саме // Изв. Отд-ния. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1900. - Т. 5, Кн. 1. - С. 191-203.

891. Об одном старославянском обороте с точки зрения современных славянских наречий. Лингвистические наречия // Живая старина. - 1900. - Вып. 1-2. - С. 387-392.

892. Рец. на “Етнографічний збірник” (Львів, 1899) // Там само. - С. 289.

893. Рец. на монографію проф. В. Шухевича “Гуцульщина” (Львів, 1899) // Там само. - С. 288-289.

894. Рец. на “Старинные сборники русских пословиц, поговорок, загадок и проч. XVII - XIX ст.” Вып. 1 (СПб., 1899) // Там само. - С. 289-291.

895. Дибровский отрывок сербской летописи // Науч. -лит. сб. “Галицко-русской матицы”. - 1901. - Науч. отд. - С. 130-139.

896. К вопросу об образовании старославянских наречий // Там само. - С. 26-32.

897. Происхождение частицы - ЗИ- в болгарском и сербском языках // Рус. филол. вестн. - 1901. - Т. 14, №1-2. - С. 71-81.

898. Рец. на кн. В. Кончева “Македония” (София, 1900) // Живая старина. - 1901. - Т. 11. - Вып. 2. - С. 299-301.

899. [Рец.]: Н.Овсяный “Болгария и болгары” // Там само. - С. 301-303.

900. Рец. на “Стихотворения Франца Прешерна” / Пер. со словенск. и нем. Ф. Корша (М., 1901) // Науч. -лит. сб. “Галицко-русской матицы”. - 1901. - Науч. отд. - С. 180-181.

901. Родительный ли падеж местоимение чьсо? // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1901. - Т. 6, Кн. 2. - С. 222-234.

902. Страничка из истории праславянского языка // Науч. -лит. сб. "Галицко-русской матицы". - 1901. - Науч. отд. - С. 275-279.
903. Деушка и баушка // Там само. - 1902. - Науч. отд. - Смесь. - С. 128-129.
904. К истории сложного склонения прилагательных имен // Там само. - С. 75-79. Окр. вид.: Львов, 1902. - 5 с.
905. Как возникло сербское КТО? // Рус. филол. вестн. -1902. - Т. 48. - С. 424-428.
906. О некоторых архаизмах и новообразованиях праславянского языка. Морфологические этюды. - Прага, 1902. - 127 с.
907. О некоторых именных формах славянского местоимения // Памяти Леонида Николаевича Майкова. - СПб., 1902. - С. 73-87.
908. К истории славянских азбук. - Б. м., 1904. - 4 с. - (Отт. из "Византийского Временника", 1904).
909. К окончанию родительного падежа единственного числа имен существительных женского рода основы на -А- // Изборник Киевский, посвящ. Т. Д. Флоринскому. - К., 1904. - С. 162-165.
910. Новая книга о древнейшей истории русской равнины // Славян. изв. - 1904. - №2. - С. 158-166.
911. Об одном Афонском служебнике в Погодинском древлехранилище имп. Публичной Библиотеки. - Варшава, 1904. - 17 с. Те саме // Рус. филол. вестн. - 1904. - Т. 52, №3-4. - Вып. 1-2. - С. 207-224.
912. По поводу рецензии академика Соболевского // Журн. мин-ва нар. просв. - 1904. - №4. - Отд. 2. - С. 378-382.
913. Рукописи Верковича в Загребской академической библиотеке // Рус. филол. вестн. - 1904. - Т. 51. - С. 154-161.
914. Рукописи Копитара в Люблянской лицейской библиотеке // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1904. - Т. 9, Кн. 1. - С. 247-272.
915. Чешское hezk 'у, "красивый" // Там само. - Кн. 2. - С. 274-282.
916. Об одном архаическом императиве в русском языке. - Харьков, 1905. - С. 237-246. - (Отт. из "Сб. статей по славяноведению, посвящ. проф. М. С. Дринову").
917. Один случай грамматической аналогии в сербском языке // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В.И. Ламанского. - СПб., 1905. - С. 307-313.
918. Сложные местоимения и окончания родительного падежа единственного числа мужского и среднего рода неличных местоимений в славянских языках. - 2-е изд. - М., 1905. - 176, VI с.

919. Среднеболгарские листки Ундольского XII - XIII веков // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1905. - Т. 10, Кн. 3. - С. 284-294.
920. Апокриф “Деяния Пилата” (“Acta Pilati”) в списке Орбельской Триоди XIII в. // Рус. филол. вестн. - 1906. - Т. 56. - С. 209-217.
921. Грамота бана Кулина: Опыт критического издания текста с приложением фототипического снимка. - СПб., 1906. - 35 с. - (Памятники древней письменности и искусства; Т. 164).
922. Значение и место науки о древне-церковно-славянском языке в ряду других дисциплин славяноведения // Журн. мин-ва нар. просв. - 1906. - №1. - Ч. 1. - Отд. 2. - С. 41-51.
923. Копитарова Триодь XIII века // Рус. филол. вестн. - 1906. - Т. 4. - С. 199-215.
924. Македонский листок. Отрывок неизвестного памятника кирилловской письменности XI - XII вв. - СПб., 1906. - 32 с.: табл.
925. Patronymica на - ОВО в русском языке // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1906. - Т. 11, Кн. 4. - С. 144-156.
926. Сверлижские отрывки. - СПб., 1906. - 32 с.: табл.
927. Софийский октоих XIII в. - СПб., 1906. - 25 с.: табл. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1905. - Т. 10, Кн. 1. - С. 204-228.
928. Из русской диалектологии // Живая старина. - 1907. - Кн. 62. - Вып. 1. - С. 39-42.
929. [Рец.]: М.Р.Фасмер “Грекославянские этюды” (СПб., 1906) // Рус. филол. вестн. - 1907. - Т. 58. - С. 225-226.
930. Апостол №28 Берлинской Королевской Библиотеки как материал для истории сербо-хорватского ударения. - СПб., 1908. - 24 с.
931. Заимствовано ли название “ТЕРЕМА” в славянских языках? - Харьков, 1908. - 4 с. - (Отт. из XVIII сборника Харьков. филол. О-ва).
932. Значение Афона в истории славянской письменности // Журн. мин-ва нар. просв. - 1908. - №1. - С. 1-41.
933. Критич. разбір “Украинской грамматики” А.Кримського // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1908. - Кн. 4. - Критика и библиогр. - С. 13-19.
934. Мануйловский апостол XIII века. - СПб., 1908. - 14 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1908. - Т. 13, Кн. 1. - С. 366-379.
935. Пергаменные рукописи П. А. Сырку // Рус. филол. вестн.

- 1908. - Т. 59. - С. 350-361.

936. [Рец.]: С.М.Кульбакин “Охридская рукопись Апостола конца XII века” (София, 1907) // Там само. - Т. 60. - Критика и библиогр. - С. 217-221.

937. Славянские этимологии // Там само. - С. 421-440; 1909. - Т. 61. - С. 227-243; Т. 62. - С. 235-259; 1910. - Т. 63. - С. 322-341; 1911. - Т. 65. - С. 212-231; Т. 66. - С. 269-283; 1913. - Т. 69. - С. 12-23; Т. 70. - С. 257-275; 1915. - Т. 73. - С. 281-308; - Т. 74. - С. 119-140; 1916. - Т. 76. - С. 243-249; 1917. - Т. 78. - С. 187-211.

938. Критич. відгук на кн. Фасмера “Грекославянские этюды” (СПб., 1906) // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1909. - Кн. 4. - Критика и библиогр. - С. 1-3.

939. Македонский глаголический листок. Отрывок глаголического текста Ефрема Сирина XI века. - СПб., 1909. - 32 с.

940. Отчет о командировке в Москву летом 1908 года // Зап. Харьков. ун-та. - 1909. - Кн. 2. - Часть офиц. - С. 167-168.

941. Рец. на “Сборник Харьковского историко-филологического Общества “Пошана”. Т. 18. Изд. в честь проф. Н. Ф. Сумцова” (Харьков, 1909) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1910. - №8. - Критика и библиогр. - С. 401-411.

942. Праславянское “ПАНЦЫРЬ” // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1910-11. - Т. 7. - Отд. 2. - С. 1-8.

943. Грамоты болгарских царей. С приложением фототипических снимков // Древности. Тр. славян. комиссии при имп. Моск. Археолог. О-ве / Под ред. А. Покровского. - М., 1911. - Т.5. - С. 1-160.

944. Памяти проф. М. Г. Халанского. - СПб., 1911. - 7 с.  
Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1910. - Т. 15, Кн. 4. - С. 222-228.

945. По поводу рецензии проф. В. А. Погорелова // Журн. мин-ва нар. просв. - 1912. - №11. - Критика и библиогр. - С. 204-218.

946. Слепченский Апостол XII века. - М., 1912. - ХСII, 135 с.: снимки.

947. Суффикс OZ/EZ/ЪZ в славянских языках. - СПб., 1912. - 29 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1912. - Т. 16, Кн. 4. - С. 1-29.

948. Река Буг (о названии реки) // Памяти проф. Е. К. Редина: Сб. Харьков. ист. -филол. О-ва. Т. 19. - Харьков, 1913. - С. 251-254.

949. Профессор Иосиф Зубатый: Некролог // Рус. филол. вестн.

- 1915. - №4. - С. 357-359.

950. Звук Ch в славянских языках. - Пг., 1916. - 119 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1915. - Т. 20, Кн. 3. - С. 53-118; Кн. 4. - С. 135-186.

951. Праславянская грамматика. - Нежин, 1916. - 536 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1916. - Т. 31. - С. 1-44; 1918. - Т. 32. - С. 145-352; 1919. - Т. 33. - С. 353-432; 449-536.

952. Из рукописных текстов Г. Р. Державина // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1917. - Т. 22, Кн. 1. - С. 275-339.

953. Мнимая ассимиляция редуцированных гласных в праславянском языке // Там само. - С. 188-204.

954. О грамоте папы Адриана II в Похвальном слове Кириллу и Мефодию. - Саратов, 1921. - С. 3 - 12.

955. Славяне и немцы с точки зрения этимолога // Там само. - 1922. - Т. 24, Кн. 1. - С. 141-149.

956. Славянские этимологии // Там само. - 1919. - Т. 23, Кн. 1. - С. 125-182; 1921. - Кн. 2. - С. 180-245; 1922. - Т. 24, Кн. 1. - С. 113-149.

957. Проблема праславянской прародины в научном освещении А. А. Шахматова // Там же. - 1922. - Т. 25, Кн. 1. - С. 419-436.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

958. [Яворский Ю.А.] Рец. на кн. Г.А.Ільїнського “О некоторых архаизмах и новообразованиях праславянского языка” (Прага, 1902) // Науч.-лит. сб. “Галицко-русской матицы”. - 1902. - Науч. отд. - С. 133-134.

959. [Булич С.К.] Рец. на кн. Г.А.Ільїнського “Сложные местоимения и окончания родительного падежа единственного числе среднего рода неличных местоимений в славянских языках. Этимологическое исследование” (Варшава, 1903) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1904. - Т. 9, Кн. 3. - С. 419-431.

960. [Соболевский А.И.] Рец. на работы Г.А.Ільїнського: 1) “О некоторых архаизмах и новообразованиях праславянского языка” (Прага, 1902); 2) “Сложные местоимения и окончания родит. падежа... в славянских языках” (Варшава, 1903) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1904. - №3. - Отд. 2. - С. 180-183.

961. [Бібліогр. перелік праць Г. А. Ільїнського] // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - Прил. - С. CLV-LVI.

962. [Карский Е.] Рец. на працю Г. А. Ільїнського “Сложные местоимения и окончания родит. падежа... в славянск. яз.” (М., 1905) / Рус. филол. вестн. - 1905. - Т. 53. - Критика и библиогр. - С. 338-339.

963. [Карский Е.] Рец. на працю Г. А. Ільїнського “Македонский листок. Отрывок неизвестного памятника кирилловской письменности XI - XII вв.” (СПб., 1906) // Там само. - 1907. - Т. 57, №2. - С. 416-417.

964. [Карский Е.] Рец. на працю Г. А. Ільїнського “Грамота бана Кулина” (СПб., 1906) // Там само. - №1. - С. 229-230.

965. [Карский Е.] Відгук на дисертацію Г. А. Ільїнського “Грамоты болгарских царей” (М., 1911) // Там само. - 1911. - Т. 66, №4. - С. 414-415.

966. Ильинский Григорий Андреевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 26-28.

967. [Карский Е.] Рец. на кн. Г. Ільїнського “Праславянская грамматика” (Нежин, 1916) // Рус. филол. вестн. - 1917. - Т. 77, №1-2. - С. 280-281.

968. Трубочев О. Н. Этимологический словарь славянских языков Г. А. Ильинского // Вопр. языкознания. - 1957. - №6. - С. 91-96.

969. Ильинский Григорий Андреевич // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 208.

970. Васильева Л. И. Ильинский Григорий Андреевич // БСЭ. - М., 1972. - Т. 10. - С. 136.

971. Спринчак Я. А. Русское языкознание в Нежинской высшей школе // Традиции рус. языкознания на Украине. - К., 1977. - С. 51-53.

972. Евсеев Ф. Т. Г. А. Ильинский: Биобиблиографический указатель - Чернигов, 1990. - 12 с. - (Сер. “Ученые-филологи Нежин. высш. школы”).

973. Евсеев Ф. Т. О научной и учебной деятельности Г. А. Ильинского в Нежинском Историко-филологическом институте // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1990.-Вип. 1. - С. 52-54.

974. Григорий Андреевич Ильинский // Самойленко Г. В. Нежинская филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 113-115.

975. Григорий Андреевич Ильинский: Портр. // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - (Портр. група учасників зб.).

## Кадлубовський Арсеній Петрович (1867 – 1932)

*Філолог-русист. У 1888 році закінчив Історико-філологічний інститут князя Безбородька в Ніжині. До 1890 викладав російську мову в класичних гімназіях Харкова. З 1890 – наставник студентів, із 1893 – викладач теорії словесності Ніжинського Історико-філологічного інституту. 1893 року склав магістерський іспит з російської мови і словесності в Харківському університеті. З 1899 – приват-доцент Харківського університету по кафедрі російської мови і словесності, водночас викладав у міській 3-й гімназії. В 1902-03 читав цикли публічних лекцій (“Русская народная словесность и ее изучение”). 1902 року захистив магістерську дисертацію в Харківському університеті (“Очерки по истории древнерусской литературы житий святых”). Професор Харківського університету.*

### Друковані праці

976. Несколько слов о значении А. С. Грибоедова в развитии русской поэзии // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1896. -Т. 1. - Отд. 2. - С. 128-155. Окр. вид.: К., 1896. - 28 с.

977. Житие преподобного Пафнутия Боровского, писанное Вассианом Саниным // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1899. - Т. 2. -Отд. 2. - С. 99-149. Окр.відб.: Нежин, 1898. - 52 с.

978. “Правила пиитические” Аполлоса Байбакова // Журн. мин-ва нар. просв. - 1899. - №7. - Отд. 2. - С. 189-240.

979. Гуманные мотивы в творчестве Пушкина // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 1. - Отд. 2. - С. 44-61.

980. Очерки по истории древнерусской литературы житий свя-



тых. 1-5. - Варшава, 1902. - 389 с. - (Отт. из "Рус. филол. вестн.", 1897, Т. 37, 38, 40, 45, 66, 67.).

981. Несколько разъяснений по поводу рецензии акад. Е. Е. Голубинского // Рус. филол. вестн. - 1906. - Т. 4. - Критика и библиогр. - С. 323-341.

982. Відгук на працю "Общественные идеи в русской драме XVIII века" // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1906. - Кн. 3-4. - Часть офиц. - С. 3-7.

983. "Сорена и Замир" Николаева и трагедии Вольтера // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1907. - Т. 12, Кн. 1. - С. 185-204.

984. Грибоедов как представитель освободительного движения // Покровский В. Александр Сергеевич Грибоедов. Его жизнь и сочинения: Сб. ист.-лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 129-140.

985. Об источниках ломоносовского учения о трех стилях // Почетъ: Сб. статей по славяноведению, посвящ. проф. М. С. Дринову. - Харьков, 1908. - С. 83-89. - (Сб. Харьков. Ист.-филол. О-ва, Т. 15, 1908).

986. Відгук на дис. І.І.Замотіна "Романтический идеализм в русском обществе и литературе 20-30-х годов XIX ст" // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1909. - Кн. 3. - Часть офиц. - С. 5-22.

987. Відгук на твір з теми "Отношение к народной поэзии в России в XVIII в." // Там само. - 1910. - Кн. 2. - Часть офиц. - С. 37-40.

988. Гоголь в его отношениях к старинной малорусской литературе: Речь // Сб. ист-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1910-1911. - Т. 7. - Отд. 2. - С. 1-10. Окр.вид.: Нежин, 1911. - 10 с.

989. Галицко-русский вариант сказания о крестнике // Сб. статей в честь проф. В. П. Бузескула. - Харьков, 1914. - С. 682-692.

990. К истории русских духовных стихов о преподобных Варлааме и Иоасафе // Рус. филол. вестн. - 1915. - Т. 73, №1-2. - С. 224-242.

991. The tale of the armament of Igor. A. D. 1185. A Russian historical epic. Edited and translated by Leonard A. Magnus. With revised russian text, translation, notes, introduction and glossary. Oxford, 1915. // Изв. отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1917. - Т. 22, Кн. 1. - С. 340-361.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

992. Кадлубовский Арсений Петрович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 30-31.

993. [Сумцов Н.Ф.] Відгук на дисертацію А.П.Кадлубовського “Очерки по истории древнерусской литературы житий святых” // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1903. - Кн. 1. - Часть офиц. - С. 34-37.

994. Кадлубовский Арсений Петрович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энциклопед. словарь. - СПб., Б. г. - Т. 20. - Стб. 335.

995. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.-Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 32.

996. Кадлубовський Арсений Петрович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901 - 1912. Преподаватели и виспитанники. - Нежин, 1913. - С. 28 - 29.

## Качановський Володимир Васильович (1853-1901)

*Відомий вчений, філолог-славіст. У 1878 році із золотою медаллю і ступенем кандидата закінчив слов'яно-російське відділення історико-філологічного факультету Варшавського університету. Відвідував лекції із слов'янської філології і вивчав санскрит у С.-Петербурзькому університеті, працював у Московських книгозбірнях. У 1879-81 перебував за кордоном з метою всебічного вивчення культури південних слов'ян. Відвідав Грецію, Турцію, Італію, південь Франції. Працюючи в Дубровницькому книгозховищі, визначився з темою магістерської дисертації. У 1882 захистив магістерську дисертацію (“Неизданный дубровницкий поэт Антон Марин Глегевич. Историко-литературное исследование С.-Петербурга університеті. В 1886-88 роках – приват-доцент Казанського університету. З 1888 – екстраординарний, із 1896 – ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. В Ніжині працював до 1901, очолюючи упродовж 12 років кафедру церковнослов'янської мови, історії російської і слов'янських мов. У Казані видавав і редагував журнал “Вестник*

*славянства”(1888-90), який продовжував виходити в Ніжині (1891-96). У сфері наукових інтересів вченого – проблеми літературознавства, мовознавства, палеографії, історії, фольклору (зокрема українського і болгарського), релігії слов’янських народів. Володів багатьма мовами, користувався авторитетом знавця історії слов’янства.*

### Друковані праці

997. Сербские жития и летописи как источник для истории южных славян в XIV и XV веках // Славян. сб. - СПб., 1876. - Т. 3. - С. 183-222.

998. Балканские славяне в эпоху покорения их турками // Журн. мин-ва нар. просв. - 1877. - №1. - С. 83-114.

999. Рец. на зб. “Средневековая библиотека, издаваемая под ред. К. Н. Сафы”. Т. 1 (1872) // Там само. - №4. - Отд. 2. - С. 315-320.

1000. Византийские летописцы как источник для истории южных славян в период падения их самостоятельности // Там само. - 1878. - №7. - С. 63-112.

1001. Заметки о словенском языке XV и XVI вв.: [Рец.: А. Соколов “Зарождение литературы у словинцев”] // Там само. - №9. - Критич. и библиогр. заметки. - С. 101-118.

1002. Рец. на працю В.Калая “История сербов с древнейших времен до 1815 года” // Там само. - №4. - Отд. 3. - С. 297-313.

1003. Критич. розбір праці Л.Доброва “Южное славянство, Турция и сотрудничество европейских правительств на Балканском полуострове” (СПб., 1879) // Там само. - 1879. - №12. - Критич. и библиогр. заметки. - С. 208-223.

1004. Мнение преосвященного Порфирия о кириллице и глаголице: [Рец. на “Восток Христианский” Порфірія Успенського (К., 1877)] - №2. - Критич. и библиогр. заметки. - С. 397-407.

1005. Про видання “Зографского глаголического евангелия” І.В.Ягіча // Там само. - №8. - С. 348-358.

1006. Аналіз книги “Земльште ранье Пьеманине” С. Новаковица // Там само. - №2. - С. 407-410.

1007. Аналіз монографії Владимірова “Несколько данных для изучения северно-великорусского наречия в XV - XVII вв. // Журн. мин-ва нар. просв. - 1879. - №5. - С. 161-163.

1008. Критич. розбір праці С.Новаковича про Олександра Македонського (Белград, 1878) // Там само. - 1880. - №8. - Критика и библиогр. - С. 432-442.

1009. Деятельность боснийского короля Степана Твердка I: [Рец. на працю А.Ф.Швейгера - Лерхенфельда "Босния, земля и ее обитатели"] // Там само. - 1881. - №9. - Критика и библиогр. - С. 346-364.

1010. Про монографію Дж. Фенаролі "О главнейшей аллегории "Божественной комедии" // Там само. - С. 169-174.

1011. Про дослідж. В.Жмакіна "Московский митрополит Даниил и его сочинения" // Там само. - №12. - С. 372-392.

1012. Про дослідж. М.В.Крушевського "К вопросу о гуне" (Варшава, 1881) // Там само. - №11. - С. 187-189.

1013. [Рец. на дослідження хорватського автора... "Хорватия до XII в. в отношении географическом и этнографическом"] // Журн. мин-ва нар. просв. - № 10. - Критика и библиогр. - С. 368-371.

1014. Рец. на кн. І.Бодуена-де-Куртене "Некоторые отделы сравнительной грамматики славянских языков" (Варшава, 1881) // Там само. - С. 364-368.

1015. Хорватские летописи XV - XVI веков // Там само. - №9. - С. 68-76.

1016. Болонская псалтырь (1186-1196) и евангелие Рыльского монастыря в Болгарском княжестве конца XII в. или нач. XIII в. - СПб., 1882. - 19 с.

1017. К вопросу о литературной деятельности болгарского патриарха Евфимия // Христиан. чтение. - 1882. - №7-8. - С. 216-265.

1018. Неизданный дубровницкий поэт Антон - Марин Глегевич: Ист. -лит. исслед. - СПб., 1882. - 205 с.

1019. Образцы дубровницкого языка и письма XVII и XVIII вв. С приложением неизданных документов, рисующих дубровницкую культуру XV в. (Прибавл. к исслед. "Неизданный дубровницкий поэт Антон Марин Глегевич"). - СПб., 1882. - 80 с.

1020. Памятники болгарского народного творчества. Вып. 1. Сборник западно-болгарских песен со словарем // Сб. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - СПб., 1882. - Т. 30. - С. 1-598. Окр. вид: СПб., 1882. - 598 с.

1021. Разбор магистерской диссертации проф. А. И. Соболевского "Исследование в области русской грамматики" (Варшава, 1882) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1882. - №9. - Критика и библиогр. - С. 200-204.

1022. Об историческом изучении русского языка. - Казань, 1887. - 44 с.

1023. А.С.Пушкин как воспитатель русского общества // Там само. - С. 19-83. Окр. вид.: Казань, 1888. - 68 с.

1024. Взгляд на деятельность св. равноапостольного Киевского великого князя Владимира // Вестн. славянства. - 1888. - Кн. I. - С. 1-17.

1025. К вопросу о литературной деятельности дубровницкого драматического писателя Антона Марина Глеговича (в відповіді критикам Качановського В.В.Макушеву и А. С. Будиловичу) // Там само. - Кн. 2. - С. 81-129.

1026. Католическая пропаганда в Болгарии в XVII и XVIII веках // Там само. - С. 130-154; 1889. - Кн. 3. - С. 60-70.

1027. Неизданные грамоты из Афонских архивов. - Казань, 1888. - 21 с.

1028. Несколько слов о литературной деятельности современника А. С. Пушкина Александра Ивановича Полежаева // Вестн. славянства. - 1888. - Кн. 2. - С. 1-17.

1029. Новые данные для изучения литературной деятельности болгарского тырновского патриарха Евфимия // Христиан. чтение. - 1888. - №3-4. - С. 470-497.

1030. Ответ моему критику П. П. // Вестн. славянства. - 1888. - Кн. 1. - С. 141-142.

1031. Поэма "Осман" дубровницкого поэта Ивана - Франциска Гундулича по ватиканскому списку // Там само. - С. 84-123.

1032. [Рец.]: Н.Муратов "Очерки грамматики старославянского языка" (М., 1887) // Там само. - С. 148-155.

1033. [Рец.]: А.Камков "Начертание этимологии церковнославянского языка" (Казань, 7-е изд. ) // Там само. - Кн. 2. - Критика и библиогр. - С. 158-159.

1034. [Рец.]: Н.И.Ильинский "Святое евангелие Господа нашего Иисуса Христа от Матфея. Древле-славянский текст" (Казань, 1888) // Там само. - С. 160.

1035. Рец. на кн. "История средневековой французской литературы. Вып. 1. Средние века. Переходное время (IX - XV ст.)" (СПб., 1887) // Там само. - Кн. 1. - С. 155-166.

1036. Рец. на зб. "Известия Восточно - Сибирского отдела русского географич. об-ва". Т. 18. (Иркутск, 1888) // Там само. - С. 145-147.

1037. Русская грамматика по новому методу // Там само. - Кн. 2. - С. 44-80.

1038. Славянские наречия: Лекция. - Нежин, 1888/89. I-V, [293] розд. паг. - (гектограф. вид.)

1039. Грамота болгарского царя Константина Асеня Зографскому монастырю св. великомученика Георгия (на Афоне) // Вестн. славянства. - 1889. - Кн. 3. - С. 108-117.

1040. Из истории сербских колонистов в Венгрии в конце XV и XVI веках // Там само. - 1888. - Кн. 2. - С. 146-154; 1889. - Кн. 3. - С. 71-102; Кн. 4. - С. 17-41.

1041. К вопросу о положении болгар и болгарской народной одежды в I пол. XVI в. // Там само. - 1889. - Кн. 4. - С. 42-46.

1042. К истории Черногории // Там само. - С. 134-136.

1043. К истории экспедиции французского принца Людовика в Англию в 1215 году // Там само. - Кн. 3. - С. 103-104.

1044. Краледворская рукопись // Там само. - Кн. 4. - С. 161-162.

1045. Несколько замечаний по поводу русского правописания Я. Грота // Там само. - С. 147-153.

1046. Новооткрытые на Афоне труды болгарского патриарха Евфимия // Там само. - Кн. 3. - С. 116-128; Кн. 4. - С. 118-125.

1047. [Рец.]: А.И.Соболевский "Звуки церковно-славянского языка" (1888) // Там само. - Кн. 4. - С. 155.

1048. [Рец.]: Шарловский "Русское слогуударение" // Там само. - Кн. 3. - С. 138-139.

1049. Особенности говора так называемых "саянов" в Обоянском и Суджанском уездах Курской губ. // Там само. - Кн. 4. - С. 115-117.

1050. По поводу 50-летнего юбилея ученой деятельности академика и профессора Ф. И. Буслаева // Там само. - 1889. - Кн. 3. - С. 105-107.

1051. [Рец.]: А.И.Соболевский "Лекции по истории русского языка" (К., 1888) // Там само. - С. 129-137.

1052. [Рец.]: Е.Петухов "Серапион, епископ Владимирский, русский проповедник XIII века" (СПб., 1888) // Там само. - С. 140.

1053. Связь славянской филологии с историей русского языка и сравнительным языкознанием. Значение славянской филологии // Там само. - С. 47-59.

1054. Сербский эпос (в память 500-летия Косовской битвы 1389 г). Ст. I // Там само. - Кн. 4. - С. 47-114.

1055. Боснийский государственный герб // Там само. - 1891. - Кн. 6. - С. 102-105.
1056. Деятельность Иоанна Гуса и последствия ее // Там само. - С. 43-102.
1057. Из новейшей чешской литературы // Там само. - С. 105-108.
1058. Михаил Юрьевич Лермонтов // Там само. - С. 1-13.
1059. Про “Краткие грамматические заметки” Н. Желтова // Там само. - С. 153.
1060. Про “Культурные переживания” Н.Сумцова // Там само. - С. 145.
1061. Про “Първата Българска типография в Солунь” М. Дринова // Там само. - С. 137-138.
1062. Про “Сборники славянских народных песен с напевами” // Там само. - С. 131-132.
1063. Про статью Т.Д.Флоринського “В память 500-летия Косовской битвы” // Там само. - С. 140-142.
1064. Ответ редактору “Русского филол. вестника” проф. Смирнову // Там само. - С. 157-158.
1065. Розбір “Граматики древнего церковнославянского языка, сравнительно с русским” проф. Є.Ф.Карського (Вильна, 1888) // Там само. - С. 124-126.
1066. Розбір “Граматики старославянского языка” А.Лескіна. Переклад з нім. (М., 1890) // Там само. - С. 126-128.
1067. Розбір “Очерка грамматики западно-болгарского наречия по сборнику песен В. В. Качановского” Тихова (Казань, 1891) // Там само. - С. 128-129.
1068. [Рец.]: П.Сырку “К истории исправления книг в Болгарии в XIV в. Т. 1. Вып. 2. Литературные труды патриарха Евфимия Тырновского” (СПб., 1890) // Там само. - С. 133-136.
1069. Стихотворения К. Р. // Там само. - С. 115-116.
1070. Герцеговина во второй половине XV века // Там само. - 1892. - Кн. 7. - С. 1-19.
1071. Из сербского эпоса: Жидовин. Ледяной король // Там само. - С. 46-54.
1072. К истории вопроса о св. Кирилле Словенском // Там само. - С. 81.
1073. Про “Кирилло-мефодиевские вопросы” Г. Бараца // Там само. - С. 87-89.

1074. Про “Собрание сочинений” Ю. Крижанича // Там само. - С. 91.
1075. [Рец.]: А.Шахматов “К истории сербо-хорватских ударений” // Там само. - С. 95.
1076. Про статью Євг.Будде “Из занятий по языку Лаврентьевского списка начальной летописи” (“Филол. зап”., 1888, кн. 6) / Там само. - С. 110-111.
1077. Очерк литературы XVIII и нач. XIX вв. у православных сербов // Там само. - С. 20-48.
1078. Переводы М. Ю. Лермонтова на 19 иностранных языков // Там само. - С. 137-138.
1079. Рец. на “Учебник русской грамматики для младших классов сред. учеб. заведений. Ч. 1. Этимология” (СПб., 1891) // Там само. - С. 107-109.
1080. Решение судьбы Болгарии, Македонии и Старой Сербии // Там само. - С. 85-86.
1081. Славянский “Физиолог” // Там само. - С. 77-80; Кн. 10. - С. 49-83.
1082. А.Д.Галахов о Гоголе // Там само. - 1893. - Кн. 8. - С. 63-64.
1083. К истории ереси стригольников // Там само. - С. 66-67.
1084. К истории письменности у словенцев // Там само. - С. 65-61.
1085. К характеристике рязанского говора // Там само. - С. 67-68.
1086. Ян Амос Коменский, друг человечества // Там само. - С. 27-39.
1087. О “Чтениях по истории славяно-русской палеографии” Д. Прозоровского // Там само. - С. 111-114.
1088. Общий взгляд на древнюю историю Сербии и ее источники // Там само. - С. 72-84.
1089. Очерк истории последних десятилетий “Речи Посполитой” // Там само. - С. 1-26.
1090. Поэзия Алексея Васильевича Кольцова // Там само. - С. 101-110.
1091. Рукописное южнорусское евангелие // Там само. - Кн. 8. - С. 66.
1092. Сербский эпос. Ст. III. Время происхождения песен косовского цикла. Аналогия с киевским циклом Владимира. Жидовин - Джидовин. Ледяной король // Там само. - С. 40-54.
1093. Сорокалетие со дня смерти В. А. Жуковского // Там само. - С. 64-65.
1094. К варяжскому вопросу: по поводу “Происхождения и первоначальной истории имени Русь” В. Завитневича // Там само.



- 1894. - Кн. 9. - С. 115-119.

1095. К вопросу о происхождении украинского наречия // Там само. - С. 111-113.

1096. Малорусский стих о Егории Храбром // Там само. - С. 106-113.

1097. Написание слова "РАЗОРЯТЬ". Две записи из рукописей XV века // Там само. - С. 114.

1098. Несколько замечаний о древне-сербской литературе и о взаимном влиянии литератур сербской, болгарской и русской // Там само. - С. 50-60.

1099. Про кн. проф. В.Миллера "Экскурсы в область русского народного эпоса" // Там само. - С. 138-141.

1100. [Рец.]: А.И.Соболевский "Очерк русской диалектологии" // Там само. - С. 119-132.

1101. О сочинениях графа А. Голенищева - Кутузова // Там само. - С. 106-107.

1102.3 приводу "Заметок о белорусских говорах" М. Довнар - Запольського // Там само. - С. 132-135.

1103. Розбір кн. А.І.Соболевського "Древний церковнославянский язык. Фонетика" // Там само. - С. 147-148.

1104. [Рец.]: Д.Иловайский "Богатырь-казак Илья Муромец как историческое лицо" ("Рус. Архив", 1893, №5) // Там само. - С. 135-138.

1105. Россия и Польша в начале XIX века // Там само. - С. 1-23.

1106. Сербский эпос. Ст. IV. О близости южно-славянского и русского эпосов, о героях русского и сербского эпоса - Илье Муромце, Марко Королевиче, Юнаке Новаке. Теории В. Миллера и Халанского // Там само. - С. 24-49.

1107. Генеалогия сербского великого жупана Стефана Немани в сербских летописях // Там само. - 1895. - Кн. 10. - С. 34-43.

1108. Старопечатные славянские издания: Библиогр. очерк // Там само. - С. 120-125.

1109. Южнославянские богатыри, приурочиваемые к Македонии // Там само. - С. 1-33.

1110. Южнославянские записи 1325 и 1430 гг. // Там само. - С. 84.

1111. Внучка царя Мурата, дочь попа Ирина — папы Рима // Там само. - 1896. - Кн. 11. - С. 111-112.

1112. Училища и образование в древней Сербии // Там само. - С. 1-24.

1113. Новое произведение черногорского князя Николая I

“Князь Арванит” // Там само. - С. 113-114.

1114. К вопросу о литературной деятельности в царствование сербского царя Стефана Душана... // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1897. - №2. - С. 360-368.

1115. Молитва с апокрифическими чертами “от злого (вредоносного) дождя” // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1897. - Т. 2, Кн. 3. - С. 608-610.

1116. Славянская “Кормчая” // Там само. - Кн. 4. - С. 1068-1108. Окр. вид.: СПб., 1897. - 41 с.

1117. История Сербии с половины XIV до конца XV вв. Т. 1. Критическое исследование источников // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1899. - Т. 17. - С. I-VI, 1-359.

Окр. вид.: К., 1899. - 372 с.

1118. Из истории сербской литературы. 1. Полемическая литература против латинян и еретиков // Там само. - 1900. - Т. 18. - С. 3-52. Окр. вид.: К., 1900. - 52 с.

1119. Розбір праці Фердинанда Тезика про Ю.Словацького // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1900. - №4. - Отд. 2. - С. 383-392.

1120. Про видання “Пам’ятки українсько-руської мови і літератури.” Т. 1, Т. 2. (Львів, 1899): [Рец.] // Киев. старина. - 1900. - Т. 68, №1. - Библиогр. - С. 36-38.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1121. Будилович А. С. Несколько слов о сочинении В. Качановского “Неизданный дубровницкий поэт Антон Марин Глегевич...” (СПб., 1882) // Рус. филол. вестн. - 1883. - Т. 9, №2. - С. 321-346.

1122. П. П. О соч. В. Качановского “Об историческом изучении русского языка” (Казань, 1887) // Ист. вестн. - 1887. - №6. - С. 696-697.

1123. О второй книге “Вестника славянства” за 1888 год, выход. под ред. В. Качановского и о нем самом // Рус. филол. вестн. - 1889. - Т. 21, №1. - С. 144.

1124. О выходках проф. В. В. Качановского // Там само. - 1890. - Т. 23, №2. - С. 333-334.

1125. Тихов Н. Очерк грамматики западно-болгарского наречия по сборнику болгарских песен В. В. Качановского. - Казань, 1891. - 278 с.: диалектолог. карта.

1126. Качановский Владимир Васильевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1895. - Т. 14а. - С. 807.

1127. Качановский Владимир Васильевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 31-38.

1128. А.И.С. В.В.Качановский: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1901. - №6. - Отд. 4. - С. 71-75.

1129. Сперанский М. Н. Памяти В. В. Качановского // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1901. - Т. 19. - С. 3-13.

1130. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.-Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 34.

1131. Качановский Владимир Васильевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 21. - Стб. 334-335.

1132. Качановский Владимир Васильевич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1914. - Т. 3. - С. 37.

1133. Качановский Владимир Васильевич // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 224.

1134. Качановский Владимир Васильевич // БСЭ. - М., 1973. - Т. 11. - С. 580.

1135. Жовтобрюх М. А. Качановський Володимир Васильович // УРЕ. - 1980. - Т. 5. - С. 74.

1136. Жовтобрюх М. А. Качановський Володимир Васильович // Укр. літ. енциклопедія: В 5 т. - К., 1990.-Т. 2. - С. 434.

1137. Самойленко Г. В. Владимир Васильевич Качановский: Биобиблиогр. указ. - Нежин, 1993. - 19 с. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высш. школы").

## Козловський Іван Павлович (1869 – ?)

*Історик. 1892 року закінчив із золотою медаллю і дипломом I ступеню Київський університет св.Володимира. Викладав у середніх учбових закладах Києва. В 1907 захистив магістерську дисертацію ("Ф.М.Ртищев") у Харківському університеті і одержав призначення на посаду наставника-керівника гімназії при Історико-філологічному інституті князя Безбородька в Ніжині. У 1909-10 викладав російську історію в інституті князя Безбородька. З 1909*

– екстраординарний, із 1912 – ординарний професор Варшавського університету по кафедрі російської історії. Водночас викладав у приватних середніх учбових закладах і на Вищих жіночих курсах при Варшавському університеті. В період із 1894 по 1912 надрукував до 25 педагогічних та вчених праць. Член багатьох вчених товариств, зокрема Київського (Нестора-літописця), Ніжинського (Історико-філологічного), Варшавського (Історії, філології і права) тощо. У 1916-20 – директор Ніжинського Історико-філологічного інституту.

### Друковані праці

1138. Сильвестр Медведєв: Очерк из истории русского просвещения. - К., 1895. - 20 с. Те саме // Киев. унів. изв. - 1895. - №2. - С. 1-49; №3. - Ч. 2. - С. 50-90; №5 - С. 91-130.

1139. Созерцание краткое лет 7190-92 в них же что содеяся во гражданстве С. С. Медведєва // Киев. унів. изв. - 1895. - №9. - Прибавл. - С. 1-32; №11. - Прибавл. - С. 33-96; 1896. - №2. - Прибавл. - С. 97-144; №7. - Прибавл. - С. 145-176; №8. - Прибавл. - С. 177-206.

1140. Краткий очерк истории русской торговли. Вып. 1. С древнейших времен до царствования Екатерины II. - К., 1898. - 79 с.

1141. Систематический указатель к “Университетским известиям” за 1884-1896 гг. // Киев. унів. изв. - 1898. - №6. - Прибавл. - С. 1-62.

1142. Краткий очерк истории русской торговли. - К., 1900. - Вып.2. От Екатерины до настоящего времени. - 164 с.

1143. Ф. М. Ртищев: Историко-биографическое исследование. - К., 1906. - 200 с.

1144. Значение XVII века в русской истории, его связь с предыдущими и последующими эпохами: Из вступ. лекции, читанной в Ист. -филол. ин-те кн. Безбородко 14 янв. 1908 г. // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1909. - Т. 6. - Отд. 2. - С. 1-13. Окр. вид.: К., 1907. - 14 с.

1145. Андрей Вениус, сотрудник Петра Великого (1641-1717). - СПб., 1911. - 79 с.

1146. Первые почты и первые почтмейстеры в Московском государстве. Опыт исследования некоторых вопросов из истории

русской культуры во 2 - й пол. XV века: В 2 т. - Варшава, 1913.

Т. 1. Текст исследования. - 384 с.

Т. 2. Приложения к исследованию. - 523, 69, III, IV.

1147. Ответ рецензентам соч. "Первые почты и первые почтмейстеры в Московском государстве". - Варшава, 1918. - 12 с. - (Отт. из "Варшав. унив. изв.", 1913).

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1148. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.-Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 35.

1149. Козловский Иван Павлович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг, Б. г. - Т. 22. - Стб. 102.

1150. Козловский Иван Павлович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 31-32.

### Кукольник Василь Григорович (1765-1821)

*Вчений-енциклопедист. Навчався у Лембергській (Львівській) Академії. Близько 1790 викладав на посаді професора в Замостському ліцеї фізику, природничу історію, сільське господарство. В 1803 одержав запрошення в Головний педагогічний інститут у С.-Петербургу. Викладав у ньому фізику, хімію, технологію, сільське господарство; водночас читав курси лекцій з фізики, римського і російського цивільного права в 1-й Петербурзькій гімназії, на курсах для чиновників. У 1813-17 – придворний викладач римського і цивільного російського права у великих князів Миколи і Михайла Павловичів. Із 1814 по 1819 - член Тимчасового Департаменту комерц-колегії, радник правління Головного педагогічного інституту, викладач на публічних курсах при Головному педагогічному інституті в С.-Петербурзі. В 1819 одержав призначення на посаду директора нещодавно відкритого учбового закладу – Гімназії вищих наук князя Безбородька в Ніжині.*

## Друковані праці

1151. Начальные основания сельского домоводства: Для употребления в учебных заведениях Российской империи. - СПб., 1816. - 289 с.

1152. Руководство к преподаванию римского права. - СПб., 1821. Т. 1. Обзорение истории римского законодательства и права. - 358 с.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1153. Кукольник Василий Григорьевич // Митрополит Евгений. Словарь русских светских писателей, соотечественников и чужестранцев, писавших в России. - М., 1845.-Т. 1. - С. 323-324.

1154. Кукольник В. Г. // Григорьев В. В. Императорский С.-Петербург. ун-т в течение первых 50 лет его существования: Ист. записка. - СПб., 1870. - С. 13.

1155. Кукольник Н. В.Г.Кукольник // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. I. - Директоры. - С. 181-189.

1156. Из воспоминаний Н. В. Кукольника // Ист. вестн. - 1891. - №7. - С. 79-99.

1157. Кукольник Василий Григорьевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1895. - Т. 16а. - С. 944-945.

1158. Петухов Е. Гимназия высших наук князя Безбородко в Нежине // Журн. мин-ва нар. просв. - 1895. - Сент. - С. 82-86.

1159. Кукольник Василий Григорьевич // Рус. биогр. словарь. - СПб., 1903.-Кнаппе - Кюхельбекер. - С. 532-533.

1160. Кукольник В. Г. // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г.-Т.23 - Стб. 602.

1161. Кукольник Василий Григорьевич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1914.-Т. 3. - С. 322.

1162. Костенко І. Перший директор: (В.Г.Кукольник) // Ніжин. вісник. - 1992. - 5 серп.

1163. Михальский Е. Н. В. Г. Кукольник и его роль в становлении Гимназии высших наук кн. Безбородько // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1995.-Вип. 6. - С. 1-22.

1164. Михальский Е.Н. Внезапная кончина В.Г.Кукольника.

Временное правление Гимназии высших наук князя Безбородко // Там само. - 2000. - Вип.14. - С. 219 - 239.

1165. Василий Григорьевич Кукольник: Портр. // Лицей кн. Безбородко. - Отд. 2. - СПб., 1859. - С. 4-5.

## Кулжинський Іван Григорович (1803-1881)

*Відомий у свій час літератор. Близько 1823 закінчив Чернігівську духовну семінарію. Два роки працював у Чернігівському духовному повітовому училищі. В 1825 одержав запрошення від директора І.С.Орлая викладати латинську мову в Гімназії вищих наук князя Безбородька в Ніжині. Працюючи в Гімназії (1825-29), активно займався літературною діяльністю, друкував вірші, повісті, статті в столичних журналах (петербурзькому “Дамском журнале”, харківському “Украинском журнале”). З 1829 – старший викладач харківської гімназії, викладач російської словесності в Харківському Інституті шляхетних дівиць, у приватних пансіонах міста, в Харківському університеті. В 1832 – директор міської гімназії в Луцьку. В 1841-42 – інспектор Лицею князя Безбородька в Ніжині. В 1843-47 – директор Закавказьких училищ. Після 1847 року остаточно осів у Ніжині. В 40-60-і роки співпрацював у “Московском вестнике”, “Русской беседе”, “Маяке”, “Москвитянине” та інших журналах. Друковані твори Кулжинського виходили окремими виданнями в Москві, С.-Петербурзі, Києві. В 60-і роки працював над вивченням історії Польщі, інших країн Європи. В перший період роботи в ніжинській Гімназії вищих наук (1825-29) учнями Кулжинського були М.В.Гоголь, П.Г.Редкін, В.І.Любич-Романович, С.П.Гребінка, К.М.Базілі, про яких він залишив цікаві спогади.*

### Друковані праці

1166. Речь о различии между классической и романтической поэзией 29 июня 1830 года. - Харьков, 1830. - 22 с.

1167. Краткая грамматика русского языка для благородных воспитанниц Харьковского института. - Харьков, 1832. - 103 с.

1168. Речи, произнесенные в разные времена директором Кле-

- ванской гимназии Иваном Кулжинским. - М., 1837. - 63 с.
1169. Задача человеческой жизни. - СПб., 1846. - 82 с.
1170. Последний день Помпеи: Повесть // Москвитянин. - 1851. - №24, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 527-568.
1171. Семен Серета, куренной атаман Запорожского войска: Повесть / Пер. с малорос. // Там само. - 1852. - №13, Кн. 1. - Отд. 1. - С. 17-24; №14, Кн. 2. - Отд. 1. - С. 25-48.
1172. Рассказы из русской истории. - СПб., 1853. - 242 с.
1173. Воспоминания учителя // Москвитянин. - 1854. - №21, Кн. 1. - Отд. 5. - С. 1-16.
1174. Современные идеи православны ли? Ст. 1. - СПб., 1858. - 32 с.
1175. Федор Федорович Шульговский // Гимназия высш. наук кн. Безбородко в Нежине. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 143-144.
1176. О зарождающейся так называемой малороссийской литературе. - К., 1863. - 32 с.
1177. Современные басни. - К., 1864. - 33 с.
1178. Д. Е. Ясновский // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко в Нежине. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Директоры. - С. 206-209.
1179. Несколько слов о хохломании. - Б. г. - 7 с.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1180. Рец. на працю І.Кулжинського "Курс всеобщей истории для среднего возраста учащихся" (СПб., 1859) // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1868. - №4. - С. 289-297.
1181. И. Г. Кулжинский: Автобиография // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко в Нежине. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 269-274.
1182. Очерк литературной деятельности А. Я. Стороженка // Киев. старина. - 1886. - Т. 15, №8. - III. - С. 639-692.
1183. Васильев В. А. Приключения одной книги (отрывок из воспоминаний о И. Г. Кулжинском) // Ист. вестн. - 1887. - №12. - С. 664-679.
1184. Кулжинский Иван Григорьевич // Языков Д. Д. Обзор жизни и трудов покойных рус. писателей. - СПб., 1888. - Вып. 4. - С. 48-50.
1185. Кулжинский Иван Григорьевич // Рус. биогр. словарь. -



СПб., 1903. Кнаппе - Кюхельбекер. - С. 539.

1186. Сперанский М. Н. Один из учителей Н. В. Гоголя (И. Г. Кулжинский). - Нежин, 1906. - 82 с.

1187. Данилов В. В. К характеристике И. Г. Кулжинского и его литературной деятельности. - К., 1908. - 24 с. Те саме // Україна. - 1907. - №10. - С. 20-43.

1188. Кулжинский Иван Григорьевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 23. - Стб. 614-615.

1189. Кулжинский Иван Григорьевич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1914.-Т. 3. - С. 328.

1190. Кулжинский Иван Григорьевич // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 262.

1191. Денисов В. Д. Ученик-учитель: К истории взаимоотношений Гоголя и Кулжинского // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1992.-Вип. 3. - С. 32-34.

1192. Жаркевич Н. М. Н. В. Гоголь и И. Г. Кулжинский: К вопросу о становлении исторических взглядов // Там само. - С. 25-30.

1193. Иван Григорьевич Кулжинский // Самойленко Г. В. Нежинская филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 9-11.

1194. Иван Григорьевич Кулжинский: Портр. // Гоголевский сб. - К., 1902. - С. 246-247.

## Лавровський Микола Олексійович (1825-1899)

*Відомий вчений, організатор науки, доктор слов'янської філології, професор російської словесності і педагогіки. В 1851 із золотою медаллю закінчив історико-філологічне відділення С.-Петербурзького Головного педагогічного інституту. В 1853 захистив магістерську дисертацію ("О византийском элементе в языке договоров с греками") в С.-Петербурзькому університеті, в 1854 – докторську ("О древнерусских училищах") у Харківському університеті. 1855 року затверджено екстраординарним професором по кафедрі педагогіки Харківського університету, 1858 - ординарним професором кафедри російської словесності цього ж університету. В 1862-75 – декан історико-філологічного факультету Хар-*

*ківського університету. В 1875 М.О.Лавровському було доручено на базі Юридичного ліцею в Ніжині створити новий учбовий заклад – Історико-філологічний інститут. У 1875-82 – перший директор новоутвореного інституту. Член-кор. імп. Академії наук (із 1879), ректор Варшавського університету (1883-90), академік імп. Академії наук (із 1890). З 1890 по 1899 – попечитель Ризького учбового округу.*

### Друковані праці

1195. Сравнение перевода “Одиссеи” Жуковского с подлинником на основании разбора 9-й рапсодии // Отеч. зап. - 1849. - №3. - Критика. - С. 1-58.

1196. О византийском элементе в языке договоров русских с греками. - СПб., 1853. - 159 с.: прил.

1197. О древнерусских училищах. - Харьков, 1854. - 185 с.

1198. О педагогическом значении сочинений Екатерины Великой. - Харьков, 1956. - 187 с.

1199. О прусских регулятивах 1, 2, 3 октября 1854 года // Журн. мин-ва нар. просв. - 1858. - №2. - Отд. 2. - С. 91-126; №3. - Отд. 2. - С. 201-246.

1200. Г-жа Ментенон, ее сочинения и педагогическая деятельность до основания Сен - Сира // Рус. слово. - 1859. - №10. - Отд. 1. - С. 113-178.

1201. О педагогических беседах в уездных училищах // Журн. мин-ва нар. просв. - 1861. - №6. - Отд. 1. - С. 118-122.

1202. Об осмотре низших учебных заведений директорами училищ // Там само. - С. 187-195.

1203. Памятники старинного русского воспитания // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1861. - №7-9, Кн. 3. - Отд. 3. - С. 1-71.

1204. Обзорение учительских съездов в 1862 году в Харьковском учебном округе // Журн. мин-ва нар. просв. - 1863. - №3. - Отд. 3. - С. 348-383; №4. - Отд. 3. - С. 15-59.

1205. Обзорение Ветхозаветных апокрифов. - Харьков: Унив. тип., 1864. - 103 с.

1206. О Ломоносове по новым материалам. - Харьков: Унив. тип., 1865. - 265 с.

1207. По вопросу об устройстве гимназий // Журн. мин-ва нар.

просв. - 1867. - №10. - С. 115-192.

1208. О Крылове и его литературной деятельности: Речь, произнес. в имп. Харьков. ун-те 2 февр. 1869 // Там само. - 1868. - №2. - С. 390-459.

1209. О русской народной поэзии: Лекция, читанная в Харькове в пользу пострадавших от неурожая 24 марта 1868 // Филол. зап. - 1868. - Вып. 2. - С. 81-84. - [немає закінчення].

1210. Из первоначальной истории Харьковского университета // Журн. мин-ва нар. просв. - 1869. - №10. - С. 235-260.

1211. Карамзин Н. М. - Стойковичу А. И.: Письмо от 16 мая 1805 / Комментар. Н. Лавровского // Рус. архив. - 1869. - №12. - Стб. 2017-2021. - Фр.

1212. О сношении Н. М. Карамзина с Харьковским университетом // Там само. - Стб. 2017-2021.

1213. Педагог прошлого времени: (А. А. Дюгуров) // Там само. - №9. - Стб. 1541-1553.

1214. О новом чешском переводе “Слова о полку Игореве” (К. Эрбена) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1870. - №10. - Отд. 2. - С. 276-302.

1215. Очерк жизни и деятельности К. Я. Эрбена [чеський вчений, літератор, поет, громадський діяч] // Там само. - 1871. - №3. - Отд. 2. - С. 1-19.

1216. Василий Назарьевич Каразин и открытие Харьковского университета // Там само. - 1872. - №1. - Отд. 2. - С. 57-106; №2. - Отд. 2. - С. 197-247.

1217. К биографии Фонвизина // Там само. - №4. - С. 208-219.

1218. О Петровских песнях [Пісні, зібрані П.В.Киреєвським, видані т-вом любит. рос. словесності (М., 1870, Вип.8)] // Відб. із “Филол. записок” (Воронеж), 1872 (2).

1219. Воспоминание о Василии Назарьевиче Каразине: Речь к столетию со дня рожд. В. Н. Каразина, основателя ун-та в Харькове // Там само. - 1873. - №2. - Отд. 2. - С. 294-311.

1220. Замечание о гире Константина Багрянородного // Там само. - №3. - Отд. 2. - С. 113-121.

1221. Значение настоящего времени (praesentis) в классификации славянских глаголов и образование его сравнительно с родственными языками // Там само. - №4. - Отд. 2. - С. 311-341.

1222. [Рец.]: Б.О.Рейт “Опыт русской истории” // Там само. - №1. - С. 87-105.

1223. Эпизод из истории Харьковского университета // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1873. - №4-6, Кн. 2. - Отд. 5. - С. 1-58.

1224. Заметка о тексте русских былин // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1877. - Т. 1. - Неофиц. отд. - С. 235-248.

1225. Речь директора института кн. Безбородко, произнес. на акте 30 авг. 1876 // Там само. - С. 97-103.

1226. Речь на акте Историко-филологического института кн. Безбородко 30 авг. 1877 // Там само. - 1878. - Т. 2. - Офиц. отд. - С. 1-7.

1227. Гимназия высших наук кн. Безбородко в Нежине. 1820-1832 // Там само. - 1879. - Т. 3. - С. 102-259. Окр. вид.: К., 1879. - 158 с.

1228. Речь на акте Историко-филологического института кн. Безбородко 30 авг. 1878 - С. 1-8.

1229. Речь на акте Историко-филологического института кн. Безбородко 30 авг. 1879 // Там само. - 1880. - Т. 5. - С. 3-6. Окр. вид.: К., 1880 - С. 3-6.

1230. Н.Г.Белюсов: Биогр. очерк // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 244-245.

1231. М.В.Билевич: Биогр. очерк // Там само. - С. 231-232.

1232. Гимназия высших наук князя Безбородко в Нежине // Там само. - Отд. 1. - С. 27-109.

1233. Х.Н.Иеропес: Биогр. очерк // Там само. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 264-266.

1234. К биографии Н. В. Гоголя: Речь, произнес. по случаю открытия памятника Гоголю в Нежине 4 сент. 1881 // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1881. - Т. 6. - Неофиц. отд. - С. 1-19. Те саме: // 4 сентября 1881 года в Нежине. Открытие памятника Н.В.Гоголю. - К., 1882. - С. 35-51.

1235. Речь, произнес. на торжеств. акте имп. Варшавского ун-та ректором ун-та Н. А. Лавровским // Изв. Варшав. ун-та.

30 авг. 1884. - 1884. - №9. - С. 3-8.

— “ — 1885. - 1885. - №9. - С. 3-14.

— “ — 1886. - 1886. - №6. - С. 3-12.

— “ — 1888. - 1888. - №6. - С. 1-5.

1136. Кирилл и Мефодий и начало христианства в России // Мефодиевский юбил. сб. / Под ред. А. Будиловича. - Варшава, 1885.

- С. 1-20.

1137. Взгляд на физическое воспитание Екатерины II и Бецкого // Покровский В. Историческая хрестоматия: Пособие при изуч. рус. словесности. - М., 1891.-Вып. 7. - С. 167-163.

1138. О нравственном воспитании по “Инструкции” (Екатерины II) // Там само. - С. 153-157.

1139. Об обучении по “Инструкции” // Там само. - С. 163-177.

1140. Общий взгляд на воспитание по “Инструкции” // Там само. - С. 138-153.

1141. Педагогические идеи Монтеня и Локка // Там само. - С. 63-75.

1142. Лица, занимающиеся обучением в древней Руси // Там само. - М., 1894.-Вып. 10. - С. 168-172.

1243. Обучение грамматике, счислению и пению [в давній Русі] // Там само. - С. 117-125.

1244. Обучение чтению и письму [в давній Русі] // Там само. - С. 98-117.

1245. Предметы первоначального обучения в древнерусских училищах // Там само. - С. 95-97.

1246. Способ обучения и школьная дисциплина [в давній Русі] // Там само. - С. 125-133.

1247. Басни Крылова, устанавливающие согласие между отдельными группами государства // Покровский В. Иван Андреевич Крылов. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1908. - С. 115-117.

1248. Естественность и простота, картинность и музыкальность басен Крылова // Там само. - С. 132-135.

1249. Жизненность, серьезность и разнообразие содержания, зрелость и обдуманность мысли, искренность чувства, игривость остроумия, прекрасный язык — отличительные свойства сатиры Крылова в “Почте Духов”, “Зрителе” и “Меркурии” // Там само. - С. 74-82.

1250. Значение “Писем русского путешественника” со стороны их содержания и формы // Покровский В. Николай Михайлович Карамзин. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1908. - С. 88-89.

1251. Карамзин как писатель и человек // Там само. - С. 44-48.

1252. Обстановка и условия первоначального образования Карамзина, способствовавшие развитию в нем чувствительности // Там

само. - С. 12-15.

1253. Общий обзор драматической деятельности Крылова // Покровский В. Иван Андреевич Крылов. Его жизнь и сочинения: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1908. - С. 16-20.

1254. “Письма русского путешественника” как живая характеристика их автора // Покровский В. Николай Михайлович Карамзин. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 79-81.

1255. Ломоносов в Марбурге // Покровский В. Михаил Васильевич Ломоносов. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. -статей. - 2-е изд. - М., 1909. - С. 33-39.

1256. Первые впечатления детства в родном краю и Славяно-греко-латинская академия // Там само. - С. 11-16.

1257. Духовная организация Гоголя // Покровский В. Николай Васильевич Гоголь. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. -3-е изд., доп. - М., 1910. - С. 376-379.

1258. Педагогические руководства Екатерины II // Покровский В. Екатерина II. Ее жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1910. - С. 95-119.

1259. Первоначальные условия жизни, под которыми создавалась личность Гоголя // Покровский В. Николай Васильевич Гоголь. Его жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 3-е изд., доп. - М., 1910. - С. 1-4.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1260. Рец. на працю М.Лавровського “О византийском элементе в языке договоров русских с греками” (СПб., 1853) // Отеч. зап. - 1853. - №3. - Отд. 5. - С. 1-4.

1261. Рец. на працю М.Лавровського “О древнерусских училищах” (Харьков, 1854) // Там само. - 1856. - №1. - Новые книги. - С. 1-8.

1262. Филонов А. Библиографический обзор книг 1-4 “Чтений в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те (1861) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1862. - №4. - С. 3-7.

Про статтю М.Лавровського “Памятники старинного русского воспитания”.

1263. Миллер О. Ломоносов и реформа Петра Великого // Вестн. Европы. -1866. - Т. 1. - №3. - С. 373-392.

У статті аналізується низка праць про Ломоносова, в т. ч. праця М.А.Лавровського "О Ломоносове по новым материалам"(Харьков, 1865).

1264. Рец. на працю М.А.Лавровського "О Ломоносове по новым материалам" (Харьков, 1865) // Отеч. зап. - 1866. - №6. - Лит. летопись. - С. 195-199.

1265. Сребницкий И. Н. А. Лавровский // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Директоры. - С. 225-226.

1266. Смирнов А. Очерк педагогической и учено-литературной деятельности Н. А. Лавровского // Рус. филол. вестн. - 1890. - Т. 24, №3. - С. 18-25.

1267. Майков Л. Н. Записка... об ученых трудах чл. -кор. имп. Акад. наук Н. А. Лавровского // Сб. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1891. - Т. 3. Прил. к отчету о деятельн. ОРЯС за 1890 (№3). - С. 34-41. Те саме // Зап. имп. Акад. наук. - СПб., 1892.- Т. 67. - Прил. к отчету (III). - С. 56-63.

1268. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892.-Т. 1, Кн. 2.- С.54.

1269. Лавровский Николай Алексеевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1896. - Т. 17. - С. 215.

1270. Рудаков В. Е. Н. А. Лавровский: Некролог // Ист. вестн. - 1899. - №11. - С. 689-694.

1271. [А.С.] Н.А.Лавровский: Некролог // Рус. филол. вестн. - 1899. - Т. 62. - С. 285-289.

1272. Браиловский С. Н. Воспоминания о Н. А. Лавровском // Ист. вестн. - 1900. - Т. 79, №3. - С. 1102-1115.

1273. Будилович А. С. Памяти Н. А. Лавровского: Речь, прочит. в засед. учен. -лит. О-ва при имп. Юрьев. ун-те 30 сент. 1899 // Сб. Учен.-лит. О-ва при имп. Юрьев. ун-те. - 1900. - Т. 3. - Отд. науч. - 1900. - С. 74-92.

1274. Грот К. Я. Н. А. Лавровский: Некролог. - СПб., 1900. - 26 с.

1275. Добиаш А. В. Николай Алексеевич Лавровский, первый директор института князя Безбородко // Изв. Ист. -филол. ин-та кн.

Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 18. - С. 1-48. Окр. вид.: Нежин, 1900. - 48 с.

1276. Иванов Н. И. Педагогические труды Н. А. Лавровского // Сб. Учен. -лит. О-ва при имп. Юрьев. ун-те. Т. 3. Отд. науч. - Юрьев, 1900. - С. 93-120. Окр.вид.: Юрьев, 1900. - 30с.

1277. Лавровский Николай Алексеевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 39-43.

1278. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908. - Т. 2, Кн. 2. - С.39.

1279. Заболотский П. А. Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине (1875-1910). - СПб., 1912. - С. 37 - 38.

1280. Лавровский Николай Алексеевич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1914.-Т. 3. - С. 370.

1281. Грот К.Я. Братья П.А. и Н.А. Лавровские как деятели науки и просвещения. К столетним годовщинам их рождения: Доклад в Славянской Комиссии Академии наук 10 мая 1927 г. - Л.: Изд-во Акад. наук ССР, 1929. - С. 401 - 443 (Окр. відб. із "Известий по Русскому Языку и Словесности, Т.11, Кн.2).

1282. Лавровський М. О. // УРЕ. - 2-е вид. - К., 1981. - Т. 6. - С. 45.

1283. Самойленко Г. В. Николай Алексеевич Лавровский: Библиогр. указ. - Нежин, 1993. - 17 с. - (Сер. "Ученые-филологи Нежин. высш. школы").

1284. Николай Алексеевич Лавровский // Самойленко Г. В. Нежинская филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 108-109.

1285. Ковальчук О. М. М. О. Лавровський - реформатор вищої школи у Ніжині // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1995.-Вип. 6. - С. 54-57.

1286.Ковальчук О. М.О.Лавровський - вчений-педагог, реформатор вищої школи в Ніжині // Рідна школа. - 2000. - №8. - С. 74-76.

1287. Николай Алексеевич Лавровский: Портр. // Изв. Ист. - филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 18; Ист. вестн. - 1899. - №11. - С. 691; Ист. вестн. - 1900. - №3. - С. 1103; Сб. Учен. -лит. О-ва при имп. Юрьев. ун-те. - Т. 3. - Юрьев, 1900.



## Лашнюков Іван Васильович (1823-1869)

*Відомий історик, педагог. Після закінчення (1847) Юридичного ліцею в Ніжині вступив на історико-філологічний факультет Київського університету. В 1851 році закінчив його із золотою медаллю і ступенем кандидата. З 1853 по 1868 очолював кафедру історії і статистики в Ніжинському Юридичному ліцеї князя Безбородька. У 1854 склав іспит на ступінь магістра російської історії. В 1861-62 був у відрядженні за кордоном з метою ознайомлення із західнослов'янською історичною наукою і педагогікою. В ніжинський період (1853-68) сформувалося коло наукових уподобань вченого, чи не найпомітніше місце в якому займала історіографія та історія східних (Росія, Україна) та західних слов'ян ХІХ століття, а також давньоруська історія. В 1868 перейшов на посаду доцента російської історії до університету св.Володимира у Києві. Для сучасних істориків із постаттю І.В.Лашнюкова пов'язується початок вивчення і дослідження російської історіографії як наукової дисципліни.*

### Друковані праці

1288. Отчет о занятиях профессора Лицея кн. Безбородко И. Лашнюкова во время заграничного его путешествия с ученой целью. - Нежин, 1864. - 30 с.

1289. Владимир Мономах и его время // Журн. мин-ва нар. просв. - 1867. - № 11. - С. 735-775. Те саме // Киев. унив. изв. - 1873. - №11. - Отд. 2. - С. 1-33.

1290. Очерки русской историографии и истории // Там само. - 1869. - №8. - Отд. 2. - С. 1-22; 1872. - №4. - С. 1-13; №5. - С. 1-19; №6. - С. 1-18.

1291. Пособие к изучению русской истории критическим методом. - К., 1870.- Вып. 1. - XXXVI, 136 с.

1292. Лекции по русской истории // Киев. унив. изв. - 1871. - №5. - С. 1-25; №6. - С. 1-25; №7. - С. 1-26.

1293. Записки Курбского о Грозном // Покровский В. Историческая хрестоматия: Пособие при изуч. рус. словесности. - М., 1888. - Вып. 3. - С. 118-119.

1294. Взгляд Карамзина на историю // Покровский В. Николай Михайлович Карамзин. Его жизнь и соч.: Сб. ист.-лит. статей. - 2-е изд. - М., 1908. - С. 131-133.

**Критико - биографическая и мемуарная литература.  
Иллюстрации**

1295. Вороной Ф. Биографический очерк об И. В. Лашнюкове // Лашнюков И. В. Пособие к изуч. рус. истории критич. методом. Вып. 1. - К., 1870. - С. I - XXXVI.

1296. Сребницкий И. Лицей князя Безбородко. Юридический факультет // Гимназия высших наук и Лицей князя Безбородко. - СПб., 1881. - С. 120 - 121.

1297. Троцина К. И. В. Лашнюков // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 408-413.

1298. Лашнюков Иван Васильевич // Иконников В. С. Биографический словарь профессоров и преподавателей имп. ун-та св. Владимира (1834-1884). - К., 1884. - С. 357-365.

1299. Сребницкий И.А. Очерки из истории Лицея князя Безбородко (1832 - 1875). - Нежин, 1895. - С. 22 - 24.

1300. Лашнюков Иван Васильевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1896. - Т. 17. - С. 410.

1301. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.-Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 40.

1302. Лашнюков Иван Васильевич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1914.- Т. 3. - С. 401.

1303. Киреева Р.А. Об истории изучения отечественной историографии (Некоторые особенности "Очерков русской истории" Н.В.Лашнюкова) // Проблемы общественного движения и историографии. - М., 1971. - С. 289 - 302.

**Лілеєв Михайло Іванович  
(1849-1911)**

*Історик, педагог. У 1874 році закінчив Київську духовну академію. З 1874 по 1878 викладав у Чернігівській духовній семінарії. З 1878 по 1911 працював у Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька, де викладав педагогіку і історію. В 1895 захистив магістерську дисертацію ("Из истории раскола на Ветке и в Стародубе XVII -XVIII вв.") у Київському університеті. Цю роботу відмітило Товариство історії і старожитностей російсь-*

*ких при Московському університеті, присудивши їй Карпівську премію. Спеціалізувався з питань вітчизняної історії, особливо з історії церкви та її розколу, також розробляв окремі питання історіографії вітчизняної історії. З 1904 – міський голова у Ніжині.*

### Друковані праці

1304. Письмо к архиепископу Платону от архимандрита Симона монастыря Амвросия, 2 дек. 1782 / Подано М.Лілеєвим//Рус. старина. - 1879. - №1. - С. 145 - 146.

1305. Стих брачный (Текст вірша з розкольничого рукопису “О законном и правильном бракосочетании” подано М.Лілеєвим) //Там само. - №9. - С. 165 - 167.

1306. Описание рукописей, хранящихся в библиотеке Черниговской духовной семинарии. - СПб., 1880. - 215 с.

1307. Из начальной истории раскола в Стародубе // Киев. старина. - 1889. - №8. - С. 377-401; №9. - С. 597-614.

1308. Из начальной истории раскола в Стародубе. К вопросу о времени происхождения стародубских раскольничьих слобод: (Собщ. на засед. О-ва 11 дек. 1888) // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1889. - Кн. 3. - Отд. 1. - Сведения о засед. - С. 29-31.

1309. Киевский воевода Василий Борисович Шереметев: Рец. на пятую книгу А. Барсукова “Род Шереметевых” (СПб., 1888) // Вестн. славянства. - 1889. - Кн. 4. - Критика и библиогр. - С. 136-144.

1310. Новые материалы для истории раскола на Ветке и в Стародубе XVII - XVIII вв. - К., 1893. - XXIII, 278, VI с.

1311. Церковно-государственное служение русской земле преподобного Сергия и основанной им обители: Речь, произнес. 25 сент. 1892 // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1893. - Т. 12. - Неофиц. отд. - С. 61-95.

1312. Из истории раскола на Ветке и в Стародубе XVII - XVIII вв. - К., 1895. - XII, 596 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1893. - Т. 12. - Прил. - С. 1-278; 1894. - Т. 13. - С. 1-209; 1895. - Т. 14. - С. III-XII, 211-537; 1902. - Т. 20. - С. 91-186; 1904. - Т. 21. - С. 187-244.

1313. К вопросу об авторе “Путешествия во святую землю 1701-1703”, московском священнике Иоанне Лукьянове или старце Леонтии // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1895. - Кн. 9. - Отд. 2. - С. 25-41. Окр. вид.: К., 1894. - 17 с.

1314. Очерк миссионерских мер по обращению в православие стародубских и черниговских раскольников до времен Екатерины II. - Чернигов, 1895. - 72 с.

1315. О летописной Нежатиной ниве: Сообщ. на засед. О-ва 15 марта 1898 // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1899. - Кн. 13. - Отд. 1. - С. 113-114.

1316. Курс педагогики, читанный препод. М. И. Лилеевым в 1902/03 акад. году. - 610 с. - [конспект лекцій].

1317. Михаил Петрович Погодин как профессор и историк (1800-1875). - Нежин, 1902. - 37 с. Те саме // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородько В Нежине. - 1903. - Т. 4. - Отд. 2. - С. 35-69.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1318. [Иконников В.С.] Рец. на працю М.І.Лілеєва “Из истории раскола на Ветке XVII - XVIII вв.”. Вып. 1 (К., 1895) // Киев. унив. изв. - 1897. - №4. - Ч. 1. - С. 1-21.

1319. [Голубев С.Т.] Аналіз дослідження М.І.Лілеєва “Из истории раскола на Ветке и в Стародубе XVII - XVIII вв.”. Вып. 1 (К., 1895) // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1898. - Кн. 2. - Отд. 4. - Смесь. - С. 1-35.

1320. Лилеев Михаил Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 43-44.

1321. М. И. Лилеев: Биогр. справка // “Деятели России”. 1906. / Ред. -изд. А. М. Шампаньер. - СПб., 1906. - С. 50.

1322. Лилеев М. И. // Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908. -Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 40.

1323. Лилеев Михаил Иванович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 24. - Стб. 533.

1324. Лилеев Михаил Иванович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901 - 1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 33.

1325. Лилеев Михаил Иванович // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1914.-Т.3. - С. 474.

1326. Михаил Иванович Лилеев: Портр. // “Деятели России”. - 1906. - СПб., 1906. - С. 50.

## Лінниченко Андрій Іванович (1822-1888)

*Магістр філософії, професор російської словесності. В 1843 році закінчив із ступенем кандидата Київський університет св.Володимира. Викладав російську словесність у 1-й Київській гімназії, Київському Інституті шляхетних дівичь. З 1853 по 1855 – професор російської словесності в Ліцеї князя Безбородька в Ніжині. В 1855 викладав у різних навчальних закладах Києва, в т.ч. Інституті шляхетних дівичь і університеті св.Володимира. У 1856 захистив дисертацію на ступінь магістра російської словесності (“Очерк развития важнейших идей отечественного языкознания”). З 1860 – начальник Київської Фундуклівської жіночої гімназії. В 1863-67 очолював кафедру історії зарубіжних літератур в університеті св.Володимира, читав курс західноєвропейських літератур (1877). З 1865 по 1873 завідував Музеєм старожитностей при університеті св.Володимира. Автор підручників з історії всесвітньої і російської літератур, блискучий оратор. Громадська і професійна діяльність неодноразово відзначалася урядовими нагородами.*

### Друковані праці

1327. Курс истории поэзии для воспитанниц женских институтов и воспитанников гимназий. – К.: Тип. ун-та, 1860. – 329с.

1328. Курс истории русской литературы для воспитанниц женских институтов и воспитанников гимназий. – К., 1861. – 231с. – Літогр.

1329. Обзор содержания лекций по теории и истории поэзии // Киев. унив. изв. – 1862. – №2. – Отд.2. – С.1-15.

1330. Обзор поэтической деятельности английского романиста Чарльза Диккенса: Речь, произнес. на торж. акте ун-та св.Владимира 4 сент.1866 // Там само. – 1866. – №9. – Отд.2. – С.1-23.

1331. Журнальная деятельность И.А.Крылова: Речь, произнес. на торж. акте // Там само. – 1868.- №3.- Отд.2.- С.37-46.

1332. Кондратий Федорович Страшкевич: Некролог // Там само. – 1868. -№10. – Прибавл. – С.1-10.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1333. Толбин В. А.И.Линниченко // Гимназия высших наук и Лицей князя Безбородко в Нежине. – 2-е изд. – СПб., 1881. – Отд.1. – С.279-280.

1334. Линниченко Андрей Иванович // Иконников В.С. Биографический словарь профессоров и преподавателей имп. ун-та св.Владимира. – К., 1884. – С.359-374.

1335. Линниченко Андрей Иванович // Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. Энцикл. словарь. – 1896. – Т.17а. – С.712.

1336. Линниченко Андрей Иванович // Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. Новый энцикл. словарь. – Пг.,1915. – Т.24. – Стб. 577.

1337. Історія Київського університету. – К., 1959.- С.235-236:

## Люперсольський Петро Іванович (1836 – 1903)

*Історик, представник античної історичної школи. В 1859 закінчив С.-Петербурзьку духовну академію із ступенем кандидата. З 1859 викладав грецьку мову і історію в С.-Петербурзькій духовній семінарії. З 1865 – стипендіат Міністерства народної освіти, стажувався в С.-Петербурзькому університеті, зосередившись на дослідженні питань з історії давньої Греції та Італії. В 1869 захистив дисертацію на ступінь магістра всесвітньої історії (“Храмовий город Дельфи с оракулом Аполлона Пифийского в древней Греции”) в С.-Петербурзькому університеті. Після захисту дисертації два роки перебував у науковому відрядженні за кордоном, відвідував лекції у Берлінському університеті, знайомився із зібраннями творів мистецтва, античними пам’ятками в Дрездені і Мюнхені. В 1870 подорожував по Італії, вивчав епіграфічні пам’ятники, топографію, античні і середньовікові старожитності в Мілані, Венеції, Флоренції, Римі. Відвідав Неаполь, Сиракузи, Помпеї, був у Греції (Афіни, Пірей). У 1872-75 – екстраординарний професор всесвітньої історії у Варшавському університеті. З 1875 по 1897 – ординарний професор по кафедрі всесвітньої історії в Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька. У 1897 звільнився від служби.*

## Друковані праці

1338. Храмовый город Дельфы с оракулом Аполлона Пифийского в древней Греции. - СПб., 1869. - 162 с.

1339. Очерк государственной деятельности и частной жизни Перикла. - К., 1877. - 74 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1877. - Т. 1. - Неофиц. отд. - С. 1-74.

1340. Дипломатические сношения и борьба императора Александра I с Наполеоном: Речь, читанная по случаю юбилея рожд. Александра I (12 дек. 1877) // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1879. - Т. 3. - Неофиц. отд. - С. 1-57.

1341. Что такое “скифы-эллины” у Геродота // Журн. мин-ва нар. просв. - 1884. - №12. - Отд. классич. филологии. - С. 66-71.

1342. Воспоминание о протоиерее А. Ф. Хойнацком: Речь, сказанная при погребении А. Ф. Хойнацкого 27 авг. 1888 // Вестн. славянства. - 1893. - Кн. 8. - С. 85-100.

1343. Четыре песни, записанные в Вятской губернии // Там само. - С. 131-133.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1344. Куторга М. Новая книга о Перикле “Очерк государственной деятельности и частной жизни Перикла” П. Люперсольского // Рус. вестн. - 1880. - №2. - С. 811-852.

1345. Люперсольский Петр Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 45-46.

1346. Люперсольский Петр Иванович: Некролог // Ист. вестн. - 1903. - №7. - С. 393-394.

1347. Бережков М. Н. В память профессора П. И. Люперсольского // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1904. - Т. 21. - С. 3-15.

1348. Люперсольский Петр Иванович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 25. - Стб. 243.

1349. Люперсольский Петр Иванович // Венгеров С. Л. Источники словаря русских писателей. - Пг., 1917. -Т. 4. - С. 61.

## Ляскоронський Василь Григорович (1859 – 1928)

*Відомий український історик, археолог, нумізмат. У 1885 закінчив історико-філологічний факультет Київського університету із ступенем кандидата. В 1899 захистив в цьому ж університеті магістерську дисертацію (“История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII столетия”). В 1903-07 – приват-доцент Московського університету по кафедрі російської історії, в 1907-09 – приват-доцент Київського університету св.Володимира. Кілька разів виїздив у наукові відрядження за кордон, працював в архівах і бібліотеках Німеччини, Англії, Голландії, Франції. З 1909 по 1921 – професор російської історії Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. Працював у складі історико-археологічних експедицій на теренах України за дорученням Московського Археологічного товариства. Брав участь у проведенні археологічних з'їздів у Києві (1899) і Харкові (1903). Дійсний член 7 наукових товариств, зокрема Київського Історичного товариства Нестора-літописця, Київського товариства Історії, старожитностей і мистецтв, Ніжинського Історико-філологічного, Московського Археологічного, Ісландського Історичного товариства “His Islenska Vokmentafelagi” та інших; багатьох комітетів, комісій і секцій.*

### Друковані праці

1350. Паволоцкий полковник Иван Попович (эпизод из времен “Румны”) // Киев. старина. - 1889. - №5-6. - С. 570-577.

1351. Археологические раскопки близ г. Лубны Полтав. губ., в урочище Лысая Гора // Там само. - 1892. - №11. - С. 263-278: рис., планы.

1352. О курганах-майданах, находящихся на левой стороне р. Днепр в пределах Полтавской губернии и о связи их с другими подобными сооружениями Южной России: Выступл. на засед. О-ва 26 янв. 1893 // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1893. - Кн. 7. - Отд. 1. - Сведения о засед. - С. 3.

1353. Остатки древнего Лукомльского городища в м. Лукомле Лубенского уезда Полтав. губ. // Киев. старина. - 1893. - №9. - С. 426-437.



1354. Археологическая находка близ м. Таганки Киевской губернии Каневского уезда: Выступл. на засед. О-ва 5 марта 1895 // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1896. - Кн. 10. - Отд. 1. - Сведения о засед. С. 21-24.

1355. Данные об атласе Боплана XVII ст.: Выступл. на засед. О-ва 15 окт. 1895 // Там само. - С. 37-39.

1356. Иностраные карты и атласы XVI и XVII вв., заключающие в себе данные для истории Южной России: Выступл. на засед. О-ва 20 окт. 1896 // Там само. - Кн. 11. - Отд. 1. - Сведения о засед. - С. 30-33.

1357. О гравюре XVII в. Гильоме Гондиусе и его картографических трудах относительно Южной России, произведенных по чертежам и планам Левассера-де-Боплана: Излож. докл., прочит. на засед. О-ва 26 нояб. 1895 // Там само. - С. 5-7.

1358. Остатки древнего городища в м. Снетине Лубенского уезда Полтавской губернии // Киев. старина. - 1896. - №12. - С. 327-336.

1359. Иностраные карты и атласы XVI и XVII вв., относящиеся к Южной России // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1898. - Кн. 12. - Отд. 2. - С. 97-137: карты.

1360. О судьбе археологической находки, сделанной в Киеве около 1827 года: Сообщ. на засед. О-ва 19 янв. 1897 // Там само. - Отд. 1. - Сведения о засед. - С. 13-14.

1361. Филипп - Август в его отношениях к городам // Киев. унив. изв. - 1900. - №10. - Ч. 2. - С. 1-69; 1901. - №2. - Ч. 2. - С. 71-133; №6. - С. 135-247; №9. - С. 247-277; 1902. - №12. - Прил. - С. 280-319, IV с.

1362. Гильом Левассер-де - Боплан и его историко-географические труды относительно Южной России. - 1) Описание Украины. - 2) Карты Украины. - К., 1901. - 38 с.: карты.

1363. Городища, курганы и змиевые валы, находящиеся в бассейне р. Сулы. - М., 1901. - С. 404-457. - (Тр. XI (К., 1899) Археолог. съезда; Т. 1). Окр. вид.: М., 1901. - 54 с.

1364. Находки римских монет в области среднего Приднепровья. - М., 1901. - (Тр. XI (К., 1899) Археолог. съезда; Т. 1).

1365. История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII ст.: Монография. - 2-е изд. - К., 1903. - 422 с.: карты.

1366. Воспоминания Прокофия Антоновича Подпалова, участника в Дунайском походе 1853-54 гг. и в Севастопольской обороне. - К., 1904. - 25 с.

1367. О местоположении летописного города Родни. - СПб., 1904. - 14 с. Те саме // Журн. мин-ва нар. просв. - 1904. - №6. - С. 323-334.

1368. К вопросу о переяславльских торках. - СПб., 1905. - 27 с. Те саме // Журн. мин-ва нар. просв. - 1905. - №4. - С. 278-302.

1369. Очерк внутреннего быта Переяславльской земли с древнейших времен до половины XII ст. // Лохвицкий ист. сб. - К., 1906. - С. 35-123.

1370. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы. - М., 1907. - 16 с.: рис.

1371. К вопросу о курганах-городищах-майданах. - М., 1907. - С. 419—434. - (Тр. XII (1902) Археолог. съезда в Екатеринославе; Т. 1).

1372. Русские походы в удельно-вечевое время и поход князя Витовта на татар в 1399г. - СПб., 1907. - 122 с.

1373. К вопросу о битве князя Витовта с татарами на р. Ворскле в 1399 г. // Журн. мин-ва нар. просв. - 1908. - №7. - Отд. 2. - С. 70-77.

1374. Профессор В. Б. Антонович: Некролог // Там само. - №6. - Отд. 4. - С. 51-75.

1375. Киевский Вышгород в удельно-вечевое время // Журн. мин-ва нар. просв. - 1913. - №4. - Отд. 2. - С. 199-235; №5. - С. 64-100; №6. - С. 335-385; №8. - С. 223-277; №9. - С. 67-127; №11. - С. 45-91; №12. - С. 217-295. Окр. вид.: СПб., 1913. - XLIV, 363 с.

1376. Северские князья и половцы перед нашествием на Русь монголов // Сб. статей, посвящ. Д. А. Корсакову. - Казань, 1913. - С. 1-16.

1377. Судьба одной археологической находки, сделанной у Киевской Десятинной церкви в 40-х годах XIX ст. - СПб., 1913. - 11 с. Те саме // Журн. мин-ва нар. просв. - 1913. - №3. - С. 90-98.

1378. Причины возвышения дома Романовых в русской земле и основные черты их политики: Речь // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. -1915. - Т. 30. - С. 3-21. Окр. відб.: Нежин, 1915. - С. 3-21.

1379. Главнейшие черты общественно-политической и церковно-религиозной деятельности князя Владимира Святого и его заслуг в отношении Русской земли: Речь // Там само. - 1916. - Т. 31. - С. 3-23. Окр. відб.: Нежин, 1916. - С. 3-23.

1380. К вопросу о древнейшем плане г. Киева, изданном в 1638 Афанасием Кальнофонским // Сб. в честь графини П.С.Уваровой. - М., 1916. - С. 202-214.

1381. К вопросу о местоположении в пределах Южной России района, в котором проповедовал епископ Брунон в начале XI века // Журн. мин-ва. нар. просв. - 1916. - №8. - С. 273-295.

Окр. вид.: Пг., 1916. -25 с.

1382. К вопросу о Киевском Вышгороде в удельно-вечевое время. - К., 1919. - 8с.

1383. Римская монета в пределах Южной России, как исторический источник для древнейшего периода русской истории // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1919. - Т. 33. - С. 1-16.

1384. Римські монети, які знайдено на території м.Києва. - К., 1927. - С. 3 - 16 іл.

1385. Володимир Боніфатієвич Антонович як археолог // Україна. - 1928. - Кн.2. - С. 88 - 93.

1386. Невидані спогади В.Г.Ляскоронського за Володимира Боніфатієвича Антоновича як професора // Там само. - 1928. - Кн. 6. - С. 70 - 82.

### Критико-біографічна і мемуарна література.

#### Ілюстрації

1387. [Тихомиров И.А.] Рец. на працю В.Г.Ляскоронського “История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII ст. (К., 1897) // Жур. мин-ва нар. просв. - 1898. - №7. - Отд. 3. - С. 459-466.

1388. [К.Х.] Рец. на працю В.Г.Ляскоронського “История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII ст. (К., 1897) // Ист. вестн. - 1898. - №1. - С. 375-377.

1389. [Антонович В., Голубовский П.] Рец. на працю В.Г.Ляскоронського “История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII ст. (К., 1897) // Киев. унив. изв. - 1899. - №7. - Ч. 1. - С. 11-14.

1390. Корнилович А. Одиннадцатый Археолог. съезд в Киеве // Ист. вестн. - 1899. - №12. - С. 1130-1131.

1391. Рец. на працю В.Г.Ляскоронського “Иностранные карты и атласы XVI и XVII веков, относящиеся к Южной России” (К., 1898) // Там само. - №1. - С. 334.

1392. [В.К.В.] Рец. на працю В.Ляскоронського “Гильом Левассер-де - Боплан и его историко-географические труды относительно Южной России” (К., 1901) // Киев. старина. - 1902. - №7-8. - Библиогр. - С. 76-79.

1393. [Бубнов Н., Довнар - Запольский М.] Рец. на працю В.Ляскоронського “Филипп - Август в его отношениях к городам” (К., 1902) // Там само. - 1904. - №1. - Ч. 1. - С. 1-24.

1394. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.- Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 42.

1395. Ляскоронский Василий Григорьевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 25. - Стб. 278.

1396. Ляскоронский Василий Григорьевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 34-37.

1397. Ляскоронский Василий Григорьевич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1917.- Т. 4. - С. 69.

1398. Мельник - Антонович К. В. Г. Ляскоронський: Некролог // Зап. іст. -філол. відділу Всеукр. Акад. наук / За голов. ред. акад. А. Кримського. - К., 1929.-Кн. 24. Праці іст. секції. - С. 367-383.

1399. Реєстр (список) наукових праць В. Г. Ляскоронського, що були опубліковані за його життя та ненадрукованих (у рукописах) // Там само. - С. 383-387.

1400. Ляскоронський В. Г. // Рад. енциклопедія історії України. - К., 1971. - Т. 3. - С. 48.

1401. Ляскоронський Василь Григорович // УРЕ. - 1981. - Т. 6. - С. 264.

1402. Довженко Р. В. Фонд В. Г. Ляскоронського в архіві Державного історичного музею Укр. РСР // Архіви Укр. РСР. - 1990. - №4. - С. 45-48.

1403. Ситник О. М. Василь Григорович Ляскоронський: Життєвий і творчий шлях відомого українського історика, археолога, нумізмата // Укр. іст. журн. - 1990. - №2. - С. 88-89.

1404. Костенко І.П. В.Г.Ляскоронський // Полтавський археологічний збірник. Пам'яті Г.О.Сидоренко (1918 - 1984). - Полтава, 1993. - С. 17-19.

1405. Костенко І. П. Професор В. Г. Ляскоронський: обітниця на вірність Україні // Просвіта. - 1994. - №4-5. - С. 3.

1406. Василий Григорьевич Ляскоронский: Портр. // Зап. іст.

-філол. відділу Всеукр. Акад. наук / За голов. ред. акад. А. Кримського. Кн. 24. Праці іст. секції. - К., 1929. - С. 368-369; Архіви України -1990. - №4. - С. 46.

## Максимович Георгій Андрійович (1877 – 1929)

*Історик, доктор історичних наук, професор. Навчався у Московському, Петербурзькому, Київському університетах. У 1905 закінчив історико-філологічний факультет Київського університету. В 1909 склав магістерський іспит і викладав на посаді приват-доцента російську історію в цьому ж університеті. В 1914 захистив дисертацію (“Деятельность графа Румянцева-Задунайского по управлению Малороссией”) і здобув звання магістра історії. В 1918 захистив докторську дисертацію (“Выборы и указы в Малороссии в законодательную комиссию 1767г. Ч.1. Выборы и составление наказов”). Із 1909 – екстраординарний, із 1919 – ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту. Протягом 15 років (1909-24) викладав українську та російську історію, економічну географію, політичну економію у Ніжинському Історико-філологічному інституті та в Інституті народної освіти (з 1921). З 1918 – ординарний професор Київського університету по кафедрі історії України. Одним із перших у вітчизняній історіографії зробив спробу всебічно дослідити і дати критичний аналіз головних ідей слов’яно-фільського вчення в Росії.*

### Друковані праці

1407. Учение первых славянофилов. - К., 1907. - 123 с.

1408. Кризис перед смутой в Московском государстве // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912-1913. - Т. 8. - Отд. 2. - Ист. отд. - С. 1-19.

1409. Обучение грамоте и воинской экзерциции в Старой Малороссии в конце XVIII века // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. -1912. - Кн. 23. - Отд. 2. - Вып. 2. - С. 89-142.

1410. Памяти К. и И. Аксаковых: Излож. докл. на засед. О-ва 13 февр. 1911 // Там само. - Отд. 1. - Сведения о засед. - С. 16-17.

1411. К вопросу о степени достоверности писцовых книг // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1914. - Т. 9. - Неофиц. отд. - С. 1217. Окр. вид.: Нежин, 1914. - 19 с.

1412. Деятельность графа Румянцева - Задунайского по управлению Малороссией // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1913. - Т. 28. - С. 1-80; 1914. - Т. 29. - С. 81-240; 1915. - Т. 30. - С. 241-400.

1413. Выборы и указы в Малороссии в законодательную комиссию 1767 г. Ч. 1. Выборы и составление наказов. - Нежин, 1917. - IX, 333 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1918. - Т. 32. - С. I - IX, 1-160; 1919. - Т. 33. - С. 161-336.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1414. Максимович Георгий Андреевич // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 37-38.

## Мандес Михайло Ілліч (1866 – 1936)

*Філолог-еллініст, доктор грецької словесності. Закінчив історико-філологічний факультет Новоросійського (Одеського) університету. [1898?] року захистив магістерську дисертацію (“Мессенские войны и восстановление Мессении. История и традиции”). В 1901-06 – екстраординарний, ординарний (із 1906) професор грецької словесності Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. Звільнився від служби у 1906.*

### Друковані праці

1415. Рассказ Фукидида о нападении фиванцев на Платеи // Филол. обозрение. - 1894. - Т. 6. - С. 71-79.

1416. Рец. на “Сравнительные жизнеописания Плутарха” в переводе В. Алексеева (СПб., 1891-1894) // Там само. - Т. 7. - Отд. 2. - С. 170-176.

1417. К Павсанию. - К Плутарху // Там само. - 1895. - Т. 8. - С. 68, 111.

1318. Рец. на “Сборник статей в честь Федора Федоровича Соколова” (СПб., 1895) // Там само. - Т. 9. - Отд. 2. - С. 87-91.

1419. К Стефану Византийскому. - К Диодору // Там само. - Т. 10. - С. 10-11.

1420. Традиция Лелантской войны // Сб. статей по филологии и лингвистике в честь проф. Ф. Е. Корша. - М., 1896. - С. 233-248.

1421. О задачах филологии: Вступ. лекция, читанная в имп. Новорос. ун-те // Филол. обозрение. - 1897. - Т. 12. - Отд. 1. - С. 153-170.

1422. Тиртей и аналогичные явления // Там само. - Т. 13. - Отд. 1. - С. 133-153.

1423. Мессенские войны и восстановление Мессении. История и традиции. - Одесса, 1898. - 252 с.

1424. О филологическом методе изучения источников: Речь перед диспутом, произнес. в Новорос. ун-те. - Одесса, 1898. - 10 с.

1425. Задачи истории античных литератур: Вступ. лекция, читанная в Нежинском Ист. -филол. ин-те 9 окт. 1901 // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1901. - Т. 19. - С. 3-24.

1426. Опыт историко-критического комментария к греческой истории Диодора. - Одесса, 1901. - 479 с.

1427. Элеаты. Филологические разыскания в области истории греческой философии. - Одесса, 1911. - 315 с.

1428. Огонь и душа в учении Гераклита // Зап. имп. Одесского О-ва истории и древностей. - Одесса, 1912. - Т. 30. - С. 252-283.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1429. [Зелинский Ф.] Рец. на працю М.Мандеса “Мессенские войны и восстановление Мессении. История и традиции” (Одесса, 1898) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1898. - №11. - Критика и библиогр. - С. 167-188.

1430. Мандес Михаил Ильич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 25. - Стб. 595.

1431. Мандес Михаил Ильич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 38.

1432. Мандес Михаил Ильич // Венгеров С. А. Источники словаря рус. писателей. - Пг., 1917. - Т. 4. - С. 157.

## Мартов Август Августович (1874-1911)

*Філолог-латиніст. У 1898 закінчив Ніжинський Історико-філологічний інститут князя Безбородька. Викладав грецьку мову в 1-й Казанській гімназії. З 1901 по 1911 викладав римську історію і право, римську словесність і німецьку мову в Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька на посаді наставника студентів і викладача інституту. Готував до друку дві великі праці: “Бібліографія з римської словесності” та дослідження з історії Риму імператорської доби.*

### Друковані праці

1433. Рец. на переклад біографій Г.Светонія Транквілла “Жизнь двенадцати цезарей”, зроблений В.Алексеевым(СПб., 1904) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1904. - №10. - Критика и библиогр. - С. 444-460.

1434. О почетных должностях римских императоров в городах в первые три века империи // Изв. Ист. -филол. ин-та. кн. Безбородко в Нежине. - 1906. - Т. 22. - С. 5-109. Окр. вид.: Нежин, 1905. - 111 с.

1435. Переклад з грецької трактата Лукіана “Как надо писать историю” // Там само. - 1907. - Т. 23. - С. 1-25. Окр. вид.: Нежин, 1907. - 25 с.

1436. Рец. на праці І.Турцевича “Панегирик Риму Элия - Аристида” (Вып. 1, Нежин, 1907) і “Филологические этюды и заметки”. (Вып. 2, Нежин, 1907) // Гермес: Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1908. - №1. - С. 2-5.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1437. Август Августович Мартов: Некролог // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1912. - Т. 27. - С. 21-23.

1438. Мартов Август Августович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 39.



## Музиченко Олександр Федорович (1875 – 1940)

*Філолог, педагог-методист. У 1900 закінчив Ніжинський Історико-філологічний інститут, деякий час працював в Одеській чоловічій гімназії на посаді вчителя словесності та російської мови. З 1904 по 1906 стажувався в Новоросійському (Одеському) університеті. З 1906 по 1908 удосконалював знання в Йенському університеті (Німеччина) під керівництвом професора В.Рейна, досліджував і вивчав педагогічний досвід провідних країн Західної Європи і Америки. Після повернення одержав запрошення на посаду викладача філософії та педагогіки в Ніжинський Історико-філологічний інститут князя Безбородька. Працював у Ніжині з 1908 по 1910. За цей час обирався вченим секретарем інституту, головою педагогічної ради Ніжинської жіночої гімназії О.Ф.Крестинської. В 1910 переїхав до Києва, викладав у середніх навчальних закладах міста, був першим директором Київського педагогічного музею. У 20-х роках працював у Київському інституті народної освіти, завідував трудовою школою у Києві. Відомий як методист-практик початкової школи і автор праць з теорії та історії педагогіки.*

### Друковані праці

1439. История поселения и фонетические особенности говора крымских болгар. -СПб.: Тип. имп. Акад.наук, 1907. – 63с.

1440. На пути к демократизации школы. – СПб., 1907. – 22с. – (Відб. із “Русской школы”).

1441. По поводу новой книги проф. В.Рейна (Deutsche Schulerziehung, Munchen, 1907). – СПб., 1908. – С. 404-417. – (Відб. із “Журн. мин-ва нар. просв.”).

1442. Новые труды по экспериментальной педагогике // Журн. мин-ва нар. просв. – 1910. – №6. – Критика и библиогр. – С.392-398.

Див. “Доповнення” С. 215.

### Критико-біографічна і мемуарна література.

#### Ілюстрації

1443. Музыченко Александр Федорович // Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине.1901-1912. Преподаватели и воспитанники. – Нежин, 1913. – С.39-40.

1444. Ярмаченко М.Д. Музиченко Олександр Федорович // УРЕ.- 2-е вид. - К.,1982. – Т.7. – С.163.

1445. Коваленко Є.І., Сахненко Л.О. З історії народної освіти кінця ХІХ, початку ХХ століття. О.Ф.Музиченко (1875 – 1940) // Актуальні проблеми педагогіки і психології. – Ніжин, 1995. – С. 86 – 90.

1446. Сахненко Л.О. О.Ф.Музиченко – випусник Ніжинської вищої школи // Літ. та культура Полісся. – Ніжин: НДПУ, 1997. – Вип.8. – С.98 – 101.

1447. Мартиненко Л.О. Ніжинський період у житті професора О.Ф.Музиченка // Наук. записки / Ніжин. держ. пед. ун-т. - 2000. - Психолого-педагогічні науки. - С. 171-174.

## Нікітін Петро Васильович (1849-1916)

*Відомий вчений-еллініст. У 1871 закінчив С.-Петербурзький Історико-філологічний інститут. У 1873-75 стажувався за кордоном з класичних дисциплін. Із 1875 по 1879 працював у Ніжинському Історико-філологічному інституті на посаді екстраординарного, згодом ординарного професора по кафедрі грецької словесності. Магістр грецької словесності (з 1876). З 1879 – доцент С.-Петербурзького університету по кафедрі грецької словесності. В 1883 захистив докторську дисертацію (“К истории афинских драматических состязаний”) в С.-Петербурзькому університеті і здобув посаду екстраординарного професора Петербурзького Історико-філологічного інституту. З 1886 – ординарний професор С.-Петербурзького університету по кафедрі класичної філології, з 1890 по 1897 – ректор Петербурзького університету. З 1898 -академік, із 1900 – віце-президент імператорської Академії наук.*

### Друковані праці

1448. О древнекипрском диалекте // Журн. мин-ва нар. просв. - 1875. - №6. - Отд. классич. филологии. - С. 69-106.

1449. О 527-531 стихах “Персов” Эсхила // Там само. - 1876. - №10. - Отд. классич. филологии. - С. 79-84.

1450. Об основах для критики текста эолических стихотворе-

ний Феокрита: Исследование. - К., 1876. - 101 с.

1451. Патмосские схолии к Демосфену // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1879. - Т. 3. - Неофиц. отд. - С. 42-59.

1452. К "Медее" Еврипида (ст. 234 и 596) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1880. - №10. - Отд. классич. филологии. - С. 403-411.

1453. К речи Демосфена (§4) // Там само. - С. 412-413.

1454. Обзор эпиграфических документов по истории аттической драмы // Там само. - 1881. - №12. - Отд. классич. филологии. - С. 603-664.

1455. К истории афинских драматических состязаний // Зап. Ист. -филол. фак. имп. С.-Петербур. ун-та. - 1882. - Т. XI, Ч. 1, 2. - С. 1-165.

1456. Заметки к текстам греческих писателей // Журн. мин-ва нар. просв. - 1886. - №2. - С. 49-63.

1457. Замечания к тексту "Шестоднева" Георгия Писидийского // Там само. - 1888. - №1. - Отд. классич. филологии. - С. 1-29.

1458. Рец. на книгу С.И.Соболевского про мову комедії Аристофана // Там само. - 1891. - №4. - Отд. 2. - С. 437-447.

1459. Август Карлович Наук: Некролог. - СПб., 1893. - 31 с. - (Отт. из "Журн. мин-ва. нар. просв.", 1893, №1).

1460. О некоторых греческих текстах житий святых. - СПб., 1895. - 67 с. - (Отт. из "Зап. имп. Акад. наук", 1896, Т. 1. Сер. 8. Ист. -филол. отд.).

1461. К Вакхилиду // Журн. мин-ва нар. просв. - 1898. - №5. - Отд. классич. филологии. - С. 58-62.

1462. Комедия Аристофана "Фесмофории" / Пер. и коммент. П. В. Никитина (посмертное изд. С. Жебелева) // Там само. - 1917. - №1. - Отд. классич. филологии. - С. 8-74, №3-4. - С. 93-127; №6. - С. 185-222.

## Критико-біографічна і мемуарна література.

### Ілюстрації

1463. Никитин Петр Васильевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1897. - Т. 21. - С. 81-82.

1464. Никитин Петр Васильевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 49-50.

1465. Петр Васильевич Никитин (по поводу 30-летия науч. - пед. деятельности) // Филол. обозрение. - 1900. - Т. 19, Кн. 2. - Хро-

ника. - С. 158-160.

1466. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.-Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 49.

1467. Никитин Петр Васильевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 28. - Стб. 515.

1468. Жебелев С. П. В. Никитин: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1916. - №8. - Отд. 4. - С. 43-71.

1469. Латышев В. В. Памяти Петра Васильевича Никитина: Речь. - Пг., 1916. - С. 921-936. - (Отт. из "Изв. имп. Акад. наук").

1470. Жебелев С. Комедия Аристофана "Фесмофории" (в пер. П. В. Никитина) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1917. - №1. - Отд. классич. филологии. - С.1-7.

1471. Никитин Петр Васильевич // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.- Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 337.

1472. Петр Васильевич Никитин: Портр. // Сб. статей по классич. филологии в честь П. В. Никитина (по поводу 30-летия служения его рус. просвещению 1871-1901). - СПб., 1901; Латышев В. Памяти Петра Васильевича Никитина. - Пг., 1916.

## Новодворський Вітольд Владиславович (1861 – ?)

*Історик. Навчався у С.-Петербурзькому інституті інженерів шляхів сполучення (1878 – 81), був вільним слухачем С.-Петербурзького університету. В 1885 закінчив історико-філологічний факультет цього університету із ступенем кандидата всесвітньої історії. До 1904 викладав у середніх учбових закладах С.-Петербургу. В 1904 захистив магістерську дисертацію ("Борьба за Ливонію между Москвой и Речью Посполитой. 1570-1582") у С.-Петербурзькому університеті. В 1906-08 – екстраординарний професор по кафедрі всесвітньої історії в Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька. З 1908 -приват-доцент Київського університету св.Володимира, з 1909 – професор Київського комерційного інституту. В Ніжинському Історико-філологічному інституті продовжував викладати до 1916 року.*

## Друковані праці

1473. Новейшее исследование об упадке Польши в XI ст. [дослідження Кентржинського] // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1900. - Т. 5, Кн. 2. - С. 735-745.

1474. Разыскания польских ученых в римских архивах и библиотеках [критич. огляд праць Корженевського, Абрагама, Кохановського] // Там само. - 1901. - Т. 6, Кн. 3. - С. 346-353.

1475. Борьба за Ливонию между Москвой и Речью Посполитой (1570-1582): Историко -критическое исследование - СПб., 1904. - 11, 304 с.

1476. История Англии в XVI - XVII ст.: Спец. курс, читанный студентам Нежинского ин-та в 1907 / 08 акад. году. - Нежин. - 632 с.

1477. Из биографии канцлера Яна Замойского // Журн. мин-ва нар. просв. - 1909. - №4. - Отд. 2. - С. 270-307.

1478. Польша, Швеция и Дания в царствование польского короля Стефана Батория // Там само. - 1910. - №11. - Отд. 2. - С. 1-60.

1479. Исторический материализм. Доктрина Маркса и Энгельса: Опыт историко -критического исследования // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко. - 1914. - Т. 29. - С. 1-112; 1916. - Т. 31. - С. 113-232; 1918. - Т. 32. - С. 233-300.

1480. О Марксе. Исторические памфлеты Маркса. - Б. м., Б. г. - С. 233-300.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1481. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.-Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 50.

1482. Новодворский Витольд Владиславович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энцикл. словарь. - Пг., Б. г. - Т. 28. - Стб. 757-758.

1483. Новодворский Витольд Владиславович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 40-41.

1484. Новодворский Витольд Владиславович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 342.

## Орлай Іван Семенович (1771-1829)

*Вчений-енциклопедист, магістр словесних наук і філософії, доктор медицини і хірургії, педагог. Походить з угорських дворян. Навчався у вищих навчальних закладах Угорщини і Росії: у Велико-Карлівській Гімназії вищих наук вивчав латинську словесність та інші науки (1785-87), у Велико-Варадській академії – математику, логіку, історію (1787), у Львівському університеті відвідував лекції з прикладної та вищої математики, фізики, всесвітньої історії, нумізматики, дипломатики, природничої історії, технології, німецької словесності (1788). 1789 року вступив на богословський факультет Пештського університету. З 1791 навчався в медико-хірургічному училищі в С.-Петербурзі. Після закінчення курсу (1793) працював у сфері медицини на різноманітних посадах, у т.ч. був лікарем лейбгвардії Семенівського полку, вченим секретарем медичної Академії наук (1808-17), придворним лікарем. Багато разів виїздив за кордон з метою вдосконалення знань. У 1821 призначено директором Гімназії вищих наук у Ніжині. З 1826 – директор Ришельєвського ліцею в Одесі. Автор численних вчених і літературних праць. Член багатьох вчених товариств у Росії і за кордоном.*

### Друковані праці

1485. О Юго-Западной Руси [лист з Ніжина до секретаря Товариства] // Тр. и зап. О-ва истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - Ч. 3, Кн. 1. - М., 1826. - С. 220-228.

1486. Мнение Орлая о преобразовании училищ в России // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1879. - Т. 3. - Неофиц. отд. - С. 246-259. Те саме // Лавровський Н.А. Гимназия высш. наук кн. Безбородко в Нежине(1820-1832). - К., 1879. - С. 145-148.

1487. Мнение директора Орлая об учреждении ученого общества при Гимназии высших наук кн. Безбородко // Там само. - С. 244-246. Те саме // Лавровський Н.А. Гимназия высших наук кн. Безбородко - С. 143-145.

## Критико-біографічна і мемуарна література.

1488. Лавровский Н. А. Гимназия высших наук в Нежине. 1820-1832 гг. - К., 1879. - С. 19-36; 38-49; 63-66; 82-84, 88-93.

1489 Кукольник Н.В. С.Орлай // Гимназия высших наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Директоры. - С. 189-202.

1490. Лавровский Н.А. И.С.Орлай // Там само. - С. 202-205.

1491. Петухов Е.В. Гимназия высших наук князя Безбородко в Нежине // Журн. мин-ва нар. просв. - 1895. - Сент. - С. 89-98; Известия Историко-филол. ин-та кн.Безбородко. - Нежин, 1895. - Т.15. - С.1-58.

Два листи графа М.П.Рум'янцева до І.С.Орлая - С.59-61.

1492. Орлай Иван Семенович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1897. - Т. 22. - С. 150-151.

1493. Кубасов И. Орлай Иван Семенович // Рус. биограф. словарь. - СПб., 1905. Об - Оч.

1494. Орлай де Корве Иван Семенович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 350.

1495. Ярошенко М. Науково-педагогічна діяльність І. С. Орлая в Ніжині: До 210-річчя від дня народження // Під прапором Леніна. - 1981. - 11 верес.

1496. Коваль М. Ф. Орлай Иван Семенович // УРЕ. - К., 1982. - Т. 8. - С. 59.

1497. Бржеський В. Доктор І. С. Орлай: Другий директор Гімназії вищих наук в Ніжині // Під прапором Леніна. - 1984. - 21 серп.

1498. Коваль М. Ф. І. С. Орлай і розвиток прогресивної педагогічної думки на Україні в першій половині ХІХ століття // Педагогіка. - К., 1984. - Вип. 23. - С. 102-106.

1499. Ярошенко М. Фундатор наукового краєзнавства: Про директора Ніжинської Гімназії вищих наук І. С. Орлая // Під прапором Леніна. - 1987. - 9 жовт. Те саме// ІІ Чернігів. обл.наук.конф. з іст. краєзнавства (Грудень, 1988): Тез. доп. - Чернігів; Ніжин, 1988. - Вип. 2. - С. 72-73.

1500. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (Х-поч. ХХ ст. ): Нариси. - К., 1991. - С. 240-241.

1501. Костенко І. П. Незрівняний педагог: Про І. С. Орлая // Ніжин. вісн. - 1992. - 23 верес. - С. 3.

1502. Самойленко Г. В. Нежинская филологическая школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 5-7.

1503. Сенько І. Коли і де народився І. Орлай // Альма-матер [газета Ніжинського держ. пед. ун-ту]. - 1994. - №2(15). - С. 2.

1504. Зимомря М. І. На відстані часу: (І. С. Орлай і Й.-В. Гете) // Микола Гоголь і світова культура: Матеріали міжнар. наук. конф. - К.; Ніжин, 1994. - С. 120-124.

1505. Любченко В. Г. Науково-педагогічна діяльність І. С. Орлая в Ніжині // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1995.-Вип. 6.- С. 23-33.

1506. Васильев К. К. И. С. Орлай и Н. В. Гоголь // Там само. - Ніжин, 1997.- Вип. 8. - С. 47-49.

1507. Костенко І.П. Бодяньський і Орлай // Альма-матер. - 2000. - Квітень. - С.2.

1508. Иван Семенович Орлай: Портр. // Авенариус В.П. Гоголь-гимназист. - СПб., 1896; Нежин: Очерк-путеводитель. - К., 1981. - С. 21.

## Петр Вячеслав Иванович (1848-1923)

*Філолог-славіст, музичний теоретик, дослідник античної музики. Народився у Чехії. З 1869 по 1872 відвідував лекції з класичної, слов'янської, порівняльної філології в Празькому університеті, водночас вивчаючи теорію і історію музики в Празькій консерваторії. Закінчив вищу освіту в С.-Петербурзькому університеті (1873), склавши кандидатський іспит на історико-філологічному факультеті. Працював у київських та одеських гімназіях (1873-81). У 1882 захистив дисертацію на ступінь магістра римської словесності ("Генетическое изложение форм genitivi singularis в латинском языке") в Київському університеті св.Володимира. З 1882 по 1885 – інспектор, директор Кам'янець-Подільських міських гімназій. Із 1885 – директор Києво-Печерської гімназії і приват-доцент кафедри класичної філології Київського університету. В 1901 захистив докторську дисертацію ("О составах, строях и ладах в древне-греческой музыке") в С.-Петербурзькому університеті. У 1902-08 працював у Київському університеті на посаді приват-*



*доцента і викладав у Київських міських гімназіях. Із 1909 – екстраординарний, із 1910 – ординарний професор по кафедрі грецької словесності Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. Кавалер багатьох урядових нагород.*

### Друковані праці

1509. Об удвоении сигмы в темах аориста и будущего в гомеровском наречии // Журн. мин-ва нар. просв. - 1877. - №10. - Отд. классич. филологии. - С. 72-89.

1510. Генетическое изложение форм *genetivi singularis* в латинском языке на основании сравнительного языковедения с приложением статьи о форме *gen. sing.* - Одесса, 1881. - 106, 8 с.

1511. “Филологические записки” А. А. Иванова. (Ч. 1, 2; К., 1878): Критич. аналіз // Журн. мин-ва нар. просв. - 1882. - №2. - Библиогр. - С. 71-99.

1512. Вступительная лекция по кафедре римской словесности, читанная 6 сент. 1885 // Киев. унив. изв. - 1885. - №10. - Ч. 2. - С. 119-136.

1513. Этнографический очерк древней Италии // Сб. статей по классической древности. - К., 1885.-Вып. 3. - С. 1-80.

1514. К вопросу о латинской орфоэпии с добавлением статьи “Могут ли латинские губные *p, b, f* служить заместителями арийских небных *k, g, gh?*”. - К., 1891. - 186 с.

1515. Вновь открытые памятники античной музыки // Журн. мин-ва нар. просв. - 1893. - №10. - Отд. классич. филологии - С. 3-32; №11. - С. 33-54.

1516. Фонологические вопросы // Киев. унив. изв. - 1895. - №8. - Ч. 2. - С. 1-13.

1517. О составах, строях и ладах в древне-греческой музыке // Там само. - 1898. - №9. - Ч. 2. - С. 1-90; 1901. - №7. - Прил. - Ч. 2. - С. 217-248; №8. - С. 249-280; №11. - С. 281-332.

1518. О мелодическом складе арийской песни: Историко-сравнительный опыт. - СПб., 1899. - 120 с.: ноты. - (Отт. из “Рус. муз. газеты” за 1897-1898 гг.).

1519. Об этимологическом значении слова “Стрибог” в связи с индийским Сарамеем и греческим Гермесом // Изборник Киевский, посвящ. Т. Д. Флоринскому. - К., 1904. - С. 106-118.

1520. О голосниках в античных театрах. - Б. м., 1909. - 16 с. -

(Отт. из журн. “Гермес”).

1521. О голосниках в древне-русских церквах // Рус. муз. газета. - 1909. - 20 сент. (№38). - С. 786-795.

1522. “Ифигения в Тавриде” Еврипида. Текст с введением, комментарием, ритмическими и метрическими объяснениями, разночтениями и словарем. - Нежин, 1910. - 291 с.

1523. О киклийском диалекте и логоэдах: Исследование из области античной ритмики и метрики. - Нежин, 1910. - 49, 6 с.

Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1911. - Т. 26. - С. 3-49.

1524. О месте действия в трагедии Еврипида “Ифигения в Тавриде” // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1910-11. - Т. 7. - Отд. 2. - С. 1-29.

1525. Вратиславский (Бреславльский) университет и его столетний юбилей. - Нежин, 1911. - 12 с. Те саме // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912-13. - Т. 8. - Пед. отд. - С. 1-12.

1526. О бесцельности некоторых конъектур в лирических партиях античной драмы // Гермес: Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1911. - №11-12. - С. 299-303; №13. - С. 324-329.

1527. В защиту греческого языка: Докл. - СПб., 1912. - 7 с. - (Отт. из “Трудов съезда филологов”).

1528. Лингвистические этюды по Гомеру. - Нежин, 1912. - 45 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1912. - Т. 27. - С. 3-45.

1529. О числе пастушеских песен Феокрита // Гермес. Науч. - попул. вестн. антич. мира. - 1912. - №16. - С. 409-416.

Окр. відб.: - 7 с.

1530. Триоли и синкопы в древнегреческой ритмике // Там само. - 1916. - №1. - С. 21-22; №2. - С. 39-46; №4. - С. 86-91; №5-6. - С. 126-127; №8. - С. 183-185; №10. - С. 224-231.

### Критико-біографічна і мемуарна література.

#### Ілюстрації

1531. Петр Вячеслав Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 41-45.

1532. Биографические сведения профессора В. И. Петра // Сб.

Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1914. - Т. 9. - Неофиц. отд. - С. 1-7.

1533. Юбилейное чествование Нежинским Историко-филологическим Обществом профессора В. И. Петра по случаю исполнения его сорокалетней педагогической и ученой деятельности (1873-1913). - Нежин, 1914. - С. 3-7, 1-14.

1534. Вячеслав Иванович Петр: Портр. // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1914. - Т. 9. - С. 1; Юбилейное чествование Нежинским Ист. -филол. О-вом проф. В. И. Петра по случаю исполнения его сорокалетней педагогической и ученой деятельности. - Нежин, 1914.

## Петухов Євген Вячеславович (1853 – ?)

*Відомий філолог-славіст. У 1885 закінчив історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету із ступенем кандидата. В 1888 захистив магістерську дисертацію (“Серапион Владимирский, русский проповедник XIII века”) в С.-Петербурзькому університеті, брав участь у підготовці нового видання академічного словника російської мови. В 1888-89 викладав історію російської мови на Вищих жіночих Бестужівських курсах, історію російської літератури в С.-Петербурзькому університеті (на посаді приват-доцента), російську мову і словесність у Маріїнському жіночому інституті. В 1889 одержав призначення на посаду екстраординарного професора кафедри російської словесності в Історико-філологічний інститут князя Безбородька в Ніжин. Після захисту докторської дисертації (“Очерки из литературной истории Синодика”) – ординарний професор Юр’ївського університету (з 1895). У 1905-07 – декан історико-філологічного факультету, професор, директор Вищих жіночих курсів у Юр’їві. Член багатьох вчених товариств, в т.ч. Історико-філологічного товариства (Ніжин), Товариства любителів російської словесності (Москва), член-кор. Товариства любителів давньої писемності (С.-Петербург).*

## Друковані праці

1535. Древние поучения на воскресные дни великого поста. - СПб., 1886. - XIX, 44 с.

1536. К вопросу о Кириллах-авторах в древней русской литературе. - СПб., 1887. - 33 с. Те саме // Сб. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1887. - Т. 13. - С. 1-33.

1537. Павел Александрович Катенин: Биографический и историко-литературный очерк // Ист. вестн. - 1888. - №9. - С. 553-575.

1538. Серапион, епископ Владимирский, русский проповедник XIII века. - СПб., 1888. - 235, XI, 19 с.

1539. Из истории одного литературного общества // Ист. вестн. - 1889. - №7. - С. 213-215.

1540. Иван Петрович Пнин и его "Вопль невинности, отвергаемой законами" // Там само. - С. 140-160.

1541. Несколько новых данных из научной и литературной деятельности А. Х. Востокова. - СПб., 1890. - 63 с. Те саме // Журн. мин-ва нар. просв. - 1890. - №3. - С. 56-118.

1542. Несколько замечаний о лицах в лермонтовской поэзии // Ист. вестн. - 1891. - №10. - С. 137-148.

1543. Николай Васильевич Гоголь. Заметка о письмах его к Н. Я. Прокоповичу (1832-1851) // Рус. старина. - 1892. - №11. - С. 460-464.

1544. [Рец.] // Киев. старина. - 1892. - № 4. - Библиогр. - С. 131 - 139. - Рец.: Шенрок В.И. Материалы для биографии Гоголя (М., 1892, Т.1).

1545. Болгарские литературные деятели древнейшей эпохи на русской почве: Историко-библиографические очерки // Журн. мин-ва нар. просв. - 1893. - №4. - Отд. 2. - С. 298-322.

1546. Из истории русской литературы XVII века. Сочинение о царствии небесном и о воспитании чад. - СПб., 1893. - 56 с. - (Памятники древней письменности. XCIII).

1547. [Рец.] // Киев. старина. - 1893. - №3. - Библиогр. - С. 566-570. - Рец.: Шенрок В.И. Материалы для биографии Гоголя (М., 1893, Т.2.)

1548. К биографии А. А. Котляревского // Там само. - 1894. - №4. - С. 165-169.

1549. Материалы и заметки по истории древней русской письменности. II-III. - К., 1894. - 68 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1893. - Т. 12. - Прил. III. - С. 1-32; 1894. - Т. 13. - С. 35-68.

1550. Михаил Никитич Муравьев: Очерк жизни и деятельности // Журн. мин-ва нар. просв. - 1894. - №8. - Отд. 2. - С. 265-296.

1551. Гимназия высших наук кн. Безбородко в Нежине. 1820-1832: Исторический очерк к 75-летию со дня основания. - СПб., 1895. - С. 1-61. Те саме // Журн. мин-ва нар. просв. - 1895. - №9. - Отд. 2. - С. 72-129.

1552. Заметки о некоторых рукописях, хранящихся в библиотеке Историко-филологического ин-та кн. Безбородко. - К., 1895. - 56 с. Те саме // Известия Историко-филол. ин-та кн. Безбородко. - Нежин, 1895. - Т.15. - С. 1 - 56 (5 паг.).

1553. О главнейших течениях в русской литературе XVIII и перв. чтв. XIX-го века: Вступ. лекция в имп. Юрьев. ун-те. - Юрьев, 1895. - 23 с.

1554. Очерки из литературной истории Синодика. 1) Судьбы текста чина православия на русской почве до пол. XVIII века. 2) Литературные элементы Синодика как народной книги в XVII и XVIII веках: Историко-литературные наблюдения и материалы. - СПб., 1895. - 406 с.

1555. Письма Н.В.Гоголя к Н.Я.Прокоповичу (1832-1850). Второе издание, сверенное по подлинникам, исправленное и пополненное, с присоединением четырех писем Н.А.Прокоповича к Н.В.Гоголю (1847 - 1850) и двух фототипических снимков // Изв. Историко-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1895. - Т. 15. - С. VI, 60:фото (6 паг.).

1556. А.С.Грибоедов: Речь к 100-летию со дня рожд. А. С. Грибоедова // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1896. - Т. 1. - Отд. 2. - С. 78-97.

1557. Из бумаг П. И. Шафарика и В. В. Ганки. К истории русско-чешских ученых и литературных отношений в I пол. XIX века. - Юрьев, 1896. - 55 с.

1558. О некоторых баснях Крылова в педагогическом отношении // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1896. - Т. 1. - Отд. 2. - С. 98-107.

1559. Рец. на "Сочинения Н. В. Гоголя" (10-е изд. под ред. Н.Тихонравова и В.Шенрока. (Т. 6 и 7; М.; СПб., 1896) // Киев. старина. -1896. - №7-8. - Библиогр. - С. 27-30.

1560. В.А.Жуковский в Дерпте // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности - 1897. - Т. 2, Кн. 2. - С. 361-399.

1561. О пессимизме И. С. Тургенева. - Юрьев, 1897. - 22 с.

1562. Об отношениях императора Николая I и А. С. Пушкина.:

- Речь. - Юрьев, 1897. - 14 с. - (Отт. из "Учен. зап. Юрьев. ун-та").
1563. [Рец.] // Киев. старина. - 1897. - №12. - Библиогр. - С. 86-88. - Рец.: Шенрок В.И. Материалы для биографии Гоголя (М., 1898, Т. 4).
1564. Следы непосредственного влияния немецкой литературы на древнерусскую: Библиогр. заметки // Журн. мин-ва нар. просв. - 1897. - №7. - Отд. 2. - С. 145-158.
1565. Лужицкие сербы (Лужичане): Из путевых заметок летом 1897 года. - Юрьев, 1898. - 26 с.
1566. Эпиграмматические, сатирические и шуточные стихотворения М. В. Ломоносова. - Юрьев, 1898. - 8 с. - (Отт. из "Сб. Учен.-лит. О-ва при имп. Юрьев. ун-те". Вып. 1).
1567. Два года из жизни А. С. Пушкина (1824-1826). - Пушкин в селе Михайловском: Речь на торж. собр. имп. Юрьев. ун-та 26 мая 1899. - Юрьев, 1899. - 36 с.
1568. Проповеди Гавриила Бужинского (1717-1727) // Учен. зап имп. Юрьев. ун-та. - 1899. - №1. - Прил. - С. 177-288; №2. - Прил. - С. 289-352; 1900. - №3. - Прил. - С. 353-448; №4. - С. 449-528.
1569. О некоторых исторических и литературных фактах, связанных с именем Успенского Псково-Печерского монастыря в XVI и XVII вв. - М., 1899. - С. 256-264. - (Тр. X (Рига, 1896) Археолог. съезда; Т. 1).
1570. Кафедра русского языка и словесности в Юрьевском (Дерптском) университете. - Юрьев, 1900. - 91 с. - (Отт. из "Учен. зап. Юрьев. ун-та").
1571. Обзор печатных материалов для истории императорского Юрьевского, бывшего Дерптского университета // Журн. мин-ва нар. просв. - 1900. - №12. - Отд. 2. - С. 386-418.
1572. Возникновение и первоначальная организация Дерптского университета в начале XIX века // Там само. - 1901. - №10. - Отд. 2. - С. 295-319; - №11. - С. 1-28; - №12. - С. 303-363; 1902. - №1. - С. 74-133.
1573. Вопрос об университете в Лифляндии в XVIII веке // Журн. мин-ва. нар. просв. - 1901. - №9. - Отд. 2. - С. 1-11.
1574. Латино-шведский университет в Дерпте и в Пернове в XVII и в нач. XVIII века // Там само. - №5. - Отд. 2. - С. 120-149.
1575. Императорский Юрьевский, бывший Дерптский университет (1802-1902): Из речи на акте 100-летнего юбилея ун-та 13 дек. 1902 г. // Лит. вестн. - 1903. - Т. 5, Кн. 2. - С. 195-209.
1576. [Критич. огляд статей, рецензій і нотаток з питань рос.

мови і словесності, вміщених у “ЖМНП” за 1902 г.] // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1903 г. - Т. 8, Кн. 1. - С. 390-397.

1577. Памяти Н. В. Гоголя и В. А. Жуковского: Очерки. - Юрьев, 1903. - 101 с.

1578. Рец. на “Ежегодник Коллегии Павла Галагана / Под ред. А. И. Степовича. Год 6 (К., 1901) и год 7 (К., 1902)” // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1903. - Т. 8, Кн. 1. - С. 385-386.

1579. Рец. на зб. “Памяти Леонида Николаевича Майкова” (СПб., 1902) // Там само. - С. 386-389.

1580. Материалы и заметки из истории древней русской письменности (продовження першого випуску “Материалов и заметок: I-III”) (К., 1894) // Там само. - 1904. - Т. 9, Кн. 4. - С. 141-172.

1581. Материалы и заметки из истории древней русской письменности. IV - IX. - СПб., 1905. - 32 с.

1582. Письма В. А. Жуковского к канцлеру Фридриху фон Миллеру // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - С. 336-343.

1583. Юрьевский, бывший Дерптский, университет в последний период своего столетнего существования (1865-1902): Исторический очерк // Журн. мин-ва нар. просв. - 1905. - №10. - Отд. 2. - С. 264-317; №11. - С. 1-60; №12. - С. 324-381; 1906. - №1. - Отд. 2. - С. 1-40. Окр. вид.: СПб., 1906. - 211; VII с.

1584. Фридрих Ашер. “Педагогические афоризмы. Практические советы воспитания детей до 15-го возраста” / Пер. с нем. Е. Петухова // Рус. филол. вестн. - 1906. - Т. 4, №2. - Пед. отд. - С. 1-24.

1585. Рец. на працю Д. Нагуєвського “Петр Цеплин, первый профессор Казанского университета (1772-1832)” (Казань, 1904) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1906. - №2. - Критика и библиогр. - С. 344-366.

1586. Ф.И. Тютчев. Жизнь и творчество. - Юрьев, 1906. - 24 с.

1587. Мужские и женские лица лермонтовской поэзии // Покровский В. Михаил Юрьевич Лермонтов. Его жизнь и соч.: Сб. ист.-лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1908. - С. 172-182.

1588. Русская литература. Исторический обзор главнейших литературных явлений древнего и нового периода. Древний период. - Юрьев, 1911. - 768 с.

1589. Материалы для биографии М. И. Сухомлинова // Изв. Отд-ния яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1911. - Т. 16, Кн. 3. - С.

182-247.

1590. Русская литература. Исторический обзор главнейших литературных явлений древнего и нового периода. Древний период. - 2-е изд. пересмотр. и доп. - Юрьев, 1912. - 495 с.

1591. Письма Н. М. Яковлева к родным (1822-1829) / Под ред., с объяснениями и прим. Е. Петухова. - СПб., 1913. - 502 с.

1592. Русская литература. Исторический обзор главнейших литературных явлений древнего и нового периода. Древний период: 1) Введение. - 2) Древнейшая эпоха. - 3) Средние века. - 4) Переходное время. - 3-е изд., пересмотр. и доп. - Пг., 1916. - XXVII, 476 с.

1593. Новая книга о Чехове: [А.Измайлов "Чехов (1860-1904). Жизнь-личность-творчество" (М., 1916)] // Рус. филол. вестн. - 1917. - Т. 78. - С. 196-202.

1594. История русской словесности. Курс средней школы. Ч.1. Устная словесность. - Древняя русская литература (XI - XVI) вв. - Русская литература XVIII в. - Б.м.: Мир науки, 1918. - 296 с.

1595. Рец. на працю В.Азбукина "И.А.Гончаров в русской критике" (1847-1912) (Орел, 1916) // Там само. - Т. 77, №1-2. - С. 265-267.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1596. [Голубовский П.] Рец. на працю Є.Петухова "Серрапион Владимирский, русский проповедник XIII века" (СПб., 1888) // Киев. старина. - 1888. - №11. - Критика. - С. 29-36.

1597. [А. С.] (Качановский В.) Рец. на дослідження Є.Петухова "Серрапион, епископ Владимирский, русский проповедник XIII века" (СПб., 1888) // Вестн. славянства. - 1889. - №3. - С. 140.

1598. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892.-Т. 1, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 83.

1599. [Платонов С.] Рец. на виданий Є.Петуховим текст "Из истории русской литературы XVII века. Сочинение о царствии небесном и о воспитании чад" (СПб., 1893) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1893. - №5. - Отд. 2. - С. 277-281.

1600. [Соболевский А.] Рец. на кн. Є.Петухова "Очерки из литературной истории Синодика" (СПб., 1895) // Там само. - 1895. - №7. - Отд. 2. - С. 185-193.

1601. Петухов Евгений Вячеславович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1898. - Т. 25а. - С. 296.



1602. Петухов Евгений Вячеславович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1900. - С. 51-53.

1603. [Бібліографічний перелік праць Є.В.Петухова] // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В.И.Ламанского. - СПб., 1905. - Прил. - С. XLIX-L.

1604. Петухов Евгений Вячеславович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1900-1912. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1912. - С. 45-47.

1605. Петухов Евгений Вячеславович // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т. 1. Алф. указ. авторов. - С. 369.

1606. Евгений Вячеславович Петухов: Портр. // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. -СПб., 1905. - (Портр. група учасників зб.).

## Пілянкевич Микола Іванович (1819-1856)

*Кандидат юридичних наук. У 1839 закінчив юридичний факультет Київського університету св.Володимира із золотою медаллю. У 1839-41 викладав історію і географію в Київсько-Подольському дворянському училищі. В 1841-43 – професор кафедри цивільних законів Юридичного ліцею князя Безбородька в Ніжині. У 1843-46 стажувався за кордоном, відвідував лекції переважно в Берлінському університеті. Після повернення працював у Київському університеті ад'юнкт-професором, поглиблено вивчав історію філософії права. Підготував до друку наукову працю (“История философии права”), яка за його життя світу не побачила. Вперше була оприлюднена у 1870 році за редакцією професора М.Ренненкампа.*

### Друковані праці

1607. Пилянкевич Н. И. История философии права // Киев. унив. изв. - 1870. - №1. - С. 3-32; №2. - С. 33-64; №3. - С. 65-96; №4. - С. 97-159; №5. - С. 160-184; №6. - С. 185-216; №7. - С. 217-248; №8. - С. 249-299.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1608. Ренненкампф Н. Биографические сведения о Николае Ивановиче Пилянкевиче // Киев. унів. изв. - 1870. - №1. - Отд. 2. - С. 1-15.

1609. Петров Н. Николай Иванович Пилянкевич // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 298-299.

1610. Владимирский-Буданов М.Ф. История имперского университета св. Владимира. - К., 1884. - Т.1. - С. 389-391.

1611. Пилянкевич Николай Иванович // Иконников В. С. Биограф. словарь профессоров и преподавателей имп. ун-та св. Владимира (1834-1884). - К., 1884. - С. 544-552.

1612. Пилянкевич Николай Иванович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1898. - Т. 23а. - С. 607.

## Піскорський Володимир Костянтинович (1867-1910)

*Видатний історик, іспанолог-медієвіст. У 1890 закінчив історико-філологічний факультет Київського університету св.Володимира. У 1893-98 викладав на посаді приват-доцента в університеті св.Володимира та в середніх навчальних закладах Києва. В 1896-98 перебував у науковому відрядженні за кордоном. Під час стажування слухав лекції у Сорбонні, працював в архівах Парижу і Страсбургу. Найдовше прожив в Іспанії, де зібрав багатий матеріал з історії іспанських кортесів і кріпосного права в Каталонії. В 1898 захистив дисертацію (“Кастильские кортесы в переходную эпоху от средних веков к новому времени [1188-1520]”) в Київському університеті, здобувши ступінь магістра всесвітньої історії. В 1898-1905 викладав у Ніжинському Історико-філологічному інституті на посаді екстраординарного професора кафедри всесвітньої історії. У 1901 захистив докторську дисертацію (“Крепостное право в Каталонии”). Член-кор. Королівської Барселонської Академії наук і мистецтв (1901). З 1906 – ординарний професор Казанського університету. В період із 1900*

*по 1910 регулярно виїздив у наукові відрядження за кордон. Брав участь у міжнародних історичних конгресах у Сарагосі, Берліні тощо, мав широкі наукові контакти серед провідних європейських науковців. “Кастильские кортесы” двічі перевидавалися іспанською мовою (1930, 1977), зберігають наукову цінність донині і вважаються класичною роботою з історії Іспанії.*

### Друковані праці

1613. Франческо Феруччи и его время: Очерк последней борьбы Флоренции за политическую свободу (1527-1530) // Киев. унив. изв. – 1830. – №2. – Ч.2. – С.1-56; №3. – Ч.2. – С.57-88; №11. – Ч.2. – С.89-134; 1891. – №1. – Ч.2. – С.1-X,134-192.

1614. Памятники старины в селе Субботове // Киев. старина. – 1892. – №3. – С.484-486.

1615. [Рец.] // Киев. старина. – 1893. – №1. – С. 186-187. – Рец. на працю: Вольтер Э.А. Библиографические материалы для биографии Александра Александровича Потебни (Сб. Отд. рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. Т.ЛIII, №8).

1616. Архиепископ Лод: Вторая проб. лекция, читанная 7 дек. 1893 для получения звания приват-доцента // Киев. унив. изв. – 1894. – №3. – Ч.2. – С. 1-20.

1617. Главные моменты в истории представительного строя Кастилии: Вступ. лекция приват-доцента В.Пискорского, читан. 29 янв. 1894г. // Киев. унив. изв. – 1894. – №5. – Ч.2. – С.1-16.

1618. Железная корона // Брокгауз и Ефрон. Энцикл. словарь. – 1894. - Т.11. – С.766.

1619. Зурита // Там само. – Т.12. – С.723.

1620. Из прошлых лет Киевского университета (Заметка о студенческих сочинениях в 30-е годы) // Киев. старина. – 1894. – №4. – С.49-60.

1621. Изабелла Кастильская // Брокгауз и Ефрон. Энцикл. словарь. - 1894. - Т.12А. - С.810.

1622. Инквизиция // Там само. - Т.13. - С. 198.

1623. Испанское наследство // Там само. - С. 434 - 436.

1624. Филипп II и падение вольностей Арагона: Проб. лекция для получения звания приват-доцента по кафедре всеобщей истории // Киев. унив. изв. - 1894. - № 2. - С. 1 - 18.

1625. Из истории Киевского университета в 30-х годах: Сокр. излож. доклада, сделан. на засед. О-ва 13 марта 1894 // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. – 1895. – Кн.9. – Отд.1. – С.16-17.
1626. Кальдерарии // Брокгауз и Ефрон. Энцикл. словарь. – 1895. – Т.14. – С.109.
1627. Каморра // Там само. – С.208-209.
1628. Карбонарии // Там само. – С.474-475.
1629. Карлос дон // Там само. – Т.14А. – С.518-519.
1630. Карл I. – Карл II. – Карл III. – Карл IV. // Там само. – С.533-535.
1631. Кастилия // Там само. – С.694-699.
1632. Каталония // Там само. – С.712-716.
1633. Квируга // Там само. – С.878-879.
1634. Дон Антонио Кановас дель Кастильо (Письмо из Испании) // Рус. богатство. – 1897. – №9. – Отд.2. – С.78-98.
1635. Кастильские кортесы в переходную эпоху от средних веков к новому времени (1188-1520). – К., 1897. – 185с. Те саме // Киев. унів. изв. – 1897. – №10 – Ч.2. – С. 1-58; №11. – С.59 – 84; №12. – Ч.2. – С. 85 – 185; II – XVIIс. Те саме // Піскорський В.К. Вибрані твори та епістолярна спадщина. – К., 1997. – С.51-204.
1636. Отчет о заграничной командировке приват-доцента университета св.Владимира В.Пискорского за 1896-97гг. // Журн. мин-ва нар. проsv. – 1898. – №12. – С.19-47.
1637. Вопрос о значении и происхождении шести “дурных обычаев” в Каталонии. – К., 1899. – 49с. (Отг. из “Киев. унів. изв.”, 1899, №2).
1638. Приложения к статье “Вопрос о значении и происхождении шести “дурных обычаев” в Каталонии // Киев. унів. изв. – 1899. – №12. – Прибавл.- С.51-85.
1639. Равенна // Брокгауз и Ефрон. Энцикл. словарь. – 1899. – Т.26. – С.55-57.
1640. Равенский экзархар // Там само. – С.57.
1641. Раймонд // Там само. – С.211-212.
1642. Рамиро // Там само. – С.254-255
1643. Родерих // Там само. – Т.27А.– С.903.
1644. Румыния // Там само. – Т.27.- С.268 - 274.
1645. Начало академической свободы в западной Европе: Речь, произнес. на годич. акте Института 30 авг. 1899. – Нежин, 1900. – 19с. Те саме // Известия Ист. – филол. ин-та князя Безбород-

ко. – 1900.- Т. XVIII.- С.3-19.

1646. Сепульведа // Брокгауз и Ефрон. Энцикл. словарь, 1900. – Т.29. – С.583.

1647. Состязания поэтов в Каталонии // Сб.Ист.-филол. О-ва при Институте князя Безбородко в Нежине. – 1900. – Т.5. – Отд.3. – С.46-57. Окр.вид.: Нежин, 1900. – 13с.

1648. Крепостное право в Каталонии в средние века. – К.,1901. – 230, VIII с. Те саме // Киев. унив. изв. – 1901. – № 1,4,5,8.

1649. Тамплиеры // Брокгауз и Ефрон. Энцикл. словарь. – 1901.- Т. 32. – С.861 – 862.

1650. Толедские соборы // Там само. – Т.33. – С.431-432.

1651. Торквемада // Там само. – С.631.

1652. Трастамара // Там само. – С.729.

1653. История Испании и Португалии. – СПб., 1902. – 148с., карты.

1654. О дневнике и депешах герцога Лирийского [испанского посла при российскому двору у 20-х рр. XVIII ст.]: Излож. докл., сделан, на засед. О-ва 3 марта 1902 // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. – 1902. – Кн.16.-Вып.4. – С.17-24.

1655. Тулузское графство // Брокгауз и Ефрон. Энцикл. словарь. – 1902. -Т.34. – С.45.

1656. Турпин // Там само. – С.217.

1657. Уния арагонская // Там само.- С.834-835.

1658. Феодализм на Пиренейском полуострове // Там само. – 1902. – Т.35.- С.542 – 545.

1659. Фердинанд I. – Фердинанд I Кастильский. – Фердинанд II. – Фердинанд III Святой. – Фердинанд IV Кастильский. – Фердинанд VI Испанский // Там само.– Т.35а. - С.570-573.

1660. Феруччи // Там само.- С.618.

1661. Филипп I Красивый // Там само.- С.769-770.

1662. Филипп III.- Филипп IV.- Филипп V // Там само.- С.772-773.

1663. Фортинский // Там само. – Т.38. – С.308-309.

1664. Фуэросы // Там само. – С.923-924.

1665. В.Стэббс и В.Балагер // Сб. Ист.-филол. О-ва при Ин-те кн.Безбородко в Нежине. – 1903. – Т.4. – Отд.2. – С.27-34.

1666. Русское учебное издание Салической Правды // Журн. мин-ва нар. просв. – 1906. – №12. – Критика и библиогр. – С.442-447. – Рец. на “Сборник законодательных памятников древнего западноевропейского права, издаваемый под ред. П.Г.Виноградова

и М.Ф.Владимирского-Буданова. Вып.1. *Lex Salica* – (К., 1906, IV, 326,11с.)

1667. О предмете, методе и задачах науки всеобщей истории: Вступ. лекция, произнес. в Казан. ун-те 3 окт. 1906 // Учен. зап. Казан. ун-та. – 1907. – Кн. I. – Отд. пед. – С. 1-11. Окр.вид.: Казань, 1906. – 14с. Те саме // Піскорський В.К. Вибрані твори та епістолярна спадщина. – К.,1997. – С.44-51.

1668. Новые издания памятников итальянской истории. – Казань, 1908. – 18с. Те саме // Учен. зап. Казан. ун-та. - 1908. - №4. - Критика и библиог. - С. 1-18.

1669. Международный исторический конгресс в Сарагоссе // Журн. мин-ва нар. просв. – 1909. – №10. – С.82-86.

1670. Итальянские университеты (по поводу нового устава) // Учен. зап. Казан. ун-та. – 1910. – №3. – Отд. науч. – С.1-11.

1671. Новые основы хозяйственной жизни Европы // Книга для чтения по истории нового времени. – М., 1910. – Кн.1. – С.1-20.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1672. Ан.Л. (Леман А.И.) [Рец.] // Ист. вестн. – 1891.- №8.- С.486-488. – Рец. на пр.: Пискорский В. Франческо Феруччи и его время. Очерк последней борьбы Флоренции за политическую свободу (1527-1530) [К. ,1891].

1673. Лучицкий И., Фортинский Ф. [Рец.] // Киев. унив. изв. - 1898.- № 4.- Ч.2.- С.1-5. – Рец. на пр.: Пискорский В. “Кастильские кортесы в переходную эпоху от средних веков к новому времени” (К.,1897).

1674. Пискорский Владимир Константинович // Ист.-филол. ин-т кн.Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. – Нежин, 1900. – С.50-51.

1675. Лучицкий И. [Рец.] // Киев. унив. изв.- 1901.- №12.- Ч.1.- С.12-16.- Рец. на пр.: Пискорский В. “Крепостное право в Каталонии в средние века” (К., 1901).

1676. Будде Е.Ф. В.К.Пискорский: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв.-1910.- №10. – Совр. летопись. – С. 55-59.

1677. Пискорский В.К. [Некролог] // Ист. вестник. – 1910. – №9.- С. 11-32.

1678. Пискорский Владимир Константинович // Ист.-филол.

ин-т кн.Безбородко в Нежине. 1901-1913. Преподаватели и воспитанники. – Нежин, 1913.- С.45.

1679. Пискорский Владимир Константинович // Энциклопед. словарь Рус. библиогр. ин-та Гранат. – М., 1913. – Т.32. – Стб. 223-224. – Підп.: А.Дж. [Дживелегов А.К.].

1680. В.К.Пискорский // Бузескул В.Г. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века”. – Л., 1931. – Ч.2. – С.78-82.

1681. Пискорский Владимир Константинович // БСЭ. – 1955. – 2-е изд. – Т.33. – С.92.

1682. Історія Київського університету. 1834-1959. – К.,1959.- С. 202

1683. Пискорский Владимир Константинович (1867-1910)// Масанов И.Ф. Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей: В 4 т. – М., 1960. – Т.4. Алф. указ. авторов. – С.371.

1684. Очерки истории исторической науки в СССР. – М., 1963. – Т.3, Гл.7. – С. 444-448.

1685. Новиков О.М. Видатний учений-іспаніст В.К.Піскорський // Укр. іст. журн. – 1967. – №.8. – С. 124-125.

1686. Пискорский Владимир Константинович // Сов. ист. энцикл. – М.,1968. – Т.11. – С.166-167.

1687. Москаленко А.Є. Сторінка з історії медієвістики на Україні // Укр. іст. журн. – 1971. – №4. – С.96-99.

1688. Гутнова Е.В. Историография истории средних веков (середина XIX века -1917). – М., 1974. – С.308-309.

1689. Піскорський Володимир Костянтинівич // Рад. енцикл. історії України. – К., 1971. – Т.3. – С.393.

1690. Москаленко А.Е. Рукопись перевода “Салической Правды” из архива В.К.Пискорского // Европа и средние века: экономика, политика, культура: Сб. ст. к 80-летию С.Д.Сказкина. – М., 1972. – С.431-437.

1691. Пискорский Владимир Константинович (1867 – 1910) // БСЭ. – 3-е изд. – М., 1975. – Т.19. – С.568.

1692. Піскорський Володимир Костянтинівич // УРЕ. – К., 1982. – Т.8. – С. 383.

1693\*. Дятлов В.О. Участь В.К.Піскорського у краєзнавчому русі на Чернігівщині // III респ. наук. конф. з іст. краєзнавства: Тез. доп. – К., 1984. – С.237-238.

1694. Голубкін Ю.О., Дятлов В.О. З історії медієвістики у Ніжинському Історико-філологічному інституті // ІІ Чернігів. обл. наук. конф. з іст. краєзнавства: Тез. доп. – Чернігів; Ніжин. – 1988. – Вип.2. – С.92-94.
1695. Кучерук О. Медієвіст Володимир Піскорський // Всесвіт. – 1988. – №2. – С.134.
1696. Дятлов В.А. Научно-педагогическая деятельность В.К.Пискорского в Нежинском Историко-филологическом институте // Літ. та культура Полісся. – Ніжин, 1990. – Вип.1. – С.57-59.
1697. Новикова О.О. В.К.Піскорський // Укр. іст. журн. – 1992. – №6. – С. 95-102.
1698. Моціяка П.П. Ніжинська сторінка життя і діяльності В.К.Піскорського // Літ. та культура Полісся. – 1995. – Вип.6. – С.106-114.
1699. Моціяка П. Професор з Ніжина // Вісті (Ніжин). – 1995. – 27 серп. – С. 6.
1700. Новикова О.О. Посол вітчизняної науки [Піскорський] // Всесвіт. – 1995. – №5-6. – С.165-170.
1701. Новикова О., Піскорський А. Заради ідеалу краси, добра, істини // Вісті. – 1995. – 29 верес. – С.6: фото В.К.Піскорського та родинна фотографія 1905 р.
1702. Література про В.К.Піскорського // В.К.Піскорський. Вибрані твори та епістолярна спадщина. – К., 1997. – С.345-349.
1703. Новикова О.О. В.К.Піскорський: Біограф. нарис // Там само. – С.17-42.
1704. Піскорський В.К. Вибрані твори та епістолярна спадщина / Упоряд. О.О.Новикова, І.С.Пічугіна. – К.: Відродження, 1997. – 352с.
1705. Пискорский В.К. История моего профессорства в Нежине // Піскорський В.К. Вибрані твори та епістолярна спадщина. – К., 1997. – С.206-234.
1706. Піскорський В.К. Листування // Там само. – С.235-324.
1707. Пічугіна І.С. Видатний історик-іспанолог // Там само. – С.14-17.
1708. Сохань П.С. Українець, який творив духовну спадщину Європи // Там само. – С.5-13.
1709. Список друкованих праць В.К.Піскорського // Там само. – С.337-345.
1710. Костенко І.П. Вибрані твори та епістолярна спадщина



Володимира Піскорського // Сівер. літопис. – 1998. – №3. – С.136-139.

1711. Потульніцький В.А. Українська та світова історична наука // Укр. іст. журн. – 2000. – №2. – С.27-47, 41-42, 47.

1712. Володимир Костянтинович Піскорський: Фото // Піскорський В.К. Вибрані твори та епістолярна спадщина. – К., 1997.

## Покровський Олексій Іванович (1868-1928)

*Історик, доктор історичних наук. У 1889 закінчив історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету із золотою медаллю. Після складання магістерського іспиту (1891) - приват-доцент по кафедрі Всесвітньої історії у С.-Петербурзькому університеті. В 1894 одержав призначення на посаду екстраординарного професора кафедри всесвітньої (давньої) історії в Ніжинській Історико-філологічний інститут князя Безбородька. З 1905 – приват-доцент, згодом екстраординарний професор історії Київського університету св.Володимира. Викладав також на Київських вищих жіночих курсах, в Інституті зовнішніх відносин, Ахеологічному інституті. У 1920-х роках працював у штаті викладачів Ніжинського Інституту народної освіти (НІНО) (1922-28), був науковим співробітником ВУАН.*

### Друковані праці

1713. О “Введении в историю Греции” проф. В. П. Бузескула: Реф. // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. -1904. - Т. 21. - С. 3-50.

1714. О красноречии у древних эллинов: Речь, произнес. на годичном акте в Ист. -филол. ин-те кн. Безбородко 30 авг. 1903 // Там само. - С. 1-101.

1715. К вопросу об основном характере древнеэллинского государства. - Нежин, 1905. - 101 с.

1716. К вопросу об основном характере древнеэллинского государства: Прил. к речи “О красноречии у древних эллинов” // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1906. -Т. 22. - С. 1-101.

1717. О хронологии Афинской истории VI-го столетия до Рождества Христова. - К., 1915. - 139 с. Те саме // Киев. унів. изв. - 1915. - №9. - С. 1 - 139.

Інші праці О.Покровського див. також: Викладачі Ніжинської вищої школи: Біобібліогр. покажч. - Ніжин, 2000. - Ч. 2. - С. 31 - 32.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1718. Покровский Алексей Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 51.

1719. Покровский Алексей Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 45.

1720. Штепа К.Ф. Професор Олексія Іванович Покровський [Некролог] // Записки Ніжин. Ін-ту нар. освіти. - 1929. - Кн. 11. - С. 280-289.

### Радченко Костянтин Федорович (1872-1908)

*Відомий вчений, філолог-славіст. У 1894 із золотою медаллю закінчив історико-філологічний факультет Київського університету. Після складання магістерського іспиту працював у бібліотеках і архівах Москви і Петербургу. В 1898 захистив магістерську дисертацію в Київському університеті (“Религиозное и литературное движение в Болгарии в эпоху, предшествующую турецким завоеваниям”). У 1898 перебував у закордонному відрядженні, пізніше ще кілька разів виїздив за кордон з метою всебічного ознайомлення із слов'янськими мовами і літературами. Працював у бібліотеках Афона, Болгарії, Сербії, Відня, Праги, вивчав рукописи, що мали відношення до історії південнослов'янських літератур і апокрифічної літератури. В 1896-98 викладав у приватних гімназіях Києва, з 1900 – приват-доцент у Київському університеті і св.Володимира. З 1901 по 1908 – професор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька, читав курси церковнослов'янської мови, історії російської мови, слов'янських говірок, готував докторську дисертацію.*

## Друковані праці

1721. Отчет о занятиях рукописями в библиотеках и других учебных учреждениях Москвы и Петербурга в течение сентября - октября 1896. - К., 1898. - 119 с. Те саме // Киев унив. изв. - 1898. - №9. - С. 69-119.

1722. Религиозное и литературное движение в Болгарии в эпоху перед турецким завоеванием: Исследование - К., 1898. - 344, VII с. Те саме // Киев унив. изв. - 1898. - №5. - С. 1-50; №6. - С. 51-168; №7. - С. 169-242; №8. - С. 243-344, I-VII.

1723. Сербский писатель Досифей Обрадович и его литературная деятельность. - К., 1897. - 253 с. Те саме // Киев. унив. изв. - 1896. - №9. - С. 1 - 70; 1897. - №2. - С. 71-158; №4. - С. 159-192; №5. - С. 193-235.

1724. К истории философско-религиозного движения в Византии и Болгарии XIV в. // Науч. -лит. сб. "Галицко-русской матицы". - 1902. - Т. 2, Кн. 1. - Науч. отд. - С. 26-32.

1725. Малоизвестное сочинение Евфимия Зигабена, трактующее о богомилах // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1902. - Т. 20. - С. 3-9. (5 паг.).

1726. Новооткрытая "Буквица" Досифея Обрадовича // Там само. - С. 3-8. (6 паг.).

1727. Ответ г. Липовскому // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1902. - Т. 7, Кн. 2. - С. 420-421.

1728. Pro domo sua (письмо к Ю. А. Яворскому) // Науч. -лит. сб. "Галицко-русской матицы". - 1902. - Т. 2, Кн. 1. - Науч. отд. - Смесь. - С. 174-175.

1729. Заметки о некоторых рукописях Филиппопольской городской библиотеки. Приложение. - СПб., 1903. - 17 с.

1730. Заметки о пергаменном сборнике XIV века Венской Придворной Библиотеки // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. 1903. - Т. 8, Кн. 4. - С. 175-211.

1731. "Епистолия о неделе" по Филиппопольскому и Белградскому спискам // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1904. - Кн. 18. - Вып. 2. - Отд. 3. - С. 1-21.

1732. Замечания относительно отдельных мест книги Иоанна Богослова по списку, изданному Дёллингером. - СПб., 1904. - 8 с.

1733. [Рец.]: А.И.Яцимирский "Григорий Цамблак. Очерк его жизни, административной и книжной деятельности" [Дисертація]

(СПб., 1904) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1904. - №10. - Отд. 3. - С. 419-435.

1734. Этюды о богомилстве. К вопросу об отношении апокрифов к богомилству. - К., 1904. - 6 с. - (Отг. из “Изборника Киевского, посвящ. Т. Д. Флоринскому”).

1735. Заметки о некоторых явлениях фонетики Рупаланского наречия // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - С. 304-306.

1736. По поводу ответа г. Яцимирского // Журн. мин-ва. нар. просв. - 1905. - №4. - Отд. 3. - С. 432-437.

1737. [Рец. на новий болгарський журнал з етнографії] // Там само. - №9. - Отд. 2. - С. 157-161.

1738. Рец. на “Изборник Киевский, посвящ. Т. Д. Флоринскому” (К., 1904) // Там само. - №11. - Отд. 2. - С. 207-214.

1739. Рец. на “Статьи по славяноведению. Вып. 1 // Под ред. акад. В. И. Ламанского” (СПб., 1904) // Там само. - №10. - Отд. 3. - С. 443-453.

1740. Апокрифическое житие Самарянки по прологам Белградской Народной Библиотеки // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1906. - Т. 11, Кн. 4. - С. 91-108.

1741. Рец. на кн. К. Студинського “Кореспонденція Якова Головацького в літах 1850-1862” (Львів, 1905) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1906. - №6. - Отд. 2. - С. 444-447.

1742. Рец. на “Сборник за народни умотворения, наука и книжнина” (София, 1904) // Там само. - №1. - Отд. 2. - С. 107-120.

1743. Этюды о богомилстве. Видение пророка Исаии в пересказе катаров-богомиллов // Eranos: Сб. статей по лит. и ист. в честь проф. Н. П. Дашкевича. - К., 1906. - С. 229-234.

1744. Заметки о рукописях, хранящихся в болгарской митрополии г. Скопья, с приложением службы Константину Философу по средне-болгарскому списку XIII века // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1907. - Т. 12, Кн. 3. - С. 147-157.

1745. Рец. на кн. “Известия на Семинара по славянска филология при унив. в Софии за 1904 и 1905”. Под ред. Л. Милетича (София, 1905) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1907. - №6. - Критика и библиогр. - С. 421-424.

1746. Церковнославянский язык: Лекции, читанные в 1906/07 гг. - Нежин, 1907. - 350 с. - [конспект].

1747. Этюды по богомилству. Народные космогонические ле-

генды славян в их отношении к богомилъству // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1910. - Т. 15. - Кн. 4. - С. 73-131.

1748. Новейшие проекты реформы русской орфографии // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1910-11. -Т. 7. - Отд. 2. - С. 1-35.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1749. [Флоринский Т.] Рец. на працю К.Ф.Радченка “Религиозное и литературное движение в Болгарии в эпоху перед турецким завоеванием” (К., 1898) // Киев. унив. изв. - 1898. -№10. - Ч. 1. - С. 5-9.

1750. [Липовский А.Л.] Рец. на працю К.Ф.Радченка “Религиозное и литературное движение в Болгарии в эпоху перед турецким завоеванием” (К., 1898) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1899. - Т. 4, Кн. 1. - С. 367-369.

1751. [Бібліографічний перелік праць К.Ф.Радченка] // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - Прил. - С. LIX - LX.

1752. Яцимирский А. Ответ К. Ф. Радченко: [по поводу рец. Радченко на кн. А. Яцимирского “Григорий Цамблак” (СПб., 1904)] // Журн. мин-ва нар. просв. - 1905. - №4. - Отд. 2. - С. 419-431.

1753. Заболотский П. А. Радченко К.Ф.: [Некролог.] - СПб., 1908. -12 с.

1754. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.-Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 57.

1755. Резанов В. И. К. Ф. Радченко: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1908. - №8. - Совр. летопись. - С. 59-74.

1756. Сперанский М. Н. О последней неоконченной работе К. Ф. Радченко “Этюды по богомилъству” // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1910. - Т. 15, Кн. 4. - С. 131.

1757. Радченко Константин Федорович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1913. - С. 47-48.

1758. Константин Федорович Радченко: Портр. // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - (Портр. група учасників зб.).

## Режабек Франц Вячеславович (1856-1920)

*Історик. У 1883 закінчив історичне відділення історико-філологічного факультету Новоросійського (Одеського) університету із ступенем кандидата. Після складання магістерського іспиту – приват-доцент Новоросійського університету (1888-93). У 1893-95 перебував у закордонному відрядженні, слухав лекції в університетах Праги і Берліна. В 1896 захистив магістерську дисертацію (“Маркоманские войны”) в Новоросійському університеті. В 1906 одержав призначення на посаду екстраординарного професора в Ніжинський Історико-філологічний інститут князя Безбородька. Працював у Ніжинському інституті до 1920 року. Розробляв питання історіографії та методології давньої грецької історії та історії Візантії часів середньовіччя. Мав урядові нагороди.*

### Друковані праці

1759. В историческом древнеримском семинарии [у Празі]: Записки приват-доцента // Зап. имп. Новорос. ун-та. - 1894. - Т. 64, Ч. 2. - С. 455-475.

1760. Маркоманские войны. - Одесса, 1895. - 223, 11 с. Те саме // Зап. имп. Новорос. ун-та. - 1896. - Т. 68, Ч. 2. - С. 1-224.

1761. [Відгук на твір, висунутий на здобуття медалі у травні 1897 на тему]: “Свидетельства жизнеописаний Оттона Бамбергского о балтийских славянах” // Зап. имп. Новорос. ун-та. - 1899. - Т. 77, Ч. 1. - С. 1-10.

1762. О разработке некоторых отделов Византийской истории: (отчет о заграничной командировке летом 1904). - Одесса, 1905. - 36 с. Те саме // Зап. Новорос. ун-та. - 1905. - Т. 100, Ч. 2. - С. 1-36.

1763. Лекции по римской истории. - Нежин, 1907/08. - 628 с. - [конспект].

1764. История Греции: Лекции, читанные в Историко-филол. ин-те кн. Безбородко в Нежине и Нежинских высш. женск. курсах в 1918/19 акад. г. - Нежин, 1918. - 73 с. - [конспект].

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1765. Режабек Франц Вячеславович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1913. - С. 49-51.

### Резанов Володимир Іванович (1867-1936)

*Визначний український і російський філолог-славіст, літературознавець. Після закінчення (1890) Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька деякий час працював в адміністративних та учбових закладах Курська, вивчав фольклор та етнографію цього краю. З 1899 – наставник студентів і викладач теорії словесності Ніжинського Історико-філологічного інституту. У 1902 року склав магістерський іспит у Харківському університеті. В 1905-06 перебував у науковому відрядженні за кордоном, працював у бібліотеках і книгозбірнях Німеччини, Франції, Швейцарії. В 1907 захистив магістерську дисертацію (“Из разысканий о сочинениях Жуковского”) в університеті св.Володимира в Києві. В 1910 в тому ж університеті захистив докторську дисертацію (“Из истории русской драмы. Школьные действия XVII-XVIII вв. и театр иезуитов”) із двома додатками (“Экскурс в область театра иезуитов” і “Памятники русской драматической литературы”). З 1907 – екстраординарний, із 1911 – ординарний професор по кафедрі історії російської літератури Ніжинського Історико-філологічного інституту, водночас приват-доцент Київського університету св.Володимира (1909-12). Член багатьох вчених товариств, зокрема Історико-філологічного (Харківський університет), Історико-філологічного (Ніжинський Історико-філологічний інститут), Нестора-літописця (Київ), Товариства любителів російської словесності (Москва). Після 1917 продовжував працювати у Ніжинському інституті. Член-кореспондент (із 1923) Академії наук СРСР.*

## Друковані праці

1766. Основы русского стиха - народного и литературного: Обзор лит. - Нежин, 1890. - 282 с.

1767. Демонические типы в лермонтовской поэзии // Вестн славянства. -1894. - Кн. 9. - С. 73-105. Окр. відб.: К., 1894. - 33 с.

1768. К вопросу о посмертном издании сочинений А. С. Пушкина // Филол. зап. - 1896. - С. 1-7 [розд. паг.]

1769. По вопросу о внеклассном чтении учеников // Там само. - С. 1-31 [розд. паг.]

1770. К диалектологии великорусских наречий. Особенности живого народного говора Обоянского уезда Курской губернии. - Варшава, 1897. - 72 с. - (Отг. из "Рус. филол. вестн.")

1771. Материалы и заметки для ученических литературных вечеров и бесед // Филол. зап. - 1898. - С. 1-16 [розд. паг.]

1772. Памяти Леонида Николаевича Майкова // Там само. - 1901. - Вып. 1. - С. 1-26.

1773. Замечания на кн. И.И.Замотина "Романтизм двадцатых годов XIX ст. в русской литературе" (Варшава., 1903). - СПб., 1904. - 15 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. -1904. - Т. 9, Кн. 2. - С. 358-372.

1774. Рукописные тексты сочинений А. П. Сумарокова // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1904. - Т. 9, Кн. 3. - С. 37-50.

1775. Три песни-игры, записанные в Обоянском уезде Курской губернии // Этногр. обозрение. - 1904. - №1, Кн. 60. - Отд. 4. Смесь. - С. 115-121.

1776. Из истории русской драмы. Акт о Калеандре и Неонильде. -СПб., 1905. - 64 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1905. - Т. 10, Кн. 1. - С. 335-398.

1777. Из истории русской драмы. Действие о князе Петре - Златые Ключи. - СПб., 1937. - 80 с. Те саме // Там само. - 1906. - Т. 11, Кн. 4. - С. 165-244.

1778. Из разысканий о сочинениях В. А. Жуковского: 2 вып. - СПб., 1906, 1960.

Вып. 1. - СПб., 1906. - IV, 326 с.

Вып. 2. - СПб., 1916. - II, 620 с.



1779. Памяти Матвея Ивановича Соколова (17 июля 1906). - Нежин, 1907. - 21 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1907. - Т. 23. - С. 1-21.

1780. Памятники русской драматической литературы. Школьные действия. XVII — XVIII вв.: Прил. к исслед. “Из истории русской драмы”. - Нежин, 1907. - 341 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1907. - Т. 23. - С. I-XVI, 1-166; 1909.- Т.24. - С. 169-329.

1781. Парижские рукописные тексты сочинений А. П. Сумарокова. СПб., 1907. - 35 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1906. - Т. 12, Кн. 2. - С. 135-169.

1782. К. Ф. Радченко: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1908. - №8. - Отд. 4. - С. 59-74.

1783. Рец. на реферат проф. Р. Абихта “Слово о полку Игореве и поэзия скальдов” // Там само. - №6. - Отд. 2. - С. 438-455.

1784. Еще одна киевская школьная драма [П’еса “Свобода”, 1701 рік. Текст програми п’еси і комент.] - СПб., 1909. - 34 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1908. - Т. 13, Кн. 8. - С. 36-69.

1785. История русской драмы: Курс лекций 1909/10. - Нежин, Б. г. - 95 с. - [конспект].

1786. История французской литературы: Курс лекций за 1909/10. - Нежин, 1909/10. - 120 с. - [конспект].

1787. Из истории русской драмы. Школьные действия XVII - XVIII вв. и театр иезуитов. - М., 1910. - 344 с. Те саме // Читания в имп. О-ве ист. и древн. рос. при Моск. ун-те. - 1910. - Кн. 2. - Отд. 4. - С. 1-176; Кн. 3. - Отд. 3. - С. 177-344.

1788. К истории русской драмы. Экскурс в область театра иезуитов // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1910. - Т. 25. - С. 1-320; 1911. - Т. 26. - С. 321-464. Окр.вид.: Нежин, 1910. - 464 с.

1789. Замечания на рец. проф. В. Н. Перетца. - СПб., 1911. - 17 с. Те саме // Журн. мин-ва нар. просв. - 1911. - №7. - Отд. 3. - С. 132-146.

1790. К истории русской драмы. Поэтика М. К. Сарбевского по рукописям музея кн. Чарторыйских в Кракове. С прил. чертежей. - Нежин, 1911. - 30 с.: рис. Те саме // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912/13. - Т. 8.

1791. Трагедии Ломоносова. - СПб., 1911. - С. 235-265. - (Отт. из "Ломоносовского сборника").

1792. "Мудрость предвечная" [київська шкільна драма 1703 р., текст п'єси, комент., вступ]. - К., 1912. - 82 с.

1793. Непосредственный источник романа о Петре — Златые Ключи. - СПб., 1912. - 8 с. - (Отт. из "Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук", 1911, Т. 16.).

1794. Новая книга о старой украинской драме: (Н.И.Петров "Очерки из истории украинской литературы XVII и XVIII вв., Киевская искусственная литература XVII - XVIII вв., преимущественно драматическая") // Рус. филол. вестн. - 1912. - Т. 68, №3. - С. 245-254.

1795. [Рец.]: П.О.Потапов "К вопросу об источниках трагедии В. А. Озерова "Ярополк и Олег" (Одесса, 1912) // Там само. - №4. - С. 472-473.

1796. К вопросу о старинной драме. Теория школьных "декламаций" по рукописным поэтикам. - Пг., 1913. - 40 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1913. - Т. 18, Кн. 1. - С. 1-40.

1797. Рец. на "Песни, собранные П. В. Киреевским. Новая серия. Вып. 1. Песни обрядовые" (М., 1911) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1913. - №3. - Критика и библиогр. - С. 170-174.

1798. Расиновская трагедия на русской почве: з приводу кн. П.О.Потапова "Из истории русского театра. Жизнь и деятельность В.А.Озерова" (Одесса, 1915). - М., 1916. - 26 с.

1799. Школьные драмы польско-литовских иезуитских коллегий // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1916. - Т. 31. - С. 1-144; 1918. - Т. 32. - С. 145-224; 1919. - Т. 33. - С. 193-207; 225-272; 305-312. Окр. вид.: Нежин, 1916. - 311 с.

1800. История русской литературы: Лекции, читанные в ин-те кн. Безбородко в 1918/19гг. - Нежин, 1919. - 143, III с. - [конспект].

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1801. Резанов Владимир Иванович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 53-54.

1802. [Б.В.] Рец. на працю В.І.Резанова “Памятники русской драматической литературы. Школьные действия XVII - XVIII вв.” (Нежин, 1907) // Рус. филол. вестн. - 1907. - Т. 58. - С. 409-415.

1803. Резанов Владимир Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1913. -С. 51-53.

1804.Резанов В.І. [Некролог] // Нове село. - 1937. - 5 січ. - С.4.

1805.Вігерич Т. Володимир Іванович Резанов // Рад. Ніжин. - 1959. - 31 груд. - С.4.

1806. Неділько Г. Я. Від студента до професора: Ніжинський період у житті В. І. Резанова // Під прапором Леніна. - 1970. - 16 жовт.

1807. Могилянський А. П. Резанов В. И. // Краткая лит. энциклопедия. - М., 1971.- Т. 6. - С. 235.

1808. Резанов Володимир Іванович // УРЕ. - К., 1983.- Т. 1. - С. 358.

1809. Сокольська М. Володимир Іванович Резанов // Під прапором Леніна. - 1985. - 6 груд.

1810. Самойленко Г. В. В. И. Резанов: Библиограф. указ. - Чернигов, 1990. - 9 с. - (Сер. “Ученые - филологи Нежин. высш. школы”).

1811. Смирнов Л. Л. Профессор Нежинского института В.И.Резанов как историк литературы // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1990.- Вип. 1. - С. 94-95.

1812. Владимир Иванович Резанов // Самойленко Г. В. Нежин. филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 130-132.

1813. Веселовська Г. І. Українська театральна культура в дослідженнях В. Резанова // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1997. - Вип. 8. - С. 169-171.

1814. Пугач В.М. Деякі граматичні особливості виданих В.І.Резановим драм XVII - початку XVIII ст. // Там само. - 2000. - Вип. 14. - С. 116 - 118.

1815. Владимир Иванович Резанов: Портр. // Ніжинський держ. пед. ін-т ім. М. В. Гоголя / Авт. тексту Г.П.Васильківський. - К., 1970. - С. 12.

## Савва Володимир Іванович (1865-1918)

*Історик. У 1888 закінчив історичне відділення Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. В 1888-92 викладав історію у приватній жіночій гімназії в Харкові. В 1892 склав магістерський іспит з російської історії в Харківському університеті. З 1895 – приват-доцент російської історії в Харківському університеті. З 1900 викладав історію в Харківському Інституті шляхетних дівичь. У 1902 захистив магістерську дисертацію (“Московские цари и византийские василевсы. К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей”) у Харківському університеті. В 1900-05 читав спецкурси з історії Московської Русі XVI-XVIIст. у різних аудиторіях Харкова. З 1905 – екстраординарний, із 1907 – ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. З 1909 – екстраординарний професор Харківського університету.*

### Друковані праці

1816. О времени и месте крещения русской великой княгини Ольги: Опыт историко-критического разбора. - Харьков, 1890. - 28 с.

1817. К истории духоборцев Харьковской губернии // Сб. Харьков. Ист. -филол. О-ва. - Харьков, 1893.-Т. 5.- Вып. 1. - С. 75-81.

1818. “Путешествие антиохийского патриарха Макария в Россию в половине XVII в., описанное архидиаконом Павлом Алеппским” . Вып. 4 (М., 1896 - 98) // Киев. старина. - 1899. - №8. - Биогр. - С. 70-83.

1819. Московские цари и византийские василевсы. К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей. - Харьков, 1901. - 400 с.

1820. По вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских государей (в ответ на рец. проф. П. Н. Буцинского). - Харьков, 1903. - 21 с.            Те саме // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1903. - Кн. 2. - Науч. отд. - С. 53-73.

1821. Из слободской украинской старины XVIII в. Заметки и материалы // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1907. - Т. 23. - С. 3-40.

1822. Арзамасские и Барминские будные станы. Приходно-расходные сметные книги 1679-1680-х гг. - М., 1908. - 69 с. Те саме // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1908. - Кн. 3. - Отд. 1. - С. I-X, 1-70.

1823. К истории о вольнодумстве в Гимназии высших наук кн. Безбородко. - Харьков, 1908. - 19 с.

1824. П. Ф. Кузмищев-корреспондент В. И. Даля // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1908. - Кн. 20. - Вып. 2. - Отд. 5. - С. 13-57.

1825. Материалы из архива нежинских греческих братств и магистрата. - Нежин, 1908. - Вып. 1. - 53 с.

1826. Обряд омовения ног в Византии и на Руси // Почесть: Сб. статей по славяноведению, посвящ. проф. М. С. Дринову. - Харьков, 1908. - С. 79-82. -(Сб. Харьков. Ист. -филол. О-ва; Т. 15).

1827. Из дневника масона 1775-1776гг. - М., 1909. - 16 с.

1828. Сочинение XVIII века против епископов / Предисл. В. Саввы // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1910. - Кн. 1. - С. 1-35.

1829. Отчет о командировке в Москву в 1910 году // Зап. Харьков. ун-та. - 1911. - Кн. 1. - Часть офиц. - С. 6-7.

1830. Несколько случаев изучения иностранных языков русскими людьми во второй половине XVI века. - Харьков, 1913. - 12 с. Те саме // Сб. статей в честь проф. В. П. Бузескула. - Харьков, 1914. - С. 151-162.

1831. Відгук на працю з рос. історії “Московское государство в XVI в. по известиям иностранных писателей” // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1914. - Кн. 4. - Часть офиц. - С. 5-6.

1832. Заметки о боярской думе в XVI в. // Сб. статей в честь М. К. Любавского. - Пг., 1917. - С. 55-72.

1833. Отзыв о сочинении по русской истории “Боярская дума московских государей в XVI в. по изданным посольским книгам” // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1917. - Кн. 1-2. - Часть офиц. - С. 32-40.

1834. Об одном из списков жития патриарха Никона. -Б. г. -9 с.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1835. Савва Владимир Иванович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энциклопед. словарь. - СПб., 1900. - Т. 28а. - С. 27.

1836. [Л.] Рец. на кн. В.Саввы “Московские цари и византий-

ские василевсы. К вопросу о влиянии Византии на образование идеи царской власти московских царей” (Харьков, 1901) // Лит. вестн. - 1902. - Т. 3, Кн. 2. - С. 194-195.

1837. [Буцинский П.Н.] Відгук на дисертацію приват-доцента В.І.Савви “Московские цари и византийские василевсы” // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1903. - Кн. 1. - Часть офиц. - С. 38-47.

1838. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908. - Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 60.

1839. Савва Владимир Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 53-54.

## Светлов Павло Якович (1861 – ?)

*Вчений-богослов, письменник. У 1886 закінчив Московську духовну академію. В 1887-89 викладав богословські науки у Тифліській духовній семінарії. З 1889 – законоучитель у Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька і в гімназії при ньому, священник інститутської Свято-Олександрівської церкви. З 1897 – професор кафедри богослів'я університету св.Володимира в Києві. За 15 років активної літературної діяльності(з 1885) видрукував близько 70 назв творів, серед яких статті з богослів'я апологетичного, морального, біблійно-історичного характеру, звертання і проповіді морально-етичного характеру, критико-бібліографічні і полемічні матеріали. Друкувався практично у всіх російських духовних журналах того періоду, значна кількість статей виходила пізніше окремими виданнями.*

### Друковані праці

1840. К вопросу о дарвинизме: Рец. на критич. дослідж. М.Я.Данилевського “Дарвинизм” (СПб., 1885) // Правосл. обозрение. - 1887. - №3. - С. 498-530; №4. - С. 641-675.

1841. Обращение Савла в великого апостола языков // Там само. - №11. - С. 528-545.

1842. Два вопроса, из истории народа Божия // Там само. -

1888. - №4. - С. 653-686.

1843. Позитивизм. Критические очерки // Там само. - №11. - С. 480-530.

1844. Египетские казни // Чтения в О-ве любителей духовного просвещения. - 1889. - №6. - С. 520-537.

1845. Манна небесная // Там само. - №9. - Отд. 1. - С. 257-262.

1846. Переход евреев через Чермное море // Там само. - №7-8. - Отд. 1. - С. 67-81.

1847. Слово в день 17-го октября в воспоминание спасения Их императорских величеств... при крушении императорского поезда 17 октября 1888 года // Правосл. обозрение. - 1889. - №10. - С. 402-406.

1848. Что будет с Землею? (эсхатологический опыт) // Там само. - С. 347-388.

1849. Видение херувимов // Чтения в О-ве любителей духовного просвещения. - 1890. - №9. - Отд. 1. - С. 406-417.

1850. К вопросу о законности войны с христианской точки зрения // Правосл. обозрение. - 1890. - №9. - С. 108-133; №10. - С. 221-257.

1851. Самсон // Чтения в О-ве любителей духовного просвещения. - 1890. - №8. - Отд. 1. - С. 216-229.

1852. Христианство и война // Правосл. обозрение. - 1890. - №1. - С. 100-127.

1853. О свойствах воли Божией по христианскому учению // Там само. - 1891. - №2. - С. 290-328; №3. - С. 491-553.

1854. Папская непогрешимость в свете истории // Там само. - №9. - С. 94-110.

1855. Человек и животное в психическом отношении // Вера и разум. - 1892. - №21. - Кн. 1. - С. 371-398; №22. - Кн. 2. - С. 463-484.

1856. Значение Креста в деле Христовом. Опыт изъяснения догмата искупления // Странник. - 1894. - №1. - С. 164-171.

1857. Мистицизм конца XIX века в его отношении к христианской религии и философии // Там само. - №3. - С. 446-466; №5. - С. 40-66; №6-7. - С. 228-257; №11. - С. 441-458; №12. - С. 636-654; 1895. - №1. - С. 51-75; №2. - С. 290-318. Окр. вид.: СПб., 1895. - 163 с.

1858. Недостатки западного богословия в учении об искуплении и необходимость при объяснении этого догмата держаться свято-отеческого учения // Богослов. вестн. - 1894. - №1. - Отд. 2. - С. 60-76.

1859. О религиозно-нравственном значении искусства и в частности музыки: Речь перед панихидой по композитору П. И. Чайковскому, произнес. в Нежинском Ист. -филол. ин-те 7 нояб. 1893 // Странник. - 1894. - №2. - С. 221-227.

1860. Православное учение об искуплении и его изложение в книге доцента Московской духовной академии А. Беяева. - К., 1894. - 74 с.

1861. Христианство, как светоносная сила в мире: Слово, произнес. 30 авг. 1893 в церкви Нежинского Ист. -филол. ин-та // Странник. - 1894. - №8. - С. 445-453.

1862. Источники ходячего мнения о вере как противоположности разума // Там само. - 1895. - №9. - С. 41-56; №10. - С. 204-236; №11. - С. 17-450; №12. - С. 654-680; 1896. - №1. - С. 30-54; №2. - С. 211-237; №3. - С. 400-411.

1863. Мистицизм конца XIX века в его отношении к христианской религии и философии. - СПб., 1895. - 163 с.

1864. Памяти царя-мироотворца: Речь на панихиде по кончине Александра III. - М., 1895. - 16 с.

1865. Излечения психическим влиянием и чудесные исцеления. Библейско-апологетический очерк // Христиан. чтение. - 1896. - №5-6. - С. 573-604; №7-8. - С. 20-66.

1866. Неное по поводу новой книги: отзыв на кн. Е. Аквилонова "Новозаветное учение в церкви. Догматико-экзегетическое исследование" (СПб., 1896) // Странник. - 1896. - №9. - С. 163-179.

1867. О выработке мирозерцания в учащейся молодежи по руководству проф. Н. Кареева // Правосл. собеседник. - 1896. - №10. - С. 215-234.

1868. Опыт апологетического изложения православно-христианского вероучения: В 2 ч. - К., 1896.-Ч. 1. Т. 1. - 356, V с.

1869. Рец. на статью Гладстона "Об искуплении" // Правосл. собеседник. - 1896. - №2. - С. 224-249.

1870. Место богословия в семье университетских наук // Христиан. чтение. - 1897. - Ч. 1. - С. 320-338.

1871. О двойной цели университетского образования: Речь на молебне перед началом лекций в Киев. ун-те св. Владимира 2 сент. 1897 года // Тр. Киев. духов. академии. - 1897. - №10. - С. 277-283.

1872. О необходимости воплощения Сына Божия для искупления рода человеческого // Христиан. чтение. - 1897. - Ч. 1. - С. 381-386.

1873. О самоубийстве: Беседа в церкви Нежинского Ист. -фи-



лол. ин-та кн. Безбородко по случаю самоубийства студента ин-та. 16 нояб. 1896 // Там само. - С. 337-345.

1874. Курс богословия апологетического: Пособие студентам к повторению догматико-апологетич. курса лекций по богословию. - К., 1899. - 413, IX с.

1875. О темных и светлых сторонах поэзии Пушкина // Странник. - 1899. - Т. 3. - С. 674-685. Те саме // Киев. унив. изв. - 1900. - №1. - Часть неофиц. - С. 1-18 I-V.

1876. Идея царства Божия в ее значении для христианского мирозерцания: богословско-апологетическое исследование // Богослов. вестн. - 1902. - №5. - С. 40-73; №6. - С. 165-201; №10. - С. 117-148, №11. - С. 257-290.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1877. Розанов С. К вопросу о таинственных психических явлениях: з приводу книги священника П.Светлова “Пророческие или вещие сны” (К., 1892) // Чтения в О-ве любителей духовн. просвещения. - 1892. - №7. - Отд. 2. - С. 243-276.

1878. Соколов П. П. К вопросу о психологическом отношении человека и животных: Критич. замітка з приводу брошури свящ. П.Светлова “Человек и животное в психическом отношении” (Харьков, 1892) // Богослов. вестн. - 1893. - №3. - Отд. 4. - С. 597-611.

1879. Светлов Павел Яковлевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1900. - Т. 29. - С. 213.

1880. Светлов Павел Яковлевич // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 54-56.

### Семенов Анатолий Федорович (1853 – ?)

*Філолог-еллініст. Народився в Мюнхені. В 1890 закінчив філософський факультет Мюнхенського університету. Прибувши до Петербургу, склав іспит (1892) на ступінь магістра грецької словесності при історико-філологічному факультеті С.-Петербурзького*

*університету. В 1894 викладав стародавні мови в 2-й Київській гімназії. В 1895 захистив магістерську дисертацію з грецької словесності в Київському університеті св.Володимира. В 1896-1906 – приват-доцент цього ж університету, водночас викладав у київських гімназіях. У 1906 виїхав до С.-Петербургу. В 1907-11 – приват-доцент С.-Петербурзького університету, викладав у столичних гімназіях. Із 1911 – екстраординарний професор Історико-філологічного інституту князя Безбородька у Ніжині. Мав урядові нагороди.*

### Друковані праці

1881. Введение к чтению Феокрита. - К., 1896. - 72 с.  
1882. Житие преподобного Симеона Дивногорца (по Мюнхенской греческой рукописи XI века). - К., 1898. - 23 с.  
1883. Сисахтия // Гермес: Науч. - попул. вестн. антич. мира. - 1908. - №13. - С. 337-340; №14. - С. 364-369.  
1884. Солон во всеоружии // Там само. - №1. - С. 23-25.  
1885. В области греческих древностей. - СПб., 1910. - 34 с.  
1886. Греческий лирик Симонид Кеосский и сохранившиеся отрывки его поэзии. - Нежин, 1912. - 270 с.      Те саме // Изв. Ист. - филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1912. - Т. 27. - С. 1-64; 1913. - Т. 28. - С. 65-160; 1914. - Т. 29. - С. 161-271.  
1887. Оценка успешности учеников в русских средне-учебных заведениях. - Нежин, 1912. - 12 с.      Те саме // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912/13. - Т. 8. - Отд. 2. - Пед. отд. - С. 1-12.  
1888. Гиперид и Фрина: По рассказу греческого писателя II-го века н. э. Афенея // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912/13. - Т. 8. - Отд. 2. - Классич. отд. - С. 1-15. Окр. вид.: Нежин, 1911. - 15с.

### Критико-біографічна і мемуарна література.

#### Ілюстрації

1889. Семенов Анатолий Фёдорович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 55-56.

## Семенов Іван Іванович (1865 – ?)

*Філолог-латиніст. У 1899 закінчив історико-філологічний факультет Московського університету, державний іспит склав у 1890. У 1895-1905 – приват-доцент кафедри римської словесності цього ж університету. В 1905 призначено в.о.екстраординарного професора по кафедрі римської словесності в Історико-філологічний інститут князя Безбородька в Ніжині. Після захисту (1906) магістерської дисертації – ординарний професор (із 1907) римської словесності і інспектор Ніжинського Історико-філологічного інституту. Працював на цій посаді до 1920. У 20-і роки продовжував викладати в Ніжинському інституті (на той час у Ніжинському Інституті народної освіти) на посадах професора, викладача німецької мови, проректора, завідувача кафедри мовознавства (1920-24).*

### Друковані праці

1890. Иудеи и греко-римский мир во втором веке христианской эры: Очерк по истории культурного взаимодействия народов Римской империи. - М., 1905. - 114, II с.

1891. Отличительные черты классического мировоззрения: Вступ. лекция, читанная 23 сент. 1905 // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1906. - Т. 22. - С. 3-15.

1892. Лекции по истории римской литературы. - Нежин, 1909/10. - 174 с. - [конспект].

1893. Тит Лукреций Карр de rerum natura. Кн. 1.: Опыт разбора плана и перевода. - Нежин, 1909. - 32 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1909. - Т. 24. - С. 3-33.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1894. Семенов Иван Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 54-55.

## Скворцов Микола Єфремович (1836 – 1902)

*Філолог, філософ, педагог. У 1860 закінчив філософський факультет Московського університету. В 1860-65 викладав російську, грецьку, латинську мови у середніх учбових закладах Москви і Московському університеті. В 1865 перебував у науковому відрядженні за кордоном, де стажувався у філософських дисциплінах. У 1868 склав іспит на ступінь магістра філософії в Московському університеті і одержав призначення на посаду доцента кафедри філософії в університет св.Володимира в Київ. Після закордонного відрядження (1870) – доцент кафедри грецької словесності цього ж університету (з 1871). В 1871 захистив докторську дисертацію в С.-Петербурзькому університеті, здобувши ступінь доктора філософії. В 1872 – директор 2-ї Харківської гімназії. В 1874 заснував у Харкові відділення Товариства класичної філології і педагогіки і три роки очолював його. З 1882 по 1892 – директор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька.*

### Друковані праці

1895. Литература и наука (извлечение из отчетов лиц, отправленных за границу для приготовления к профессорскому званию) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1866. - №10. - Отд. 3. - С. 1-12.

1896. “Протагор”, диалог Платона // Там само. - №9. - Отд. 3. - С. 330-366.

1897. Об организме гимназии (часть практич.). - М., 1889. - 200 с.

1898. Современное педагогическое образование учителей немецких гимназий (наблюдения и размышления) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1894. - №3. - Отд. 3. - С. 1-73.

1899. Органический недуг современной гимназии // Там само. - 1895. - №5. - Отд. 3. - С. 1-36.

1900. Недуги нашего учебного дела // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1904. - Т. 21. - С. 3-111.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1901. Скворцов Николай Ефремович // Иконников В. С. Биогр. словарь профессоров и преподавателей имп. ун-та св. Владимира (1834-1884). - К., 1884. - С. 610-612.

1902. [С.Л.] Рец. на праці М.Скворцова: 1) “Об организме гимназии” (часть теоретич.) (М., 1881). - 2) “Об организме гимназии” (часть практич.) (М., 1889). - 3) “О надлежащем приготовлении учителей гимназии” (М., 1880). - 4) “Об университетском учении вообще и историко-филологическом в частности” (М., 1891) // Филол. обозрение. - 1892. - Т. 2. - Отд. 2. - С. 95-98.

1903. [Лециус И]. Рец. на працю М.Скворцова “О надлежащем приготовлении учителей гимназии” (М., 1890) // Там само. - Обзор книг. - С. 228-234.

1904. Шварц А. “Политика” Аристотеля. (Пер. с греч. и прим. Н. Скворцова. - 2-е изд. (М., 1893): Рец. // Там само. - 1894. - Т. 6. - Отд. 2. - С. 22-41.

1905. Скворцов Николай Ефремович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 56-58.

1906. Малеванский Г. Памяти Н. Е. Скворцова, второго директора Историко-филологического ин-та в Нежине. Страница из внутренней истории русской школы // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1902. - Т. 20. - С. 3-145. Окр. вид.: Нежин, 1902. - 145 с.

1907. Николай Ефремович Скворцов: Портр. // Памяти Н. Е. Скворцова. - Нежин, 1902; Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1902. - Т. 20.

## Соколов Матвій Іванович (1854-1906)

*Відомий вчений-славіст. У 1879 році закінчив історико-філологічний факультет С.-Петербурзького університету із золотою медаллю і ступенем кандидата. В 1881 затверджено на посаді в.о.екстраординарного професора по кафедрі російської словесності Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. В 1886-88 – закордонне відрядження з метою підготовки магістерської дисертації. В 1888 захистив дисертацію (“Материалы и заметки по старинной славянской литературе, 1-V”) на ступінь магістра російської словесності в С.-Петербурзькому університеті. З 1889 – екстраординарний професор Московського університету. З 1895 – голова Слов’янської комісії Московського археологічного товариства. В 1902 без подання дисертації було присуджено ступінь доктора російської мови і словесності історико-філологічним факультетом С. -Петербурзького університету. В тому ж році затверджено ординарним професором Московського університету, відтак деканом історико-філологічного факультету Московського університету. В науковому доробку вченого чимало ґрунтовних досліджень із слов’янознавства, етнографії слов’ян, давньої апокрифічної літератури, культури слов’янських народів.*

### Друковані праці

1908. Из древней истории болгар: 1) Образование болгарской национальности. - 2) Принятие христианства болгарскими славянами. - СПб., 1879. - VI, 250 с.

1909. Археологическое исследование Боснии и Герцеговины // Изв. С.-Петерб. славян. благотворит. о-ва. - 1883. - №2. - Отд. 2. - С. 12-16.

1910. Стихотворения Яна Ботто // Сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1883. - С. 402-420.

1911. Святыя Кирилл и Мефодий: Речь на торж. собр. в ин-те кн. Безбородко 6 апр. 1883 // Изв. С.-Петерб. слав. благотворит. о-ва. - 1885. - №4. - С. 173-186.

1912. История древней литературы. Древний период. Лекции, читанные студ. Ист.-филол. ин-та кн.Безбородко в 1887 г (XIX -

XX). - Нежин, 1887. - 229, X с [конспект].

1913. Народная словесность: Лекции, читанные в 1887 студентам Нежинского Ист. -филол. ин-та. - Нежин, 1887. - 282 с. - [конспект].

1914. Материалы и заметки по старинной славянской литературе. Вып. 1. Ч. 1-5. - М., 1888. - 211 с.                    Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1889. - Т. 11. - С. 3-211.

1915. Апокрифический материал для объяснения амулетов, называемых змеевиками // Журн. мин-ва нар. просв. - 1889. - №6. - С. 339-368.

1916. Отчего канун Иванова дня (23 июня) называется Купальницей и считается днем урочным // Живая старина. - 1890. - Вып. 2. - С. 137-138.

1917. Переписные книги Костромского Ипатьевского монастыря 1595 года. - М., 1890. - 60 с.                    Те саме // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1890. - Кн. 3. - Отд. 1. - С. I - XII, 1-60 с.

1918. Новооткрытое сочинение Крижанича о соединении церквей // Журн. мин-ва нар. просв. - 1891. - №4. - Отд. 2. - С. 233-266; № 5. - С. 1-56.

1919. Предисловие к Собранию сочинений Юрия Крижанича. Вып. 2. 1674. Толкование исторических пророчеств // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1891. - Кн. 2. - Отд. 2. - С. I-XIV.

1920. Урочные посты. - Русская гигиена XVI века. - Приметы по дням Луны // Живая старина. - 1891. - Вып. 3. - Отд. 5. - С. 213-215.

1921. Предисл. к комедии "Слава Российская" (1724), представленной в Московском госпитале по случаю коронации Екатерины I // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1892. - Кн. 2. - Отд. 2. - С. I-XXVI.                    Те саме // Слава Российская. Комедия года... - М., 1892. - С.1 - XXVI.

1922. Летучий огненный змей // Живая старина. - 1895. - Вып. 3-4. - Отд. 5. - С. 493-494.

1923. Новый материал для объяснения амулетов, называемых змеевиками // Древности. Тр. славян. комиссии имп. Моск. Археолог. о-ва. - М., 1895.- Т. 1. - С. 134-202.

1924. Об эсхатологическом рукописном сборнике из собрания Е. В. Барсова: Реферат // Чтения в имп. О-ве истории и древностей

рос. при Моск. ун-те. - 1895. - Кн. 2. - Отд. 5. - Смесь. Протоколы засед. О-ва за 1894 г. - С. 40-42.

1925. Болгарская письменность // Кн. для чтения по ист. сред. веков / Под ред. проф. П. Г. Виноградова. - М., 1897. - Вып. 2. - С. 913-931.

1926. Критич. анализ дослідж.: С.А.Белокурова "О библиотеке московских государей в XVI столетии": Отчет о третьем присужд. премии Г. Ф. Карпова // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1897. - Кн. 3. - Отд. 4. - С. 1-15.

1927. Материалы и заметки по старинной славянской литературе. Вып. 3. Ч. 7. Славянская книга Еноха. II. Текст с латинским переводом // Там само. - 1899. - Кн. 4. - Отд. 2. - С. I - IV, 1-112.

1928. Некоторые произведения Кирилла Туровского в сербских списках // Древности. Тр. славян. комиссии имп. Моск. Археолог. о-ва. - М., 1902.- Т. 3. - С. 221-238.

1929. Стефан Душан // Кн. для чтения по ист. средних веков / Под ред. П. Г. Виноградова. - 2-е изд. - М., 1902.- Вып. 3. - С. 515-530.

1930. Повесть душеполезная о благоверном князе Дмитрие Ростовском...: К протоколу 46-го засед. 31 окт. 1900 // Древности. Тр. славян. комиссии имп. Моск. Археолог. о-ва / Под ред. М. И. Соколова. - М., 1902.- Т. 3. - Прил. к протоколам. - С. 57-58.

1931. Послание Федора Жидовина (текст). Предисл. М. И. Соколова // Чтения в имп. О-ве ист. и древн. рос. при Моск. ун-те. - 1902. - Кн. 3. - Отд. 2. - С. 95-110.

1932. Жития святых, на русском языке, излож. по руководству Четых - Миней св. Дмитрия Ростовского с дополнениями, примечаниями, изображениями святых. - 2-е изд. - М., 1903.- Кн. 1. - 672 с.

1933. Феникс в апокрифах об Енохе и Варухе // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - С. 395-405.

1934. Апокрифическое откровение Варуха // Древности. Тр. славян. комиссии имп. Моск. Археолог. о-ва. - М., 1907.- Т. 4. - С. 201-258.

1935. Славянская книга Еноха Праведного. Тексты. Латинский перевод и исслед. действ. члена М. И. Соколова. Приготовил к изд. действ. член М. Н. Сперанский // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1910. - Кн. 4. - Отд. 2. - С. I - IV, 111-182, 1-167 с. Окр. вид.: М., 1910. - розд. паг.

1936. Болгарская письменность // Кн. для чтения по ист. средних веков / Под ред. проф. П. Г. Виноградова. - М., 1912. -С. 943-961.



## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

1937. Грот К. О сочинении Матвея Соколова “Из древней истории болгар” (СПб., 1879) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1879. - №10. - Критика и библиогр. - С. 286-362.

1938. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892.-Т. 1, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 93.

1939. Соколов Матвей Иванович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - Спб., 1900. - Т. 30а. - С. 731.

1940. Соколов Матвей Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 58-60.

1941. [Бібліографічний перелік праць М.І.Соколова] // Новый сб. статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - Прил. - С. XXXVI - XXXVIII.

1942. Истрин В. М. И. Соколов: Некролог // Журн. мин-ва нар. просв. - 1906. - №9. - С. 42-47.

1943. Карский Е. Ф. М. И. Соколов: Некролог // Рус. филол. вестн. - 1903. - Т. 56. - С. 381-383.

1944. Л. М. И. Соколов: Некролог // Славян. изв. - 1907. - №2. - С. 153.

1945. Резанов В. Памяти Матвея Ивановича Соколова. - Нежин, 1907. - 21 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1907. - Т. 23. - С. 3-21.

1946. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908.- Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 64.

1947. Соколов Матвей Иванович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 57-58.

1948. Соколов М. И. // Масанов Л. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960.-Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 445.

1949. Самойленко Г. В. Матвей Иванович Соколов: Библиогр. указ. - Нежин, 1993. - 14 с. - (Сер. “Учен. -филол. Нежин. высш. школы”).

1950. Матвей Иванович Соколов: Портр. // Новый сб. статей по славяноведения, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905. - (Портр. група учасників зб).

## Сперанський Михайло Несторович (1863-1938)

*Відомий філолог-славіст, літературознавець, етнограф, фольклорист. У 1885 закінчив історико-філологічний факультет Московського університету. Після складання магістерського іспиту з історії російської словесності (1888) був відраджений на два роки за кордон. Під час стажування працював у багатьох культурних центрах Східної і Західної Європи, вивчав зв'язки давньоруської і західнослов'янської літератур, займався слов'янознавством, візантологією, грецькою палеографією. Після захисту (1895) магістерської дисертації (“Славянские апокрифические евангелия”) в Московському університеті одержав призначення на посаду екстраординарного професора в Ніжинський Історико-філологічний інститут князя Безбородька. У 1895-1906 – екстраординарний, згодом ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту. В 1899 захистив докторську дисертацію (“Из истории отреченных книг”) у Київському університеті св.Володимира. За час перебування в Ніжині надрукував більше 60 праць, підготував декілька літографованих курсів лекцій, активно працював (із 1896) в Історико-філологічному товаристві. З 1906 по 1923 - ординарний професор Московського університету по кафедрі російської словесності. Член-кор. імп. Акад. наук (із 1902), член Сербської Королівської Академії наук (із 1907), дійсний член Російської Академії наук (із 1921), член Болгарської Академії наук (із 1926). Керівник відділу рукописів державного Російського Історичного музею (з 1921). У 20-30-і роки брав участь у діяльності Науково-дослідного інституту мовознавства і історії літератури при МДУ, в роботі по складанню давньоруського словника, в комісії з давньоруської літератури при Пушкінському Домі, в роботі Інституту слов'янознавства. Член редколегій наукових журналів і збірників (“Вестник славянской древней жизни”) [Прага], “Археологические известия и заметки” [Москва], “Византийский временник” [Мюнхен]) та ін. наукові розвідки та дослідження вченого систематично друкувалися у закордонній славістичній пресі.*

## Друковані праці

1951. [Библиогр. материалы, собранные А. Н. Поповым, изданные под ред. М.Н.Сперанского]: а) Деяния апостолов Петра и Павла; б) Учение апостола Андрея; в) Слово о лжи и клевете, г) Хронографы Чудова монастыря; д) Сборник белорусский Чудова монастыря // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1889. - Кн. 3. - Отд. 1. - С. 1-52; 53-62; 1-13; 1-172; 1-101.

1952. Пергаменные отрывки русских рукописей в Праге // Рус. филол. вестн. - 1890. - Т. 24. - №3. - С. 87-97.

1953. Описание рукописей Тверского музея. - М., 1891. - 328 с.

1954. Указатель к Описанию рукописей Тверского музея // Чтения в имп. О-ве истории и древностей российск. при Моск. ун-те. - 1891. - Кн. 1. - Отд. 1. - С. 315-330.

1955. Апокрифические “Деяния” апостола Андрея в славянорусских списках: Опыт критики текста. - М., 1893. - 43 с.: табл. - (Отт. из Т.15. сб. “Древности. Тр. имп. Моск. Археолог. о-ва. Вып. 2”).

1956. Михаил Горник (1833-1894) [сербо-лужицкий фольклорист]: Некролог // Этногр. обозрение. - 1894. - №3. - С. 151-152.

1957. Рукописи Павла Иосифа Шафарика в Праге. - М., 1894. - 105 с. Те саме // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1894. - Кн. 1. - Отд. 2. - С. I - X, 1-106.

1958. Собрание рукописей графа А. С. Уварова: [Рец.]. - М., 1894. - 16 с. - (Отт. из “Археолог. изв. и заметок”, 1894, №3-4)

1959. К истории “Прений панагиота с азимитом”. - СПб., 1895. - С. 1-10. - (Отт. из “Византийского временника”, 1895).

1960. Письма П.И.Шафарика к О.М.Бодянскому (1838 - 1857) с приложением писем П.И.Шафарика к В.И.Григоровичу (1852 - 1856). - М., 1895. - С. I - LVIII, 1 - 232. (Чтения в имп. О-ве ист. и древн. рос. при Моск. ун-те, 1895). У співавт.

1961. Придорожные кресты в Чехии и Моравии и византийское влияние на Западе. - М., 1895. - 23 с. - (Отт. из “Археолог. изв. и заметок”, 1895, №12).

1962. Славянские апокрифические евангелия: Общий. обзор. - М., 1895. - 137 с.

1963. П.И.Шафарик (100 лет со дня рожд.) // Этногр. обозрение. - 1895. - №2. - С. 151-152.

1964. П.И.Шафарик и В.И.Григорович // Лавров П.А., Сперанский М.П. Письма П.И.Шафарика к О.М.Бодянскому. - М., 1895.

- С. LI-LVIII.

1965. Деление истории русской литературы на периоды и влияние русской литературы на югославянскую: Лекция // Рус. филол. вестн. - 1896. - Т. 36. - С. 193-223.

1966. О сношениях Шафарика с Востоковым, Погодиным, Бодянским, Григоровичем и Прейсом: Из протокола выступл. М. Н. Сперанского на 400-м засед. О-ва 18 мая 1895 // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1896. - Кн. 4. - Отд. 4. - Протоколы засед. О-ва за 1895. - С. 27-30.

1967. Памятники древнехристианской литературы в нашей словесности. - М., 1896. - С. 1-12. - (Отт. из сб. "Почин").

1968. Письма П. И. Шафарика В. И. Григоровичу, подгот. к изд. М. Н. Сперанским // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1896. - Кн. 1. - Отд. 2. - С. LI-LVIII; Кн. 2. - Отд. 2. - С. 119-122, 223-225.

1969. Сентябрьская Минея-Четья до-Макарьевского состава. - СПб., 1896. - 23 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. - 1896. - Т. 1, Кн. 2. - С. 235-257.

1970. Сербские хронографы и русский первой редакции. - Варшава, 1896. - 18 с. - (Отт. из "Рус. филол. вестн.", Т. 35, №1).

1971. Чешская этнографическая выставка 1895 года // Этногр. обозрение. - 1896. - №4. - С. 134-149. Окр. відб.: М., 1897. - 16 с.

1972. Археологические и палеографические труды преосвященного Саввы. - М., 1898. - 11 с. - (Отт. из сб. "Памяти архиепископа Саввы").

1973. Заметки о рукописях белградских и софийской библиотек // Изв. Ист.-филол ин-та кн. Безбородко. - 1898. - Т. 16. - С. 1-87.

1974. Памяти Ф. И. Буслаева: Речь в О-ве любителей древней письменности 28 нояб. 1897. - СПб., 1898. - 24 с.

1975. Памяти Г.С.Джорджевича // Рус. филол. вестн. - 1898. - Т. 40, №3-4. - С. 328-334.

1976. "Разумения единострочные" Григория Богослова и "Разуми мудрого Менандра" в русском переводе // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1898. - Т. 3, Кн. 2. - С. 541-559. Окр вид.: СПб., 1898. - 19 с.

1977. Тихонравов Н. С. Сочинения: В 3 т. / Предисл., ред., прим. М. Н. Сперанского. - М., 1898.

1978. Друзья и враги Пушкина в литературе: Речь, произнес. на торжеств. собр. в Ин-те кн. Безбородко 26 мая 1899. - Нежин, 1899. - 26 с. Те саме // Сб Ист.-филол. О-ва при ин-те кн.

- Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 1. - Отд. 2. - С. 29-43.
1979. Загребская рукопись Владислава Грамматика (болг.). - Б.м., 1899. - 14 с. [Відбиток].
1980. Из истории отреченных книг. I. Гадания по псалтыри. Тексты гадательной псалтыри и родственных ей памятников и материалов для их объяснения собрал и приготовил к изд. М. Сперанский. - СПб., 1899. - 99, 11 с. - (Памятники древней письменности и искусства).
1981. Из истории отреченных книг. II. Трепетники. - СПб., 1899. - 36 с. - (Памятники древней письменности и искусства).
1982. К истории славянского перевода евангелия // Рус. филол. вестн. - 1899. - Т. 41. - С. 198-219; 1900. - Т. 43. - С. 9-28.
1983. [Рец.] Г.А.Воскресенский "Характеристические черты четырех редакций перевода евангелия от Марка" и др. - СПб., 1899. - 125 с.
1984. Южнорусские тексты апокрифического евангелия Фомы // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1899. - Кн. 13. - Отд. 2. - С. 169-185.
1985. Владислав Грамматик и его сборник: Сообщ. на засед. О-ва 6 февр. 1900 // Там само. - 1900. - Кн. 14. - Вып. 2. - Отд. 1.- Сведения о засед. - С. 45-46.
1986. Замечания по поводу "Сборника новозаветных апокрифов, изданного Товариществом Шевченка во Львове" // Там само. - Отд. 3. - Сведения о засед. С. 46-47.
1987. Из истории отреченных книг. III. Лопаточник. - СПб., 1900.. - 31 с.: рис. - (Памятники древней письменности и искусства).
1988. Описание рукописей библиотеки Историко-филологического института князя Безбородко в Нежине // Известия Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине., 1900. - Т. 18. - С. 1-143; 1901. - Т. 19. - С. I-VIII; 1-39; 1904. - Т. 21. - С. 3-28; 1906. - Т. 22. - С. I-II, 1-40.
1989. Н.Н.Харузин: Некролог. - Нежин, 1900. - 13 с.
1990. Духовные стихи из Курской губернии // Этногр. обозрение. - 1901. - №1. - С. 1-66.
1991. Октябрьская Минея-Четья до-Макарьевского состава // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности Имп. Акад. наук. - 1901. - Т. 6, Кн. 1. -С. 57-87.
1992. Памяти В.В.Качановского. - Нежин, 1901. - 13 с.  
// Те саме: Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1901. - Т. 19. - С. 3-13.
1993. Гимназия высших наук и нежинский период жизни

Н.В.Гоголя. - К., 1902. - 29 с.

1994. Гоголевская выставка в институте князя Безбородко в Нежине: Каталог // Гоголевский сборник / Под ред. М. Сперанского. - К., 1902. - С. 117-180, 185-442.

1995. Гоголевский сборник, изданный состоящей при Историко-филологическом институте князя Безбородко Гоголевской комиссией / Под ред. М. Сперанского. - К., 1902. - 445 с.

1996. Гоголь в народной книжке и картинке // Гоголевский сборник / Под редакцией М. Сперанского. - К., 1902. - С. 151-183.

1997. Заметки к истории “Энеиды” И. П. Котляревского. - Львов, 1902. - 16 с. Те саме // Галицко-русской матица: Науч. -лит. сб. - Львов, 1902. - С. 61-74.

1998. Одно из последних писем Н. В. Гоголя // Гоголевский сборник / Под ред. М. Сперанского. - К., 1902. - С. 1-10.

1999. Портреты Гоголя // Там само. - С. 121-149.

2000. Рукописное собрание библиотеки Историко-филологического института князя Безбородко в Нежине. Приобретения 1901-1903 гг. - Нежин, 1903. - 28 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та. кн. Безбородко в Нежине. - 1904. - Т.21. - С. 3 - 28.

2001. Спец. курс по истории русской литературы, читанный студентам 3-4-х курсов в 1903-04 acad. году. - 640 с. - [конспект].

2002. Два текста [В прил. - текст “Слова об Иосифе благообразном”] // Изборник Киевский, посвящ. Т. Д. Флоринскому. - К., 1904. - С. 39-63.

2003. Описание рукописей Тверского музея. - Тверь, 1904.-Вып 2. - 107 с.

2004. Переводные сборники изречений в славяно-русской письменности. Исследования и тексты. - М., 1904. - 577, 232 с.

Те саме // Чтения в О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. 1901. - Кн. 4. - Отд. 3. - С. 1-160, 1-48; 1905. - Кн. 1. - Отд. 4. - С. 155-450; Кн. 2. - Отд. 3. - С. 451-578, 49-245, III-VI.

2005. Славянская метафрастовская Минея-четья // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1904. - Т. 9, Кн. 4. - С. 173-202.

Окр. вид.: СПб., 1905. - 30 с.

2006. Южнорусская песня и ее современные носители: (бандурист Т.М.Пархоменко) // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1904. - Т. 5. - Отд. 2. - С. 97-230.

2007. Спец. курс по истории русской литературы, читанный студентам 3-4-х курсов Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в 1904/05 acad. году. - Нежин, Б. г. - 534 с. - [конспект].

2008. Мостарское (Манойлово) евангелие // Рус. филол. вестн. - 1905. - Т. 54. - С. 1-36; 1906. - Т. 55. - С. 153-176; Т. 56. - С. 176-208; 359-360. Окр. відб: Варшава, 1906. - 95 с.
2009. Один из сербских источников русской истории // Чтения в ист. О-ве Нестора-летописца. - 1905. - Кн. 18. - Вып. 3-4. - Отд. 4. - С. 37-51.
2010. Рукописное собрание библиотеки Историко-филологического института князя Безбородко в Нежине. Приобретения 1904-1905гг. - Нежин, 1905. - 40 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн.Безбородко в Нежине. - 1906. - Т.22. - С. I - II, 1 - 40.
2011. Гоголь-переводчик // Еranos: Сб. статей в честь проф. Н. П. Дашкевича. - К., 1906. - С. 213-228.
2012. История повести и романа. Спец. курс, читанный в 1906-07 акад. году. - 291 с. - [конспект].
2013. Курский лирник Т. И. Семенов // Этногр. обозрение. 1906. - №1-2. - С. 1-28. Окр. відб.: М., 1906. - 28 с.
2014. Один из старых рукописных снотолкователей и песен // Там само. - С. 98-101.
2015. Один из учителей Н. В. Гоголя (И. Г. Кулжинский). - Нежин, 1906. - 82 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1907. - Т. 23. - С. 3-82.
2016. [Рец.]: И.Б.Евсеев "Описание рукописей, хранящихся в Орловских древлехранилищах" (Орел, 1905) // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1906. - Т. 11, Кн. 4. - С. 502-505.
2017. [Рец.]: Н.Попов "Рукописи Московской Синодальной патриаршей библиотеки" (Москва, 1905) // Там само. - С. 493-501.
2018. Духовные стихи, записанные в Тульской губернии в июле 1845 г. Павлом Смирновым / Публ. стихов с предисл. М.Сперанского // Чтения в имп. о-ве истории и древностей рос. - 1907. - Кн.4. - Смес. - С. 24-38.
2019. Лекции по русской литературе, читанные в 1906/07 акад. году. - Нежин, 1907. - 400 с. - [конспект].
2020. Лекции по русской литературе, читанные в 1906-07 акад. году студентам I и II курса. - Нежин. - 224 с. - [конспект].
2021. Откровение святым апостолам. - М., 1907. - 11 с. - (Отт. из сб. "Древности. Тр. славянск. комиссии имп. Моск. Археолог. о-ва").
2022. Практическое описание Монетного производства в Екатеринбурге 1780 г. // Чтения в имп. о-ве истории и древностей рос. - 1907. - Кн.2. - Смес. - С.1 - 29. Окр. вид.: М., 1907. - 29 с.

2023. Псалтырь жидовствующим в переводе Федора еврея. - М., 1907. - 72 с.: табл.

2024. "Успенская драма" св. Димитрия Ростовского: [текст драмы и обзор пьес, приписываемых Дм. Ростовскому (Д. Туптало)]. - М., 1907. - 43 с.: табл. Те саме // Чтения в О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1907. - Кн. 3. - Отд. 2. - С. I-IX, 1-43.

2025. Еврейская молитва // Чтения в имп. о-ве ист. и древностей рос. - 1908. - Кн.8. - Смесь. - С. 1-5.

2026. Из истории отреченных книг. IV. Аристотелевы врата или Тайная тайных. - СПб., 1908. - VII, 318 с. - (Памятники древней письменности и искусства).

2027. В.С.Караджич и русская народная песня. - СПб., 1908. - 9 с. Те саме // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1908. - Т. 12, Кн. 4. - С. 277-285.

2028. Сербская церковная библиотека XVII века // Почеть: Сб. статей по славяноведению, посвящ. проф. М. С. Дринову. - Харьков, 1908. - С. 29-36. - (Сб. Ист. -филол. О-ва Харьков. ун-та).

2029. Сербские списки книг истинных и ложных XV века // Чтения в имп. О-ве истории и древн. рос. при Моск. ун-те. - 1908. - Кн. 3. - Отд. 4. - С. 41-45.

2030. Н.В.Гоголь и Московский университет // Рус. мысль. - 1909. - Кн. 5. - Отд. 7. - С. 1-10. Те саме // Гоголевские дни в Москве. - М., 1909. - С. 127-141.

2031. Николай Павлович Дашкевич // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1909. - Т. 13, Кн. 2. - С. 265-289. Окр. вид.: СПб., 1908. - 25 с.

2032. Малорусская песня в старинных песенниках // Этногр. обозрение. - 1909. - №2-3. - С. 120-133.

2033. [Рец.]: А.А.Веселовский "Любовная лирика XVIII века" (СПб., 1909) // Критич. обозрение. - 1909. - Вып. 6. Ноябрь. - Лит. отд. - С. 32-34.

2034. [Рец.]: С.Знаменский "Средняя школа за последние годы" (СПб., 1909) // Там само. - Вып. 1. Январь. - Современ. обществ. жизнь. - С. 81-84.

2035. [Рец.]: "История русской литературы" под ред. Е.В.Аничкова, А.К.Бороздина, Д.Н.Овсяннико-Куликовского // Там же. - С. 34-38.

2036. [Рец.]: "Песни, собранные П. Н. Рыбниковым"[В 3 т. 2-е изд., Т. 1. (М., 1909)] // Там само. - 1909. - Вып. 8. Декабрь. - Лит.



отд. - С. 31-33.

2037. Сербское житие литовских мучеников. - М., 1909. - 47 с.

2038. Сербское житие Феодосия Печерского. - М., 1909. - С. 537-546. - (Отт. из "Сб. статей, посвящ. Ключевскому").

2039. "Барышня-крестьянка" Пушкина и "Урок любви" г-жи Монтолье. - Харьков, 1910. - 11 с. - (Отт. из "Сб. Харьков. Ист. - филол. О-ва в память проф. Е. К. Редина", Т. 19.).

2040. К гаданиям по псалтыри // Чтения в имп. О-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те. - 1910. - Кн. 2. - Отд. 5. - С. 18-22.

2041. Мелкие старинные тексты (слово Ильи Трудолюбивого). - М., 1910. - 15 с.

2042. Граф Алексей Сергеевич Уваров и его собрание рукописей. - М., 1911. - 16 с.

2043. К истории сборника песен Кириши Данилова // Рус. филол. вестн. - 1911. - Т. 65. - С. 198-209.

2044. Краткий очерк славянских литератур и языков / Ред., прим., библиогр. указания В. Поржезинского и М. Сперанского. - М., 1911. - 156 с.

2045. И. В. Ягич — историк славянской филологии // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1911. - Т. 15. - Кн. 2. - С. 167-179.

2046. Гоголь // Энцикл. словарь Рус. библиогр. ин-та Гранат. - 7-е изд. - СПб., 1912. - Т. 15. - Стб. 279-296, 1-4.

2047. Даниил Паломник. - Даниил Заточник // Энцикл. словарь Гранат. - 11-е стереот. изд. - 1912. - Т. 17. - Стб. 564-566.

2048. Домострой // Там само. - Т. 18. - Стб. 606-609.

2049. Еще один список иконописного подлинника XVI в. // Чтения в имп. о-ве ист. и древн. рос. - 1912. - Кн. 1. - Смесь. - С. 68-71.

2050. История древней русской литературы Киевского периода. Вып. 1. Введение: Лекции, читанные на Высш. женск. курсах в 1911/12 гг. - М., 1912. - 209 с. - [конспект].

2051. Кантемир // Там само. - Т. 23. - Стб. 236 - 328.

2052. Ломоносов. - Лубочная литература. - Летопись // Там само. - Т. 27. - Стб. 354 - 362, 416 - 420, 500 - 507.

2053. Новый труд Нидерле о славянских древностях // Этногр. обозрение. - 1912. - №3-4. - С. 49-69.

2054. Палея // Там само. - Т. 31. - Стб. 49 - 51.

2055. Полоцкий Симеон // Там само. - Т. 32. - Стб. 525 - 528.

2056. Древняя русская литература московского периода: Курс лекций, читанный на Высш. женск. курсах в 1912/13 гг. - М., 1913.

-Ч. 2.- 209 с. - [конспект].

2057. Древняя русская литература. Московский период: Лекции, читанные в 1912/13гг. в Моск. ун-те. - М., 1913. - 422 с. - [конспект].

2058. История древней русской литературы Киевского периода. Вып. 1. Введение (Лекции, читанные на В.Ж.К. в 1911-12, сост. по запискам слушательниц под ред. проф. Сперанского). - Древняя русская литература [Московский период] (Курс, читанный на В.Ж.К. в 1912 - 13, ч.2). - М., 1913. - 171, 209 с. - [Машинопис].

2059. К истории песен, собранных А. С. Пушкиным. - М., 1913. - 8 с.

2060. К истории собрания песен Н. В. Гоголя // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1912/13. - Т. 8. - Отд. 2. - С. 1-44.

Гоголівські записи українських пісень з архіву П.В.Киреевського.

2061. Всеволод Федорович Миллер. - М., 1914. - 31 с. - (Відб. із "Отчета имп. Моск. ун-та" за 1913 р., ч.1).

2062. История древней русской литературы: Пособие к лекциям в Университете и на Высш. жен. курсах в Москве. - М., 1914. - 599 с. Те саме // 2-е изд. - М., 1914. - X, 634 с.: 2 карты.

2063. К рисунку Н. В. Гоголя // Беседы: Сб. О-ва ист. и лит. - М., 1915.- Т. 1. - С. 50-57.

2064. Памяти Федора Евгеньевича Корша // Рус. филол. вестн. - 1915. - Т. 73, №1-2. - С. 379-390.

2065. Русская устная словесность. Введение в историю русской словесности. Устная поэзия повествовательного характера. - М., 1917. - 474 с.

2066. История древней русской литературы. Московский период. - 3-е изд. - М.: Изд. М. и С.Сабашниковых, 1921. - 287 с.

2067. К истории взаимоотношений русской и югославских литератур (Русские памятники письменности на юге славянства). - М., 1921. - С. 143 - 1206. - (Изв. Отд-ния рус. яз. и слов. Рос. Акад. наук, 1921, Т.26).

2068. Девгениево деяние. К истории его текста в старинной русской письменности. Исследование и тексты. - Пг., 1922. - 165 с. - (Сб. Отд-ния. рус. яз. и словесн. Рос. Акад. наук, Т. 99, № 7).

2069. А.А.Шахматов как историк древнерусской литературы // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесн. имп. Акад. наук. -Пг., 1922. - Т. 25.- С. 288-301.

2070. Из старинной Новгородской литературы XIV века. - Л.:

Изд-во Акад. наук ССР, 1934. - 140 с. - (Памятники древнерус. лит., Вып 4).

2071. Из истории русско-славянских литературных связей: Сб. статей / Предисл., подг. к печати, ред. и прим. В.Д.Кузьминой (Посмерт. вид.). - М.: Учпедгиз РСФСР, 1960. - 234 с.: портр.

2072. Рукописные сборники XVIII века. Материалы для истории русской литературы XVIII века / Предисл., подг. к печати, ред. прим. В.Д.Кузьминой (Посмерт. вид.). - М.: Изд. Акад. наук СССР, 1963. - 265 с.: портр., фото.

Чорновий варіант книги було завершено на початку 30-х років.

### Критико-біографічна і мемуарная література. Ілюстрації

2073. Сперанский Михаил Несторович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1900. - Т. 31. - С. 192.

2074. [Владимиров П.] Рец. на працю М.Н.Сперанського “Из истории отреченных книг” (СПб., 1899) // Киев. унив. изв. - 1900. - №2. - Отд. 1. - С. 33-41.

2075. [Соболевский А.] Рец. на працю М.Н.Сперанського “Из истории отреченных книг. I. Гадания по псалтыри” (СПб., 1699) // Журн. мин-ва нар. просв. - 1900. - №11. - Отд. 2. - С. 233-236.

2076. Сперанский Михаил Несторович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 60-62.

2077. [Карский Е.] Рец. на працю М.Н.Сперанського “Переводные сборники изречений в славянорусской письменности” (М., 1904) // Рус. филол. вестн. - 1905. - Т. 53. - Критика и библиогр. - С. 349-350.

2078. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1908. - Т. 2, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 64.

2079. Данилов В. В. Малорусские народные песни в старых и новых лубочных изданиях: Критич. аналіз статті М.Н.Сперанського “Малорусская песня в старинных русских печатных песенниках” // Рус. филол. вестн. - 1910. - Т. 64, №3-4. - С. 232-242.

2080. [Крымский А.] Рец. на працю М.Сперанського “Из истории отреченных книг. IV. Аристотелевы врата, или Тайная тайных” (СПб., 1908) // Этногр. обозрение. - 1911, №3-4. - Критика и библиогр. - С. 226-231.

2081. Яцимирский А. И. Судьба сербской библиотеки в XVII -

XVIII вв. по старинным ее описям [співставлення власної роботи з матеріалами статті М.Сперанського “Сербская церковная библиотека” (Харьков, 1908)] // Изв. Отд-ния рус. яз. и словесности имп. Акад. наук. - 1911. - Т. 16, Кн. 4. - С. 264-276.

2082. [Карский Е.] Рец. на кн. М.Н.Сперанського “Русская устная словесность. Введение в историю устной русской словесности. Устная поэзия повествовательного характера” (М., 1917) // Рус. филол. вестн. - 1917. - Т. 77, №1-2. - С. 285.

2083. Перетц В. Н. Новые труды по источниковедению истории древнерусской литературы и палеографии // Журн. мин-ва нар. просв. - 1917. - №1. - Совр. летопись. - С. 1-43.

2084. [Грушевский М.С. Рец.] // Україна. - 1924. - Кн.3.- С. 155-162. - Рец. на працю: М.Н.Сперанський. Русская народная словесность. Введение в историю устной русской словесности. Устная словесность повествовательного характера. - М., 1917. - VI, 474.

2085. Сперанский Михаил Несторович // Энцикл. словарь Гранат. - 7-е изд. - Т. 12. - Ч. 4. - М., 1930. - Стб. 117-118.

2086. Сперанский Михаил Несторович // БСЭ. - 2-е изд. - М., 1957. - Т.40. - С. 283. - [Без підп.]

2087. Сперанский Михаил Несторович // Масанов И.Ф. Словарь псевдонимов рус писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4 т. - М., 1960. - Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 450 с.

2088. Кузьмина В.Д. Предисловие. - Примечания: а) Михаил Несторович Сперанский (1863 - 1938); б) Хронологический список трудов М.Н.Сперанского; в) Материалы к биографии М.Н.Сперанского // Сперанский М.Н. Рукописные сборники XVIII века. Материалы для истории русской литературы XVIII века. - М., 1963. - С. 3 -12; 205 - 225; 226 - 255, 256 - 257.

2089. Михаил Несторович Сперанский (1863 - 1938): Биограф. очерк // Там само. - С. 205-225.

2090. Кузьмина В. Д. Сперанский М.Н. // Краткая лит. энциклопедия. - М., 1972. - Т. 7. - С. 121-122.

2091. Сокольська М. Михайло Несторович Сперанський // Під прапором Леніна. - 1985. - 20 груд.

2092. Амбокадзе Л. С. Вопросы изучения былин в работах М. Н. Сперанского // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1990. - Вип. 1. - С. 54-55.

2093. Киричок Г. А. М. Н. Сперанский о Гоголе и Нежинской школе // Там само. - С. 55-56.

2094. Самойленко Г. В. М. Н. Сперанский: Биобиблиогр. указ.

- Нежин, 1993. - 22 с. - (Сер. "Учен. - филол. Нежин. высш. школы").

2095. Михаил Несторович Сперанский // Самойленко Г. В. Нежин. филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 115-116.

2096. Михаил Несторович Сперанский: Портр. // Сперанский М. "Барышня-крестьянка" Пушкина и "Урок любви" г-жи Монтолье; Сперанский М. Н. Из истории русско-славянских литературных связей: Сб. статей. - М., 1960; Сперанский М. Н. Рукописные сборники XVIII века. - М., 1963. - С. 207.

## Срібницький Іван Панасович (1850-1903)

*Історик. У 1872 закінчив слов'яно-російське відділення історико-філологічного факультету Київського університету св. Володимира із ступенем кандидата. В 1873 одержав запрошення на посаду в.о.професора кафедри російської історії і статистики в Юридичний лицей князя Безбородька в Ніжині. Після перетворення Лицею в Історико-філологічний інститут викладав в ньому і в міській жіночій гімназії П.І.Кушакевич історію і географію (із 1877). Досліджував питання вітчизняної історіографії, автор серії біографічних нарисів, присвячених життю і діяльності викладачів Гімназії вищих наук і Лицею князя Безбородька.*

### Друковані праці

2097. А. Г. Андриевский // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - 2-е изд. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 229.

2098. Е. М. Белобров // Там само. - Отд. 4. - С. 239-240.

2099. Ф. Я. Вороной // Там само. - С. 247-248.

2100. Гоголь как национальный русский поэт-художник: Речь, произнес 4 сент. 1881. - К., 1881. - 11 с. Те саме // Изв. Ист. - филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1881. - Т. 6. - Неофиц. отд. - С. 1-11; 4 сентября 1881 года в Нежине. - К., 1882. - Прил. - С. 51 - 61.

2101. Граф А.И.Мусин-Пушкин // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - 2-е изд. - СПб., 1881. - Отд. 1. - С. 178-180.

2102. Е. В. Гудима // Там само. - Отд. 3. - Директоры. - С. 221-222.
2103. Л. И. Жданович // Там само. - Отд. 4. - Профессора и преподаватели. - С. 257-258.
2104. Н.Г.Жокпас // Там само. - С. 258.
2105. А.П.Забугин // Там само. - С. 258-259.
2106. М.Д.Затыркевич // Там же. - С. 259-260.
2107. П.С.Иващенко // Там само. - С. 263.
2108. В.Г.Лавров // Там само. - С. 275-276.
2109. Н.А.Лавровский // Там само. - Директоры. - С. 225-226.
2110. Лицей князя Безбородко // Там само. - Отд. 1. - С. 110-132.
2111. Ф.Э.Мерц // Там само. - Отд. 4. - Профессора и преподаватели. - С. 286-287.
2112. Нежин // Там само. - Отд. 1. - С. 11-26.
2113. Н.Ю.Патлаевский // Там само. - Вип. 1. - Отд. 4. - Профессора и преподаватели. - С. 297.
2114. В.Петинье // Там само. - С. 298.
2115. А.Н.Френизи // Там само. - С. 311.
2116. К. А. Царевский // Там само. - С. 313.
2117. М. К. Чалый // Там само. - Отд. 3. - Директоры. - С. 223-225.
2118. Ю. И. Штейн // Там само. - Отд. 4. - Профессора и преподаватели. - С. 318.
2119. А. Ф. Янишевский // Там само. - С. 321.
2120. Н. П. Яснопольский // Там само. - С. 321-322.
2121. Следы церковных братств в восточной Малороссии. - Казань, 1891. - С. 10-26. - (Тр. IV (Казань, 1877) Археолог. съезда; Т. 2).
2122. Преподобный Сергей Радонежский, заступник земли Русской: Речь, произнес. на торж. собр. 25 сент. 1892 в ин-те кн. Безбородко. - К., 1893. - 23 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1893. - Т. 12. - Неофиц. отд. - С. 1-23.
2123. К биографии Георгия Конисского. - К., 1895. - 37 с. Те саме // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1896. - Т. 1. - Отд. 2. - С. 41-77.
2124. Очерки из истории Лицея кн. Безбородко (1832-1875). - Нежин, 1895. - 39 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1895. - Т. 15. - С. 3-39 (2 паг.).
2125. Пушкин и русская история // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1900. - Т. 3. - Отд. 2. - С. 8-19.

2126. Материалы для биографии Н. В. Гоголя из архива Гимназии высших наук. - К., 1901. - С. 3-141. - (Отт. из “Гоголевского сб.”)

2127. Отчет о деятельности временной “гоголевской” комиссии // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1902. - Т. 20. - С. 3-12.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2128. Гербель Н. Иван Афанасьевич Сребницкий // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 302-303.

2129. Сребницкий Иван Афанасьевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 63-64.

### Тихомиров Павло Васильович (1868- ?)

*Філософ, богослов, письменник. У 1893 закінчив Московську духовну академію із ступенем кандидата богослів'я. В 1894-95 слухав лекції з природничих наук у Московському університеті. В 1895-97 – в.о. доцента Московської духовної академії по кафедрі єврейської мови і біблійної археології. В 1897-1903 – доцент кафедри історії філософії Московської духовної академії. Після захисту (1903) магістерської дисертації (“Пророк Малахия. Исследование”) затверджено екстраординарним професором академії. У 1903-04 перебував у закордонному відрядженні, слухав лекції з філософії, відвідував практичні заняття в університетах Берліна і Лейпціга. В 1905-06 – екстраординарний професор Московської духовної академії і водночас приват-доцент кафедри філософії Московського університету. З 1906 – екстраординарний, згодом – ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька, водночас (із 1907)- приват-доцент Київського університету по кафедрі філософії. В Ніжинському ІФІ продовжував працювати і після 1917 року, викладав логіку, психологію, історію філософії. В 1919-22 – директор Інституту (на той час*

*Науково-педагогічного), потім (із 1921) - Ніжинського Інституту народної освіти. Дійсний член наукових товариств (Московського психологічного товариства при МДУ, Київського релігійно-філософського, Кантівського товариства при університеті в Галле [Німеччина] та ін.*

### Друковані праці

2130. История Силома и его значение // Чтения в О-ве любителей духов. просвещения. - 1890. - №8. - С. 143-200.

2131. Новое исследование о Локке: [рец. на працю В.Серебреннікова "Учение Локка о прирожденных началах знания и деятельности" (СПб., 1892)] // Там само. - 1892. - №5. - Отд. 1. - С. 197-209.

2132. Возможна ли метафизика ума: [рец. на кн.: Н.Г.Дебольский "Философия феноменального формализма. 1. Метафизика. Вып. 1" (СПб., 1892)] // Там само. - 1893. - №3. - Отд. 2. - С. 97-132.

2133. Изложение и критический разбор оснований Спенсера релятивизма // Вера и разум. - 1894. - №10, Кн. 2. - С. 439-462; №17, Кн. 1. - С. 181-206.

2134. Литературный спор П.А.Каленова и проф. А.И.Введенского по вопросу о вере и знании // Чтения в О-ве любителей духов. просвещения - 1894. - №7. - Отд. 2. - С. 412-432; №7. - С. 497-525.

2135. Несколько критических замечаний на книгу г. Чичерина "Основания логики и метафизики" (М., 1894) // Богослов. вестн. - 1894. - №8. - С. 303-326.

2136. Философия В. Д. Кудрявцева (этюды к характеристике) // Чтения в О-ве любителей духов. просвещения - 1894. - №1. - С. 40-84.

2137. Опыты обоснования теизма в новейшей английской философской литературе // Богослов. вестн. - 1895. - №2. - Отд. 4. - С. 313-337; №5. - Отд. 4. - С. 318-330.

2138. [Рец.]: В.Минто "Дедуктивная и индуктивная логика" / Пер. с англ. (М., 1896) // Там само. - №12. - Отд. 4. - С. 409-421.

2139. Новости западной философской литературы. Ст. 2. Логика и теория знания: [Огляд нових книг і статей] // Там само. - 1896. - №5. - Отд. 4. - С. 322-338.

2140. К вопросу о политических, национальных и религиозных задачах России: Огляд. стаття // Там само. - 1897. - №4. - Отд. 4. -



С. 127-153; №5. - Отд. 4. - С. 264-285.

2141. Художественное творчество и религиозное познание // Там само. - №10. - Отд. 2. - С. 74-102; №11. - Отд. 2. - С. 240-253.

2142. Логический характер экзистенциальных суждений // Вопр. философии и психологии. - 1898. - №3-4, Кн. 2. - С. 111-132.

2143. Новые книги по истории философии на русском языке: Огляд. статья // Богослов. вестн. - 1898. - №6. - Отд. 4. - С. 360-381.

2144. Рец. на кн. проф. И.Г.Троїцкого "Грамматика еврейского языка" // Там само. - №1. - С. 136-143.

2145. Вечный мир в философском проекте Канта (по поводу междунар. мирной конференции) // Там само. - 1899. - №3. С. 402-434; №4. - С. 577-601.

2146. Имманентная критика рационального богословия. - Харьков, 1899. - 77 с.

2147. История философии как процесс постепенной выработки научно обоснованного и истинного мировоззрения: (Из лекций по истории философии, читанных в Моск. духов. акад. 3, 5 и 10 сентября 1898 года) // Богослов. вестн. - 1899. - №1. - С. 57-76; №2. - С. 221-238.

2148. Новые книги по истории философии: Огляд. статья // Там само. - №5. - С. 127-141; №11. - С. 510-546; №12. - С. 704-715.

2149. Владимир Сергеевич Соловьев: Некролог // Там само. - 1900. - №8. - С. 579-595.

2150. Типы гносеологических учений // Там само. - №7. - С. 333-366.

2151. Философские упражнения кн. В. Н. Тенишева в "Вестнике Европы" // Там само. - С. 435-451.

2152. Гносеология Рилля (характеристика) // Вопр. философии и психологии. - 1901. - Кн. 3, №5-6. - С. 433-491.

2153. Ницше и Достоевский (черты из нравственного мировоззрения того и другого) // Богослов. вестн. - 1902. - №5-8. - С. 505-534.

2154. Опереточная история философии [Рец.: Л.Е.Оболенский "История мысли. Опыт критической истории философии" (СПб., 1901)] // Там само. - №12. - С. 681-697.

2155. Русские философские журналы за 1901г. "Вопросы философии и психологии": Огляд. статья // Там само. - №9. - С. 95-108. Начало: №6. - С. 327-344.

2156. Иудейство в 5 веке до Рождества Христова (магистерс-

кий коллоквиум П.В.Тихомирова и его речь). - Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1903. - 39 с.

2157. Математический проект реформы социологии на началах философского идеализма. - 1903. - 62 с. - (Отт. из "Богослов. вестн.").

2158. Пророк Малахия: Исслед. - Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1903. - 594 с.

2159. Каноническое достоинство реформы Петра Великого по церковному управлению. - 1904. - 63 с. - (Отт. из "Богослов. вестн.").

2160. Философия в духовной семинарии. - Б. г. - С. 1-16.

2161. Современная немецкая философия. - 1905. - 70 с. - (Отт. из "Богосл вестн.").

2162. Эдуард фон Гартман: Некролог // Вопр. философии и психологии. - 1906. - Кн. 3, №5-6; Кн. 4, №9-10. - С. 327-352.

2163. Научные задачи и методы истории философии: Вступ. лекция, прочит. в Нежинском Ист.-филол. ин-те 26 янв. 1907г. - Сергиев Посад, 1907. - 46 с.

2164. Новый курс по истории древней философии [Рец.: С.Н.Трубецкой "История древней философии." (Ч. 1, М., 1906)] // Богослов. вестн. - 1907. - Апрель. - С. 817-819.

2165. Рец. на кн. И.И.Ягодинского "Генетический метод в логике" (Казань, 1909) // Критич. обозрение. - 1909. - Вып. 6. - №11. - Философ. отд. - С. 27-32.

2166. Памяти Л.Н.Толстого // Сб. Ист.-филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко. - 1910/11. - Отд. 2. - Т. 7. - С. 1-3.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2167. Тихомиров Павел Васильевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1901. - Т. 33. - С. 293-294.

2168. Curriculum vitae и список литературных трудов П.В.Тихомирова. - М., 1906. - 5 с.

2169. Тихомиров Павел Васильевич // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С. 58-63.

## Тулов Михайло Андрійович (1814-1883)

*Філолог, філософ, педагог. У 1839 закінчив філософський факультет Київського університету із ступенем кандидата філософії, викладав російську словесність у Вінницькій гімназії. В 1840 затверджено викладачем кафедри словесності Юридичного ліцею князя Безбородька в Ніжині. Після захисту (1844) магістерської дисертації (“О романе”) – магістр, згодом професор Юридичного ліцею. Упродовж тринадцяти років (до 1853) викладав у Ліцеї теорію поезії, історію російської словесності і був, за свідченням М.Гербеля, “любимейшим профессором нежинских студентов”. У 1853-57 – директор Немирівської гімназії. З 1857 – інспектор казенних училищ Київського учбового округу. В 1863 був у закордонному відрядженні з метою ознайомлення зі станом народної освіти в країнах Європи. З 1865 по 1873 – помічник попечителя Київського учбового округу. У 1873 пішов у відставку. Послідовник К.Ушинського, відстоював право українського народу на навчання рідною мовою, виступав за демократизацію школи. Автор кількох підручників з української мови для початкових шкіл.*

### Друковані праці

2170. Руководство к познанию родов, видов и форм поэзии. - К., 1853. - 384 с.

2171. Гимназическая переписка: [критич. нарис про постановку навчання в сучасних автору гімназіях] // Основа. - 1861. - №4. - С. 108-127; №5. - С. 34-65.

2172. Обзорение лингвистических категорий. - К., 1861. - 69 с.

2173. Народное образование в Пруссии // Отеч. зап. - 1864. - №8. - С. 700-734.

2174. Учебный день в немецкой школе // Там само. - 1866. - №12. - Отд. 1. - С. 531-558.

2175. Очерк истории языкознания // Журн. мин-ва нар. просв. - 1869. - №3. - Отд. 1. - С. 1-21.

2176. О малорусском правописании // Филол. записки. - 1879. - Вып. 4-5. - С. 1-23.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2177. [Н.К.] Рец. на працю М.Тулова “Об элементарных звуках человеческой речи и русской азбуке” (К., 1874) // Филол. зап. - 1875. - Вып. 2. - Критика и библиогр. - С. 10-12.

2178. Барсов И. Народные школы в Юго-Западном крае. Очерк их учреждения, устройства и современного состояния. - Б. м., Б. г. - С. 24-29, 33, 34, 36, 38, 40, 41, 44, 46, 61, 62, 63, 73.

2179. Брандт Р. Мнение г. Тулова о русском правописании // Рус. филол. вестн. - 1881. - Т.5, №2. - С. 358-375.

2180. Гербель Н. М.А.Тулов // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - 2-е изд. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 305-311.

2181. Тулов Михаил Андреевич // Языков Д. Д. Обзор жизни и трудов покойных русских писателей. - СПб., 1882. - Вып. 2. - С. 48-49.

2182. Владимирский-Буданов М.Ф. История имп. ун-та св.Владимира. - К., 1884. - Т.1. - С. 153 - 154.

2183. Тулов Михаил Андреевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энциклопед. словарь. - СПб., 1902. - Т. 34. - С. 42.

2184. Тулов Михаил Андреевич // Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов рус. писателей, ученых и обществ. деятелей: В 4-т. - М., 1960.- Т. 4. Алф. указ. авторов. - С. 477.

2185. Обзор предложений по усовершенствованию русской орфографии (XVIII - XX вв). - М.: Наука, 1965. - 500 с. - С. 497 (Алф. указ.)

2186. Білокінь С. 1. Тулов Михайло Андрійович // УРЕ. - К., 1984. - Т. 11. - С. 383.

2187. Серіщев Я.М., Стельмах С.П. Просвітительська діяльність М.А.Тулова на Україні // Укр. іст. журн. - 1990. - №3. - С. 37-41.

2188. Поліщук М.С. “Потрібно думать... про національну освіту”: про проф. Ніжинського Ліцею М.А.Тулова // Рідна школа. - 1992. - №11-12. - С. 3-5.

2189. Михаил Андреевич Тулов // Самойленко Г. В. Нежинская филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 91-94.

2190. Тулов Михайло Андрійович // Проценко Л.А. Київський некрополь: Путівник-довідник. - К., 1994. - С. 54.

## Турцевич Іван Григорович (1856-1938)

*Філолог-латиніст. У 1879 закінчив Ніжинський Історико-філологічний інститут князя Безбородька. В 1879-92 викладав давні мови в 1-й Київській гімназії. Двічі був у наукових відрядженнях за кордоном – в Італії (1879-80), в Німеччині, Франції, Італії, Греції (1889-90) з метою поглиблення знань з латинської мови і вивчення римських старожитностей. В 1892-1909 викладав у Ніжинському Історико-філологічному інституті князя Безбородька на посаді екстраординарного, з 1903 – ординарного професора кафедри римської словесності. У 1909 пішов у відставку. В 1917 відновив викладацьку діяльність і працював у Ніжинському інституті народної освіти до 1926 на посаді професора класичної філології. Член Товариства Нестора-літописця і Київського Товариства класичної філології і педагогіки.*

### Друковані праці

2191. Водоснабжение древнего Рима // Сб. статей по классич. древности. - К., 1885.- Вып. 2. - С. 183-298.

2192. Культ Весты в древнем Риме. - К., 1887. - Ч. 1. - 176 с. Те саме // Сб. статей по классич. древности. - К., 1887. - Вып. 3. - С. 157-268.

2193. О субструкциях Капитолия и об aedes (templum) Vestae. Критические и объяснительные замечания к оде Горация 1, 2: [з приводу пр. Г.Зенгера “Критический комментарий к некоторым спорным текстам Горация” (Варшава, 1895)] // Журн. мин-ва нар. просв. - 1887. - №3. - Отд. 3. - С. 74-90.

2194. Новый русский перевод сочинений Тацита // Там само. - 1889. - №2. - С. 45-116.

2195. О важности изучения римской государственности и главнейших характеристических чертах ее: Вступ. лекция, читанная 7 дек. 1892. - Нежин, 1894. - 23 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1894. - Т. 13. - С. 1-23.

2196. Заметка о картинной галерее института кн. Безбородко в Нежине // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - Нежин, 1895. - Т. 15. - С. 3-49 (7 паг.).

2197. Культ Весты в древнем Риме. Ч. 2. // Там само. - С. 5-48

(10 паг.); 1899. - Т. 17. - С. 3-18.

2198. Обращения к императору провинциальных сеймов, городских и других обществ в первые три века римской империи. Приложение // Там само. - 1900. - Т. 18. - С. 3-37; 1901. - Т. 19. - С. I-IV, 5-59.

2199. Orbis in urbe. Центры и общества земляков и иноверцев в императорском Риме I - III веков. - Нежин, 1902. - 77 с.: прил. Те саме // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1903. - Т. 4. - Отд. 2. - С. I - IV, 1-87.

2200. Филологические этюды и заметки // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1906. - Т. 22. - С. 1-32; 1907. - Т. 23. - С. 33-83; 1909. - Т. 24. - С. 85-155. Окр. вид.: Нежин, 1906. - Вып. 1. - 48 с.; Нежин, 1907. - Вып. 2. - 83 с.; Нежин, 1909. - Вып. 3. - С. 87-155.

2201. Панегирик Риму Элия - Аристида. Греческий текст с русским переводом, введением, комментарием и приложениями. - Нежин, 1907. - Вып. 1. - 59 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1907. - Т. 23. - С. I - IV, 1-59.

2202. Введение к Оппиану. - Нежин, 1908. - 49 с. Те саме // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1909. - Т. 21. - С. 5-49.

2203. Весталка в аду // Гермес. Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1908. - №14. - С. 378-379.

2204. К Тациту // Журн. мин-ва нар. просв. - 1908. - №12. - Отд. классич. филологии. - С. 532-538.

2205. Об ударении прилагательных в греческом языке // Гермес: Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1908. - №15. - С. 407-408.

2206. Древние рассказы о вдове [дослідження античної розповіді] // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1909. - Т. 6. - Отд. 2. - С. 1-41.

2207. Филологические этюды и заметки. - Нежин, 1909. - Вып. 1. - 155 с.

2208. Екатерина II до ее воцарения // Покровский В. Екатерина II. Ее жизнь и соч.: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд., доп. - М., 1910. - С. 9-13.

2209. Очерк жизни Екатерины II до кончины Елизаветы // Там само. - С. 1-6.

2210. Борк и Бокль. Об одном замечательном произведении политической литературы XVIII века. - Нежин, 1912. - 44 с.

2211. 300 философских толков у древних греков // Сб. Ист. -филол. О-ва при ин-те кн. Безбородко в Нежине. - 1914. - Т. 9. - Неофиц. отд. - С. 1-7.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2212. Турцевич Иван Григорьевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 64-65.

2213. [Мартов А.А.] Рец. на праці І.Турцевича “Панегирик Риму Элия - Аристида. Вып. 1” (Нежин, 1907) і “Филологические этюды и заметки. Вып. 2” (Нежин, 1907) // Гермес: Науч. -попул. вестн. антич. мира. - 1908. - №1. - С. 2-5.

2214. Турцевич Иван Григорьевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1913. - С. 63-64.

## Фогель Андрій Магнусович (1852-1898)

*Філолог-латиніст. У 1873 з відзнакою закінчив С.-Петербурзький Історико-філологічний інститут. У 1874 був відряджений за кордон з метою поглибленого вивчення класичної філології. Служив лекції провідних професорів у Лейпцигському університеті. З 1876 – наставник студентів і викладач латинської мови в Історико-філологічному інституті князя Безбородька в Ніжині. З 1883 – в.о.екстраординарного професора по кафедрі римської словесності. В 1887 захистив магістерську дисертацію (“Р. Terenti Afri Eunuchus, с введением, объяснениями и критическим прибавлением”) і був затверджений на посаді екстраординарного професора. З 1893 по 1898 – ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька.*

## Друковані праці

2215. О контаминации // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1882. - №4. -Отд. классич. филологии. - С. 181-192.

2216. Критически-эзегетические заметки // Там само. - 1883. - №9. - С. 83-88.

2217. Метрические заметки (к Теренцию) // Там само. - №12. -

Отд. классич. филологии. - С. 228-242.

2218. Вергилиана // Там само. - 1884. - №5. - Отд. классич. филологии. - С. 18-27.

2219. Р. Terentii Afri Eunuchus, с введением, объяснениями и критическим прибавлением. Предисл. введение и действия I - III // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1885. - Т. 9. - С. I - III, 1-244; 1866. - Т. 10. - С. 249-353, I - II.

2220. Несколько заметок к критике текста XXX книги Ливия // Журн. мин-ва нар. просв. - 1889. - №11. - Отд. классич. филологии. - С. 1-12.

2221. Titi Livii ad urbe condita lib. XXX. [з малюнками та поясненнями] // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1889. - Т. 11. - С. I - IV, 1-141.

2222. M. Tullii Ciceronis Cato maior de senctute с русскими объяснениями // Там само. - 1895. - Т. 14. - С. I - VIII, 1-167.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2223. Жданов С. А. М. Фогель: Некролог // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1898. - Т. 16. - С. 1-3.

2224. Фогель Андрей Магнусович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 65-66.

2225. Фогель Андрей Магнусович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1902. - Т. 36. - С. 190.

### Фокков Микола Федорович (1839 – ?)

*Філолог-еллініст. У 1868 закінчив із ступенем кандидата С.-Петербурзький університет. У 1869-77 викладав грецьку і латинську мови в гімназіях П'ятигорська, Тифліса, С.-Петербурга. В 1877-79 – окружний інспектор С.-Петербурзького учбового округу. В 1880-84 – член ученого комітету Міністерства народної освіти, викладав у С.-Петербурзькій духовній академії, в Імператорському училищі правознавства, був помічником редактора філологіч-*



ного відділу “Журнала министерства народного просвещения”. В 1884-89 – приват-доцент кафедри класичної філології університету св.Володимира в Києві. З 1889 – екстраординарний професор кафедри класичної філології Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька. У 1891 пішов у відставку. Мав урядові нагороди.

### Друковані праці

2226. Ода Кв. Горация (перевод с лат.) // Журн. мин-ва нар. проев. - 1873. - №12. - Отд. 5. - С. 137-142.

2227. Рец. на працю Л.Фридлендера “Картины из истории римских нравов от Августа до последнего из Антонинов. Т. 1 и 2” (СПб., 1873) // Там само. - №6. - Отд. 3. - С. 363-370.

2228. Альба Тибулла элегия X // Там само. - 1874. - №5. - Отд. классич. филологии. - С. 15-19.

2229. Иберверг Фр. История философии. Т. 1. Ч. 1. / Пер., сост., доп., прим. Н. Ф. Фоккова - СПб., 1876. - 210 с.

2230. К синтаксису греческого Новозаветного языка византийского. - М.: Унив.тип., 1887. - 219с.

2231. Критич. аналіз книги Я.Денисова “Основания метрики у древних греков и римлян” // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1889. - Т. 11. - С. 1-6.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2232. Рец. на “Учебник греческого языка. Вып. 2. Спряжение” / Сост. Н. Фокков (СПб., 1872) // Журн. мин-ва нар. проев. - 1873. - №5. - Отд. 3. - С. 43-46.

2233. [Соловьев И.И.] Рец. на працю М.Фоккова “К чтению церковно-греческого текста” (К., 1886) // Рус. вестн. - 1887. - №1. - С. 406-416.

2234. Фокков Николай Федорович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 66.

## Фохт Ріхард Августович (1834-1911)

*Філолог-латиніст. Народився в Саксонії (Німеччина). Навчався в Ерлангенському університеті, де вивчав богослів'я і філологію, і Лейпцігському університеті, який закінчив у 1856 із ступенем кандидата філології і доктора філософії. У 1857-60 викладав німецьку, французьку, давні мови у середніх і вищих навчальних закладах Німеччини. В 1860 одержав запрошення до С.-Петербурзького училища при лютеранській церкві св.Анни, в якому викладав давні мови упродовж 15 років. З 1867 по 1875 – наставник студентів і викладач латинської мови в С.-Петербурзькому Історико-філологічному інституті. В 1871 захистив докторську дисертацію “Dequarto Propertii Libro” в Гельсінгфорському університеті. З 1875 по 1892 – ординарний професор Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька по кафедрі римської словесності. У 1892 пішов у відставку.*

### Друковані праці

2235. [Рец.]: Смирнов Я. О руководстве к переводам с русского языка на латинский (М.,1865) // Журн.мин-ва нар.просв.- 1867.- №3.- С.751-764.

2236. Рец.: Шульц Ф. Латинская грамматика. Обработка для рус.гимназий Ю.Ходобая (М.,1872) // Там само.- №6.- Отд.2.- С.165-193.

2237. Рец.: Виргилий М. Энеида.Песни 1-3 с объяснениями В.Классовского (СПб.; М., 1868) // Там само. - №7.- С.377-393.

2238. Рец.: Непот К. Жизнеописания славнейших полководцев. Критич. и грам. примеч. А.Кубарева (М.,1867) // Там само.- №8.- Отд.3.- С.669-691.

2239. Рец.: Цезарь Ю. Комментарии к Галльской войне (СПб.,1867)// Там само.- №12.- С.906-923; 1869.- №2.- Отд.3.- С.66-74.

2240. Рец.: Цицерон М.Т. Речь о назначении Кнея Помпея полководцем. С объяснениями А.Гофмана (СПб.,1869) // Там само.- 1869.- №7.- Отд.3.- С.31-50.

2241. Рец.: Кареев Н. Фонетическая и графическая система древнего эллинского языка (М.,1869) // Там само.- №10.- Критика

и библиогр.- С.175-182.

2242. Рец.: Учебник латинского языка и темы для переводов. Вып. I. Курс 1-го кл. (Тверь, 1869) // Там само.- № 11. - Отд.3.- С.72-77.

2243. Рец.: Греческая грамматика для учеников третьего класса (М.,1868) // Там само.- 1870.- №4.- Отд.3.- С.169-179.

2244. Рец.: Практический курс греческого языка по Курциусу. С примерами для переводов Шенкля. Ч.1. Этимология / Сост. М.Григоревский (М.,1869) // Там само.- №3.- Отд.3.- С.44-72.

2245. Рец.: Вестфаль Р. Методика грамматики греческого языка (Вена,1870) [нем.яз.]// Там само.- 1871.- №5.- Отд.3.- С.71-96.

2246. Рец.: Куликов Н. Учебник латинского языка и темы для переводов. Вып.2. Курс 2-го кл. // Журн. мин-ва нар. просв.-1871.- №9.- Отд.3 - С 30-35.

2247. Рец.: Кубарев А. Новые критические примечания к жизнеописаниям Корнелия Непота (М., 1873) // Там само. - 1874. - № 8. - Отд. классич.филол. - С.111-138.

2248. Критическое замечание к cictusc. 1,2, in. [“Тускуланским беседам” Цицерона] // Там само. - 1875. - №8. - Отд.классич.филол.- С.86-88.

2249. Логическая связь мыслей в первой книге “Тускуланских бесед” Цицерона // Там само. - №11. - Отд. классич. филологии. - С. 41-66

2250. Грамматические заметки // Там само. - 1876. - №7. - Отд. классич. филологии. - С. 36-44.

2251. О годе ссылки Овидия // Там само. - №2. - Отд. классич. филологии. - С. 108-113.

2252. Заметки к рецензии на “Полный русско-латинский словарь” г. Орлова // Там само. -1877. - №8. - Отд. классич. филологии. - С. 73-80.

2253. “Адрианка” Теренция. Из акад. чтений по каф. лат. словесности, читанных засл. проф. акад. Д. Подгурским (К., 1874): [Критич. анализ] // Там само. - 1878. - №2. - Отд. 3. - С. 75-90; №3. - Отд. 3. - С. 117-132.

2254. Рец. на “Речь Цицерона о назначении Кнея Помпея полководцем” / Пер. И. Ростовцева (К., 1862) // Там само. - 1878. - №9. - Отд. 3. - С. 65-126.

2255. О связи мыслей во второй книге “Тускуланских бесед” Цицерона // Там само. - 1879. - №12. - Отд. классич. филологии. - С. 421-439.

2256. Речь М. Туллия Цицерона о консульских провинциях. - К., 1879. - 41 с. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1879. - Т. 3. - Неофиц. отд. - С. 1-41.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2257. Отзыв особой комиссии, рассматривавшей труд Р. Фохта, удостоенный премии имп. Петра Великого при первом ее присуждении в 1874 году [“Материалы для упражнений в переводе с русского языка на латинский” (СПб., 1873)] // Журн. мин-ва нар. просв. - 1874. - №7. - Отд. 1. - С. 157-172.

2258. Фохт Рихард Августович // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. С. 67-68.

### Хойнацький Андрій Федорович (1837 – 1888)

*Протоієрей, письменник, церковно-громадський діяч. У 1863 закінчив Київську духовну академію із ступенем кандидата. Викладав у Волинській духовній семінарії святе письмо, грецьку, латинську, французьку мови із ступенем магістра, пізніше професора семінарії. До періоду роботи на Волині належить початок літературної діяльності, пов'язаний насамперед з вивченням святих і старожитностей Волинської єпархії, зокрема Почаєвської лаври. У 1871 був висвячений у сан священника і став законоучителем у Юридичному ліцеї князя Безбородька в Ніжині і міській гімназії, а також настоятелем ліцейської церкви. Після перетворення Ліцею на Історико-філологічний інститут (1875) – законоучитель Інституту і гімназії при ньому, також настоятель інститутської Свято-Олександрівської церкви. Ініціатор, засновник, член правління благодійного товариства “Братство Божией Матери всех скорбящих Радости” (1884) у Ніжині. З ніжинським періодом співпав розквіт літературної, громадської, проповідницької діяльності о. Андрія. Він член Московського Товариства любителів духовної просвіти, Церковно-археологічного товариства при Київській духовній ака-*

*демії, історичного товариства Нестора-літописця (Київ), активний дописувач 15 журналів і газет, переважно духовного спрямування (“Християнское чтение”, “Труды Киевской духовной академии”, “Церковный вестник”, “Православное обозрение”, “Странник”, “Черниговские епархиальные известия”) та ін. Літературні праці проповідницького, літургичного, церковно-історичного характеру.*

### Друковані праці

2259. Западнорусские униатские апостолы, евангелия, псалтыри, ирмологионы, молитвословы и акафистники // Тр. Киев. духов. акад. - 1868. - №11. - С. 210-244.

2260. Западнорусские униатские часословы, триоди, тrefологионы или анфологионы, месячные минеи и уставы // Там само. - №9. - С. 468-518.

2261. Латинские церковные песнописцы и их песнопения в римско-католической церкви сравнительно с песнописцами и песнопениями церкви православной // Там само. - 1869. - №10. - С. 39-112.

2262. Новый факт по весьма давнему и тяжкому обвинению на евреев (из дела об урезанном языке на Волыни, 1833) // Там само. - №7. - С. 66-95.

2263. Римско-католические праздники, их история, богослужение и обряды: Очерк из литургии западной церкви // Там само. - 1870. - №1. - С. 210-291.

2264. Западнорусская церковная уния в ее богослужении и обрядах. - К., 1871. - 475 с.

2265. Преподобный Иов, игумен Почаевский. Его жизнь и прославление. - К.; Подольск, 1871. - 97 с. - (Отт. из “Подольских епарх. ведомостей”).

2266. Праздник Богоявления, Сретения и Благовещения в римско-католической церкви: [Добірка статей з “Православного обозрения” за 1873 р.]

2267. Институтская Свято-Александровская церковь в г. Нежине: Ист. - стат. очерк. - Чернигов. 1877. - 124, 15 с.

2268. О смерти и погребении Нежинского протоиерея и настоятеля Успенской церкви Федора Евфимиевича Бордоноса, некролог и слово, сказанное при погребении 13 февр. 1877 г. // Сб. речей, выступл. А.Ф.Хойнацкого. - 1877. - С. I - 14. - (Из №6 и 7 “Черниг. епарх. изв.”, 1877).

2269. О смерти и погребении студента Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко А. М. Вознесенского // Сб. речей, выступл., статей А. Ф. Хойнацкого. - 1878. - С. 1-7. - (Из №5 "Тульских епарх. изв.", 1878).

2270. Очерки из истории православной церкви и древнего благочестия на Волыни. - Житомир, 1878. - 270, VI с.

2271. Пятидесятилетний юбилей служения в священническом сане Нежинского соборного протоиерея Иоанна Чернявского (5 марта 1878, в г. Нежине) // Сб. речей, выступл., статей А. Ф. Хойнацкого. - 1878. - С. 1-39. - (Из №21, 23, 33, 37 "Черниг. епарх. изв.", 1878).

2272. Нежин. 4 апреля 1879 года (по поводу третьего покушения на жизнь императора Александра Николаевича) // Там само. - 1879. - С. 1-7. - (Из №19 "Черниг. епар. изв.", 1879).

2273. О смерти и погребении преосвященного Иоанникия, бывшего епископа Кавказского, скончавшегося в Нежинском мужском Благовещенском монастыре 18 апреля 1880 // Там само. - 1880. - С. 1-30. - (Из №23, 27 "Черниг. епарх. изв.", 1880).

2274. Празднование совершившегося 25-летия царствования императора Александра Николаевича в Ист. -филол. ин-те кн. Безбородко в Нежине 19 февр. 1880 // Там само. - С. 1-13. - (Из №15 "Черниг. епарх. изв.", 1880).

2275. Сборник речей, выступлений, статей А.Ф.Хойнацкого. - Б.м., 1877-80. - Розд.паг.

2276. Слово в день восшествия на престол Государя императора Александра Николаевича и воспоминания 25-летия его царствования, сказанное в церкви ин-та кн. Безбородко 19 февр. 1880 // Там само. - С. 2-13. - (Из "Черниг. епарх. изв.", 1880).

2277. А.П.Гораин // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - 2-е изд. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 254.

2278. Как чествовали доселе латиняне святых равноапостольных Кирилла и Мефодия // Христиан. чтение. - 1881. - №5-6. - Ч. 1. - С. 762-775.

2279. Лавра Почаевская под властью униатов // Там само. - №1-2. - С. 103-146; №3-4. - С. 254-302.

2280. О происхождении погребальной молитвы "Боже духов и всякия плоти" // Там само. - №2. - С. 218-220.

2281. Один из неразъясненных будто-бы вопросов по делу о принятии Почаевской Лавры из унии в православие в 1831 году. - Почаев, 1881. - 13 с.

2282. Святитель Михаил Греческий, почивающий нетленно в Нежинском Благовещенском монастыре Черниговской епархии. - К., 1881. - 15 с.

2283. П. С. Смирнов // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко в Нежине. - 2-е изд. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 304.

2284. Варлаам Шишацкий, бывший архиепископ Могилевский: (из истории 1812 года) // Ист. вестн. - 1881. - №7. - С. 522-543.

2285. З. И. Шморгунов // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - 2-е изд. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Профессора и преподаватели. - С. 319.

2286. Православие и уния в лице двух своих защитников, преподающего Иова Почаевского и Иосафата Кунцевича // Тр. Киев. духов. академии. - 1882. - №8. - С. 409-426; №9. - С. 52-72.

2287. Уроки религиозно-нравственной жизни и деятельности для писателей, извлеченные из сочинений Н. В. Гоголя: Слово по случаю открытия бюста Н. В. Гоголя в Нежине, сказанное в нежинской институтской церкви 4 сент. 1881 года // 4 сентября 1881 года в Нежине (Открытие памятника Н. В. Гоголю). - К., 1882. - С. 28-35.

2288. Акафист в честь чудотворной иконы Божьей матери Почаевской. - Почаев, 1883. - (Изд. Почаевской Лавры).

2289. Лавра Почаевская в настоящем ее положении (из воспоминаний и заметок паломника горы Почаевской) // Христиан. чтение. - 1883. - №5-6. - С. 671-731.

2290. Лавра Почаевская: Краткий исторический очерк по поводу исполнившегося 50-летия со дня включения Почаевской обители в число православных русских Лавр. - Почаев, 1884. - 28 с.

2291. Новооткрытый православный писатель-апологет (Иов Почаевский) // Ист. вестн. - 1884. - №7. - С. 171-180.

2292. Из Нежина. - 1886. - 7 с. - (Из №12 "Черниг. епарх. изв.", 1886).

2293. Против тех, которые производят кражу в чужих садах и огородах. - К., 1886. - 8 с.

2294. Наследственные остатки первобытного совершеннейшего состояния и блаженства наших прародителей в природе и жизни человека... // Чтения в О-ве любит. духов. просвещения. - 1887. - №5. - Отд. 1. - С. 433-502.

2295. Очерк истории Нежинского Благовещенского монастыря. - Нежин, 1906. - 102 с.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2296. Хойнацкий А.Ф. Священник Андрей Хойнацкий [Автобіогр. нарис] // Хойнацкий А.Ф. Институская Свято-Александровская церковь в городе Нежине. - Чернигов, 1877. - С. 65 - 67.

2297. Гербель Н. Андрей Федорович Хойнацкий // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - С. 311-312.

2298. Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2 т. - К., 1892. - Т. 1, Кн. 2. Указ. личных имен. - С. 106.

2299. Васютинский Ф.А. Слово при погребении профессора богословия Нежинского Историко-филологического института и законоучителя Нежинской гимназии протоиерея о. Андрея Хойнацкого на литургии в институтской церкви (29 авг. 1888) // Вестн. славянства. - 1893. - Кн.8. - С. 96-98.

2300. Люперсольский П. Воспоминание о протоиерее А. Ф. Хойнацком: Речь, сказанная при погребении о. Андрея Федоровича Хойнацкого 27 авг. 1888 // Вестн. славянства. - 1893. - Кн. 8. - С. 85-100.

2301. Хойнацкий Андрей Федорович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1900. - С. 68-71.

2291. Хойнацкий Андрей Федорович // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1903. - Т. 37. - С. 505.

## Чалий Михайло Корнійович (1820-1907)

*Український педагог, діяч культури, літературознавець. У 1844 закінчив із ступенем кандидата перше відділення філософського факультету Київського університету св.Володимира. Викладав російську мову і історію у Вінницькій, Немирівській, 2-й Київській (із 1852) гімназіях. Із 1858 – інспектор 2-ї Київської гімназії, у 1860-61 виконував обов'язки директора цієї гімназії. З 1861 по 1869 – директор Білоцерківської гімназії. З 1869 по 1875 – директор Юридичного ліцею князя Безбородька в Ніжині. У 1875 пішов у відставку. Член редколегії журналу “Киевская старина” (із*



*1882). У літературному середовищі відомий як автор найбільш повної на той час біографії Т.Г.Шевченка (“Життя й твори Тараса Шевченка”) [К., 1882]. Мав урядові нагороди.*

### Друковані праці

2303. Иван Максимович Сошенко: Биогр. очерк. - К., 1876. - 121 с.

2304. Жизнь и произведения Тараса Шевченка (свод материалов для его биографии). - К., 1882. 281, III с.

2305. Две ревизии (Немировская гимназия в конце 40-х годов) // Киев. старина. - 1883. - №2. - С. 444-453.

2306. Воспоминания Н. И. Усковой о Т. Г. Шевченко. С прим. М.К.Чалого // Там само. - 1889. - №2. - С. 297-313.

2307. Посещение Шевченком сахарного завода Яхненка и Смирненка // Там само. - С. 459-464.

2308. Учебные заведения в Черниговской губернии, в г. Новгород-Северском: Из воспоминаний // Там само. - №4. - С. 74-48.

2309. К биографии А. Марковича // Там само. - 1894. - №5. - С. 342-345.

2310. Воспоминания: В 2 вып. - К., 1890, 1899.

Вып. 1. (1826-1884). - К., 1890. - 318 с.

Вып. 2. (1844-1852). - К., 1899. - 141, XXXIII с.

Те саме// Киевская старина, 1889, 1894.

2311. Из переписки Т. Г. Шевченко с разными лицами (прим. М. К. Чалого) // Киев. старина. - 1897. - №2. - С. 151-175; №3. - С. 452-475.

2312. Очерки народной жизни // Там само. - №6. - С. 484-512; №7-8. - С. 1-52.

2313. Юные годы П. А. Кулиша // Там само. - №5. - С. 291-299.

2314. Белоцерковская гимназия (1862-1869) // Там само. - 1900. - №11. - С. 218-224; - №12. - С. 401-410.

2315. Вторая Киевская гимназия // Там само. - №4. - С. 16-50; №6. - С. 288-309; №7-8. - С. 66-88.

2316. К характеристике В. А. Перовского // Там само. - №2. - С. 70-73.

## Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2317. Сребницький І. М. К. Чалый // Гимназия высш. наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881. - Отд. 1. - Директоры. - С. 223-225.

2318. Д-ко Д. М. К. Чалий (посмертна згадка) // Україна. - 1907. - №3. - С. 394-399.

2319. Чалий Михайло Корнійович // УРЕ. - К., 1985. - Т. 12. - С. 244.

2320. Михаил Корнеевич Чалый // Самойленко Г. В. Нежинская филол. школа. 1820-1990. - Нежин, 1993. - С. 94-95.

2321. Чалий Михайло Корнійович // Проценко Л. А. Київський некрополь: Путівник-довідник. - К., 1994. - С. 96.

2322. Наумова Н. Перший біограф. Тараса Шевченка: Михайло Чалий // Укр. мова та літ. - 1997. - №19. - С. 5.

2323. Стельмах С. Історична думка в Україні XIX - початку XX століття. - К., 1997. - С. 119-124.

2324. Михайло Корнійович Чалий: Портр. // УРЕ. - К., 1985. - Т. 12. - С. 244.

## Черноусов Євген Олександрович (1869 – ?)

*Історик. У 1895 закінчив історичне відділення Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька і викладав (до 1904) у Юр'ївському реальному училищі. В 1901-02 склав магістерський іспит із всесвітньої історії в С.-Петербурзькому університеті. В 1904 одержав призначення на посаду наставника-керівника і викладача історії і географії в гімназію при Ніжинському Історико-філологічному інституті. У 1905-06 читав лекції із всесвітньої історії в Історико-філологічному інституті. В 1906 призначено директором у Новгород-Сіверську чоловічу гімназію. З 1908 – на тій же посаді у Кобеляках Полтавської губернії. З 1910 – приват-доцент кафедри всесвітньої історії Харківського університету, викладав також на Вищих жіночих курсах і у 2-й чоловічій гімназії Хар-*

*кова. В 1911 перебував у науковому відрядженні в Константинополі, брав участь у з'їзді викладачів давніх мов у Петербурзі.*

### Друковані праці

2325. История Греции: Курс лекций. - Нежин, 1906. - 396 с. - [конспект].

2326. Очерки по истории Римской империи 180-235гг. Подготовка смуты III века. - Харьков, 1911. - 273, XXVIII с.

2327. Основные черты государственного и общественного строя Византии // Зап. имп. Харьков. ун-та. - 1912. - Кн. 1. - Науч. отд. - С. 1-10.

2328. Отчет о заграничной командировке приват-доцента по кафедре всеобщей истории Е. А. Черноусова летом 1911 года // Там само. - Часть офиц. - С. 1-2.

2329. Страницы культурной истории Византии XI века // Там само. - Науч. отд. - С. 1-16.

2330. Из византийского захолустья XIII в. - Харьков, 1914. - 21 с. Те саме // Сб. статей в честь проф. В. П. Бузескула. - Харьков, 1914. - С. 277-295.

2331. Римские византийские цехи // Журн. мин-ва нар. просв. -1914. - №9. - С. 154-178.

### Критико-біографічна і мемуарна література.

#### Ілюстрації

2332. Черноусов Евгений Александрович // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1912. Преподаватели и воспитанники. -Нежин, 1913. - С. 64-65.

## Щепкін Євген Миколайович (1860-1920)

*Історик, педагог, громадсько-політичний діяч. У 1883 закінчив історико-філологічний факультет Московського університету із ступенем кандидата. З 1885 викладав історію в жіночій гімназії Міністерства народної освіти, історію культури в Московській*

*консерваторії імп. Музичного товариства. Після складання магістерського іспиту (1892) був зачислений до штату викладачів Московського університету на посаду приват-доцента кафедри всесвітньої історії. В 1893-97 перебував у науковому відрядженні за кордоном, працював в архівах і бібліотеках Швеції, Норвегії, Данії, Німеччини, Австрії, Італії, вивчав давньоскандинавську мову і літературу, збирав матеріали про відносини Росії і Німеччини в XVIII столітті. В 1897-98 – в.о.екстраординарного професора по кафедрі всесвітньої історії Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька, з 1898 – в.о.екстраординарного професора цієї ж кафедри Новоросійського (Одеського) університету. В 1902 захистив магістерську дисертацію (“Русско-австрийский союз во время семилетней войны”) в Московському університеті, в тому ж році брав участь у роботі комісії з реформування вищих учбових закладів Міністерства народної освіти. З 1902 по 1906, з 1917 по 1920 – професор Новоросійського університету. Депутат 1-ї Державної Думи від Одеси (1905-06), учасник революційних подій в Одесі.*

### Друковані праці

2333. Автобіографія Л.Ранке // Рус. мысль. - 1894. - Кн.1. - С. 63-85; Кн.2. - С.41 - 52. Початок: 1893. - Кн.8\*.

2334. Скандинавський обряд погребення с кораблем // Журн. мин-ва нар. проsv. - 1894. - №9. - С. 38-61.

2335. Русско-австрийский союз во время семилетней войны // Там само. - 1897. - №8. - С. 243-301; 1899. - №12. - С. 253-270; 1900. - №1. - С. 88-114; №4. - С. 247-279; №7. - С. 79-104; №9. - С. 22-57; №11. - С. 1-63.

2336. Постановка преподавания всеобщей истории в Венском университете (из отчета о командировке за летний семестр 1896) // Там само. - 1898. - №2. - Отд. 4. - С. 128-137.

2337. Душевное настроение Фридриха Великого во время Семилетней войны: Речь, произнес. на годичном акте института 30 авг. 1898 // Изв. Ист. -филол. ин-та кн. Безбородко в Нежине. - 1899. - Т. 17. -С. 3-18.

2338. Краткие известия о Лжедмитрии I // Летопись Ист. -филол. О-ва при имп. Новорос. ун-те. - 1900. - Т. 8. - Отд. 2. - С. 515-526.

2339. Падение канцлера графа А. П. Бестужева-Рюмина // Зап.

имп. Одесского О-ва истории и древностей. - Т. 23. - Отд. 1. - Одесса, 1901. - С. 207-260.

2340. Политика папского престола в Смутное время // Летопись Ист. -филол. О-ва при имп. Новорос. ун-те. - Т. 9. - Отд. 2. - Одесса, 1901. - С. 341-372.

2341. Разбор сочинений на тему “Конец Второго министерства герцога Ришелье” // Зап. имп. Новорос. ун-та. - 1902. - Т. 89. - Ч. 1. - С. 1-8.

2342. Отзыв о сочинении по всеобщей истории... на тему “Критическая оценка главнейших теорий происхождения городской организации на основании данных по истории возникновения городов в Англии” // Там само. - 1903. - Т. 92. - Ч. 1. - С. 17-29.

2343. Речь, произнесенная 20 янв. 1903 в имп. Московском университете перед защитой диссертации “Русско-австрийский союз во время Семилетней войны” // Там само. - Т. 94. - Ч. 2. - С. 73-78.

2344. Вопросы методологии истории // Летопись Ист. -филол. О-ва при имп. Новорос. ун-те. - Т. 12. - Отд. 2. - Одесса, 1905. - С. 275-318.

2345. Гюнлэйг Змеиный Язык: Древнеисландская сага / Пер., предисл. и прим. Е. Н. Щепкина // Там само. - С. 87-140.

2346. Борьба партий при создании Английской республики // Кн. для чтения по ист. нового времени. - М., 1911. - Т. 2. - С. 41-103.

2347. Контрреволюция в Англии // Там само. - С. 437-467.

2348. Иерусалимское королевство // Кн. для чтения по истории средних веков/ Под ред. проф. П. Виноградова. - М., 1912. - Вып. 2. - С. 484-544.

2349. Рыцарство // Там само. - С. 763-850.

2350. Феод и сеньерия // Там само. - С. 44-86.

### Критико-біографічна і мемуарна література. Ілюстрації

2351. Щепкин Евгений Николаевич // Ист. -филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1875-1900. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1900. - С. 71-73.

2352. Щепкин Евгений Николаевич // Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь. - СПб., 1904. - Т. 40. - С. 61.

2353. Е.Н.Щепкин: Биограф. справка // “Деятели России”, 1906 / Ред. -изд. А. М. Шампаньер. - СПб., 1906. - С. 46.

2354. Щепкин Евгений Николаевич // Ист.-филол. ин-т кн. Безбородко в Нежине. 1901-1913. Преподаватели и воспитанники. - Нежин, 1913. - С.65.

2355. Е.Н.Щепкин // Бузескул В.П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века. - Л., 1931.-Ч. 2. - С. 70-71.

2356. Вайнштейн О.Л. Историография средних веков в связи с развитием исторической мысли от начала средних веков до наших дней. - М., Л., 1940. - С.317-318.

2357. Щепкин Евгений Николаевич // БСЭ. - М., 1978. - Т. 29. - С. 534.

2358. Щепкін Євген Миколайович // УРЕ. - К., 1985. - Т. 12. - С. 457.

2359. Хмельницкий И. Щепкин Евгений Николаевич // Деятели Союза Советских социалистических республик и Октябрьской революции. - М., 1989.-Ч. 1. - С. 258-264. - [Репринт].

2360. Самійленко О.Г. Є.М.Щепкін - видатний вчений-історик, педагог та громадський діяч // Літ. та культура Полісся. - Ніжин, 1995.-Вип. 6. - С. 114-120.

2361. Евгений Николаевич Щепкин: Портр. // “Деятели России”.- 1906. - СПб., 1906. - С. 46.

## Доповнення

### Музиченко Олександр Федорович (1875 - 1940)

#### Друковані праці

2362. Философско-педагогическая мысль и школьная практика в современной Германии // Журн. Мин-ва нар. просв. - 1909. - №2. - С. 173-197. Те саме // Изв. Ист.-филол. ин-та кн.Безбородко, Т.24.

2363. Современные педагогические течения. - М., 1913. - 219 с.: рис. - (Пед. Академия в очерках и монографиях. Воспитание в семье и школе. Под общ. ред. А.П.Нечаева). Співавт.: Каптерев П.Ф.

2364. Современные педагогические течения в Западной Европе и Америке // Каптерев П.Ф., Музыченко А.Ф. Современные педагогические течения. - М., 1913. - С. 107 - 217.

2365. Проблема комплектности в Германии и у нас // Путь просвещения (Харьков). - 1924. - №4-5 (24-25). - С. 68 - 106.

## Іменний покажчик

- А. 529  
А.Дж.[Дживелегов А.К.]1679  
А.С. див. Качановський В.В.  
А.Ф. 551  
А. И. С. 1128  
А. М-ский 435  
Ан.Л.[Леман А.И.] 1672  
Абіхт Р. 1783  
Абрагам 1474  
Август (Гай Юлий Цезарь  
Октавиан), імп. рим. 2227  
Авенариус В.П. 1508  
Адриан II, папа рим. 954  
*Адріанов П.О. (22-27)*  
Адрианов С. 60  
Азбукін В. 1595  
Айхенвальд Ю.И. 539  
Аквилонів Е. 1866  
Аксаков І.С. 871, 1410  
Аксаков К.С. 1410  
Аксенов М.А. 552  
Александр I (Павлович) імп.  
рос. 41, 128, 1340  
Александр II (Николаевич)  
імп. рос. 876, 2272, 2274,  
2276  
Александр III (Александрович)  
імп. рос.1864  
Алексеев В. 1416, 1433  
Алексей св. 328  
Алексей Михайлович, царь  
рос. 106  
Алкман 612  
Амбокадзе Л.С. 2092  
Амвросий, архімандрит 1304  
Ананьев Б.Г. 568  
Андреевский И. 428  
Андрієвський А. Г. 2097  
Аничков Е. В. 2035  
Антонины, імп.рим. династія  
2227  
Антонович В.Б. 1374-1386,  
1389  
Аппель В. 795  
Аппель К. 224  
Аристид Элий 1436, 2201, 2213  
*Арістов М.Я. (28-69)*  
Аристотель 1904  
Аристофан 1458, 1462, 1470  
Астафьев П.Е. 491  
Афеней 1888  
Ашер Ф. 1584  
Ашкерц А. 652  
Б. В. 1802  
Бабст И. 388  
Бажинов І. Д. 886  
Байбаков А. 978  
Балагер В. 1665  
Барац Г. 1073  
Барсов Е.В. 312, 1924  
Барсов И. 2178  
Барсуков А. 1309  
Бартош Франц 311  
Баторий Стефан, король  
польськ. 1478  
Бегович М. 646  
Безобразов В.П. 416, 418,420,  
428  
Белая А.С. 381  
Белинский В. Г. 787, 804, 816  
Белкин А.С. 207  
Белобров Е.М. 2098  
Белокуров С.А. 1926



- Бєлоруссов І.М.* 7, (70-94)  
 Белоусов Н.Г. 1230  
 Беляев А. 1860  
 Бендерев 326  
 Бенедиктов В.Г. 222  
*Бережков М.М. (95-142), 1347*  
 Беркли Дж. 494  
 Бертелло П.Э.М. 797  
 Бестужев-Рюмин А.П., 2339  
 Бестужев-Рюмин К.Н. 121  
 Бецкой И.И. 1237  
 Билевич М.В. 1231  
 Білокінь С.І. 2186  
 Бланк Г. 393  
 Богишич В.В. 262  
 Боголюбов В. 599  
*Боголюбов М.М. (143-154)*  
 Богородицкий В. 305  
 Бодуэн-де-Куртенэ И.А. 220,  
 357, 1014  
 Бодянский О.М. 1507, 1960,  
 1964, 1966  
 Бойправ М.Д. 578-583  
 Бокль Г.Т. 2210  
 Боплан Г.Л.де 1355, 1357,  
 1362, 1392  
 Бордонос Ф.Е. 2268  
 Борк Э. 1210  
 Боровский Пафнутий, церк.  
 діяч 977  
 Бороздин А.К. 2035  
 Ботто Ян 1910  
 Браиловский С.Н. 77, 1272  
*Брандт Р.Ф. 7, (155-242), 2179*  
 Бржеський В. 1497  
*Брок А.А. (243-260)*  
 Брокгауз Ф., Ефрон И. 58, 90,  
 138, 225, 363, 432, 440, 446,  
 492, 511, 521, 545, 586, 608,  
 624, 706, 782, 786, 879, 889,  
 994, 1126, 1131, 1335, 1336,  
 1348, 1395, 1430, 1463,  
 1467, 1482, 1492, 1601,  
 1612, 1618, 1621-1623, 1626-  
 1633, 1639-1644, 1646-1652,  
 1655-1664, 1835, 1879, 1939,  
 2073, 2167, 2183, 2225, 2302,  
 2352, унів.енцикл.рос.(до  
 1917)  
 Бронзов А. 528  
 Бруно Джордано 467, 481  
 Брунон, єпископ 1381  
 Бубнов Н. 1393  
 Будде Е.Ф. 1076, 1676  
 Будилова Е.А. 570  
*Будилович А.С. 7, 212, (261-  
 386), 1025, 1121, 1236,  
 1273*  
 Бужинский Г. 1568  
 Бузескул В.П. 5, 882, 1680,  
 1713, 2355  
 Булич С.К. 352, 959  
*Бунге М.Х. (387-446)*  
*Бурзі Б.Ф. (447-455)*  
 Буслаев Ф.И. 1050, 1974  
 Буцинский П.Н. 1820, 1837  
 Бэкон Ф. 484  
 В.В.С. 869  
 В.К.В. 1392  
 Вагнер А. 409  
 Вайнштейн О.Л. 2356  
 Вакхилид 1461  
 Варшевицкий Х. 299  
 Васильев В.А. 1183  
 Васильев К.К. 1506  
 Васильева Л.И. 970  
 Васильевский В.Г. 534

- Васильківський Г.П. 1815  
 Васютинский Ф.А. 2299  
 Введенский А.И. 555, 2134  
 Вейсман А. 621  
 Венгеров С.А. 550, 601, 625,  
 783, 880, 1132, 1161, 1189,  
 1280, 1302, 1325, 1349,  
 1397, 1432  
 Вергилий (Публій Марон)  
 243, 748, 2218, 2237  
 Вержбовский Ф.Ф. 299, 759, 766  
 Веркович С. 913  
 Весел І. 652  
 Веселовский А.А. 2033  
 Веселовська Г.І. 1813  
 Вестфаль Р. 2245  
 Вігерич Т. 1805  
 Викторов Д. 540  
 Виндельбанд В. 497  
 Виниус А. 1145  
 Виноградов Н. 549  
 Виноградов П.Г. 1666, 1925,  
 1929, 1936, 2348  
 Витовт, вел. князь лит. 1372,  
 1373  
 Владимир (Мономах), вел.князь  
 кийв. 1289  
 Владимир (Святославич) , вел.  
 князь кийв. 103, 1024, 1379  
 Владимиров П.В. 328, 1007,  
 2074  
 Владимирский-Буданов М.Ф.  
 431, 446, 1610, 1666, 2182  
 Владислав Грамматик 1979,  
 1985  
 Вознесенский А.М. 2269  
 Волков Н. 227  
 Волконський С. 249  
 Вольтер (Аруэ Ф.М.) 983  
 Вольтер Э.А. 1615  
 Вольф Ф.А. 448  
 Вороной Ф.Я. 1295, 2099  
 Воскресенский Г.А. 1983  
 Востоков А.Х. 1541, 1966  
 Вышнеградский И.А. 435  
 Г. 223  
 Гавличек-Боровский К. 650,  
 656  
 Гади О. 519  
 Галаган П. 1578  
 Галахов А.Д. 1082  
 Ганка В.В. 1557  
 Гансберг Ф. 256  
 Гартман Э. фон 2162  
 Гаршин В.М. 673  
 Георгий Писидийский 1457  
 Гераклит 1428  
 Гербель Н.В. 2, 265, 2128,  
 2180, 2297  
 Геров Н. 205  
 Геродот 1341  
 Гесиод 614  
 Гете И.В. 677, 1504  
 Гладстон З.Э. 1869  
 Глегович А.М. 289, 1018,  
 1019, 1025, 1121  
 Гоббс Т. 484  
 Гоголь Н.В. 44, 47, 57, 152,  
 463, 632-637, 640, 679,  
 680,682,685-689, 692, 694,  
 699, 705, 844, 846, 860, 861,  
 864, 988, 1082, 1186, 1191,  
 1192, 1234, 1257, 1259,  
 1504, 1506, 1543, 1544,  
 1555, 1559, 1577, 1994,  
 1995-1999, 2011, 2015, 2030,  
 2046, 2060, 2063, 2093,

- 2100, 2126, 2127, 2287  
 Голенищев-Кутузов А. 1101  
 Головацький Я. 293, 1741  
 Головачевський А. 359  
 Голубев С.Т. 1319  
 Голубинський Є.Є. 270, 981  
 Голубкін Ю.О. 1694  
 Голубовський П. 1389, 1596  
 Гольцев В.А. 504, 526, 871  
 Гомер 614, 1528  
 Гондиус Г. 1357  
 Гончаров І.А. 1595  
 Горайн А.П. 2277  
 Гораций (Квінт Флакк) 717-719, 721, 726, 730, 740, 742, 746, 749, 751, 771, 777, 2193, 2226  
 Гордиевський С. 716  
 Горник М. 1956  
 Горький М. (О.М.Пєшков) 146  
 Гофман А. 2240  
 Градовський А. 32  
 Гранат, унів.енцикл.рос. (кінець ХІХ-перш. пол.ХХ ст.), 1679, 2046, 2047, 2085  
 Гранатович Л.В. 18  
 Грибоедов А.С. 697, 700, 829, 858, 976, 984, 1556  
 Григоревський М. 2244  
 Григорій Богослов 276, 1976  
 Григорович В.І. 1960, 1964, 1966, 1968  
 Григорьев В.В. 1154  
 Грот К.Я. 373, 556, 1274, 1281, 1937  
*Грот М.Я. (456-586)*  
 Грот Я.К. 1045  
 Грушевський М.С. 2084  
 Грушка А. 259  
 Гудима Е.В. 2102  
 Гундулич І.Ф. 155, 223, 1031  
 Гус Ян (Іоанн) 1056  
 Гутнова Е. В. 1688  
 Д-ко Д. 2318  
 Давиденко Ю.М. 13  
 Даль В.І. 1824  
 Даневський П. 607  
 Даниїл Заточник, письм.рос.(ХІІІ ст.) 2047  
 Даниїл, митрополит Московський 1011  
 Даниїл Паломник, письм.рос., ігумен (ХІІст.) 627, 2047  
 Данилевський М.Я. 1840  
 Данилов В.В. 1187,2079  
 Дашкевич Н.П. 2031  
 Дебольський Н.Г. 2132  
 Дедицький 262  
 Декарт Р. 485,492,505  
 Делингер 1732  
 Демосфен 1451,1453  
 Денисов В.Д. 1191  
 Денисов Я. 2231  
 Денисюк Н. 851  
 Державин Г.Р. 952  
 Джеймс В. 477  
 Джорджевич Г.С. 1975  
 Диккенс Ч. 1330  
 Диодор 1419, 1426  
 Дискол Аполлоній 588  
 Дмитрій Ростовський (Д.С.Туптало) 1930, 1932, 2024  
 Дмитрій Самозванец див. Лжедмитрій І  
*Добіаш А.В. (587-604), 1275*  
 Добров Л. 1003

- Добровский В. 297,366  
Добродомов И.Г. 382  
Довженко Р.В. 1402  
Довнар-Запольский М. 1102,  
1393  
Долотова Н.М. 885  
Достоевский Ф.М. 2153  
Дринов М. 1061  
Дюгуров А.А. 1213  
Дятлов В.О. 1693, 1694, 1696
- Евг.Л. .547  
Евгений (Евфимий Болховити-  
нов) митрополит Київський  
1153  
Еврипид 615, 1452, 1522, 1524  
Евсеев И.Б. 2016  
Євсєєв Ф.Т. 714а, 972, 973  
Евфимий Зигабен 1725  
Евфимий Тырновский,  
патріарх болг. 1017, 1029,  
1046, 1068  
Екатерина I, ім.рос. 1921  
Екатерина II, ім.рос. 1140,  
1142, 1198, 1237, 1238-1240,  
1258, 1314, 2208, 2209  
*Екеблад Х.А. (605-611)*  
Елена Ивановна, вел.княгиня  
лит., королева польськ. 117  
Елизавета Алексеевна,  
ім.рос. 2209  
Ефрем Сирий 939
- Жадовская Ю.В. 838  
Жаркевич Н.М. 1192  
Ждан А.Н. 584,586  
*Жданов С.М. (612-626), 2223*  
Жданович Л.И.2103  
Жебелев С. 1462, 1468, 1470
- Желтов Н. 1059  
Жмакін В. 1011  
Жовтобрюх М.А. 1135,1136  
Жокпас Н.Г. 2104  
Жуковский В.А. 100,215,1093,  
1195, 1560, 1577, 1582, 1778  
*Заболоцький П.О. (627-716),  
1279, 1753*  
Забугин А.П. 2105  
Завітневич В.З. 326, 1094  
Замойский Ян, канц. 1477  
Замотін І.І. 986, 1773  
Засадкевич Н. 290  
Затыркевич М.Д. 2106  
Зелинский В.А. 848, 853  
Зелинский Ф. І429  
*Зенгер Г.Е. (717-786), 2193*  
Зикингер А. 256  
Зимомря М.І. 1504  
Зиньковский Т.А. 341  
Знаменский С. 2034  
Зозуля С. 142  
Зоргенфрей Г. 252  
Зринский П. 279  
Зубатый И. 949  
Зурита, арагон. історик XVI  
ст. 1594
- Ібервег-Гейнце Ф. 476, 2229  
Иван IV(Васильевич) Грозный,  
цар рос. 1293  
Иванов А.А. 1511  
*Іванов І.І. (787-889)*  
Иванов Н.И. 1276  
Ивановский В.Н. 542  
Иващенко П.С. 2107  
Игорь Ольгович, князь  
Новгород-Сіверський. вел.  
князь Київський 108

- Иеропес Х.Н. 1233  
 Изабелла Кастильская,  
 королева исп. 1621  
 Измайлов А. 1593  
 Иконников В.С. 59, 62, 137,  
 139, 364, 372, 430, 433, 520,  
 995, 1130, 1148, 1268, 1278,  
 1298, 1301, 1318, 1322,  
 1334, 1394, 1466, 1481,  
 1598, 1611, 1754, 1838,  
 1901, 1938, 1946, 2078, 2298  
 Гловайський Д.І. 119, 1104  
*Льїнський Г.А. 7, (890-975)*  
 Ильинский Н.И. 250, 1034  
 Иоанн Богослов 1732  
 Иоанн, єпископ Смоленський  
 42  
 Иоанн Лукьянов, свящ. 1313  
 Иоанн Чернявский. собор.  
 протоієрей Ніжин. 2271  
 Иоанникий, єпископ Кавказь-  
 кий 2273  
 Иов, ігумен Почаєвський  
 2265, 2286, 2291  
 Иосафат Кунцевич, архієп.  
 Полоцький 2286  
 Истрин В.М. 1942  
  
 К.В. 868  
 К.К. 512  
 К.Р. 1069  
 К.Х. 1388  
 Каваньин И. 285  
*Кадлубовський А.П. (976-996)*  
 Казанцев Алексей, свящ. 122  
 Казанцев Евг., архієп. 122  
 Калай В. 1002  
 Каленов П.А. 2134  
 Каллаш В.В. 633  
  
 Кальнофойский Афанасий,  
 письм.укр. (1 пол. XVII ст.)  
 1356  
 Каманин И. 360  
 Камков А. 1033  
 Канкрин Е.Ф. 403  
 Кановас дель Кастильо  
 Антонио дон 1634  
 Кант И. 496, 2145  
 Кантемир А.Д., князь, письм.  
 рос. 2051  
 Каптерев П.Ф. 2362, 2364  
 Караджич В.С. 2027  
 Каразин В.Н. 1216, 1219  
 Карамзин Н.М. 1211, 1212,  
 1251, 1252, 1254, 1294  
 Карасек И. 666, 667  
 Кареев Н. 1867, 2241  
 Карл I. - Карл II - Карл III.-  
 Карл IV, королі исп. 1630  
 Карлос дон, інфант исп. 1629  
 Карпов Г.Ф. 1926  
 Карский Е.Ф. 92, 374, 962-965,  
 967, 1065, 1943, 2077, 2082  
 Картавцев Е.Э. 437  
 Карус П. 487, 488  
 Катенин П.А. 1537  
*Качановський В.В. 226, 289,  
 (997- 1137), 1271, 1597,  
 1992*  
 Квиорога А., генерал, політ.  
 діяч исп. 1633  
 Кентржинський Ст. 1473  
 Керри 399  
 Киреева Р.А. 1303  
 Киреевский П.В. 1218, 1797,  
 2060  
 Кирилл Скифопольский св. 314  
 Кирилл Словенский св. 1072

- Кирилл, проповідник, проповідник християнства слов'янський 294, 302, 1073, 1236, 1911, 2278
- Кирилл Туровський 1899
- Киричок Г.А. 2093
- Кирша Данилов 2043
- Клавдиан 734
- Классовский В. 2237
- Коваленко А.Б. 140, 141
- Коваленко Є.І. 1445
- Коваль М.Ф. 1496, 1498
- Ковальчук О.Г. 611
- Ковальчук О.М. 1285, 1286
- Кованько П.Л. 439
- Козлов А.А. 456, 461, 513
- Козловський І.П. (1138-1150)*
- Коллар Ян 208, 331
- Колосов М. 356
- Колубовський Я. 521
- Кольцов А.В. 1090
- Коменский Ян Амос 318, 320, 590, 1086
- Кони А.Ф. 558
- Конисский Г. 116, 2123
- Константин Асень, цар болг. 1039
- Константин VII Багрянородный, імп. візант. 1220
- Константин Философ 1744
- Конт О. 803
- Кончев В. 898
- Копитар В. 297, 914
- Корженевський І. 1474
- Корнилович А. 1390
- Короленко В.Г. 827
- Корсаков Д.А. 1376
- Корш Ф.Е. 194, 212, 369, 775, 776, 900, 1420, 2064
- Костенко І.П. 1162, 1404, 1405, 1501, 1507, 1710
- Костюк Г.С. 583
- Котляревський А.А. 1548
- Котляревський І.П. 1997
- Кохановський Я. 765, 772, 1474
- Крек Г. 301
- Крижаніч Ю. 106, 1074, 1918, 1919
- Кримський А. 933, 1398, 1406, 2080
- Кротоський К. 763
- Крушевський М.В. 1012
- Крылов І.А. 854, 1208, 1247-1249, 1253, 1331, 1558
- Кубарев А. 2238, 2247
- Кубасов І. 1493
- Кудрявцев В.Д. 2136
- Кузмищев П.Ф. 1824
- Кузьміна В.Д. 2071, 2072, 2088, 2090
- Кукольник В.Г. (1151-1165)*
- Кукольник Н.В. 1155, 1156, 1489
- Кулаковський І. 375
- Кулаковський Ю. 726
- Кулжинський І.Г. (1166-1194),* 2015
- Куликов Н. 2246
- Кулин, правитель боснійськ. (бан) 921
- Кулиш П.А. 390, 2313
- Кульбакин С.М. 229, 936
- Курбатов В. 247
- Курбський А.М., князь 1293
- Курциус Э. 2244
- Куторга М. 1344
- Кучерук О. 1695
- Кушелев-Безбородко Г.А.,

- граф 1
- Л. 1836
- Л.М. 1944
- Лавров В.Г. 2108
- Лавров П.А. 1964
- Лавровський М.О.* 7, 339, 596, (1195-1287), 2109
- Лавровский П.А. 361, 1281, 1488, 1490
- Ламанський В.І. 295
- Латышев В.В. 1469, 1472
- Лашнюков І.В.* (1288-1303)
- Левицкий И.А. 120
- Левицкий И.Е. 665
- Ледд 526
- Лейбин В. 576
- Лейбниц Г.В. 475, 495
- Лейкфельд П. 732
- Леман М. 598
- Лепехин М.П. 239
- Лермонтов М.Ю. 221, 645, 698, 699, 701, 704, 831, 848, 867, 1058, 1078, 1587
- Лескін А. 186, 1066
- Лефорт Франц 31
- Лециуе И.А. 751, 780, 1903
- Лжедмитрий I, самозванець, цар рос. 851, 2338
- Лівій Тит 26, 744, 2220, 2221
- Лілеєв М.Х.* (1304-1326)
- Лінниченко А.І.* (1327-1337)
- Липовский А.Л. 365, 1727, 1750
- Лирийский, герцог 1654
- Ло Джон 388
- Лод, архієп. 1616
- Локк Джон 494, 1241, 2131
- Ломоносов М.В. 261, 264, 303, 304, 306, 353, 355, 845, 865, 1206, 1255, 1263, 1264, 1566, 1791, 2052
- Лопатин Л.М. 483, 488, 531
- Лосский Н.О. 577
- Лукіан 1435
- Лукреций (Тит Лукреций Карр) 244, 1893
- Лучицкий И. 1673, 1675
- Любич 262
- Любченко В.Г. 1505
- Людовик, принц фр. 1043
- Люперсольський П.І.* 127, (1338-1349), 2300
- Ляскоронський В.Г.* (1350-1406)
- Магнус Л. (Magnus L.) 991
- Майков Л.Н. 907, 1267, 1579, 1772
- Мак-Менн Н. 254
- Макарий, патріарх 1818
- Максимович Г.А.* (1407-1414)
- Максимович І.Г. 647, 651, 652
- Макушев В.В. 266, 287, 1025
- Малеванский Г. 1906
- Малеин А. 26
- Мальшевский И. 302
- Мандес М.І.* (1415-1432)
- Маретич Т. 667
- Марков М.Е. 126, 130
- Маркович А. 2309
- Маркс К. 1479, 1480
- Мартиненко Л.О. 1447
- Мартов А.А.* (1433-1438), 2213
- Марциал Валерий 735
- Марцинковская Т.Д. 584
- Масанов И.Ф. 66, 94, 235,

- 377, 569, 610, 626, 785, 884,  
1133, 1190, 1471, 1484,  
1494, 1605, 1683, 1948,  
2087, 2184
- Медведев С. 1138, 1139
- Мелихов В.А. 261
- Мельник-Антонович К.В.  
1398
- Менандр 619, 1976
- Ментенон Франсуаза д'Обинье  
1200
- Мерзляков А.Ф. 79
- Мерц Ф.Э. 2111
- Месич 262
- Мефодий, слов'янськ.  
просвітник, проповідник  
християнства 291, 294, 302,  
361, 1073, 1236, 1911, 2278
- Миклошич Ф.Г. 172, 178, 181,  
183, 185, 187, 226
- Микуцкий Ст. 358
- Милетич Л. 1745
- Миллер В.Ф. 1099, 1106, 2061
- Миллер Лукиан 721
- Миллер О. 1263
- Миллер Фридрих фон 1582
- Милль Дж. Стюарт 406
- Милютин Н.А. 319
- Минто В. 2138
- Михаил Греческий, святитель  
2282
- Михайлов М. 423
- Михайловский Н. 524
- Михальский Е.Н. 1163, 1164
- Мицкевич А. 204, 743
- Могил'янський А.П. 1807
- Мокієвський П.В. 515
- Монтень М. 1241
- Монтольє Елизабет Джейн  
2039, 2096
- Морозов Ф.М. 443
- Москаленко А.Є. 1687, 1690
- Моціяка П.П. 1698, 1699
- Музиченко О.Ф. (1439-1447),  
(2362 - 2365)*
- Мурав'єв М.Н. 1550
- Муратов Н. 1032
- Мусин-Пушкин А.И. 2101
- Н.К. 2177
- Н.М. 355
- Нагуєвський Д. 1585
- Назаревський А.О. 233
- Наполеон I (Бонапарт), ім.фр.  
221, 1340
- Наука А.К. 1459
- Наумова Н. 2322
- Неділько Г.Я. 1806
- Некрасов Н., проф. 271, 309
- Некрасов Н.А., поет 639, 678,  
839
- Немани Стефан, вел.жупан  
серб. 1107
- Непот К. 2238, 2247
- Нечаев А.П. 2363
- Нидерле Л. 2053
- Никанор, архієп. 469, 516, 558
- Никитин И.С. 840
- Нікітін П.В. (1448-1472)*
- Никитський А.А. 135
- Николаев П.А. 239
- Николаев(Ю.) [Ю.Н.Говору-  
ха-Отрок] 983
- Николай I (Павлович),  
ім.рос. 1562
- Николай I, князь Черногорсь-  
кий 1113
- Нікольський П.І. 7



- Никон, патріарх 1805  
 Ницше Ф. 493, 524, 2153  
 Новакович С. 1006, 1008  
 Новиков О.М. 1685  
 Новикова О.О. 1697, 1700,  
 1701, 1703, 1704  
*Новодворський В.В. (1473-  
 1484)*  
 Нур-салтан, цариця кримська  
 118
- Оболенский Л.Е. 560, 2154  
 Обрадович Д. 1723, 1726  
 Овидий 2251  
 Овсянко-Куликовський Д.Н.  
 2035  
 Овсяный Н. 899  
 Озеров В.А. 1795, 1798  
 Олександр Македонський, цар  
 македон. 1008  
 Ольга, вел. княгиня київ. 1816  
 Оппиан 2202  
*Орлай І.С. (1485-1508)*  
 Орлов 2252  
 Остоїч Т. 653  
 Островский А.Н. 825, 851,  
 852, 856  
 Оттон Бамбергский 1761
- П.П. 1030, 1122  
 Павел Алеппский, архідіакон  
 1818  
 Павсаний 1417  
 Падун Н.О. 714  
 Палацкий Ф. 209  
 Пархоменко Т.М. 2006  
 Патлаевский Н.Ю. 2113  
 Первольф 323  
 Перетц В.Н. 681, 710, 1789,
- 2083  
 Перикл 1339, 1344  
 Перовский В.А. 2316  
 Петинье В. 2114  
*Петр В.І. 604, (1509 - 1534)*  
 Петр I Великий, ім.рос. 128,  
 1145, 1263, 2159  
 Петров Н.И. 1609, 1794  
 Петровский А.В. 571  
 Петровский Н. 708  
*Петухов Є.В. 1052, 1158,  
 1491, (1535-1606)*  
 Пикфорд 397  
*Пілянкевич М.І. (1607-1612)*  
 Писарев Д.И. 821  
 Писемский А.Ф. 809, 875  
*Піскорський В.К. (1613, 1712)*  
 Пихно Д.И. 415  
 Пічугіна І.С. 1704, 1707  
 Платон, архієп. 1304  
 Платон, філос. 528, 529, 589,  
 591, 1896  
 Платонов С. 1599  
 Плеханов Г. В. 63  
 Плещеев А.Н. 643  
 Плутарх 1416, 1417  
 Пнин И. П. 1540  
 Погодин М.П. 1317, 1966  
 Погорелов В.А. 945  
 Подгурский Д. 2253  
 Подпалов П.А. 1366  
 Покровский А. 943  
 Покровский В. 303, 306, 852,  
 854, 856-859, 862, 867, 984,  
 1237, 1247, 1250, 1253-1259,  
 1293, 1294, 1587  
*Покровський О.І. (1713-1720)*  
 Полежаев А.И. 1028  
 Поліщук М.С. 2188

- Полоцкий С. 2055  
 Помпей Гней 2240, 2254  
 Помяловский И. 314  
 Попов А.Н. 1951  
 Попов Н. 2017  
 Попович И. 1350  
 Поржезинский В. 2044  
 Порфирий Успенский 1004  
 Порфирион 741  
 Поссельт М. 31  
 Потапов П.О. 1795, 1798  
 Потебня А.А. 89, 308, 316, 788, 1615  
 Потульницький В.А. 1711  
 Прейс П.И. 1966  
 Прешерн Ф. 900  
 Приятель І. 655  
 Прозоровский Д. 1087  
 Прокопович Н.Я. 1543, 1555  
 Пропорций Секст 720, 745, 749, 752  
 Протагор 589, 1896  
 Протопопов М. 522  
 Проценко Л.А. 2190, 2321  
 Прядкин С. 534  
 Пугач В.М. 1814  
 Пушкин А.С. 72, 75, 124, 300, 652, 760, 819, 822, 830, 832, 863, 877, 979, 1023, 1028, 1562, 1567, 1768, 1875, 1978, 2039, 2059, 2096, 2125  
 Пыпин А.Н. 280  
  
*Радченко К.Ф.* 674, (1721-1758), 1782  
 Раймонд, граф тулуз. 1641  
 Рамиро, король ісп. 1642  
 Ранке Л. 2333  
 Редин Е.К. 948  
  
*Режабек Ф.В.* (1759-1765)  
*Резанов В.І.* 1755, (1766-1815), 1945  
 Рейн В. 1441  
 Рейт Б.О. 1222  
 Ренан Эрнест 148, 151, 797, 811, 872, 873  
 Ренненкамф Н. 1608  
 Ржига Ф. 213  
 Ригер Ф.Л. 348  
 Риль А. 2152  
 Риттих А.Ф. 296  
 Ричард III, король англ. 796  
 Ришелье Арман Жан дю Плесси, герцог, фр.держ.діяч 2341  
 Родерих, король вестготськ. (709-711) 1643  
 Родін С.М. 714  
 Розанов В.В. 561  
 Розанов С. 1877  
 Романовы, рос. бояр. рід, із 1613 - царський, з 1721 - імп.  
 Росси Э. 791  
 Ростовцев И. 2254  
 Ртищев Ф.М. 1143  
 Рубинштейн Н.Л. 65  
 Рудаков В.Е. 1270  
 Румянцев Н.П. 1491  
 Румянцев (Румянцев-Задунайский) П.А. 1412  
 Рыбников П.Н. 2036  
  
 С.Л. 1902  
 Сабашников С. 2066  
 Сабашникова М. 2066  
 Савва, архієп. 1943  
*Савва В.І.* (1816 - 1839)  
 Савва Освященный 314

- Саллюстий 737
- Самойленко Г.В. 9, 10, 17, 19, 240, 241, 384, 385, 585, 712, 713, 887, 888, 974, 1137, 1193, 1283, 1284, 1502, 1810, 1812, 1949, 2094, 2095, 2189, 2320
- Самойленко О.Г. 11, 12, 14-17, 19-21, 445, 585, 2360
- Санін В. 977
- Санчурский Н. 247, 248, 256
- Сарбевский М.К. 1790
- Сасинек 262
- Сафа К.Н. 999
- Сахненко Л.О. 1445, 1446
- Светлов П.Я. (1840-1880)*
- Светоній (Гай Светоній Транквілл) 1433
- Семенов А.Ф. (1881 - 1889)*
- Семенов І.І. 454, (1890-1894)*
- Семенов Т.И. 2013
- Сен-Сімон Клод Анрі де 798, 826, 828, 841
- Сенько І. 1503
- Серапіон, єпископ Володимирський 39, 1052, 1538, 1596, 1597
- Сергеевич В. 49
- Сергий Радонежский 1311, 2122
- Серебреников В. 2131
- Середа С. 1171
- Серіщев Я.М. 2187
- Сидоренко Г.О. 1404
- Симеон Дивногорець 1882
- Симиренко Ф. 2307
- Симоненко В.И. 715а
- Симонид Кеосский 1886
- Сиротинин А. 709
- Ситник О.М. 1403
- Скворцов М.В. (1895-1907)*
- Скорина Ф. 328
- Словацький Ю. 1119
- Смирнов А. 1064, 1266
- Смирнов Л.Л. 1811
- Смирнов П.С. 2018, 2283
- Смирнов Я. 2235
- Смотрицкий.М. 290
- Соболевский А.И. 188, 912, 960, 1021, 1047, 1051, 1100, 1103, 1600, 2075
- Соболевський С.І. 1458
- Соколов А. 1001
- Соколов М.І. 205, 208, 17779, (1908-1950)*
- Соколов Н.Н. 89
- Соколов П.П. 535, 543, 562, 1878
- Соколов Ф.Ф. 1418
- Сокольский В.В. 411
- Сокольська М. 1809, 2091
- Соловьев В.С. 98, 326, 509, 536, 544, 558, 2149
- Соловьев И.И. 2233
- Солон 1884
- Софокл 250
- Софья Алексеевна, правителька Росії в 1882-89рр. 35, 50, 51
- Сохань П.С. 1708
- Сошенко И.М. 2303
- Спасович В.Д. 280
- Спекторский Е. 548
- Спенсер Г. 2133
- Сперанський М.Н. 629, 631, 1129, 1186, 1756, 1935, (1951 - 2096)*
- Спиноза Б.Б. 486
- Спринчак Я.А. 7, 971

- Срібницький І.П.* 436, 1265,  
1296, 299, (2097-2129), 2317
- Станислав, св. єпископ 763
- Стаций 747, 754-756, 758, 764
- Стельмах С.П. 2187, 2323
- Степан Твртко (Твердко) I,  
король Боснії 1009
- Степович А.И. 367, 1578
- Стефан Византийский 1419
- Стефан Душан, король серб.  
1114, 1929
- Стойкович А.И. 1211
- Стороженко А.Я. 1182
- Страхов Н.Н. 506, 558, 871
- Страшкевич К.Ф. 1332
- Стрелкова Н.М. 383
- Струве Г. 478, 871
- Студинський К. 1741
- Стэббс В. 1665
- Суворин А.С. 46
- Сумароков А.П. 1774, 1781
- Сумцов Н.Ф. 993, 1060
- Сухомлинов М.И. 1589
- Сырку П.А. 935, 1068
- Тарасов И. 413, 428
- Тассо Т. 772
- Тацит 2194, 2204
- Тезик Ф. 1119
- Тенишев В.Н. 2151
- Теренций 2217, 2219, 2253
- Тибулл Алабий (Альбий) 738,  
2228
- Тиртей 1422
- Тихов Н. 1067, 1125
- Тихомиров И.А. 1387
- Тихомиров П.В. (2130-2169)*
- Тихонравов Н.С. 1559, 1977
- Ткаченко В.В. 141
- Толбин В. 1333
- Толстой Л.Н. 493, 558, 563,  
684, 2166
- Томсон А.И. 212, 369
- Торквемада Томас, вел.  
інквізитор ісп. 1651
- Трастамара, кастильська  
королів. династія 1652
- Трачевский А. 102
- Троицкий М.М. 544
- Троїцький І.Г. 2144
- Троцина К. 429, 1297
- Трубачев О.Н. 968
- Трубецький С.М. 479, 558,  
2164
- Тулов М.А. 7, 159, (2170-  
2190)*
- Тургенев И.С. 683, 833, 853,  
855, 862, 863, 866, 870, 1560
- Туровский К. 1928
- Турпин, архієп. реймський  
1656
- Турцевич І.Г. 777, 1436, (2191-  
2214)*
- Тэн И.А. 792
- Тюленев К. 252, 253
- Тютчев Ф.И. 217, 731, 1586
- Уваров А.С. 135, 328, 1958,  
2042
- Уварова П.С. 1380
- Ундольский В.М. 919
- Ускова Н.И. 2306
- Фасмер М.Р. 929, 938
- Федор Жидовин 1931, 2023
- Фенаролі Дж. 1010
- Феодосии Печерский 2038
- Феокрит 1450, 1529, 1881

- Фердинанд I.- Фердинанд I  
 Кастильський. - Фердинанд  
 II.- Фердинанд III Святой. -  
 Фердинанд IV Кастильський.  
 - Фердинанд VI Іспанський,  
 королі ісп. 1659  
 Феруччі Ф. 1613, 1660, 1672  
 Филипп II, король ісп. 1624  
 Филипп I Красивий, король  
 Кастілії 1661  
 Филипп III.- Филипп IV. -  
 Филипп V, королі ісп. 1662  
 Филипп II Август, король фр.  
 1361, 1393  
 Филонов А. 1262  
 Фирсов Н. 30  
 Флакк Валерій 747  
 Флоринський Т.Д. 199, 200,  
 230, 231, 1063, 1749  
 Фогель А.М. (2215-2225)  
 Фокков М.Ф. (2226-2234)  
 Фонвизин Д.И. 857, 859, 1217  
 Фортинський Ф.Я. 96, 1663,  
 1673  
 Фотій, патріарх 310  
 Фохт Р.А. (2235-2258)  
 Франкопан Франц 279  
 Фрей В. 257  
 Фрейд З. 576  
 Френізи А.Н. 2115  
 Фридлендер Л. 2227  
 Фридрих II Великий, король  
 пруський 2337  
 Фукидид 1391  
  
 Х. 427  
 Халанський М.Г. 944, 1106  
 Харузин Н.Н. 1989  
 Хмельницький І. 2359  
  
 Худобай Ю. 2236  
 Хойнацький А.Ф. 1342, (2259-  
 2302)  
 Хомяков А.С. 145  
  
 Цамблак Г. 1733, 1752  
 Царевський К.А. 2116  
 Цельтис К. 769  
 Цеплин П. 1585  
 Цицерон Марк Туллій 22-25,  
 746, 2222, 2240, 2248, 2249,  
 2254, 2255, 2256  
  
 Чайковський П.И. 1859  
 Чалий М.К. 2117, (2303-  
 2324)  
 Чарторьськіє, литов.-  
 білорус.-польськ. магнатсь-  
 кий (князівський) рід 1790  
 Челпанов Г.И. 507, 564, 565  
 Черкасський В.А. 319  
 Черноусов Є.О. (2325-2332)  
 Чернышев В.И. 238, 379  
 Чеснокова И.И. 573  
 Чехов А.С. 647, 651, 655, 1593  
 Чичерин Б.Н. 2135  
  
 Шампаньєр А.М. 1321, 2353  
 Шарловський 1048  
 Шаршмидт 591  
 Шафарик П.И. 195, 595,  
 1557, 1957, 1960, 1963,  
 1964, 1966, 1968  
 Шафонський А.Ф. 131  
 Шахматов А.А. 957, 1075,  
 2069  
 Шварц А. 1904  
 Шведова О.И. 64  
 Швейгер-Лерхенфельд А.Ф.

- 1009  
Шебер О.А. 566  
Шевченко Т.Г. 843, 2304,  
2306, 2307, 2311, 2322  
Шекспир В. 849, 873  
Шенкль К. 2244  
Шенрок В.И. 537, 567, 705,  
1544, 1547, 1559, 1563  
Шереметев В.Б. 1309  
Шиллер Ф. 677, 850  
Шишацкий Варлаам, архієп.  
Могилевський 2284  
Шкуринов П.С. 572  
Шляков Н.В. 172, 178, 181,  
185  
Шморгунов З.И. 2285  
Шпилевский М. 428  
Штейн Л. 416  
Штейн Ю.И. 2118  
Штепа К.Ф. 1720  
Штраус Д. 150  
Шуйский Василий, князь 851  
Шульговский Ф.Ф. 1175  
Шульц Ф. 2236  
Шухевич В. 893
- Щапов А.П. 45, 46, 55, 63  
*Щепкін Є.М. (2333-2361)*
- Э.Р.[Радлов Э.Л.] 538  
Энгельс Ф. 1479  
Эрбен К.Я. 1214, 1215  
Эсхил 1449  
Эсхин 616
- Южаков С.Н. 546  
Южин(Сумбатов) А.Н. 796  
Юлий Цезарь, Гай, рим. держ.  
і політ. діяч, полководець,

## Реєстр переглянутої довідково-бібліографічної літератури, періодичних, серіальних та інших видань

Альма-матер, 1994.  
Архіви України, 1990.  
Архіви Української РСР, 1990.

Беседы: Сборник Ощества истории и литературы, 1915.  
Библиотека для чтения, 1852.  
Богословский вестник, 1893-1907.  
Большая Советская Энциклопедия: В 30 т. -М., 1970-1978.  
Брокгауз Ф., Ефрон И. Новый энциклопед. словарь: В 48 т. Т. 1-29. - СПб., [1890?] - 1916.  
Брокгауз Ф., Ефрон И. Энцикл. словарь: В 82 т. - СПб., 1890-1904.  
Бузескул В. Д. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и нач. XX вв. - Л., 1929 (Ч. 1); Л., 1931 (Ч. 2).

Варшавские университетские известия, 1884-1893.  
Век, 1882.  
Венгеров С. А. Источники словаря русских писателей.  
Т. 2. - СПб., 1910.  
Т. 3. - Пг., 1914.  
Т. 4. - Пг., 1917.  
Вера и разум, 1892-1894.  
Вестник Европы, 1866-1904.  
Вестник славянства, 1888-1896.  
Вопросы философии и психологии, 1889-1906.  
Вопросы языкознания, 1957.

Гермес: Научно-попул. вестник античного мира, 1908-1916.  
Гимназия высших наук и Лицей кн. Безбородко. - СПб., 1881.  
Гоголевский сборник / Под ред. М. Н. Сперанского. - К., 1902.  
Григорьев В. В. Императорский С. -Петерб. ун-т в течение первых 50-ти лет его существования. - СПб., 1870.

Денисюк Н. Критическая литература о произведениях А. Н. Островского: Сб. - М., 1907. - Вып. 4.  
“Деятели России” . 1906. - СПб., 1906.

**Древности. Труды славянской комиссии при имп. Московском Археологическом Обществе, 1895-1911.**

**Евсеев Ф. Т. Г. А. Ильинский: Биобиблиогр. указатель. - Чернигов, 1990. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высш. школы").**

**Ежегодник императорских театров. Сезон 1901/1902 гг.**

**Ежегодник Нежинской городской мужской гимназии. 1914-1915 учеб. год. - Нежин, 1915.**

**Epanos: Сборник статей по литературе и истории в честь Н. П. Дашкевича. - К., 1906.**

**Живая старина, 1890-1907.**

**Журнал мин-ва народного просвещения, 1839-1917.**

**Записки имп. Академии наук, 1890-1895.**

**Записки имп. Новороссийского ун-та, 1884-1905.**

**Записки имп. Одесского Ощества истории и древностей, 1901-1912.**

**Записки имп. Харьковского ун-та, 1903-1917.**

**Записки историко-филологического факультета С.-Петербур. ун-та, 1882.**

**Записки Історико-філологічного відділу Всеукр. Академії наук, 1929.**

**Зелинский В. А. Русская критическая литература о произведениях М. Ю. Лермонтова. Ч. 1. - М., 1904.**

**Зелинский В. А. Собрание критических материалов для изучения произведений И. С. Тургенева. Вып. 3. - М., 1908.**

**Иванов И. Новая культурная сила. Русские писатели XIX века: Сборник. - СПб., 1901.**

**Изборник Киевский, посвящ. Т. Д. Флоринскому. - К., 1904.**

**Известия Историко-филологического ин-та кн. Безбородко в Нежине, 1877-1919.**

**Известия и ученые записки Казанского ун-та, 1868.**

**Известия Отделения русского языка и словесности имп. Академии наук, 1896-1920.**

**Известия С.-Петербур. славянского благотворительного Общества, 1884-1887.**

**Иконников В. С. Биографический словарь профессоров и преподавателей имп. ун-та св. Владимира в Киеве. 1834-1884. - К., 1884.**

**Иконников В. С. Опыт русской историографии: В 2-х т. - К.,**



1892-1908.

Историко-филологический ин-т кн. Безбородко в Нежине.  
Преподаватели и воспитанники.

1875-1900. - Нежин, 1900.

1901-1912. - Нежин, 1913.

Исторический вестник, 1866-1904.

История русской критики: В 2 т. - М.; Л., 1958.

Киевская старина, 1883-1904.

Киевские университетские известия, 1866-1902.

Книга для чтения по истории нового времени. Т. I-IV. - М.,  
1910-1914.

Книга для чтения по истории средних веков / Под ред. проф. П.  
Г. Виноградова. - 2-е изд. - М., 1902. - Вып. 3.

Книга для чтения по истории средних веков / Под ред. проф. П.  
Г. Виноградова. - 4-е изд. - М., 1912. - Вып. 2.

Краткая лит. энциклопедия: В 9 т. - М., 1962-1978.

Критическое обозрение, 1879-1909.

Летопись историко-филологического Общества при имп. Ново-  
рос. ун-те, 1900-1905.

Література та культура Полісся. - Ніжин, 1990-2000. - Вип. 1-  
4; 6-14.

Литературный вестник, 1903.

Лицей князя Безбородко. - СПб., 1859.

Лохвицкий исторический сборник, 1906.

Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов русских писателей, уче-  
ных и общественных деятелей: В 4 т. Т. 4. Алфавитный указатель ав-  
торов. М., 1960.

Мефодиевский юбилейный сборник / Под ред. А. С. Будилови-  
ча. - Варшава, 1885.

Мир Божий, 1897-1899.

Митрополит Евгений. Словарь русских светских писателей, со-  
отечественников и чужестранцев, писавших в России. Т. 1. - М.,  
1845.

Москвитянин, 1851-1854.

Научное слово, 1903.

Научно-литературный сборник "Галицко-русской матицы",  
1901, 1902.

Нежинская городская мужская гимназия. - Нежин, 1912.

Ніжинський вісник, 1992.  
Новый сборник статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1905.

Основа, 1861.  
Отечественные записки, 1849-1871.

Памяти Леонида Николаевича Майкова. - СПб., 1902.  
Памяти Петра Васильевича Никитина. - Пг., 1916.  
Памяти проф. Е. К. Редина: Сборник Харьковского Историко-филологического Общества. Т. 19. - Харьков, 1913.  
Педагогіка, 1984.  
Під прапором Леніна, 1970, 1981, 1984, 1985, 1987.  
“Под знаменем науки”: Юбилейный сборник в честь Н. И. Сто-роженко. - М., 1902.

Покровский В. Николай Васильевич Гоголь. Его жизнь и сочи-нения: Сб. ист. -лит. статей. - 3-е изд. - М., 1910.

Покровский В. Александр Сергеевич Грибоедов. Его жизнь и сочинения: Сб. ист. -лит. статей - 2-е изд. - М., 1908.

Покровский В. Екатерина II. Ее жизнь и сочинения: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1910.

Покровский В. Историческая хрестоматия: Пособие при изуч. рус. словесности.

Вып. 3. - М., 1888;

Вып. 7. - М., 1891;

Вып. 10. - М., 1894.

Покровский В. Николай Михайлович Карамзин. Его жизнь и сочинения: Сб. ист. -лит. статей - 2-е изд. - М., 1908.

Покровский В. Иван Андреевич Крылов. Его жизнь и сочи-нения: Сб. ист. -лит. статей - 2-е изд. - М., 1908.

Покровский В. Михаил Юрьевич Лермонтов. Его жизнь и со-чинения: Сб. ист. -лит. статей. - 4-е изд. - М., 1914.

Покровский В. Михаил Васильевич Ломоносов. Его жизнь и сочинения: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1909.

Покровский В. Александр Николаевич Островский. Его жизнь и сочинения: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1908.

Покровский В. Иван Сергеевич Тургенев. Его жизнь и сочи-нения: Сб. ист. -лит. статей. - 3-е изд. - М., 1910.

Покровский В. Денис Иванович Фонвизин. Его жизнь и сочи-нения: Сб. ист. -лит. статей. - 2-е изд. - М., 1908.

Почетъ: Сборник статей по славяноведению, посвящ. проф. М. С. Дринову. - Харьков, 1908.

Поэзия славян: Сборник лучших поэтических произведений славянских народов в переводах русских писателей / Под ред. Н. Гербеля. - СПб., 1871.

Православное обозрение, 1886-1891.

Православный собеседник, 1859-1896.

Просвіта, 1994.

Радянська енциклопедія історії України: В 4-х т. - К., 1969-70.

Речи у памятника Н. В. Гоголя в Нежине. . . - Нежин, 1909.

Рідна школа, 1992.

Русская беседа, 1859.

Русская музыкальная газета, 1909.

Русская мысль, 1893-1909.

Русская старина, 1892.

Русская школа, 1904-1907.

Русские писатели. 1800-1917: Биографический словарь / Под ред. П. А. Николаева. Т. 1. - М., 1989.

Русский архив, 1869.

Русский биографический словарь. - СПб., 1900. -Т. 2.

Русский вестник, 1857-1904.

Русский филологический вестник, 1879-1917.

Русское богатство, 1883-1904.

Русское обозрение, 1896.

Русское слово, 1859.

Самойленко Г. В. Р. Ф. Брандт: Биобиблиогр. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. А. С. Будилович: Биобиблиогр. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. П. А. Заболотский: Биобиблиогр. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. И. И. Иванов: Биобиблиогр. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. Владимир Васильевич Качановский: Биобиблиогр. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. Н. А. Лавровский: Биобиблиогр. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. Нежинская филологическая школа. 1820-1990. - Нежин, 1993.

Самойленко Г. В. В. И. Резанов: Библиограф. указатель. - Чернигов, 1990. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. М. И. Соколов: Библиограф. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Самойленко Г. В. М. Н. Сперанский: Библиограф. указатель. - Нежин, 1993. - (Сер. "Ученые-филологи Нежинской высшей школы").

Сборник государственных знаний под ред. В. П. Безобразова. - СПб., 1874-1880.

Сборник Историко-филологического Общества при ин-те кн. Безбородко в Нежине, 1890-1916.

Сборник Отделения русского языка и словесности имп. Академии наук, 1872-1907.

Сборник в честь графини П. С. Уваровой. - М., 1916.

Сборник статей в честь проф. В. П. Бузескула. - Харьков, 1914.

Сборник статей в честь М. К. Любавского. - Пг., 1917.

Сборник статей по классической древности. - К., 1885. - Вып. 3.

Сборник статей по классической филологии в честь П. В. Никитина. - СПб., 1901.

Сборник статей по классической филологии и лингвистике в честь проф. Ф. Е. Корша. - М., 1896.

Сборник статей, посвящ. Д. А. Корсакову. - Казань, 1913.

Сборник статей по славяноведению, сост. и изд. учениками В. И. Ламанского. - СПб., 1883.

Сборник Учено-литературного Общества при имп. Юрьевском ун-те, 1898-1902.

Сборник Харьковского историко-филологического Общества, 1893.

Северный вестник, 1897, 1898.

Славянские известия, 1904-1910.

Славянский сборник, 1875, 1876.

Славянское обозрение, 1892.

Советская историческая энциклопедия: В 16 т. - М., 1961-1976.

Современник, 1852.

Странник, 1894-1896.

Три речи о Гоголе: Сборник. - Нежин, 1911.

Труды и записки Общества истории и древностей российских

при Московском ун-те, 1826.

Труды Киевской духовной академии, 1868-1897.

Труды комиссии высочайших учреждений при имп. ун-те св. Владимира. - Т. 3. - К., 1856.

Труды III (Киев, 1874), IV (Казань, 1877), VI (Одесса, 1884), VII (Ярославль, 1887), X (Рига, 1896), XI (Киев, 1899), XII (Екатеринослав, 1902), XIV (Чернигов, 1908) Археолог. съездов в России.

Украина, 1907.

Українська літературна енциклопедія: В 5 т. - К., 1988. -Т. 1.

Українська Радянська енциклопедія: В 12 т. -К., 1977-1985.

Український історичний журнал, 1967, 1990, 1992.

Ученые записки имп. Казанского ун-та, 1910.

Ученые записки имп. Московского ун-та, 1892-1901.

Ученые записки имп. Юрьевского ун-та, 1893-1899.

Филологические записки, 1868-1905.

Филологическое обозрение, 1892-1902.

Флоринский Г. Д. Критико-биографический обзор новейших трудов и изданий по славяноведению. - К., 1901.

Холмско-Варшавский епархиальный вестник, 1880.

Христианское чтение, 1881-1897.

Чтения в имп. Обществе истории и древностей российских при Московском ун-те, 1861-1910.

Чтения в историческом Обществе Нестора-летописца, 1888-1912.

Чтения в Обществе любителей духовного просвещения, 1887-1894.

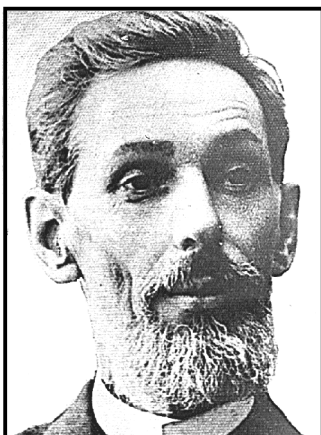
Шведова О. И. Историки СССР. Указатель печатных списков и трудов. - М., 1941.

Энциклопедический словарь русского библиографического ин-та Гранат. - 7-е изд. - М., 1930. - Т. 12. - Ч. 4.

Этнографическое обозрение, 1894-1912.

Языков Д. Д. Обзор жизни и трудов покойных русских писателей. - СПб., 1882-1885.

## Додаток



**М.М.Бережков**



**Р.Ф.Брандт**



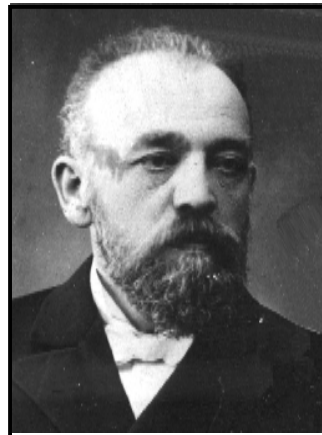
**А.С.Будилович**



**М.Х.Бунге**



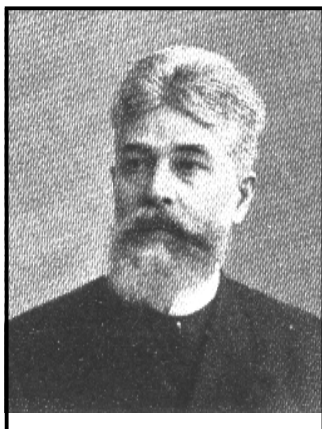
**М.Я.Грот**



**А.В.Добіаш**



**П.О.Заболоцький**



**Г.Е.Зенгер**



**І.І.Іванов**



**Г.А.Ільїнський**



**А.П.Кадубовський**



**В.В.Качановський**



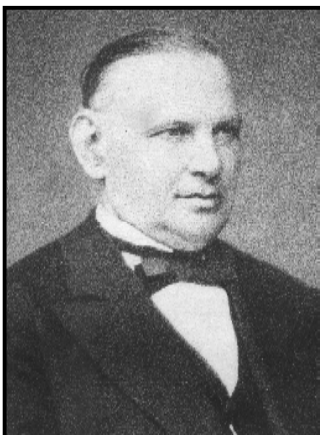
**В.Г.Кукольник**



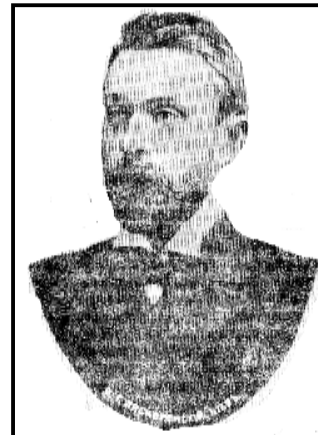
**І.Г.Кулжинський**



**М.І.Лілеєв**



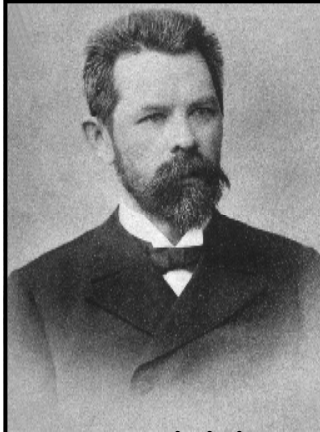
**М.О.Лавровський**



**В.Г.Ляскоронський**



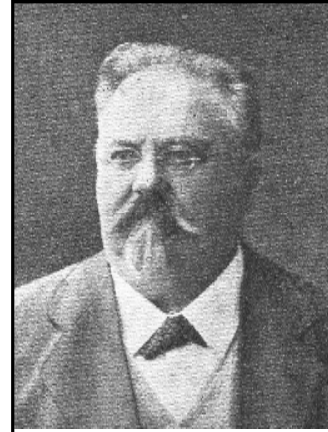
**М.І.Мандес**



**П.В.Нікітін**



**І.С.Орлай**



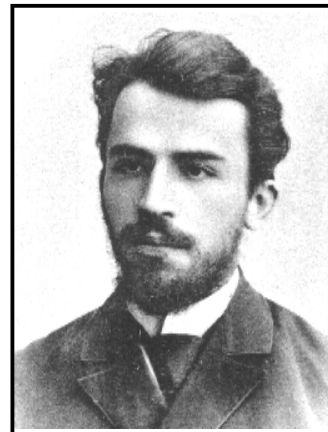
**В.І.Петр**



**Є.В.Петухов**



**В.К.Піскорський**



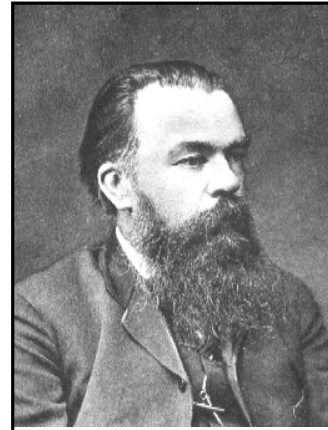
**К.Ф.Радченко**



**Ф.В.Режабек**

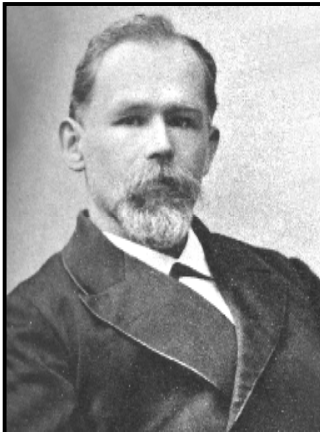


**В.І.Резанов**



**М.Є.Скворцов**





**М.І.Соколов**



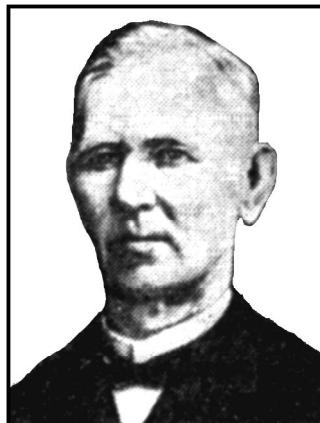
**М.Н.Сперанський**



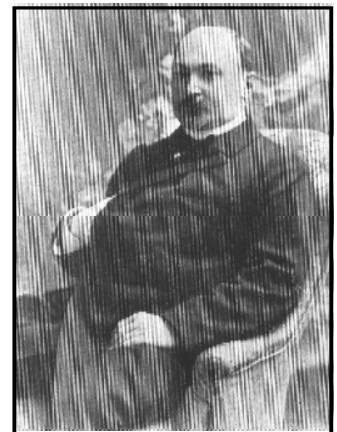
**П.В.Тихомиров**



**І.Г.Турцевич**



**М.К.Чалий**



**Є.М.Щепкін**

## Зміст

Передмова .....	3
Загальний відділ .....	7
Адріанов П.А. ....	9
Арістов Н.Я. ....	10
Белоруссов І.М. ....	13
Бережков М.М. ....	15
Боголюбов М.М. ....	20
Брандт Р.Ф. ....	21
Брок А.О. ....	28
Будилович А.С. ....	30
Бунге М.Х. ....	40
Бурзі Б.Ф. ....	45
Грот М.Я. ....	46
Добіаш А.В. ....	56
Екеблад Х.А. ....	58
Жданов С.М. ....	59
Заболоцький П.О. ....	61
Зенгер Г.Е. ....	68
Іванов І.І. ....	74
Ільїнський Г.А. ....	81
Кадлубовський А.П. ....	88
Качановський В.В. ....	90
Козловський І.П. ....	99
Кукольник В.Г. ....	101
Кулжинський І.Г. ....	103
Лавровський М.О. ....	105
Лашнюков І.В. ....	113
Лилеєв М.І. ....	114
Лінниченко А.І. ....	117
Люперсольський П.І. ....	118
Ляскоронський В.Г. ....	120
Максимович Г.А. ....	125
Мандес М.І. ....	126
Мартов А.А. ....	128
Музиченко О.Ф. ....	129
Нікітін П.В. ....	130
Новодворський В.В. ....	132

Орлай І.С. ....	134
Петр В.І. ....	136
Петухов Є.В. ....	139
Пілянкевич М.І. ....	145
Піскорський В.К. ....	146
Покровский О.І. ....	153
Радченко К.Ф. ....	154
Режабек Ф.В. ....	158
Резанов В.І. ....	159
Савва В.І. ....	164
Светлов П.Я. ....	166
Семенов А.Ф. ....	169
Семенов І.І. ....	171
Скворцов М.Є. ....	172
Соколов М.І. ....	174
Сперанський М.Н. ....	178
Срібницький І.П. ....	189
Тихомиров П.В. ....	191
Тулов М.А. ....	195
Турцевич І.Г. ....	197
Фогель А.М. ....	199
Фокков М.Ф. ....	200
Фохт Р.А. ....	202
Хойнацький А.Ф. ....	204
Чалий М.К. ....	208
Черноусов Є.О. ....	210
Щепкін Є.М. ....	211
Доповнення .....	215
Іменний покажчик .....	216
Реєстр переглянутої довідково-бібліографічної літератури, періодичних, серіальних та інших видань .....	231
Додаток .....	238
Зміст .....	242

Бібліографічний покажчик

Гранатович Лариса Валентинівна

**Викладачі Ніжинської вищої школи**

**Частина 1**

**1820 - 1920**

Верстка та макетування: *Лисенко Л.І.*

---

Підписано до друку      Формат 60x84/16    Папір офсетний  
Гарнітура Computer Modern Ум.друк.арк. 14,3 Тираж пр. 200  
Замовлення №

---

Різограф НДПУ імені Миколи Гоголя, м.Ніжин, Кропив'янського, 2.



**Редакційно-видавничий відділ університету**



**8 (04631) 2-22-37**

**E-mail: [yavp@ne.cg.ukrtel.net](mailto:yavp@ne.cg.ukrtel.net)**